

**INFORMATĪVAIS
ZIŅOJUMS PAR
DARBA TIRGUS
VIDĒJA UN ILGTERMIŅA
PROGNOZĒM**

IEVADS

Izpildot Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Māra Kučinska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai 31.1. pasākumu, kā arī Ministru kabineta 2009. gada 14. jūlija protokollēmumu Nr.48 24.§ un 2016. gada 8. novembra protokollēmumu Nr.60 11.§, Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm (turpmāk – Ziņojums).

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas Ekonomikas ministrijas aktualizētās vidēja termiņa darba tirgus prognozes laika periodam līdz 2025. gadam un ilgtermiņa darba tirgus prognozes līdz 2035. gadam. Darba tirgus prognozes balstās uz Ekonomikas ministrijas izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem.

Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamos riskus, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai.

Prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā.

Informācija izklāstīta 5 nodaļās un pielikumā. Ziņojums sastāv no tautsaimniecības un darba tirgus tendenču raksturojuma, tautsaimniecības attīstības scenāriju apraksta, darba tirgus vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozēm, īstenoto izglītības un nodarbinātības pasākumu pārskata, tai skaitā darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas apraksta, kopsavilkuma ar priekšlikumiem un pielikuma.

Visa statistiskā informācija, izņemot īpaši norādītos gadījumus, ir ņemta no Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes. Ziņojumā ir izmantoti arī Eiropas Savienības statistikas biroja (*Eurostat*), Izglītības un zinātnes ministrijas, Nodarbinātības valsts aģentūras un Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*Cedefop*) dati.

SAĪSINĀJUMI

CEDEFOP	Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DOM	dinamiskais optimizācijas modelis
DSA	Darbaspēka izlasveida apsekojums
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
ISCO	Standartizētais profesiju klasifikators
IT	informācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija
NEP	Nozaru ekspertu padomes
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
STEM	Zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas virzieni <i>Science, technology, engineering and mathematics</i>
ULC	produkcijas vienības darbaspēka izmaksas
VID	Valsts ieņēmumu dienests

SATURS

IEVADS.....	2
SAĪSINĀJUMI.....	3
1. TAUTSAIMNIECĪBAS UN DARBA TIRGUS ATTĪSTĪBA.....	5
1.1. Makroekonomiskā situācija.....	5
1.2. Nozaru attīstības tendences.....	6
1.3. Nodarbinātības un bezdarba vispārīgs raksturojums	8
1.4. Darba algas un produktivitāte	12
2. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS	16
2.1. Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas un struktūra	16
2.2. Demogrāfiskā situācija un darbaspēka piedāvājums.....	21
2.2.1. Demogrāfijas tendences	21
2.2.2. Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū un darbaspēka piedāvājums.....	23
2.3. Darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	27
2.4. Izglītības piedāvājuma izmaiņas	28
3. DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES.....	34
3.1. Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognožu izstrādes metodoloģija	34
3.2. Izaugsmes scenārijs un demogrāfijas prognozes.....	37
3.2.1. Ekonomikas izaugsmes mērķa scenārijs	37
3.2.2. Demogrāfijas prognozes	40
3.3. Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums	44
3.3.1. Darbaspēka pieprasījuma prognozes	44
3.3.2. Darbaspēka piedāvājuma prognozes	48
3.3.3. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība	52
4. ĪSTENOTIE IZGLĪTĪBAS UN NODARBINĀTĪBAS PASĀKUMI	66
4.1. Izglītības piedāvājuma uzlabošanas virzieni	66
4.2. Darbaspēka ģeogrāfiskā mobilitāte un viedā imigrācija	72
4.3. Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma	73
5. KOPSAVILKUMS UN PRIEKŠLIKUMI.....	77
PIELIKUMS. DETALIZĒTAS DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES	

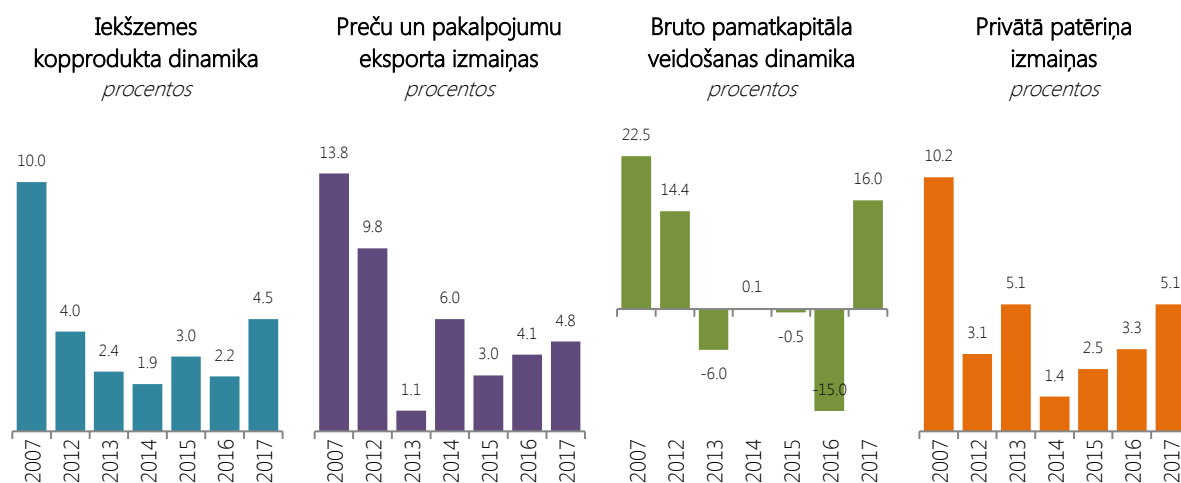
1. TAUTSAIMNIECĪBAS UN DARBA TIRGUS ATTĪSTĪBA

1.1. MAKROEKONOMISKĀ SITUĀCIJA

Latvijā ir atsākusies stabila ekonomiskā izaugsme, kuras tempi pārsniedz ES vidējos rādītājus. No 2011. līdz 2017. gadam IKP vidēji pieauga par 3,5% ik gadu. 2017. gadā IKP pārsniedza pirms krīzes 2007. gada līmeni par 0,8%.

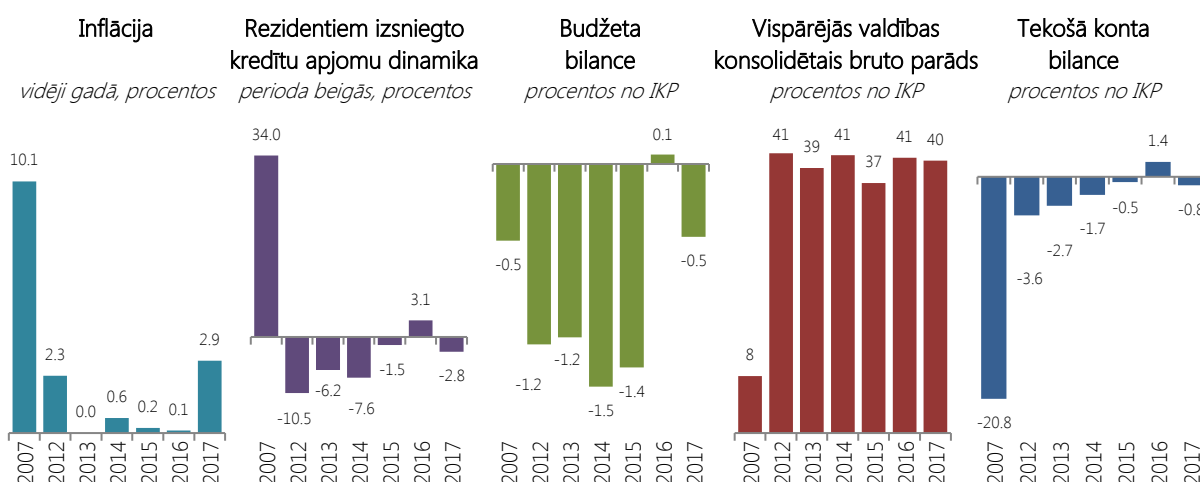
Latvijas izaugsme 2017. gadā bija ievērojami straujāka nekā iepriekšējos gados. 2017. gadā IKP palielinājās par 4,5%, kas ir straujākais pieaugums pēdējo 6 gadu laikā. Izaugsmes paātrināšanos 2017. gadā sekmēja situācijas uzlabošanās ārējā vidē, intensīvāka ES struktūrfondu apgūšana, nodarbinātības un darba samaksas pieaugums. 2017. gadā stabili auga eksports, privātais un valsts patēriņš. Eksporta apjomi sasniedza līdz šim augstāko līmeni. Eksportu pozitīvi ietekmēja ārējā pieprasījuma pieaugums. Savukārt, jūtami uzlabojumi darba tirgū un iedzīvotāju ienākumu pieaugums sekmēja privātā patēriņa izaugsmi. Straujāk nekā iepriekšējos gados pieauga arī valsts patēriņš. Pēc samazinājuma iepriekšējos 2 gados strauja izaugsme 2017. gadā bija vērojama investīcijās.

1.1. attēls

Latvijas ekonomikā ir novērstas "trekno" gadu izteiktās makroekonomiskās disproporcijas un mazināti ekonomikas ievainojamības riski pret iekšējiem un ārējiem šokiem. Pašlaik makroekonomiskā stabilitāte tiek noturēta – zems valsts parāds, budžets ir tuvu līdzsparam, maksājuma bilance sabalansēta. Inflācija, lai arī pieaug, bet tās pamatā ir piedāvājuma puses faktori.

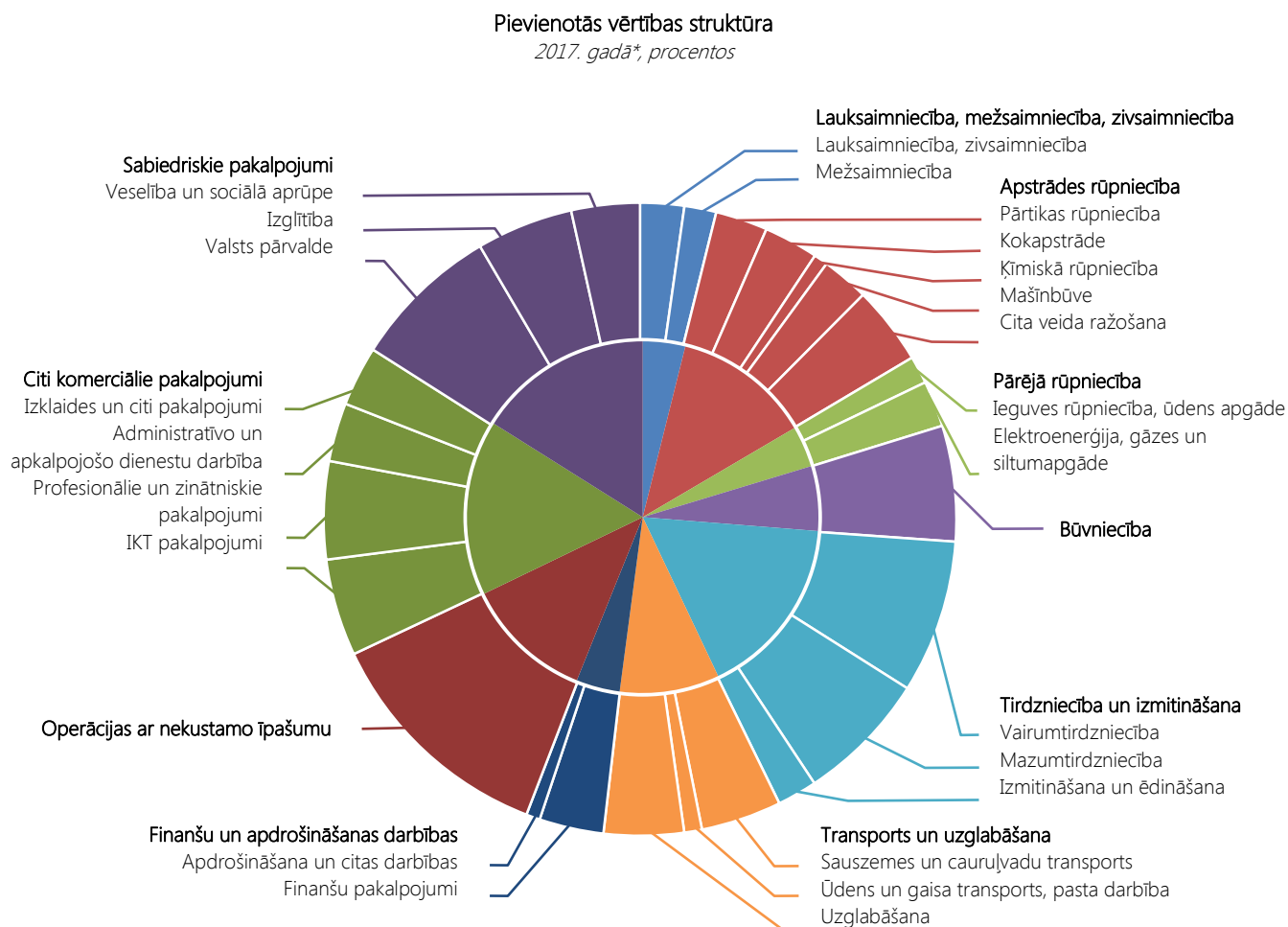
1.2. attēls

1.2. NOZARU ATTĪSTĪBAS TENDENCES

Krīzes laikā, samazinoties darbaspēka izmaksām, uzlabojās Latvijas ražotāju konkurētspēja, kas bija pamats eksporta pieaugumam un līdz ar to arī tirgojamo nozaru attīstībai. Mainījās tautsaimniecības struktūra. 2008. gadā tirgojamās nozares (lauksaimniecības, mežsaimniecības, rūpniecības, kā arī transporta pakalpojumu nozares) veidoja vien 26% no kopējās pievienotās vērtības, bet 2010. gadā šo nozaru īpatsvars sasniedza 33 procentus, turpretī 2017. gadā šo nozaru īpatsvars ir nedaudz sarucis līdz 29,5%. 2017. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu, īpatsvars ir samazinājies visās nozarēs, izņemot būvniecību un komercpakalpojumu nozares. Savukārt sabiedrisko pakalpojumu nozaru īpatsvars ir saglabājies nemainīgs. 2014.-2016. gados izaugsme turpinājās visās nozarēs, izņemot būvniecību, savukārt 2017. gadā būvniecības apjoma kāpumam bija lielākā ietekme izaugsme.

1.3. attēls

* Ekonomikas ministrijas aprēķini

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē kopumā vērojama nevienmērīga izaugsme. Pēc būtiskā pieauguma lauksaimniecības nozarē 2015. gadā, kad izaugsmi noteica graudu rekordražā, 2016. gadā nozares apjomi samazinājās, bet 2017. gadā uzrādīja nelielu pieaugumu. Augkopības nozari ietekmēja sliktie laikapstākļi. Mežsaimniecības nozari pozitīvi ietekmēja kokapstrādes izaugsme.

Apstrādes rūpniecības izaugsmi nosaka pieprasījums eksporta tirgos. Uzlabojoties ārējai videi apstrādes rūpniecības izaugsme 2017. gadā bija straujākā pēdējo piecu gadu laikā. 2017. gadā pieauga visu rūpniecības apakšnozaru apjomi – būtiski – elektrisko un optisko iekārtu ražošana, ķīmiskā un pārtikas rūpniecība. Atsākot augt ražotāju cenām, 2017. gadā salīdzinoši strauji pieauga nozares apgrozījums. Straujāk realizācija pieauga apakšnozarēs, kuras uzrādīja augstākus izlaides izaugsmes tempus. Daudz straujāk pieauga eksportētās produkcijas apgrozījums, savukārt mērenāk – vietējā tirgū realizētās produkcijas apjomi.

Pārējās rūpniecības (ieguves rūpniecība, elektroenerģija un gāzes apgāde) nozarēs pēc vājiem rādītājiem no krīzes perioda līdz 2014. gadam, 2015.-2017. gadā izlaides apjomi strauji pieauga. Ieguves rūpniecībā pēdējos gados stabili pieaug kūdras ieguves apjomi. Elektroenerģijas un gāzes apgādes nozarē ražošanas apjomu dinamika ir saistīta ar laika apstākļiem, no kā atkarīgi saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas apjomi. Ņemot vērā, ka 2016.-2017. gadā ziemas mēnešos laika apstākļi bija ievērojami aukstāki, palielinājās patērētās elektroenerģijas un siltumenerģijas apjomi.

Būvniecības nozares attīstība ir ļoti cikliska un lielā mērā ir saistīta ar publiskajiem pasūtījumiem un ES fondu projektiem. Būvniecības nozarē 2017. gadā atsākās izaugsme pēc divu gadu pārtraukuma. Tas lielā mērā ir saistīts ar Eiropas Savienības struktūrfondu projektu uzsākšanu un īstenošanu, kas pozitīvi ietekmē nozari. 2017. gadā būvniecības produkcijas apjomi palielinājās gan ēku, gan inženierbūvju pamatkategorijās. Straujākais pieaugums bija vērojams inženierbūvju būvniecībā. Sagaidāms, ka inženierbūvju būvniecības apjomu pieaugums turpmākajos gados turpināsies, ievērojot Eiropas Savienības struktūrfondu projektu un apjomīgu infrastruktūras projektu īstenošanu.

Tirdzniecības nozarē sniegto pakalpojumu apjomi turpina pieaugt. Tirdzniecības nozari pozitīvi ietekmē privātā patēriņa kāpums, darba samaksas pieaugums un uzlabojumi darba tirgū. Kopš 2013. gada tirdzniecības nozarē vērojami stabili pieauguma tempi. Mazumtirdzniecības apgrozījums 2017. gadā pieauga par 4,3%. Straujākais kāpums bija vērojams nepārtikas preču mazumtirdzniecības apjomam, kas veido 43% no kopējās mazumtirdzniecības. Augot ārējam tirdzniecības apgrozījumam, pieaug arī vairumtirdzniecības apjomi. Vairumtirdzniecības nozares apgrozījums 2017. gadā pieauga būtiski – par 11,3 procentiem.

Transporta un uzglabāšanas nozare laika periodā no 2012. līdz 2017. gadam pieauga tikai par 1% (salīdzinājumam šajā laika periodā kopējais IKP Latvijā pieauga par 14,8%). Galvenais iemesls transporta nozares salīdzinoši lēnajai izaugsmei ir saistīts ar tranzīta kravu pārvadājumu samazināšanos. Tas notiek nevis tāpēc, ka būtu pasliktinājies Latvijas sasniedzamība pa dzelzceļu un ostām, bet gan Krievijas transporta politikas un pieaugošas konkurences dēļ. Krievija jau kopš deviņdesmito gadu beigām izvīrēja mērķus attīstīt savu transporta infrastruktūru tā, lai nodrošinātu neatkarību no tranzīta valstīm. Neskatoties uz tranzīta kravu kritumu dzelzceļā un ostās, 2017. gadā transporta un uzglabāšanas nozare pieauga par 7,3%. Nozares izaugsmē 2017. gadā noteicošā loma bija augošajiem kravu autopārvadājumiem, kā arī pasažieru pieaugumam lidostā un jūras ostās. Pasažieru pārvadājumi palielinājās par 8%, uzglabāšanas un transporta palīgdarbības – par 10%, pasta un kurjeru darbības – par 14 %, kravu pārvadājumi – par 2 procentiem.

Komercpakalpojumu nozarēs vērojams mērens pieaugums. Pēc straujā kāpuma 2011.-2013. gados, kopš 2014. gada pieauguma tempi komercpakalpojumu nozarēs ir palēninājušies. 2017. gadā pakalpojumu apjomi pieauga mērenāk kā 2016. gadā. Pieaugumu pamatā noteica izaugsme pārējos pakalpojumos (profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi un administratīvā darbība) un informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē, savukārt apjomi strauji samazinājās finanšu un apdrošināšanas darbībās. Straujš kāpums bija vērojams mākslai, izklaidei un atpūtai.

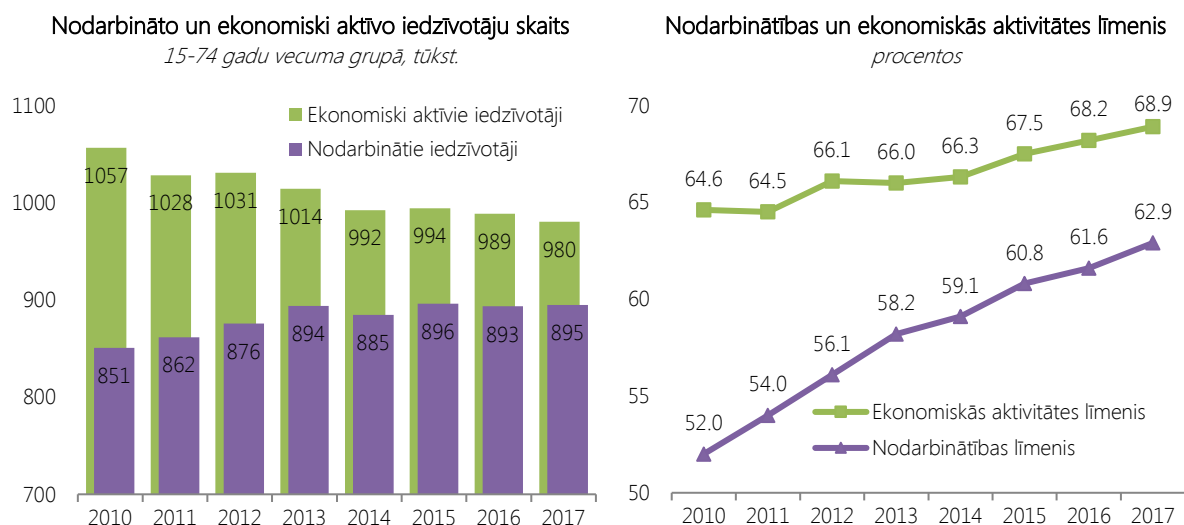
Sabiedrisko pakalpojumu nozarēs sniegto pakalpojumu apjomi palielinās atbilstoši valsts kopbudžeta izdevumu kāpumam. Palielinoties valdības izdevumiem, kopš 2013. gada sabiedrisko pakalpojumu nozarēs vērojams stabils pieaugums. 2017. gada 1. pusgadā nozarē bija ievērojams pieaugums, kas bija straujākais kopš 2012. gada sākuma.

1.3. NODARBINĀTĪBAS UN BEZDARBA VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

Situācija darba tirgū turpina uzlaboties – samazinās bezdarbs un pieaug nodarbinātības līmenis. Vienlaikus nodarbināto skaita pieaugumu kavē demogrāfijas tendences un reģionālās atšķirības. Ja iepriekšējos gados tendences darba tirgū galvenokārt noteica piedāvājuma puses faktori, tad 2017. gadā, līdz ar aktivitāšu atjaunošanos būvniecības nozarē, ar vien lielāks spiediens darba tirgū bija jūtams arī no pieprasījuma puses. Tikmēr rūkošo darba roku skaitu joprojām lielā mērā kompensēja iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugums.

Neskatoties uz ekonomikas izaugsmi, darbaspēka pieprasījums 2017. gadā kopumā augs lēni – aizņemto darbavietu skaits palielinājās vien par 0,9%, bet nodarbināto skaits – par 0,2% jeb 1,9 tūkst. Straujāks darbaspēka pieprasījuma pieaugums bija vērojams gada otrajā pusē, galvenokārt pateicoties būvniecības apjomu pieaugumam. Kopumā 2017. gadā bija nodarbināti 895 tūkst. iedzīvotāji vecumā no 15-74 gadiem.

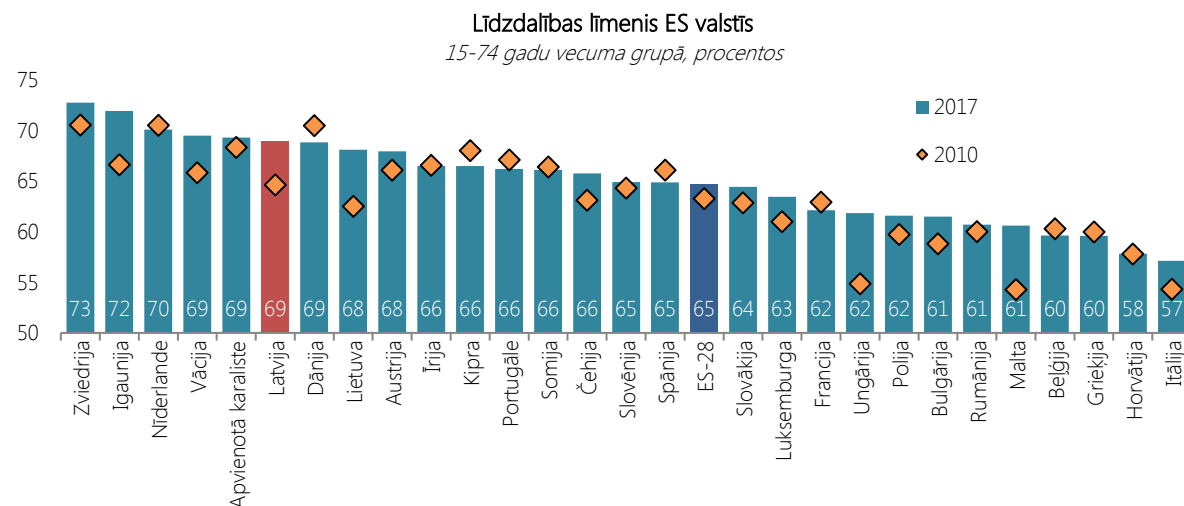
1.4. attēls

Ekonomikas apjomi ir atgriezušies pirmskrīzes līmenī un izaugsme galvenokārt ir balstījusies uz produktivitātes pieaugumu, bet mazāk uz nodarbināto skaita palielināšanos.

Zemās bāzes efekts darba tirgū ir izzudis un darba tirgus ir pietuvojies savam piesātinājuma punktam, kas kopā ar darbaspējīgo iedzīvotāju skaita samazinājumu ierobežo nodarbinātības tālāku pieaugumu.

1.5. attēls

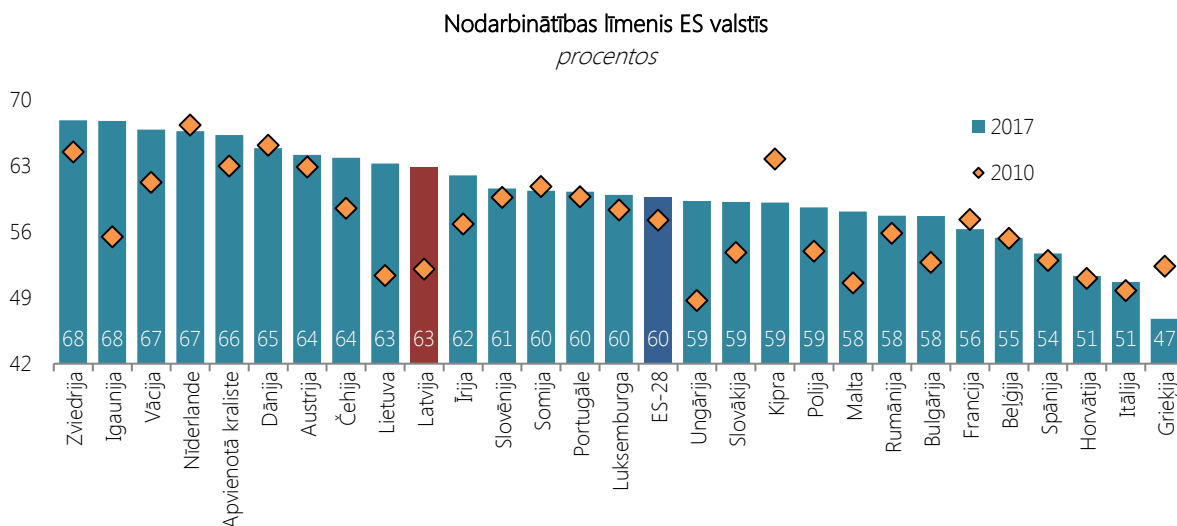
Avots: EUROSTAT

Lai arī absolūtā izteiksmē nodarbināto skaits ir zem pirmskrīzes līmeņa, nodarbināto īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā 2017. gadā bija par 0,9 procentpunktiem augstāks nekā 2008. gadā un sasniedza līdz šim vēsturiski augstāko atzīmi 62,9%. Nodarbinātības līmeņa pieaugumu pēdējos gados galvenokārt nosaka relatīvi straujāks darbaspējīgo iedzīvotāju skaita samazinājums, salīdzinot ar nodarbināto skaita samazinājumu. 2017. gadā iedzīvotāju skaits vecumā no 15-74 gadiem, salīdzinot ar 2016. gadu, samazinājās par gandrīz 27 tūkst. jeb 1,9%.

2017. gadā vidējais līdzdalības līmenis ES bija 64,7%. Latvijā līdzdalības līmenis bija viens no augstākajiem starp ES valstīm, kā arī bija vērojams no straujākajiem ekonomiskās aktivitātes kāpumiem, salīdzinot ar 2010. gadu.

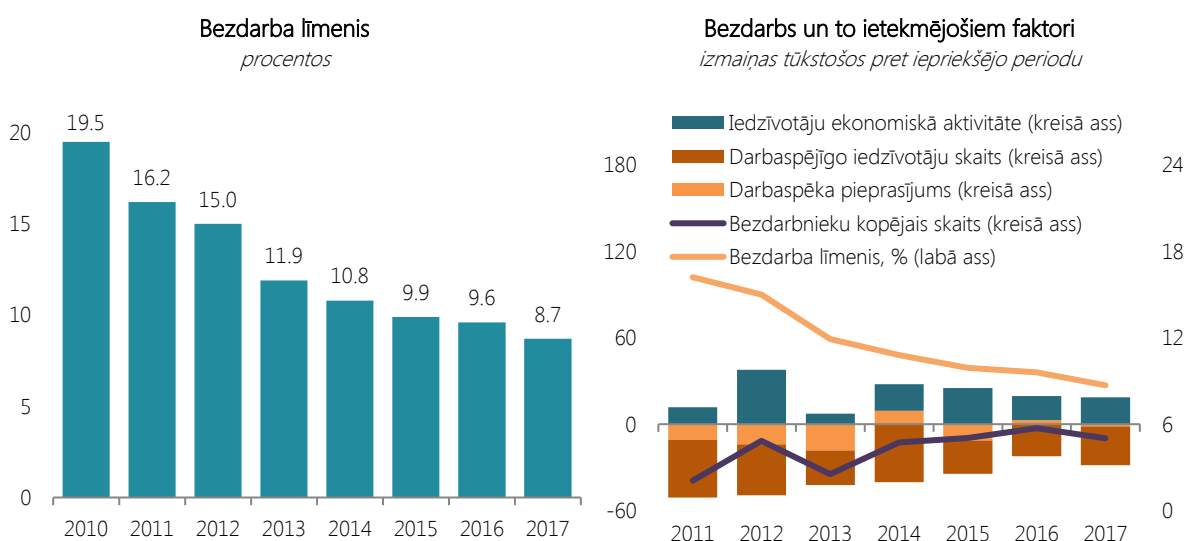
1.6. attēls

Avots: EUROSTAT

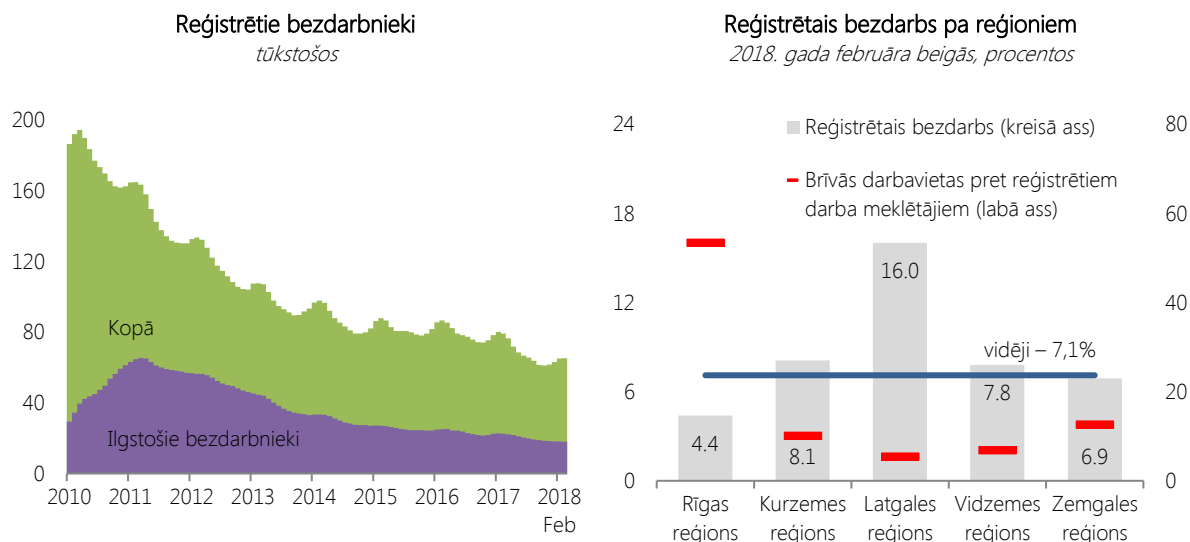
Savukārt 2017. gadā vidējais nodarbinātības līmenis ES dalībvalstīs bija 59,7%. Latvijā nodarbinātības līmenis bija augstāks nekā ES vidējais rādītājs. Salīdzinot ar 2010. gadu, nodarbinātības līmenis visstraujāk pieauga visās trīs Baltijas valstīs.

1.7. attēls

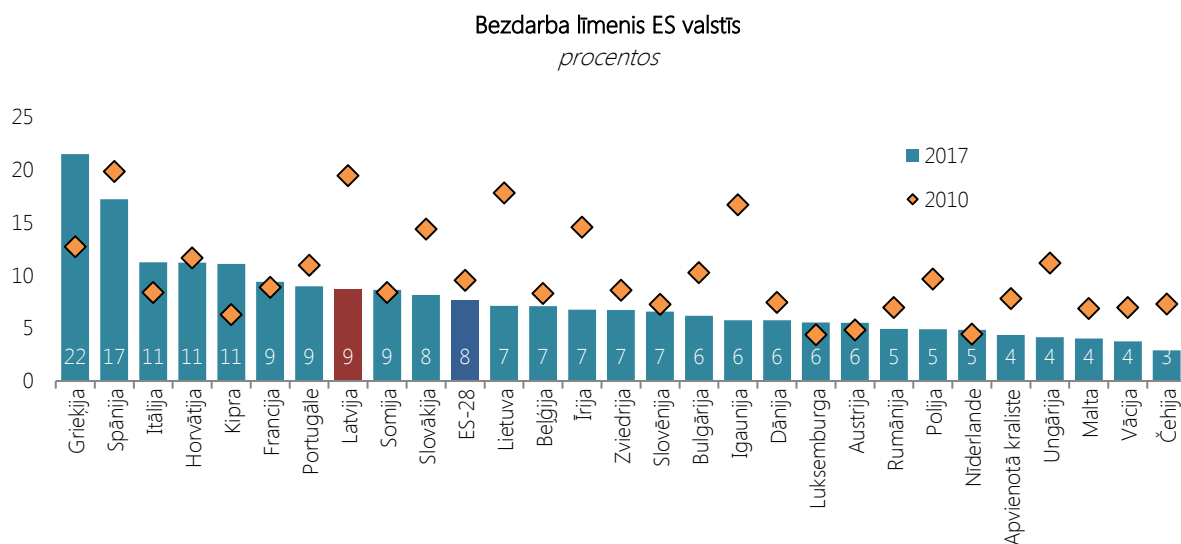
2017. gadā bezdarba līmenis samazinājās līdz 8,7%, kas bija par 0,9 procentpunktiem mazāk nekā 2016. gadā un par 10,8 procentpunktiem mazāk nekā 2010. gadā. Kopumā 2017. gadā darba meklējumos bija 85,4 tūkst. iedzīvotāju, kas bija par 9,9 tūkst. mazāk nekā 2016. gadā. Arī reģistrētā bezdarba līmenis turpina pakāpeniski samazināties, 2017. gada decembra beigās sasniedzot 6,8%. Bezdarba samazinājumu joprojām galvenokārt ietekmē demogrāfijas tendences – darbaspējīgo iedzīvotāju skaita absolūtais samazinājums un izmaiņas iedzīvotāju vecumstrukturā.

1.8. attēls

2017. gadā vidējais bezdarba līmenis ES dalībvalstīs bija 7,6%. Salīdzinot ar 2010. gadu, bezdarba līmenis visstraujāk samazinājās visās trīs Baltijas valstīs, tomēr Latvijā 2017. gadā bezdarba līmenis saglabājās augstāks nekā vidēji ES.

1.9. attēls

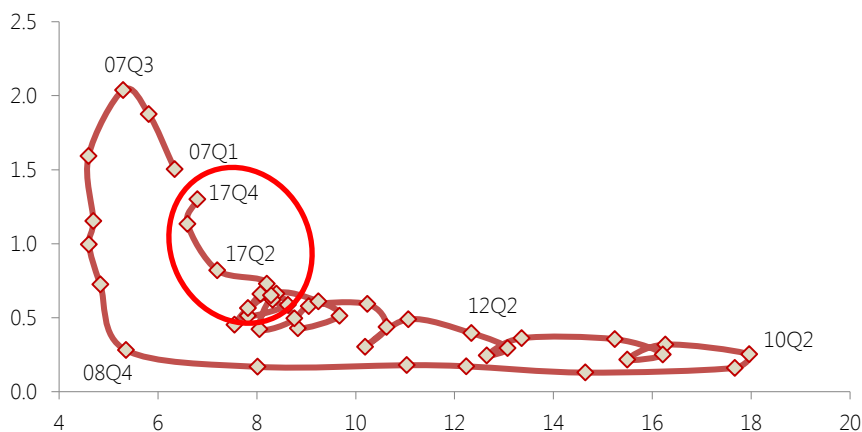
Avots: EUROSTAT

Lai arī darba resursu un vakanču nevienmērīgais reģionālais sadalījums pašlaik ir viens no redzamākajiem darba tirgus strukturāliem riskiem, tomēr tas nav vienīgais. Riskus rada arī salīdzinoši augstais ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars – joprojām vairāk nekā 1/4 no reģistrētiem darba meklētājiem ir bez darba ilgāk par gadu. Jāņem vērā, ka liels ilgstošais bezdarbs var radīt strukturālā bezdarba pieaugumu, proti, jo ilgāk šie cilvēki ir bez darba, jo lielāks

risks zaudēt darba iemaņas un prasmes. Turklāt pastāv risks, ka daļai no esošiem bezdarbniekiem nākotnē varētu būt problēmas atrast savām prasmēm atbilstošu darbu, jo tās var neatbilst tām, ko pieprasa tirgus. Dažus pierādījumus par strukturālā bezdarba veidošanos iespējams iegūt izmantojot Beveridža līkni, kas grafiski parāda bezdarba un brīvo darba vietu savstarpējo dinamiku.

1.10. attēls

Beveridža līkne Latvijā
 2007-2017. gads, vertikālā ass – brīvo vakanču skaits tūkstošos; horizontālā ass – bezdarba līmenis procentos

Apskatot 2006.-2013. gadu statistikas datus, pirmskrīzes gados Latvijā Beveridža līkne nobīdījās pa kreisi – samazinājās gan bezdarba līmenis, gan brīvo darba vietu īpatsvars. Recesijas sākumā brīvās darba vietas strauji samazinājās, kamēr bezdarbs pieauga visai mēreni. Savukārt krīzes laikā – 2009. un 2010. gada sākumā, bezdarbs pieauga, vakanču skaitam praktiski saglabājoties nemainīgam. Bezdarba augstākais punkts tika sasniegts 2010. gada 2. ceturksnī.

Kopš 2010. gada 3. ceturksņa līdz 2016. gada beigām tika novērota augšupvērsta Beveridža līknes virzības maiņa, kas liecina par ekonomiskā cikla fāzes maiņu un situācijas uzlabošanos darba tirgū. Nodarbinātība pakāpeniski pieauga, mazinoties gan darba meklētāju, gan neaktīvo personu skaitam. Tātad bija atsākusies jaunu darba vietu radīšana. Pārbīde pa līkni ir tāda pati kā darba vietu samazinājums krīzes laikā, kas norāda uz cikliskā bezdarba samazināšanos. Bezdarba līmeņa samazinājums bija saistīts ar ekonomisko aktivitāšu pieaugumu. Tāpēc visi tie pasākumi, kas saistīti ar ekonomisko aktivitāšu un uzņēmējdarbības veicināšanu, stimulē pieprasījuma pieaugumu pēc darbaspēka un palielina nodarbinātību.

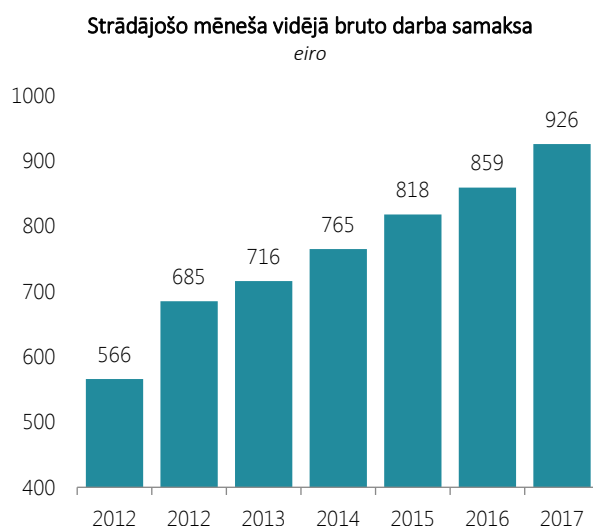
2017. gadā arvien izteiktākas kļūst darba tirgus strukturālās neatbilstības, kas kavē straujāku bezdarba samazinājumu. Vakancu skaits pēdējā gada laikā ir audzis straujāk nekā samazinājies darba meklētāju īpatsvars, kas norāda uz strukturālā bezdarba pazīmēm un atgādina situāciju 2006. gadā, kad parādījās pirmie izteiktie darba tirgus pārkaršanas signāli. Beveridža līknes nobīde pa labi galvenokārt skaidrojama ar izteiktām Latvijas darba tirgus reģionālām atšķirībām un zemu darbaspēka mobilitāti.

1.4. DARBA ALGAS UN PRODUKTIVITĀTE

Kopš 2010. gada beigām ir atsācies atalgojuma pieaugums. Vidējā bruto darba samaksa pēdējos gados turpināja strauji augt, 2017. gadā tā sasniedza 926 eiro. Lai gan bezdarbs joprojām saglabājas salīdzinoši augsts, Latvijas ekonomiski aktīvākajos reģionos arvien vairāk jūtams darba roku trūkums, kas uztur spiedienu uz darba algām.

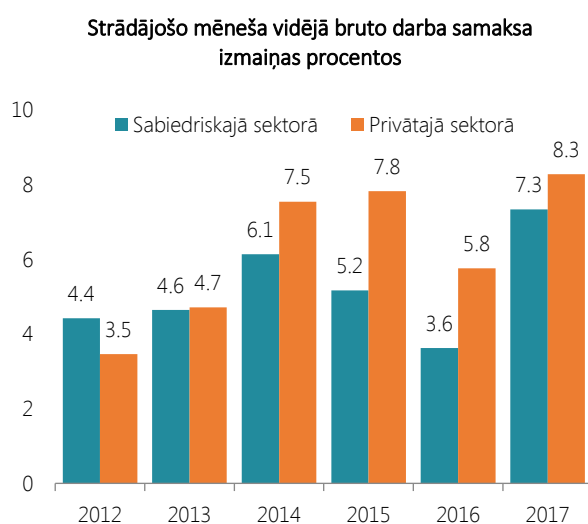
Kopš 2010. gada atalgojums ir audzis gan privātajā, gan sabiedriskajā sektorā. 2017. gadā straujāk darba samaksa pieauga privātajā sektorā – par 8,3%, bet sabiedriskajā sektorā – par 7,4%. Salīdzinot ar pirmskrīzes līmeni 2008. gadā, darba samaksa ir pieaugusi par 35,8%.

1.11. attēls

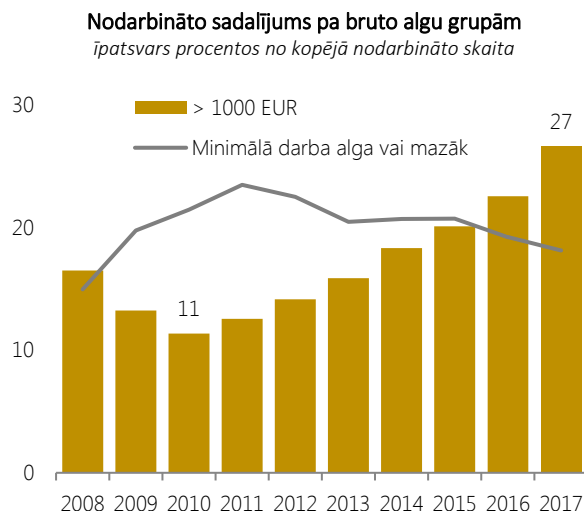

Līdz ar nominālā atalgojuma pieaugumu pakāpeniski palielinājās reālā darba alga. 2013.-2016. gadā reālās algas pieaugums kļuva straujāks. To pamatā noteica straujš nominālās algas kāpums, kā arī mērenās patēriņa cenu izmaiņas. 2017. gadā reālā alga pieauga lēnāk – par 4 procentiem.

1.12. attēls

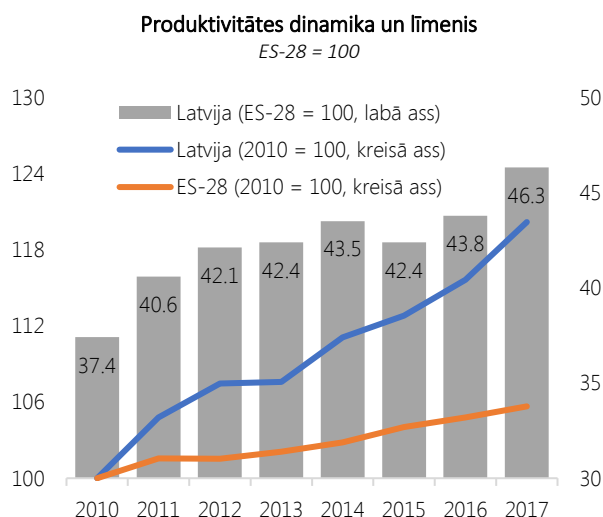
Pēdējos gados pakāpeniski samazinās minimālās darba algas saņēmēju īpatsvars un pieaug nodarbināto skaits, kas saņem darba algu lielāku par 1 000 eiro mēnesī. 1 000 eiro un vairāk algu grupas saņēmēju īpatsvars 2017. gadā bija aptuveni 4 daļa no kopējā nodarbināto skaita.

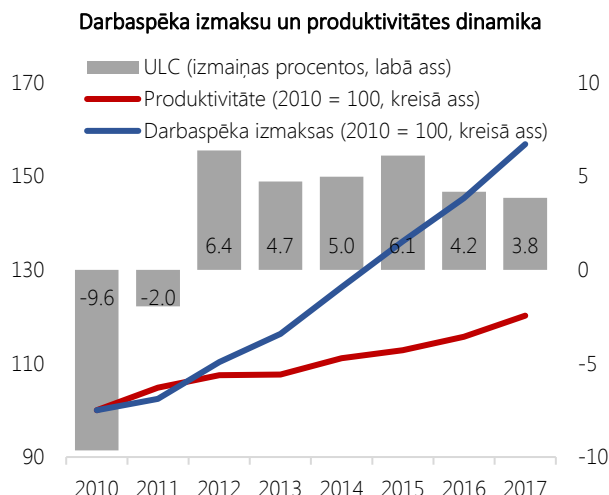
Pēdējos piecos gados (2013.-2017.) darba samaksa pieauga visās tautsaimniecības pamatnozārēs, vidēji gadā par 6,2%, t.sk. 2017. gadā – par 7,8%. Tomēr to dinamika nozaru griezumā bija atšķirīga. Straujš darba samaksas pieaugums bija vērojams tajās pakalpojumu nozarēs, kurās vidējās algas līmenis līdz šim bija salīdzinoši zems – tirdzniecībā un izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē. Apstrādes rūpniecībā – vidējā bruto darba samaksa kopumā pieaug straujāk nekā vidēji tautsaimniecībā. Kopš 2012. gada vidējā bruto darba samaksa nozarē ir pieaugusi par 38,5% (vidēji tautsaimniecībā – par 35,2%).

Darba samaksa ir nozīmīgs izmaksu konkurētspējas faktors, tāpēc darba samaksas pieaugumam jābūt līdzsvarotam ar produktivitātes kāpumu. Pretējā gadījumā tiek zaudēta konkurētspēja tirgojamās nozarēs, kas gala rezultātā nenodrošina noturīgu kopējo ienākumu (labklājības) pieaugumu.

Produktivitātes dinamika Latvijā pēdējos gados ir bijusi straujāka nekā vidēji ES, kā rezultātā kopš 2010. gada produktivitātes plaista ar ES vidējo līmeni samazinājās gandrīz par 9 procentpunktiem. 2017. gadā produktivitāte Latvijas tautsaimniecībā kopumā, ko raksturo IKP apjoms uz vienu nodarbināto, sasniedza 46,3% no vidējā ES līmeņa.

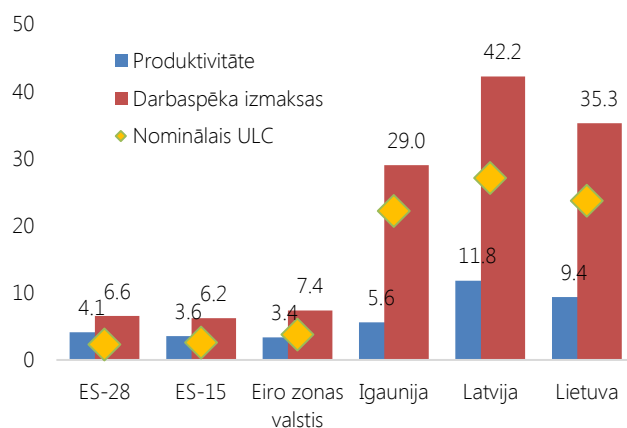
Lai gan pēc produktivitātes pieauguma tempiem Latvija ieņem vienu no līderpozīcijām ES dalībvalstīs, tomēr darbaspēka izmaksas ir augušas straujāk nekā produktivitāte, apdraudot Latvijas uzņēmēju konkurētspēju izmaksu jomā. Par izmaksu konkurētspējas mazināšanās pieaugušiem riskiem liecina arī nominālās darbaspēka vienības izmaksu (ULC) pieaugums.

Krīzes radītās spēcīgas korekcijas preču un darba tirgos laika periodā no 2009. līdz 2011. gadam mazināja plaisu starp produktivitātes un darbaspēka izmaksu dinamiku. Darbaspēka izmaksu straujāks samazinājums salīdzinājumā ar produktivitāti 2009. gadā un produktivitātes kāpums 2010. un 2011. gadā noteica ULC samazināšanos ik gadu vidēji par 7,5%, kas liecināja par Latvijas ražotāju konkurētspējas uzlabošanu.

Tomēr kopš 2012. gada darbaspēka izmaksas pieaug straujāk nekā produktivitāte, kas atspoguļojās nominālā ULC pieaugumā. Jāatzīmē, ka visās Baltijas valstīs nominālā ULC pieaugums bija straujāks nekā vidēji ES, ko noteica spēcīgs algu kāpums sakarā ar pieprasījuma palielināšanos darba tirgū un salīdzinoši mērenāks darba ražīguma pieaugums.

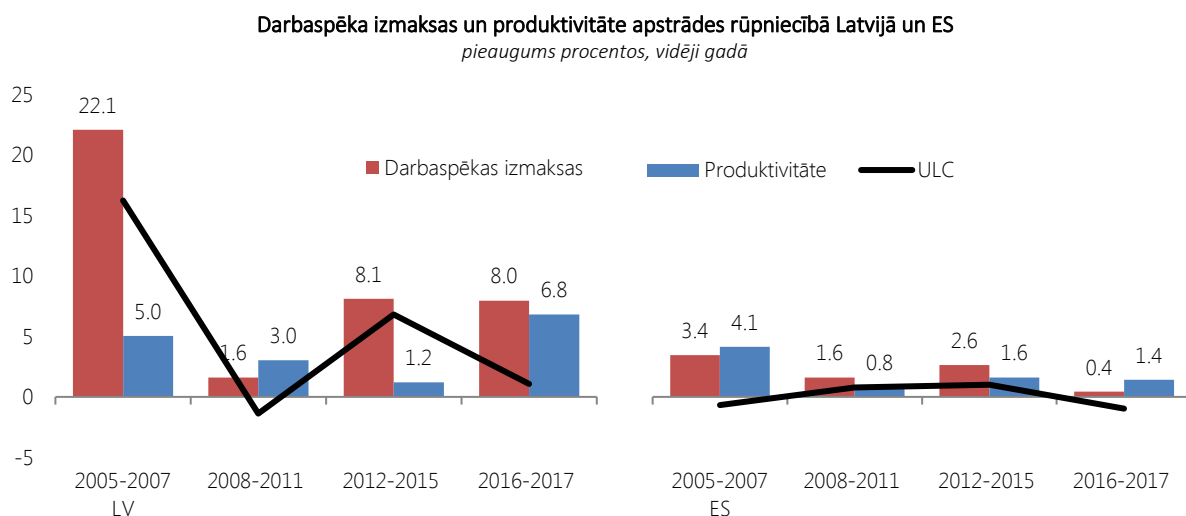
Produktivitātes, darbaspēka izmaksu un ULC izmaiņas Baltijas valstīs un ES
2012 = 100

Latvijā kopš 2012. gada produktivitāte vidēji gadā pieauga par 2,3%, kamēr darbaspēka izmaksas palielinājās gandrīz 3 reizes straujāk – par 7,3%, un nominālās vienības darbaspēka izmaksas palielinājās ik gadu vidēji par gandrīz 5 procentiem. Līdzīgas tendences vērojamas visās tautsaimniecības nozarēs. Apstrādes rūpniecībā produktivitātes un darbaspēka izmaksu pieauguma tempu plaisa ir nedaudz mērenāka nekā vidēji tautsaimniecībā. Laika periodā no 2012. līdz 2017. gadam produktivitāte apstrādes rūpniecībā ik gadu pieauga vidēji par 3%, bet darbaspēka izmaksas – par 8%. Kaut arī produktivitātes pieauguma tempi Latvijas apstrādes rūpniecībā pēdējos gados ir straujāki nekā ES valstīs, tomēr darbaspēka izmaksu dinamika gandrīz divreiz pārsniedz ES vidējos darbaspēka izmaksu un nominālā ULC pieauguma tempus, pastiprinot izmaksu konkurētspējas mazināšanas riskus.

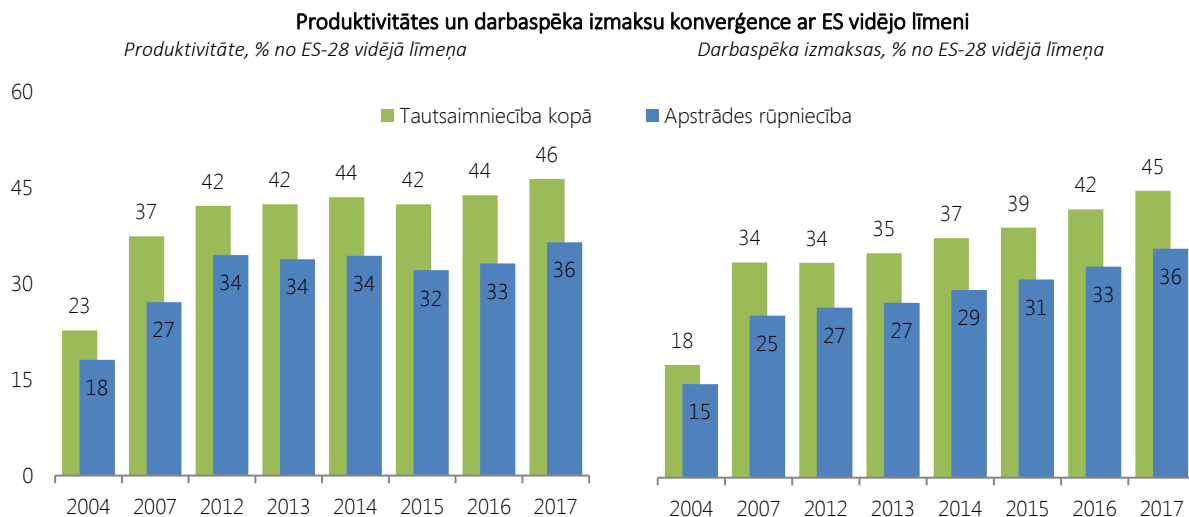
Latvijas ražotāju konkurētspēju negatīvi ietekmē arī darba samaksas pieauguma tempu palēnināšanās ES augsto ienākumu valstīs.

1.17. attēls

Darbaspēka izmaksu un produktivitātes dinamika rāda, ka, pieaugot ekonomiskām aktivitātēm, ULC turpinās pieaugt. Viens no nozīmīgākajiem ULC palielināšanas faktoriem ir algu palielinājums (algu konverģence), ko būtiski ietekmē augošā konkurence ES darba tirgos un Latvijas zemā konkurētspēja tajos.

1.18. attēls

Darbaspēka izmaksas Latvijā ir vienas no zemākajām ES dalībvalstīs. 2017. gadā darbaspēka izmaksas uz vienu nodarbināto tautsaimniecībā kopumā bija 44,7% no ES vidējā līmeņa, tai skaitā apstrādes rūpniecībā – 35,7 procenti. Kopš 2012. gada darbaspēka izmaksu plaisa ir samazinājusies par gandrīz 11,2 procentpunktiem. Savukārt Latvijas atpalicība pēc produktivitātes rādītāja tautsaimniecībā kopumā samazinājās par 4,2 procentpunktiem, bet rūpniecībā – tikai par 2 procentpunktiem. Algu izlīdzināšanās (konverģence) ar ES vidējo līmeni notiek straujāk nekā produktivitātes konverģence. Atvērtajos ES darba tirgos algu konverģence ir objektīvs process, ar ko nākotnē ir jārēķinās. Tāpēc Latvijas konkurētspējas stiprināšanu lielā mērā noteiks spēja mazināt produktivitātes plaisu ar modernām ekonomikām.

2. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS

2.1. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA IZMAIŅAS UN STRUKTŪRA

Ekonomiskā lejupslīde un ar to saistītais nodarbinātības samazinājums smagi skāra visas nozares. 2010. gadā nodarbināto skaits bija viszemākais. Kopš 2011. gada, pieaugot ekonomiskajām aktivitātēm, visās tautsaimniecības pamatnozārēs, izņemot lauksaimniecību un tirdzniecību, nodarbināto skaits pieaug, tomēr to skaits joprojām ievērojami atpaliek no pirmskrīzes līmeņa.

2.1. tabula

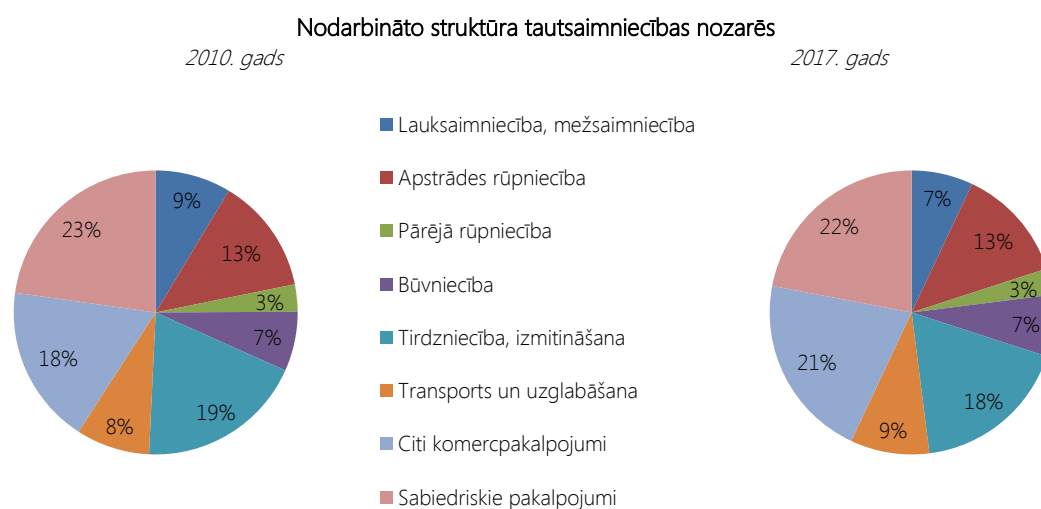
Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs
tūkstošos

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pavisam	908,5	850,7	861,6	875,6	893,9	884,6	896,1	893,3	894,8
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	79,5	73,3	76,6	73,3	71,9	66,3	71,1	68,7	61,4
Apstrādes rūpniecība	120,0	112,2	114,4	122,5	125,7	118,8	116,3	123,5	120,9
Pārējā rūpniecība	28,9	26,4	22,0	20,6	20,6	18,9	23,6	25,7	24,5
Būvniecība	72,3	57,6	60,9	62,3	67,3	73,2	71,9	66,1	63,1
Tirdzniecība, izmitināšana	172,7	162,0	161,4	155,7	159,9	161,6	159,3	154,7	161,0
Transports un uzglabāšana	79,0	71,4	73,2	75,1	77,3	84,8	85,3	83,3	79,6
Citi komercpakalpojumi	151,9	153,7	151,2	163,9	167,6	165,3	170,3	173,8	183,7
Sabiedriskie pakalpojumi	204,2	193,7	199,8	202,2	203,6	195,7	198,3	197,5	200,6

* Sākot ar 2014. gadu izmaiņas darbaspēka apsekojuma metodoloģijā – ceturkšņa datu vispārīnāšanai tiek izmantots ceturkšņa vidējais privātajās māsaimniecībās dzīvojošo iedzīvotāju skaits (iepriekš – iedzīvotāju skaits gada sākumā)

2017. gadā pēc darbaspēka apsekojuma datiem nodarbināto skaits bija 894,8 tūkst., kas bija par 0,2% jeb 1,5 tūkst. lielāks nekā 2016. gadā. Nodarbināto skaits visstraujāk pieauga komercpakalpojumos un tirdzniecībā, bet samazinājās – lauksaimniecībā.

2.1. attēls

Vislielākais nodarbināto īpatsvars 2017. gadā bija sabiedrisko pakalpojumu nozarēs (22%), komercpakalpojumos (21%), tirdzniecībā un izmitināšanā (18%), kā arī apstrādes rūpniecībā (13%). Salīdzinot ar 2010. gadu, struktūra būtiski nav mainījies, nodarbināto īpatsvars nedaudz sarucis lauksaimniecībā, tirdzniecībā un sabiedriskajos pakalpojumos, bet pieaudzis komercpakalpojumos un transportā, savukārt būvniecībā, apstrādes un pārējā rūpniecībā strādājošo īpatsvars kopējā nodarbināto skaitā nav mainījies.

Pēc Ekonomikas ministrijas aprēķiniem augstas kvalifikācijas profesijās 2017. gadā bija nodarbināti 381,6 tūkst. jeb 43% no visiem nodarbinātajiem. Vislielākā daļa (37%) no nodarbināto skaita augstas kvalifikācijas profesijās bija nodarbināti sabiedrisko pakalpojumu nozarēs (valsts pārvalde, veselības aprūpe, izglītība).

2.2. tabula

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
2017. gads, tūkstošos

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transporta un uzglabāšana	Citi komercpakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	7,1	28,3	9,0	18,6	48,0	20,0	110,5	140,1	381,6
Vadītāji	3,0	9,1	3,3	8,9	20,5	6,7	21,8	18,6	91,9
Vecākie speciālisti	1,6	9,3	2,2	3,7	6,8	3,0	49,7	85,3	161,5
Speciālisti	2,5	10,0	3,5	6,0	20,8	10,3	39,0	36,3	128,2
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	42,1	69,0	10,8	35,3	97,3	52,7	51,0	42,5	400,6
Īestāžu kalpotāji	0,4	5,2	1,1	1,4	9,1	9,1	16,5	4,6	47,3
Pakalpojumu darbinieki	1,2	1,8	0,3	0,2	71,5	3,6	24,7	31,5	134,8
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	29,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,1	31,3
Kvalificēti strādnieki	1,6	42,5	5,0	29,0	13,8	6,0	5,1	3,0	105,8
Iekārtu un mašīnu operatori	9,4	18,9	4,4	4,8	3,0	33,9	3,5	3,3	81,3
Zemas kvalifikācijas profesijas	12,2	23,8	4,7	9,2	15,6	6,9	22,2	18,0	112,6
Kopā	61,4	121,1	24,5	63,1	161,0	79,6	183,7	200,6	894,8

Vidējas kvalifikācijas profesijās 2017. gadā bija nodarbināti 400,6 tūkst., kas bija gandrīz puse no visiem nodarbinātajiem. Šajā profesiju grupā ceturtdaļa bija nodarbināti tirdzniecībā un 17% apstrādes rūpniecībā. Savukārt zemas kvalifikācijas profesijās 2017. gadā bija 112,6 tūkst. nodarbināto, no kuriem piektā daļa bija nodarbināti komercpakalpojumu nozarē, bet lauksaimniecības, apstrādes rūpniecības un pārējās rūpniecības nozarēs kopā – 36%.

Salīdzinot ar 2016. gadu, augstākās kvalifikācijas profesijās 2017. gadā bija par 8 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 2,2%). Apjomīgākais pieaugums bija būvniecībā, bet skaita samazinājums – apstrādes rūpniecībā. Savukārt vidējas kvalifikācijas profesijās bija par 6,7 tūkst. mazāk nodarbināto (kritums par 1,7%). Apjomīgākais kritums bija lauksaimniecībā, bet kāpums – komercpakalpojumu nozarēs. Zemas kvalifikācijas profesiju grupā, salīdzinot ar 2016. gadu, 2017. gadā nodarbināto skaits bija par 0,2 tūkst. lielāks. Apjomīgākais kāpums bija apstrādes rūpniecībā, bet kritums – būvniecībā.

Darbaspēka pieprasījums krasi mainījās krīzes ietekmē, nodarbināto skaits strauji samazinājās. Samazinoties darbaspēka izmaksām, uzlabojās Latvijas ražotāju konkurētspēja.

Apstrādes rūpniecībā pieauguma tempi bija straujāki nekā kopējā tautsaimniecības izaugsme un tajā strauji palielinājās pieprasījums pēc kvalificētiem strādniekiem. Arī pārējās tirgojamās nozarēs, kā transporta un pakalpojumu nozarēs, izaugsme pēc krīzes atjaunojās straujāk nekā pārējās tautsaimniecības nozarēs un pieauga pieprasījums pēc pakalpojumu darbiniekiem.

Nodarbināto skaits izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
2017. gads salīdzinājumā ar 2016. gadu, tūkstošos

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transports un uzglabāšana	Citi komercpakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-0,5	-4,2	-1,1	2,3	2,7	-0,4	7,3	2,0	8,0
Vadītāji	-0,2	0,7	0,0	0,2	1,9	1,0	2,3	1,6	7,5
Vecākie speciālisti	-0,7	-1,9	-0,1	0,2	1,4	0,1	4,0	-2,5	0,5
Speciālisti	0,4	-3,1	-0,9	1,8	-0,6	-1,4	1,0	2,8	0,0
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-5,8	-1,5	-0,4	-2,6	2,3	-1,6	3,4	-0,5	-6,7
Iestāžu kalpotāji	0,0	0,7	-0,2	0,7	-3,4	-0,1	2,1	-2,5	-2,8
Pakalpojumu darbinieki	0,7	0,2	-0,2	0,0	2,3	0,3	2,1	2,2	7,4
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-6,5	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,4	0,1	-7,0
Kvalificēti strādnieki	0,3	-5,3	-0,4	-2,6	2,8	0,5	-0,7	0,6	-4,7
Iekārtu un mašīnu operatori	-0,4	2,9	0,5	-0,7	0,6	-2,2	0,3	-0,8	0,2
Zemas kvalifikācijas profesijas	-0,9	3,2	0,3	-2,7	1,4	-1,7	-0,9	1,7	0,2
Kopā	-7,2	-2,6	-1,2	-3,0	6,3	-3,7	9,9	3,1	1,5

Salīdzinot ar 2010. gadu, augstākās kvalifikācijas profesijās 2017. gadā bija par 35,8 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 10,4%). Apjomīgākais pieaugums bija komercpakalpojumu nozarēs – par 28,5 tūkst. un sabiedrisko pakalpojumu nozarēs – par 9,2 tūkst. Nodarbināto skaita samazinājums bija par 9,2 tūkst. tirdzniecībā un par 3,7 tūkst. lauksaimniecībā.

Nodarbināto skaits izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
2017. gads salīdzinājumā ar 2010. gadu, tūkstošos

	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība, izmitināšana	Transports un uzglabāšana	Citi komercpakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-3,7	2,9	2,7	1,4	-9,2	4,0	28,5	9,2	35,8
Vadītāji	-2,6	-2,6	1,5	0,4	-1,2	1,2	4,7	4,4	5,8
Vecākie speciālisti	-0,9	2,0	-0,3	-1,3	-3,3	0,0	12,1	8,9	17,2
Speciālisti	-0,2	3,6	1,5	2,2	-4,7	2,9	11,7	-4,1	12,9
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-4,5	2,5	-3,8	3,0	4,7	4,1	6,3	1,5	13,8
Iestāžu kalpotāji	-0,7	0,8	-0,4	0,4	-3,8	-0,4	3,6	-2,4	-2,9
Pakalpojumu darbinieki	-0,6	-0,2	-0,6	-0,3	5,9	-0,6	4,1	3,3	10,9
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-2,8	-1,1	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-1,0	-0,3	-5,3
Kvalificēti strādnieki	-0,4	5,4	-1,3	3,5	2,5	-0,2	-0,8	0,9	9,5
Iekārtu un mašīnu operatori	0,1	-2,3	-1,5	-0,5	0,3	5,4	0,4	-0,1	1,6
Zemas kvalifikācijas profesijas	-3,6	3,3	-0,9	1,1	3,5	0,1	-5,2	-1,0	-2,8
Kopā	-11,8	8,7	-2,0	5,5	-1,0	8,2	29,6	9,7	46,9

Vidējas kvalifikācijas profesijās 2017. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu, bija par 13,8 tūkst. vairāk nodarbināto (pieaugums par 3,6%). Apjomīgākais pieaugums – par 6,3 tūkst., bija komercpakalpojumu nozarēs un par 4,7 tūkst. – tirdzniecībā. Nodarbināto skaita samazinājums bija par 4,5 tūkst. lauksaimniecībā un par 3,8 tūkst. pārējā rūpniecībā.

Savukārt zemas kvalifikācijas profesiju grupā, salīdzinot ar 2010. gadu, 2017. gadā nodarbināto skaits bija par 2,8 tūkst. mazāks. Apjomīgākais samazinājums – par 5,2 tūkst., bija komercpakalpojumu nozarēs un par 3,6 tūkst. – lauksaimniecībā, bet apjomīgākais nodarbināto skaita pieaugums – par 3,5 tūkst., bija tirdzniecībā un par 3,3 tūkst. – apstrādes rūpniecībā.

Nodarbināto iedzīvotāju un aizņemto darba vietu jēdzienu skaidrojums

Nodarbinātie iedzīvotāji

Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) izveidotajām definīcijām nodarbinātie iedzīvotāji ir visas tās personas, kuras pārskata nedēļā veica jebkādu darbu par samaksu naudā vai par atlīdzību precēs vai pakalpojumos.

Par nodarbinātajiem uzskata arī pašnodarbinātās personas uzņēmējdarbībā, lauku saimniecībā vai profesionālajā praksē. Personas, kuras atrodas pagaidu prombūtnē no darba grūtniecības vai dzemdību atvaļinājuma dēļ, kā arī bērna kopšanas atvaļinājumā, uzskata par nodarbinātajiem, ja pēc atvaļinājuma beigām personai ir garantija atgriezties iepriekšējā darba vietā. Nodarbināto skaitā ietver arī tās personas, kuras strādā savā lauku saimniecībā (zemnieku vai piemājas), lai saražotu produkciju pašu patēriņam vai pārdošanai.

Informācija par Latvijas iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti (nodarbinātību un bezdarbu) iegūta no Latvijas nepārtrauktā Darbaspēka izlases veida apsekojuma.

Latvijas Darbaspēka izlases veida apsekojumā informācija par ekonomisko aktivitāti (tai skaitā nodarbinātību) saskaņā ar metodoloģiju tiek jautāta personām vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Datu starptautiskai salīdzināmībai daļa nodarbinātības rādītāju tiek aprēķināti arī par vecuma grupu 15–64 gadi. Starptautiski vecuma grupa 15–64 gadi ir pieņemta kā darbaspējas vecums, ko datu publicēšanai izmanto gan Eurostat, gan SDO, līdz ar to arī Latvijā galvenie ekonomisko aktivitāti raksturojošie rādītāji ir publicēti par divām vecuma grupām: 15-64 un 15-74.

Aizņemtās darba vietas

Aizņemta darba vieta ir algota darba vieta, kurā darbinieks ir pieņemts darbā. Aizņemto darba vietu skaitā tiek ietverti pilna un nepilna darba laika darbinieki, par kuriem saskaņā ar Darba likumu ir jāveic darba laika uzskaitē (ieskaitot tos, kuriem ir uzņēmuma līgums, bet darba laika uzskaitē tiek veikta un visus nodokļus maksā darba devējs). Viens cilvēks var būt nodarbināts vairākās darbavietās.

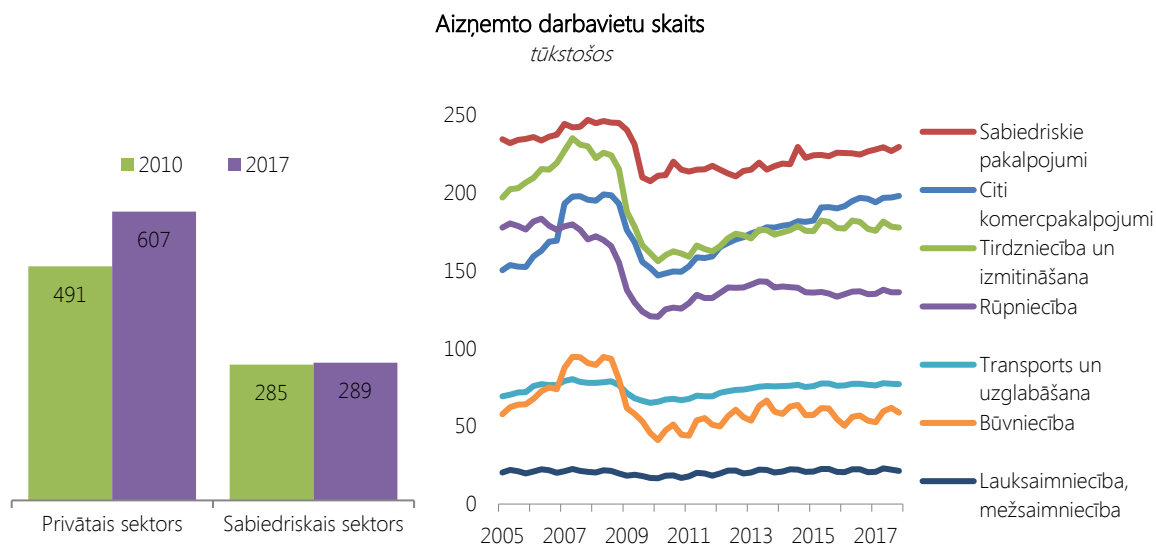
Aizņemto darba vietu dati tiek iegūti, veicot uzņēmumu, centrālo valdības institūciju, pašvaldību un to institūciju un institucionālo vienību apsekojumu. Informācija tiek iegūta, apkopojot CSP izstrādātās ceturkšņa statistikas pārskata veidlapas par komersantu, iestāžu, nodibinājumu, biedrību un fondu darbību datus un administratīvos datus. Administratīvie dati tiek iegūti CSP aprēķinu rezultātā no Valsts ieņēmuma dienesta datiem.

Kopš 2011. gada visās tautsaimniecības pamatnozarēs pieaug arī **aizņemto darbavietu** skaits, tomēr to skaits joprojām atpaliek no pirmskrīzes līmeņa, izņemot lauksaimniecībā un komercpakalpojumos, kur aizņemto darba vietu skaits 2017. gadā nedaudz pārsniedza 2007. gada līmeni. 2017. gadā aizņemto darbavietu skaits bija 895,7 tūkst., kas bija par 1% jeb 8,4 tūkst. lielāks nekā 2016. gadā un par 15% lielāks nekā 2010. gadā.

Joprojām darbavietu skaits turpina strauji pieaugt privātajā sektorā. Pēc krīzes laikā par 30% laika posmā no 2011.-2017. gadam darbavietu skaits privātajā sektorā palielinājies par 23 procentiem.

Vienlaikus salīdzinoši lēns darbavietu pieaugums ir bijis sabiedriskajā sektorā, kur aizņemto darbavietu skaits laika posmā no 2011.-2017. gadam audzis vien par 1,3%. Straujāks aizņemto darbavietu pieaugums sabiedriskajā sektorā bija vērojams 2014. gadā, kad tas palielinājās par 1,5%, salīdzinot ar 2013. gadu.

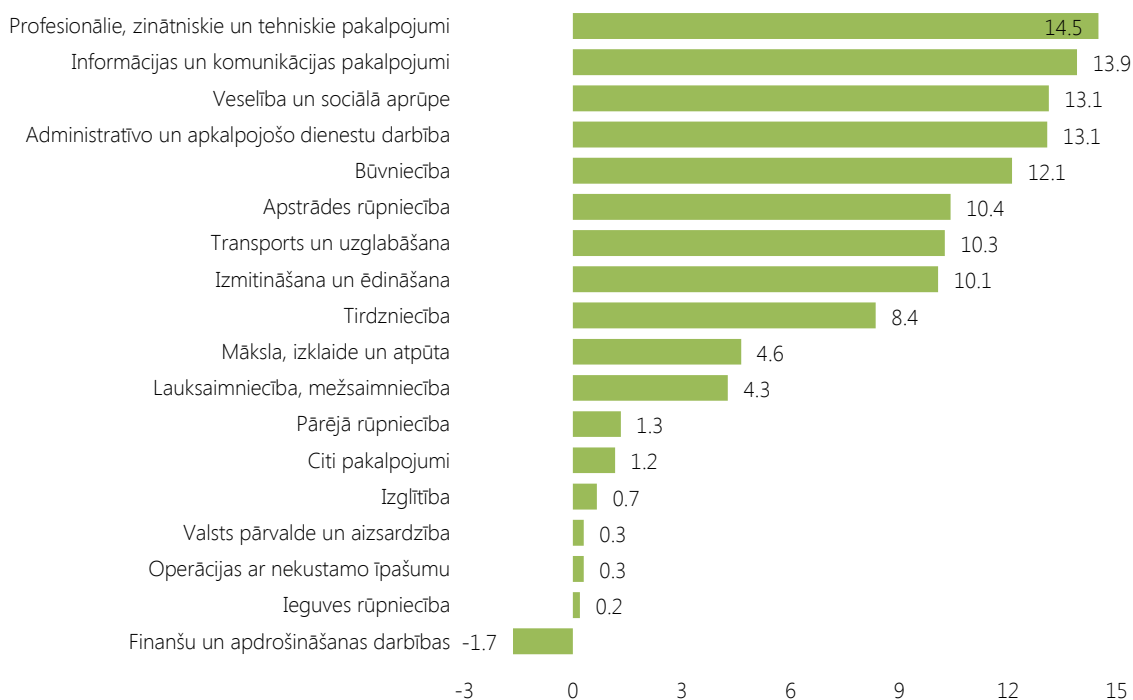
Nozaru griezumā laika posmā no 2011.-2017. gadam darbavietu skaits palielinājies visās nozarēs, izņemot finanšu un apdrošināšanas darbībās, kur darbavietu skaits samazinājās par 1,7 tūkst. jeb 8%. Straujākais aizņemto darbavietu pieaugums bija vērojams profesionālos, zinātniskos un tehniskos pakalpojumos, kas pieauga par 14,5 tūkst. jeb 54%. Galvenokārt darbavietu skaits pieauga pateicoties darbaspēka pieprasījuma pieaugumam juridiskos un grāmatvedības pakalpojumos un centrālo biroju darbībā, konsultēšanā komercdarbībā un vadībzinībās.

Būtisks aizņemto darbavietu kāpums bija vērojams arī informācijas un komunikācijas pakalpojumos, veselības aprūpē, administratīvo dienestu darbībā un būvniecībā. Mērenāks pieaugums bija apstrādes rūpniecībā, transportā, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumos un tirdzniecībā. Vienlaikus zemākais darbaspēka pieprasījuma pieaugums bija ieguves rūpniecībā, valsts pārvaldē un operācijās ar nekustamo īpašumu.

Lai gan no 2011.-2017. gadam lauksaimniecībā nodarbināto skaits būtiski samazinājās, aizņemto darbavietu skaits nozarē pieauga, kas skaidrojams ar atšķirīgu datu uzskaites sistēmu. Aizņemtās darba vietas lauksaimniecībā pieauga algoto darbavietu kāpuma dēļ, savukārt nodarbināto skaits samazinājās pašnodarbināto skaita krituma dēļ.

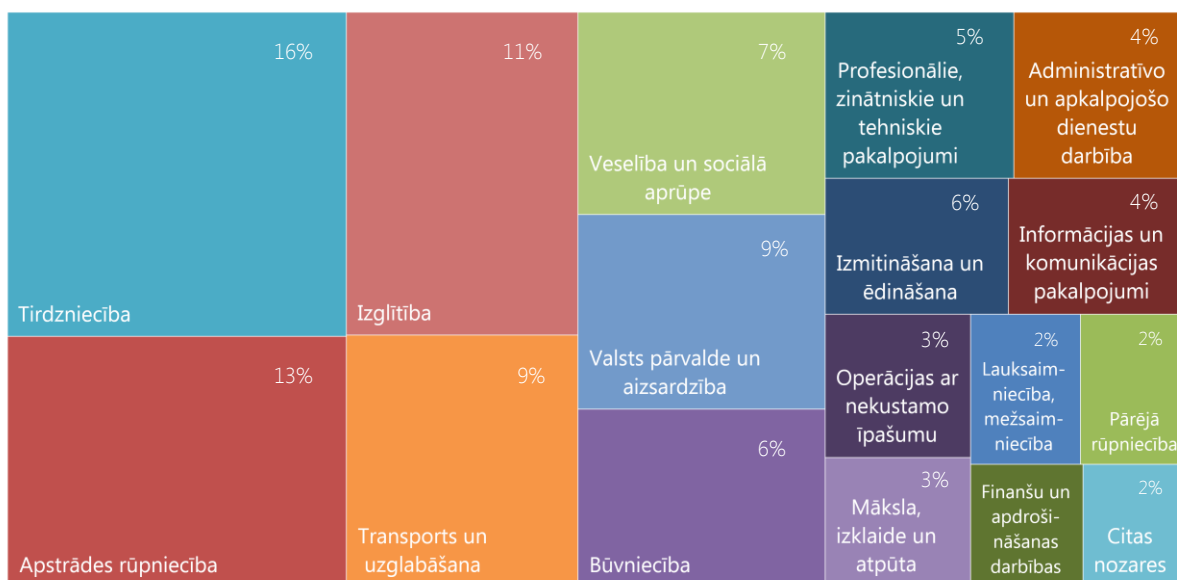
Aizņemto darbavietu skaita izmaiņas
2017. gads salīdzinājumā ar 2010. gadu, tūkstošos

2017. gadā gandrīz 2/3 no kopējā aizņemto darbavietu pieauguma veidoja divas nozares – būvniecība un IKT pakalpojumi. Aizņemto darbavietu skaits būvniecības nozarē pērn auga par gandrīz 4 tūkst. jeb 7,3%. 2017. gada nogalē aizņemto darbavietu skaits nozarē sasniedza 58,7 tūkst. Darbaspēka pieprasījuma pieaugumu būvniecībā lielā mērā ietekmēja būvobjektu palielināšanās, kas pēc ES fondu plūsmu atjaunošanās ir atsākuši augt.

2.4. attēls

Aizņemtās darbavietas pa nozarēm
struktūra 2017. gadā, procentos

Tāpat būtisks darbaspēka pieprasījuma pieaugums ir vērojams IKT pakalpojumos, kur aizņemto darbavietu skaits 2017. gadā palielinājās par 1,6 tūkst. Galvenokārt darbavietu skaits pieauga pateicoties darbaspēka pieprasījuma pieaugumam datorprogrammēšanā un informācijas tehnoloģiju pakalpojumos. Vienlaikus būtiskākais darbaspēka pieprasījuma samazinājums 2017. gadā bija mazumtirdzniecībā un individuālos pakalpojumos.

2.2. DEMOGRĀFISKĀ SITUĀCIJA UN DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMS

2.2.1. DEMOGRĀFIJAS TENDENCES

Iedzīvotāju skaits Latvijā ilgstoši samazinās, laika posmā no 2000.-2018. gadam samazinājums ir 447 tūkst. Galvenie iemesli ir sabiedrības novecošanās, zems dzimstības līmenis un iedzīvotāju emigrācija. 2018. gada sākumā valstī bija 1934 tūkst. iedzīvotāju, kas bija par 16 tūkst. mazāk kā pirms gada.

Dzimstības rādītāji nav pietiekami esošā iedzīvotāju skaita atražošanai, tie ilgstoši saglabājas zemā līmenī. Pieaugot iedzīvotāju ienākumiem, no 2005. gada dzimstības rādītāji uzlabojās – palielinājās gan dzimušo skaits, gan dzimstības koeficients. Ekonomiskās krīzes ietekmē no 2009. gada dzimušo skaits samazinājās, taču 2012. gadā atsākās dzimstības pieaugums. Kopš 2014. gada dzimušo skaits ir nostabilizējies, taču 2017. gadā rādītājs samazinājās par 5,2%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

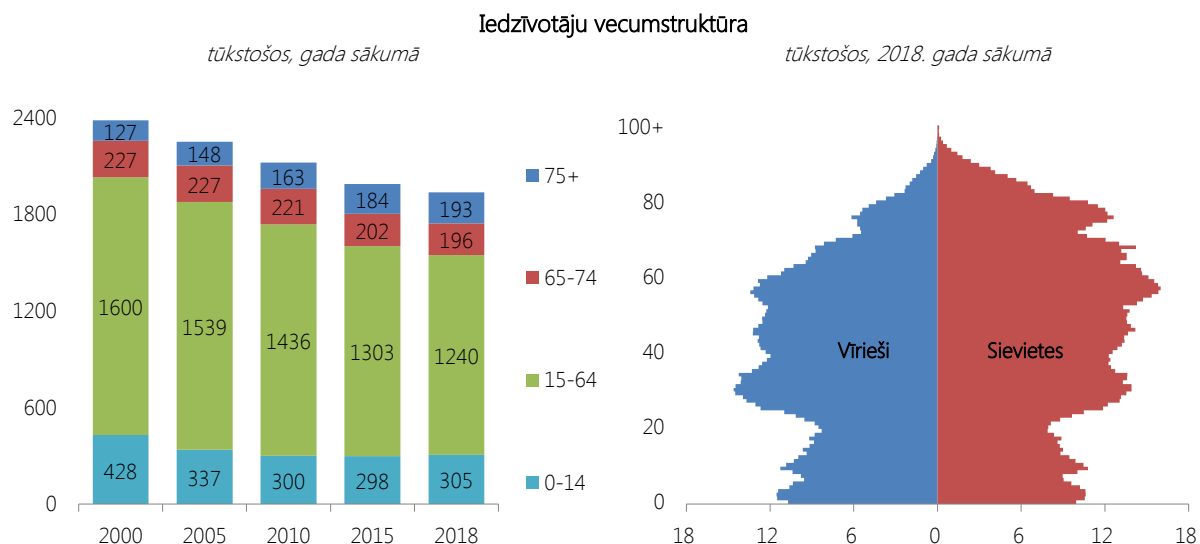
Mirušo skaits pakāpeniski samazinās kopš 2007. gada. Pēdējos gadus kopš 2014. gada rādītājs ir nostabilizējies. Mirušo skaits 2017. gadā nedaudz pieauga, un bija par 0,6% lielāks kā 2016. gadā.

Demogrāfiskās situācijas uzlabošanās atspoguļojas arī iedzīvotāju dabiskā pieauguma koeficientā, kas kopumā kopš 2011. gada uzlabojas. Tomēr joprojām tas ir negatīvs, 2017. gadā tas bija -4,1 uz 1000 iedzīvotājiem.

Turpinās sabiedrības novecošanās process – pieaug iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma. Samazinoties iedzīvotāju skaitam darbības vecumā, iedzīvotāju virs darbības vecuma attiecība pret iedzīvotājiem darbības vecumā kļūst lielāka. Tajā pašā laikā pateicoties nelielajam dzimstības pieaugumam, kopš 2012. gada ir apstājies iedzīvotāju skaita samazinājums līdz darbības vecumam.

2017. gada laikā iedzīvotāju skaits 15-74 gadu vecumā samazinājās par 19 tūkst., un 2018. gada sākumā veidoja 1437 tūkst. Lielākā ietekme bija iedzīvotāju skaita samazinājumam šādās darbības vecuma grupās: 20-24 gadi (par 9,5 tūkst. jeb 9,3%), 25-29 gadi (par 5,4 tūkst. jeb 4%) un 50-54 gadi (par 4 tūkst. jeb 2,9%).

2.5. attēls

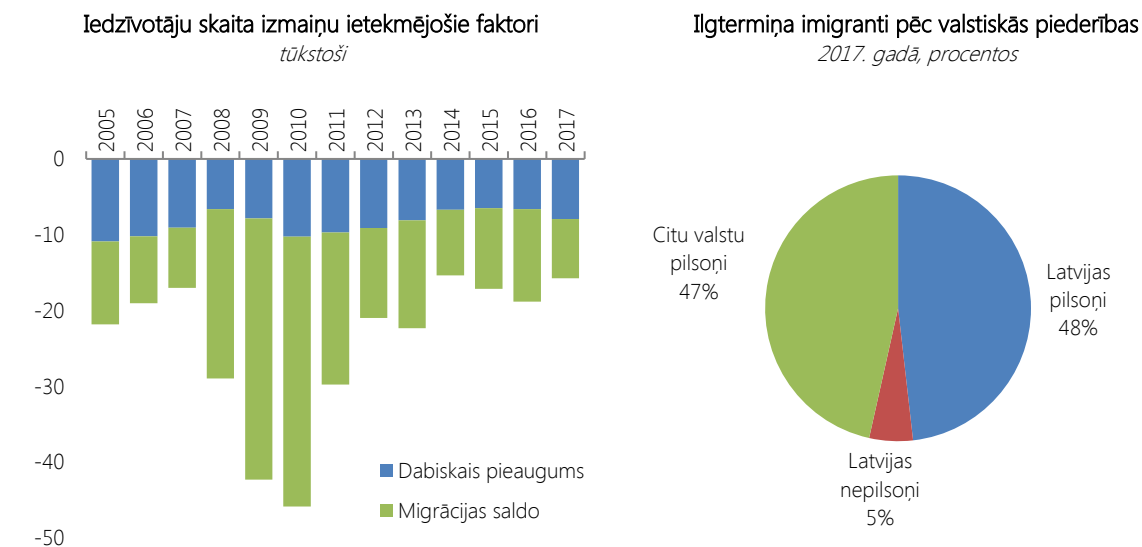

Būtisku ietekmi uz iedzīvotāju skaita samazināšanos atstāj iedzīvotāju migrācija. Negatīvais migrācijas saldo pārsniedz iedzīvotāju dabisko pieaugumu. Šī iemesla dēļ valsts iedzīvotāju skaits laika periodā no 2000.-2018. gadam ir sarucis par 277 tūkst., kamēr kopējais samazinājums ir 447 tūkst.

Migrācijas plūsmas uz ārvalstīm strauji pieauga, pasliktinoties ekonomiskajai situācijai. Negatīvā migrācijas saldo kulminācija tika sasniegta 2009. un 2010. gadā.

Galvenais izbraukšanas mērķis ir darba meklējumi ārvalstīs. No valsts emigrē galvenokārt darbības vecuma iedzīvotāji, izteikti mobilāki ir jaunāku vecumu grupu iedzīvotāji.

2.6. attēls

Sākot ar 2011. gadu, migrācijas rādītāji uzlabojas. Negatīvo migrācijas saldo mazināja ne tikai izbraukušo skaita samazinājums, bet arī imigrējušo iedzīvotāju skaita pieaugums. Taču kopš 2014. gada bija vērojama imigrējušo skaita neliela samazinājuma un izbraukušo skaita neliela pieauguma tendence. Situācija uzlabojās 2017. gadā, palielinoties imigrējušo iedzīvotāju skaitam un samazinoties emigrējušo iedzīvotāju skaitam. Kopumā iedzīvotāju skaits 2017. gadā migrācijas dēļ saruka par 7,8 tūkst. cilvēku, kas bija par 4,4 tūkst. mazāk salīdzinājumā ar 2016. gadu.

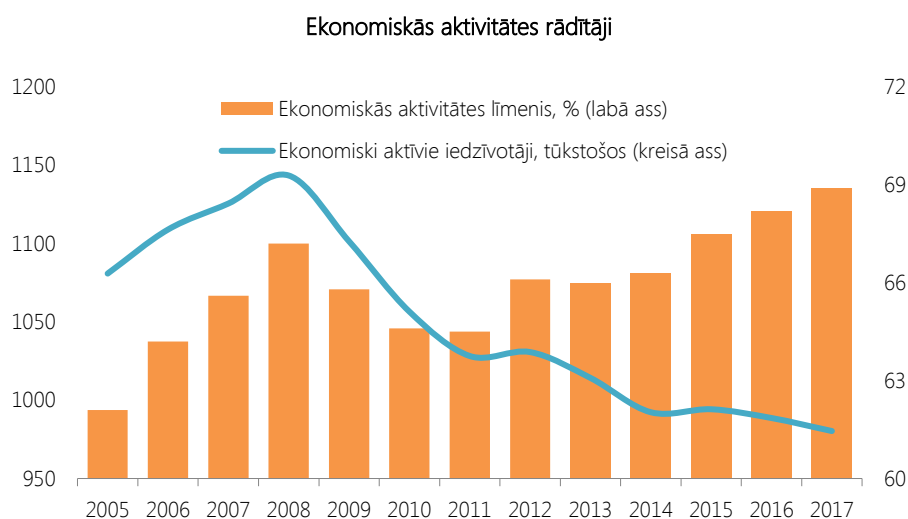
2017. gadā no kopējā ilgtermiņa imigrantu skaita 53% veidoja iepriekš Latvijā dzīvojošie iedzīvotāji – Latvijas pilsoņi un nepilsoņi.

Jāatzīmē, ka, ņemot vērā brīvo darbaspēka kustību ES, emigrācijas plūsmas nav iespējams uztvert pilnīgi precīzi. Ne tikai Latvija, bet arī citas ES dalībvalstis saskaras ar problēmām precīzi raksturot iedzīvotāju struktūru, kas izbraukuši no valsts darba meklējumu dēļ.

2.2.2 IEDZĪVOTĀJU LĪDZDALĪBA DARBA TIRGŪ UN DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMS

Pieejamos darbaspēka resursus parāda ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, kurā ietilpst nodarbinātie iedzīvotāji un darba meklētāji.

2.7. attēls

Valstī notiekošie demogrāfiskie procesi tieši atspoguļojas darbaspēka piedāvājuma tendencēs. Iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā sarūk gan novecošanās, gan emigrācijas rezultātā, negatīvi ietekmējot arī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits samazinās kopš 2008. gada, pēdējos gados šai tendencei temps palēninās. Laika periodā no 2008.-2017. gadam samazinājums sasniedz 163,1 tūkst., un 2017. gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ir sarucis par 8,3 tūkst.

Krīzes laikā 2010. un 2011. gadā tika piedzīvots pēdējo gadu laikā zemākais iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis. Turpmākos gados šis rādītājs pakāpeniski pieauga, un jau 2015. gadā tika sasniegts pirmskrīzes 2008. gada līmenis. 2017. gadā ekonomiskās aktivitātes līmenis turpināja pieaugt, sasniedzot 68,9% līmeni.

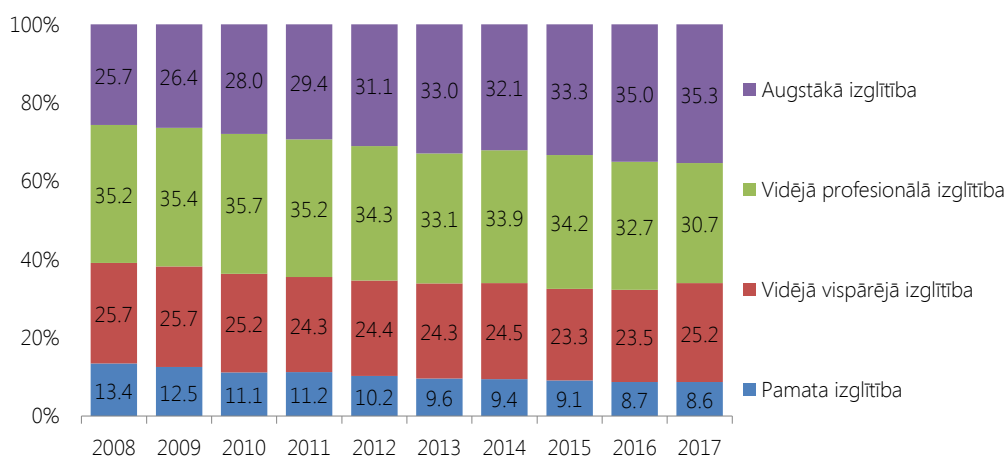
Situācija darba tirgū 2017. gadā
tūkstošos

Iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā (15-74 gadi) – 1423

Nodarbinātie 895	Bezdarbnieki 85	Ekonomiski neaktīvie 443
		skolēni, studenti 102
		pensionāri, kas saņem tikai pensiju 200
		mājsaimnieki/-ces 58
		invalīdi, ilgstoši darbnespējīgās personas 51
		bērna kopšanas atvaļinājumā esošas personas 7
		citi 25

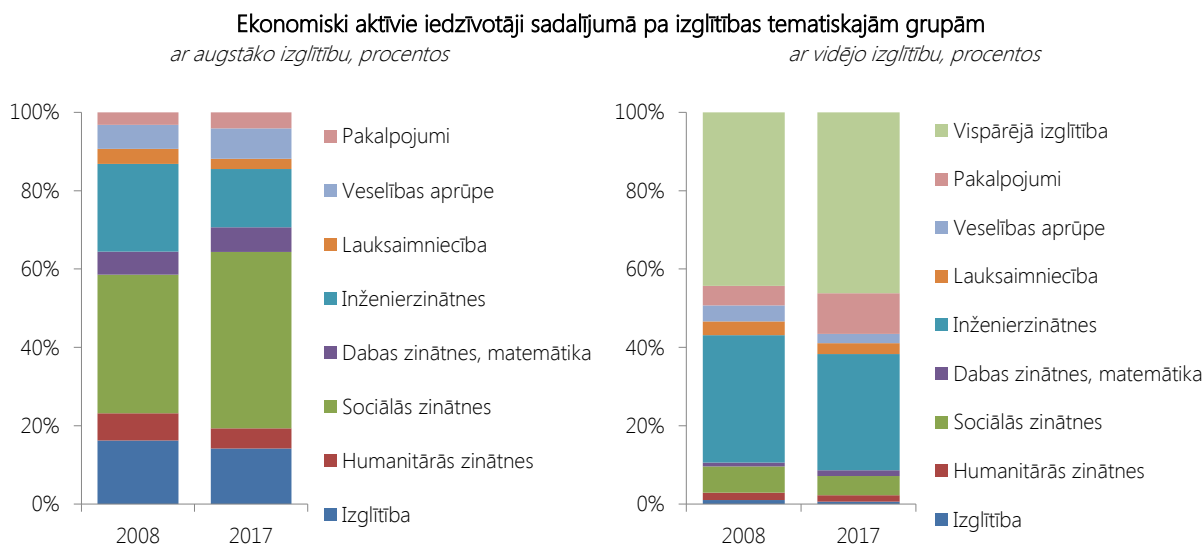
Ekonomiskās aktivitātes līmenis ir relatīvi stabils gandrīz visās vecuma grupās, pēdējo gadu laikā ir vērojamas nebūtiskas svārstības. Lielākās izmaiņas ir skārušas vecākā gadagājuma iedzīvotāju iesaisti darba tirgū. Ekonomiskās situācijas uzlabošanās un pensionēšanās vecuma palielināšanās nosaka straujāku iedzīvotāju vecumā virs 60 gadiem ekonomiskās aktivitātes līmeņa pieaugumu.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa
15-74 gadu vecumā, procentos

Iedzīvotāji aizvien vairāk apzinās izglītības nozīmi dalībai darba tirgū. Pakāpeniski turpina palielināties ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību, un 2017. gadā tas bija par 9,6 procentpunktiem lielāks kā 2008. gadā.

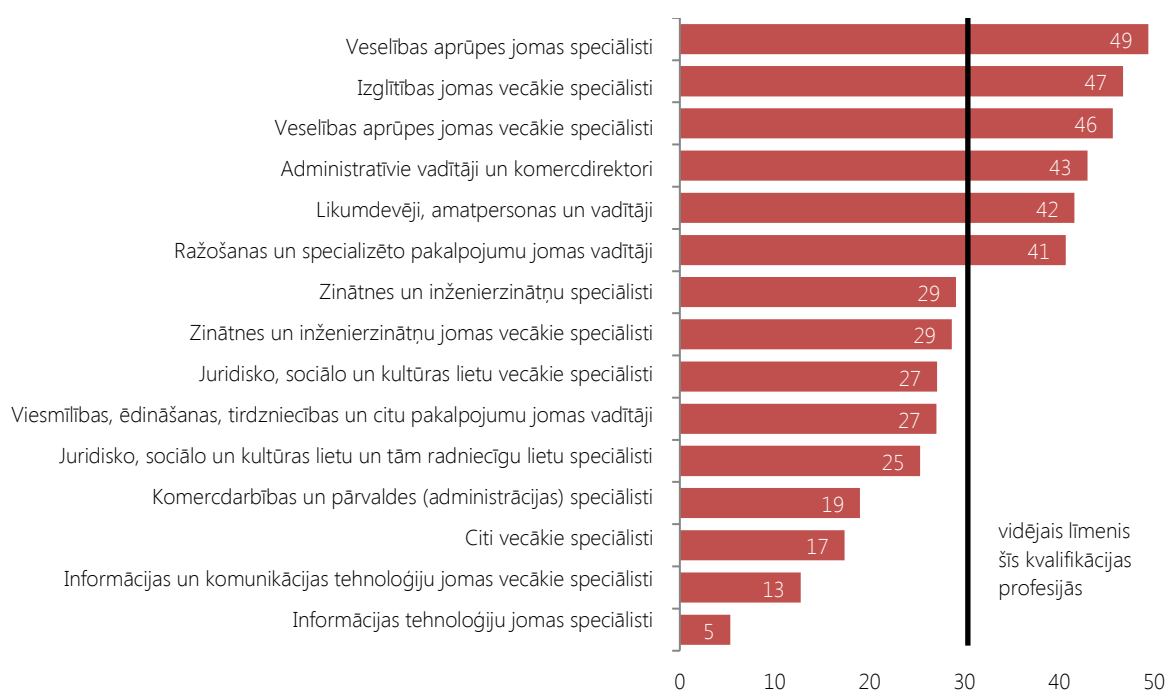

Lielākais darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību ir sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību izglītības tematiskajā grupā. To nosaka iepriekšējo gadu studentu izvēle iegūt augstāko izglītību šajā tematiskajā grupā. Kopš 2008. gada ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izteiktākais skaita pieaugums ir tieši šajā grupā. Nākamās lielākās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības tematiskās grupas ir inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupa un izglītības tematiskā grupa.

Kopš 2008. gada vidējās izglītības līmenī ekonomiski aktīvo iedzīvotāju struktūra izglītības tematisko grupu griezumā ir diezgan stabila. Ievērojama daļa – vairāk kā 2/5 – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ir vispārējā vidējā izglītība. Šie iedzīvotāji ir darba tirgū bez iegūtas specialitātes. Lielākais darbaspēka piedāvājums ar profesionālo vidējo izglītību ir inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupā. Jāatzīmē, ka visstraujākais pieaugums vērojams pakalpojumu tematiskajā grupā.

Nodarbināto iedzīvotāju vecumā virs 50 gadiem īpatsvars augstākās kvalifikācijas profesiju apakšgrupās
2017. gads, % no attiecīgajā profesiju apakšgrupā nodarbinātajiem

Latvijā pastāv pastiprināta darbaspēka novecošanās atsevišķās nozarēs un profesiju grupās, kas var izraisīt piedāvājuma samazināšanos nākotnē. Šīs tendences gadu gaitā pastiprinās.

Nozaru vidū lielākais nodarbināto īpatsvars vecumā virs 50 gadiem ir pārējās rūpniecības nozarēs (it īpaši ūdens apgādes, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošanas un sanācijas nozarē) un sabiedriskajos pakalpojumos (it īpaši izglītības nozarē un veselības un sociālās aprūpes nozarē).

Nodarbināto īpatsvars vecumā virs 50 gadiem augstākās kvalifikācijas profesijās ir 31%. Nodarbināto struktūras analīze profesiju grupu griezumā liecina, ka darbaspēka novecošanās augstākās kvalifikācijas profesijās skar ļoti nevienmērīgi. Novecošanās problemātika īpaši skar veselības aprūpes jomas speciālistus un vecākos speciālistus, izglītības jomas vecākos speciālistus, arī ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāju vecumstruktūrā vecāku darbinieku īpatsvars ir augstāks par šīs kvalifikācijas profesiju vidējo rādītāju.

Nodarbināto īpatsvars vecumā virs 50 gadiem vidējās kvalifikācijas profesijās sastāda 35%. Darbaspēka vecumstruktūras negatīvās attīstības tendences skar virkni vidējās kvalifikācijas profesiju grupu. Šī tendence vairāk skar elektrisko un elektronisko iekārtu strādniekus, kvalificētus tirgus lauksaimniecības darbiniekus un individuālās aprūpes darbiniekus.

Darbaspēka vecumstruktūru dažādu profesiju griezumā ietekmē vairāki iemesli. Jaunieši dažādu iemeslu dēļ nedod priekšroku attiecīgajiem studiju/mācību virzieniem vai pēc mācību pabeigšanas izvēlas strādāt citā profesijā. Atsevišķās profesijās kā viens no iemesliem ir zems atalgojuma līmenis.

2.12. attēls

Nodarbināto iedzīvotāju vecumā virs 50 gadiem īpatsvars vidējās kvalifikācijas profesiju apakšgrupās

2017. gads, % no attiecīgajā profesiju apakšgrupā nodarbinātajiem

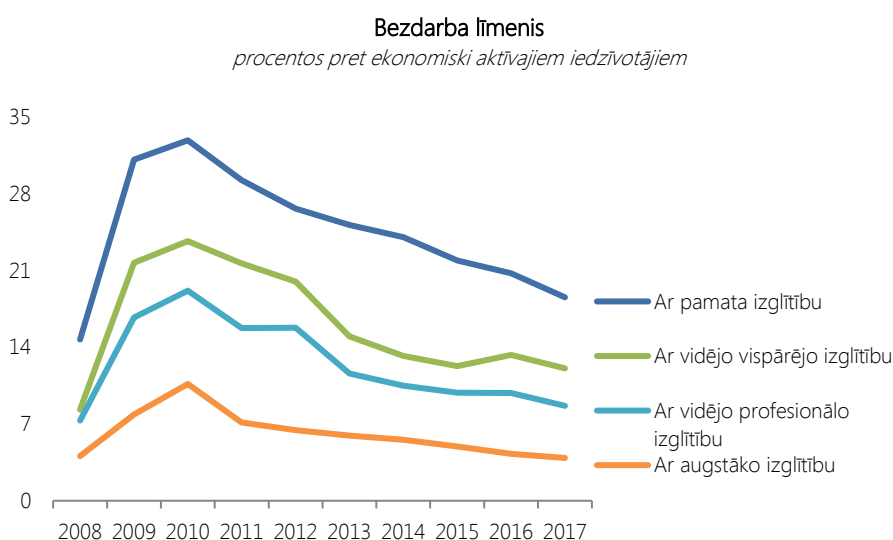
2.3. DARBA TIRGUS PIEPRASĪJUMA UN PIEDĀVĀJUMA ATBILSTĪBA

Bezdarba rādītāji Latvijā uzlabojas kopš 2011. gada. Bezdarba samazināšanās tendence 2017. gadā turpinājās. Darba meklētāju skaits bija 85,4 tūkst., kas bija par 9,9 tūkst. mazāk kā 2016. gadā. Bezdarba līmenis saruka līdz 8,7% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

Iedzīvotāji ar augstāku izglītības līmeni ir mazāk pakļauti bezdarba riskam. Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību 2017. gadā bija 3,9%. Zemākais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar augstāko izglītību bija dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskajā grupā un veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskajā grupā. Savukārt augstākais bezdarba līmenis bija iedzīvotājiem, kuriem ir augstākā izglītība humanitāro zinātņu un mākslas tematiskajā grupā.

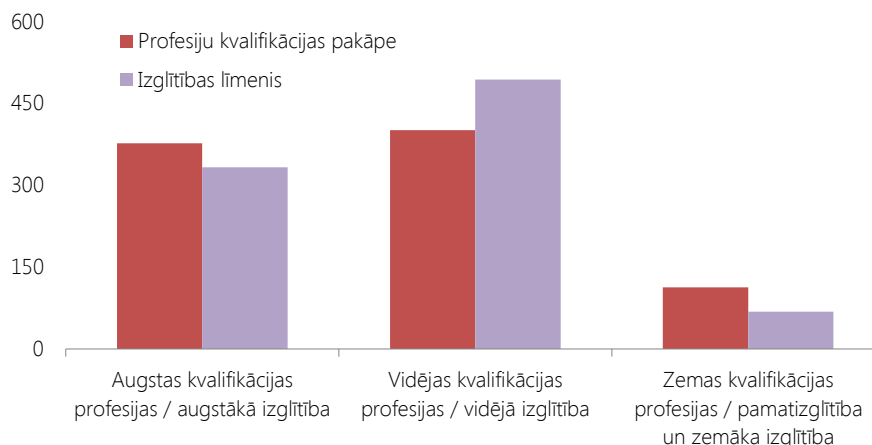
Vidējais bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo izglītību ir ievērojami augstāks nekā ar augstāko izglītību – 10,2%. Profesijas ieguve mazina bezdarba risku. Bezdarba līmenis iedzīvotājiem ar vidējo profesionālo izglītību ir zemāks nekā ar vidējo vispārējo izglītību – attiecīgi 8,6% iepretim 12,1%. Jāatzīmē, ka pēdējos gados iedzīvotāju ar vidējo profesionālo izglītību bezdarba līmenis samazinās straujāk kā iedzīvotājiem ar vidējo vispārējo izglītību. Absolūtā izteiksmē visvairāk bezdarbnieku ir ar vidējo vispārējo izglītību – gandrīz puse no šī izglītības līmeņa bezdarbniekiem. Kopumā vidējās izglītības līmenī zemākais bezdarba līmenis ir veselības aprūpes un sociālās labklājības izglītības tematiskajā grupā un dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskajā grupā. Savukārt lielākais bezdarba līmenis ir pakalpojumu tematiskajā grupā.

2.13. attēls

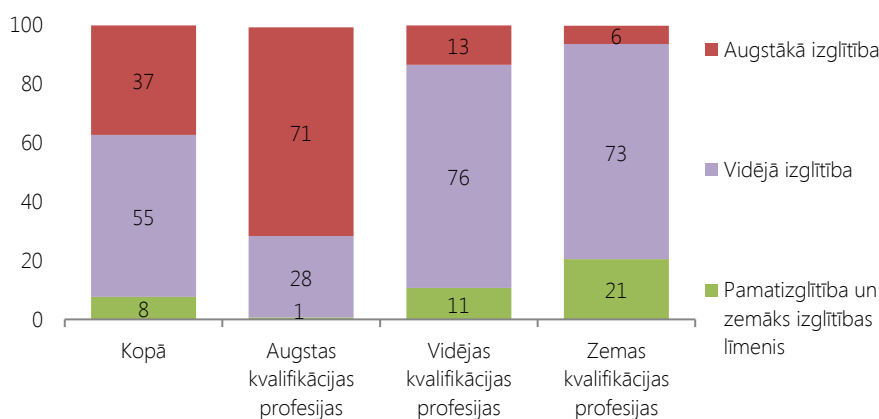
Raksturojot **nodarbināto izglītības atbilstību profesijas kvalifikācijai**, darba tirgū var ievērot šādas ilgstošas tendences. Salīdzinot nodarbināto iedzīvotāju sadalījumu pēc iegūtās izglītības līmeņiem pa profesiju kvalifikācijas grupām, redzams, ka nodarbināto skaits ar augstāko izglītību ir mazāks nekā nodarbināto skaits augstas kvalifikācijas profesijās, kurās pēc būtības jābūt cilvēkiem ar augstāko izglītību. Vidējā kvalifikācijas līmenī ir redzams, ka nodarbināto skaits ar vidējo izglītību pārsniedz vidējās kvalifikācijas profesijās nodarbināto skaitu.

Nodarbinātie sadalījumā pēc izglītības līmeņa un profesiju kvalifikācijas pakāpes
2017. gadā, tūkstošos

Nodarbināto izglītības līmeņa atbilstība profesiju kvalifikācijai vidējas kvalifikācijas profesiju grupā ir augstāka nekā augstas kvalifikācijas profesiju grupā. Daļēji tas ir saistīts ar to, ka augstas kvalifikācijas profesijas grupā ir iekļauti visa veida iestāžu un to apakšvienību vadītāji, kuru ieņemamais amats nereti nav saistīts ar darbinieka atbilstošu izglītības kvalifikāciju.

Nodarbināto struktūra pa izglītības līmeņiem pēc profesiju kvalifikācijas pakāpes
2017. gads, procentos

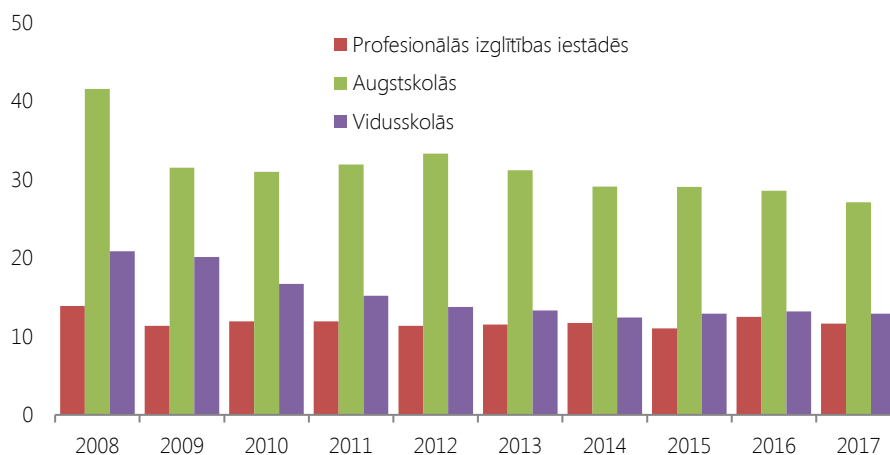

2.4. IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMA IZMAIŅAS

Demogrāfijas tendenču ietekme uz audzēkņu un studentu skaitu

Vispārējās izglītības skolēnu skaits ilgtermiņā samazinās gan pamatskolas, gan vidusskolas līmenī. Samazināšanās tendences attiecas arī uz vidējās profesionālās izglītības audzēkņu skaitu. Galvenie iemesli ir ilgstoši zems dzimstības līmenis un iedzīvotāju emigrācija. Pēdējos gados vispārējās un profesionālās vidējās izglītības skolēnu un audzēkņu skaita kritums ir apstājies. Tas skaidrojams ar to, ka dzimstības rādītāju uzlabošanās pirmsskrīzes periodā pozitīvi atsauca uz izglītojamo skaitu.

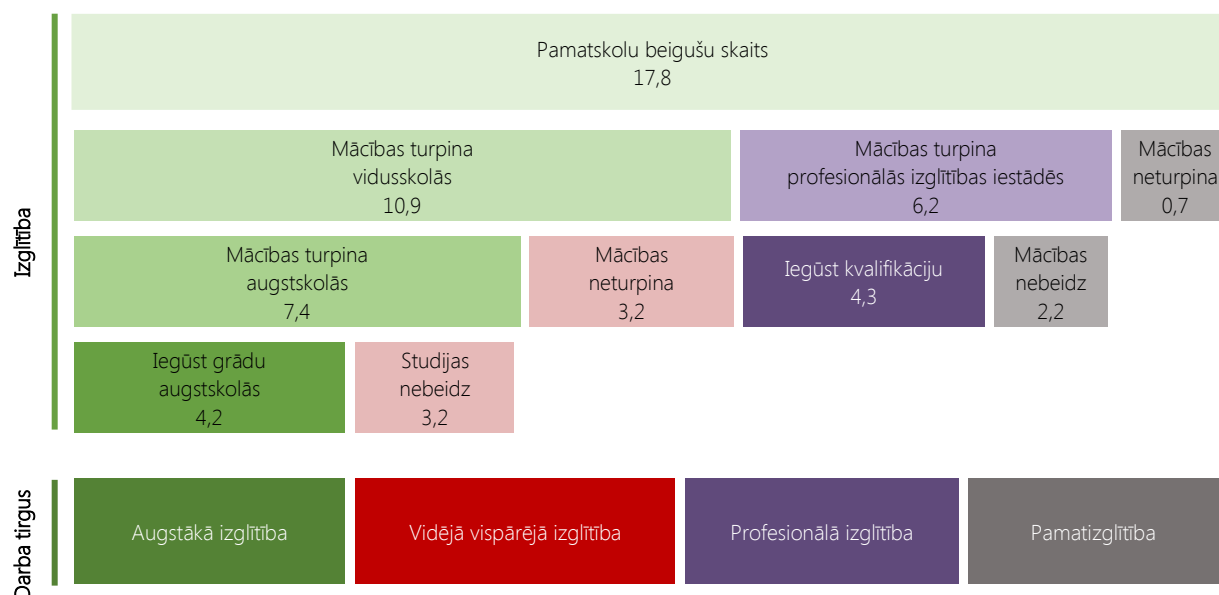
Uzņemtie audzēkņi un studenti izglītības iestādēs tūkstošos

Vidējās izglītības struktūra ir atkarīga no pamatskolu beidzēju izvēles par turpmāko izglītošanos. Jāatzīmē, ka būtiskākā problēma profesionālajā izglītībā joprojām ir tās zemā pievilcība – aptuveni 3/5 no jauniešiem izvēlās turpināt mācības vispārējā izglītībā, tādējādi nonākot darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm. Lai arī pēdējos gados pamatskolu absolventi vairāk pievēršas profesionālai izglītībai, tomēr ar to nepietiek, lai nodrošinātu vidējās kvalifikācijas speciālistu atražošanu darba tirgū.

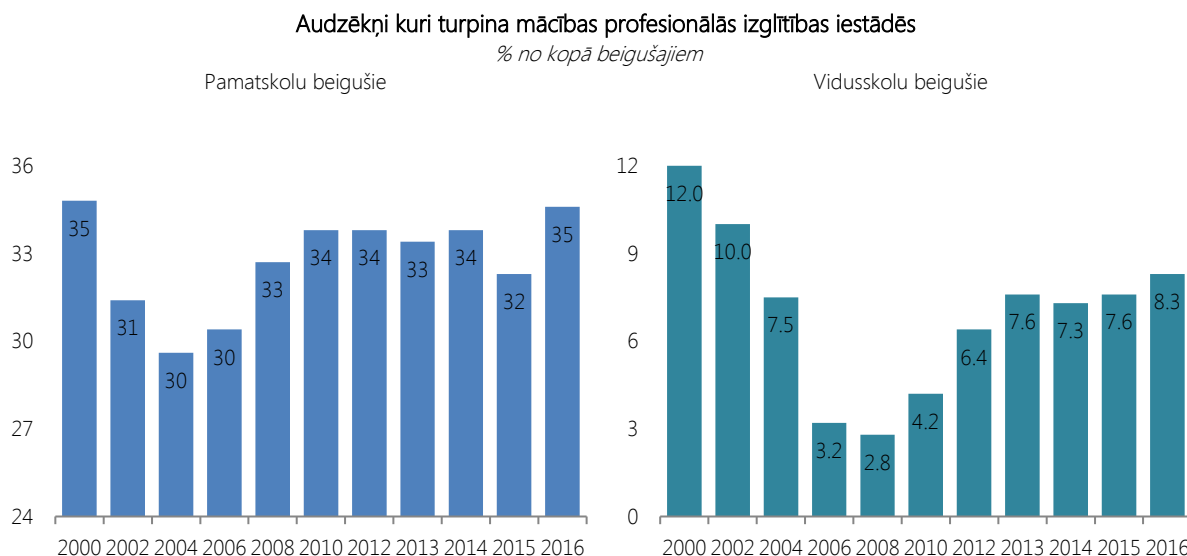
Izglītības sistēma

tūkstošos, attēlots izmantojot izglītības karjeras struktūru 2016./2017. mācību gadā*

* EM aprēķini, balstoties uz izglītības karjeras struktūru 2016./2017. mācību gadā

Pēdējos gados profesionālās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaits saglabājas aptuveni vienā līmenī, kas skaidrojams ar to, ka pieaug to personu skaits, kas ar jau iepriekš iegūtu izglītību, tai skaitā vispārējo vidējo, mācības turpina profesionālās izglītības iestādēs.

Izglītības politikas pasākumi paredz palielināt pamatskolu beigušo skolēnu interesi par vidējo profesionālo izglītību, līdzsvarojot vidusskolās un profesionālās izglītības iestādēs turpinošo skolēnu skaitu. Latvija ir noteikusi mērķi līdz 2020. gadam sasniegt, ka profesionālā vidējā izglītībā mācās vismaz 50% no kopējā vidējā izglītības pakāpē esošo skolēnu skaita. Pēdējos gados profesionālās izglītības audzēkņu skaita īpatsvars mazliet pieaug, un 2016. gadā tas veidoja 43,6% no kopējā vidējā izglītības pakāpē esošo izglītojamo skaita. Mērķa sasniegšanai nepieciešams turpināt pasākumus, kuri palielina jauniešu interesi par profesijas iegūšanu vidējās profesionālās izglītības iestādēs.

Izglītības piedāvājuma strukturālās izmaiņas

Attiecībā uz studējošo īpatsvaru dabas un inženierzinātnēs (dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskā grupa un inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupa) ir izvirzīts mērķis 2020. gadā sasniegt 27% no kopējā absolventu skaita. Mērķgrupas absolventi 2017. gadā sastādīja 20,1% no visiem absolventiem. Vairākus gadus rādītājs ir nostabilizējies aptuveni šādā līmenī. Mērķa sasniegšanai ir nepieciešams aktīvāk īstenot mērķtiecīgus pasākumus vidējās izglītības absolventu piesaistei šiem studiju virzieniem.

Nepieciešamais papildus finansējums budžeta vietu nodrošināšanai STEM jomās*

Budžeta studiju vietu STEM jomās skaita palielināšanai ir nepieciešams mērķtiecīgs papildus finansējums. Valsts budžeta finansējums uz vienu studējošo Latvijā visās jomās ir viens no zemākiem ES un OECD valstu vidū. Iespējas pārdalīt budžeta vietas esošā budžeta ietvaros tika izsmeltas pēdējo gadu laikā. Tālākā pārdale būtiski samazinātu kopējo budžeta vietu skaitu valstī, samazinot augstākās izglītības pieejamību, jo studiju programmu īstenošana STEM jomās ir resursitilpīgāka, nekā sociālajās un humanitārajās jomās. Saskaņā ar spēkā esošo finansēšanas kārtību, augstskolai piešķirtais finansējums vienai budžeta vietai bakalaura studiju programmā datorzinātņu jomā ir 2 352 EUR. Saskaņā ar IZM aprēķiniem, lai katru gadu piešķirtu papildu 1 tūkst. budžeta vietas datorzinātņu jomā bakalaura līmenī, pirmajā gadā būtu nepieciešams papildus finansējums 2,4 milj. EUR apmērā, savukārt 3 tūkst. budžeta vietām (secīgi trešajā gadā pirmajam, otrajam un trešajam kursam) būtu nepieciešams papildus finansējums 7,1 milj. EUR. Lai piešķirtu papildu 3 tūkst. budžeta vietu katrā studiju gadā 3 gadu programmā, kopā nepieciešamais papildus finansējums ir 21,2 milj. EUR.

Papildus nepieciešamais finansējums piedāvājuma nodrošināšanai IKT jomā

	Budžeta vietas 1.studiju gadā	Budžeta vietas 2.studiju gadā	Budžeta vietas 3.studiju gadā
Budžeta vietu skaits gadā kopā, visos studiju gados	1 000	2 000	3 000
Vienas budžeta vietas izmaksas gadā, EUR	2 352	2 352	2 352
Nepieciešamais finansējums gadā, EUR, tūkst.	2 352	4 704	7 056
Absolventu skaits gadā (3 gadu studiju programmā)	-	-	1 000

* IZM aprēķini

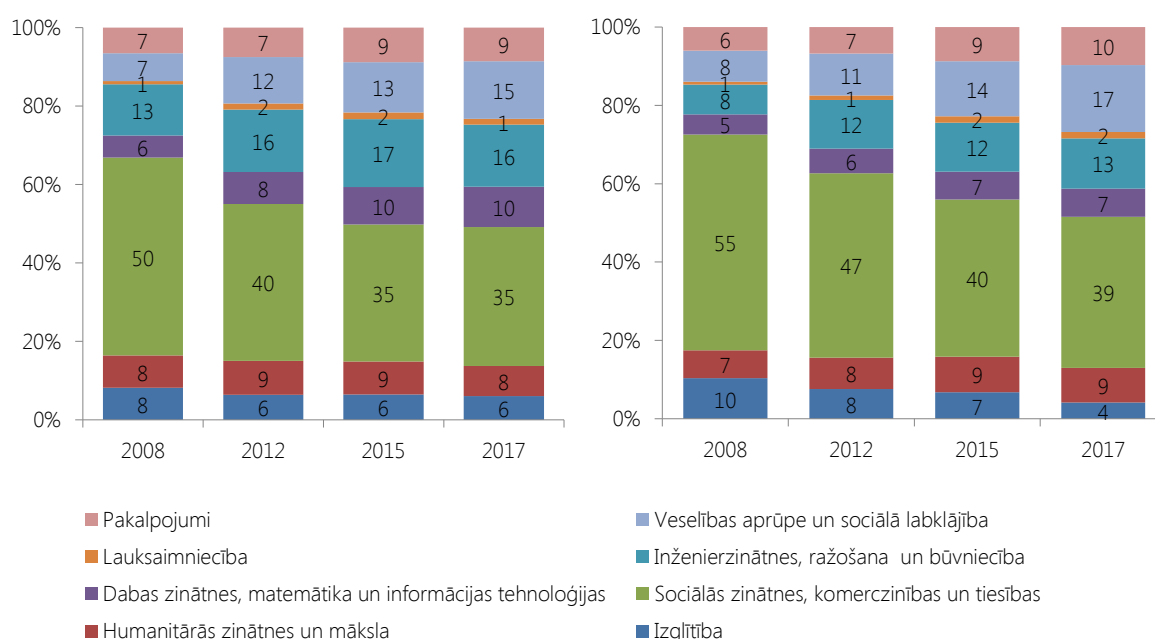
Pēc straujā samazinājuma 2009. gadā kopumā uzņemto studentu skaits augstskolās un koledžās nostabilizējās. Pēdējos gados imatrikulēto studentu skaits samazinās, kas skaidrojams gan ar demogrāfiskiem, gan ekonomiskiem iemesliem. Samazinājumu nekompensē arī ārzemju studentu pieplūdums. Tajā pašā laikā pieaug ārzemju studentu skaits, kas vēlas studēt Latvijā. 2017. gadā viņi veidoja vairāk kā 1/10 uzņemto studentu skaita.

2009. gads ieviesa būtiskas korekcijas studiju jomu izvēlē. Pasliktinoties ekonomiskajai situācijai, lielāku nozīmi sāka iegūt iespēja studēt par valsts budžeta līdzekļiem. Strauji samazinājās studentu īpatsvars, kas uzsāka studijas sociālo zinātņu tematiskajā grupā.

Šajā laikā samazinājies arī izglītības tematiskajā grupā uzņemto īpatsvars. Savukārt pieaudzis inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības, lauksaimniecības un veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskajās grupās uzņemto studentu īpatsvars.

2.19. attēls

Studentu skaita sadalījums augstskolās un koledžās pa izglītības tematiskajām grupām akadēmiskajā gadā
uzņemto studentu skaits, procentos grādu vai kvalifikāciju ieguvušo skaits, procentos

Uzņemto struktūra pēdējos gados ir nostabilizējusies, un 2017. gadā būtiski nav izmainījusies. Pozitīvi vērtējams fakts, ka pakāpeniski turpināja palielināties dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskā grupā un veselības aprūpes un sociālās labklājības tematiskā grupā studijas uzsākušo īpatsvars.

Iepriekšējos gados notikušās izmaiņas izglītības politikā atspoguļojas ar laika nobīdi. Straujās uzņemto studentu struktūras izmaiņas, kas notika 2009. gadā, augstskolas absolvējušo struktūrā ir redzamas tikai pēc vairākiem gadiem. Šo gadu laikā vērojams būtisks sociālo zinātņu tematisko grupu absolvējušo īpatsvara sarukums, reaģējot uz izmaiņām uzņemto studentu struktūrā.

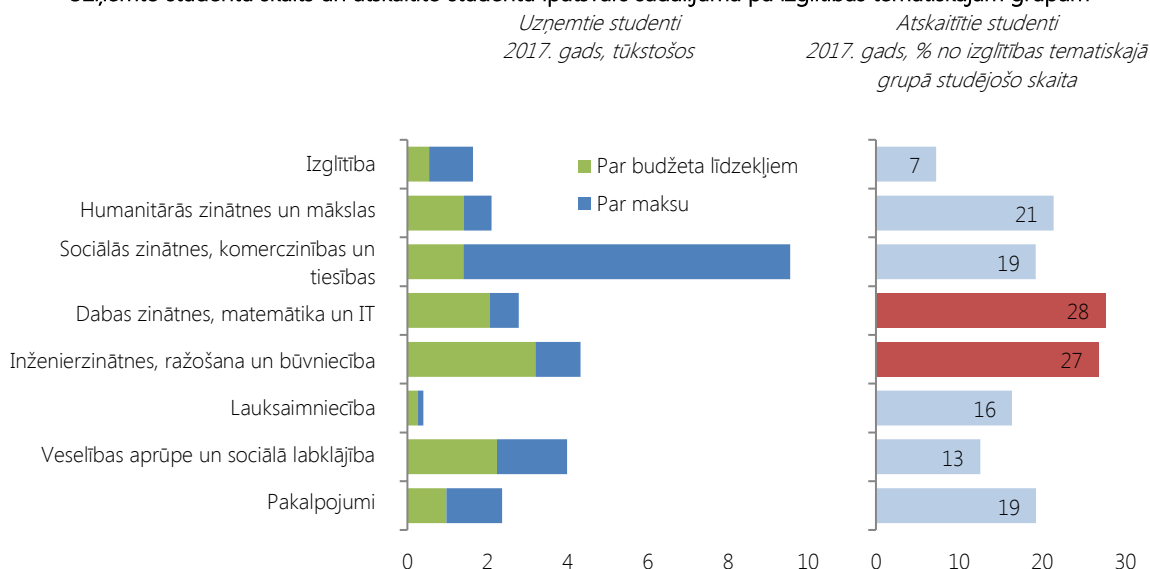
Salīdzinoši nelielais absolvējušo skaita īpatsvara pieaugums dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskā grupā un inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupā un skaidrojams ar relatīvi lielāku studentu atbirumu studiju laikā.

Viens no izglītības politikas mērķiem ir pārstrukturēt valsts atbalstu augstākās izglītības studiju virzieniem atbilstoši vidēja termiņa darba tirgus prognozēm. Noteiktais uzdevums paredz, ka līdz 2020. gadam budžeta vietu īpatsvars dabas un inženierzinātnēs (dabas zinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju tematiskā grupa un inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskā grupa) sasniegs 55% no kopējā budžeta vietu skaita. Tādēļ nepieciešams aktīvi īstenot pasākumus vidusskolu absolventu piesaistei valstij nozīmīgiem studiju virzieniem, kā

arī mazināt studentu atbirumu šajos virzienos. Kā arī ir nepieciešams papildu mērķa finansējums valsts budžeta finansēto studiju vietu skaita palielināšanai STEM jomās.

2.20. attēls

Uzņemto studentu skaits un atskaitīto studentu īpatsvars sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām

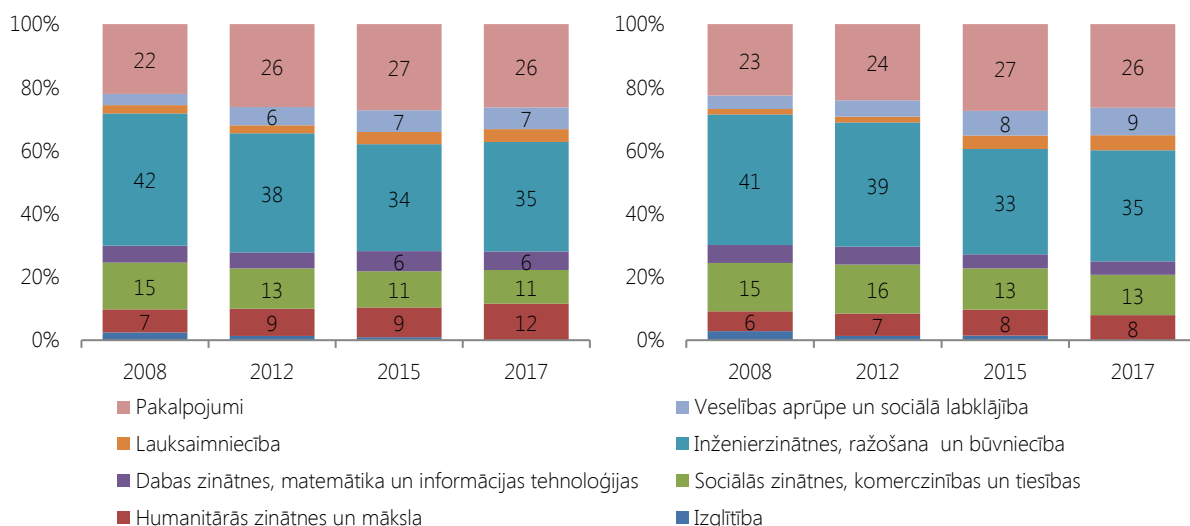

Par valsts budžeta līdzekļiem uzņemto studentu skaita pieaugums notiek atbilstoši nospraustajiem prioritārajiem studiju virzieniem. Dabas un inženierzinātnēs uzņemto studentu par budžeta līdzekļiem īpatsvars pieaug, un 2017. gadā veidoja vairāk kā pusi no visiem uzņemtajiem studentiem par budžeta līdzekļiem.

2.21. attēls

Audzēkņu skaita sadalījums profesionālās izglītības iestādēs pa izglītības tematiskām grupām

uzņemto audzēkņu skaits, procentos   *kvalifikāciju ieguvušo skaits, procentos*

Lai gan pēdējo gadu laikā iespēja studēt par budžeta līdzekļiem iegūst lielāku nozīmi skolu absolventu izvēlē, taču lielākā daļa no jaunajiem studentiem tās uzsāk par saviem līdzekļiem. 2017. gadā mazāk kā puse jeb 43,8% no kopējā studijas uzsākušo skaita studijas sāka par budžeta līdzekļiem.

Vidējās profesionālās izglītības iestādēs uzņemto audzēkņu skaita struktūra sadalījumā pēc izglītības tematiskām grupām pēdējos gados ir nostabilizējusies. Jaunieši visvairāk izvēlas mācīties inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskajā grupā. Šī grupa skaitliski ir vislielākā, tomēr kopš 2008. gada tās īpatsvars ir samazinājies.

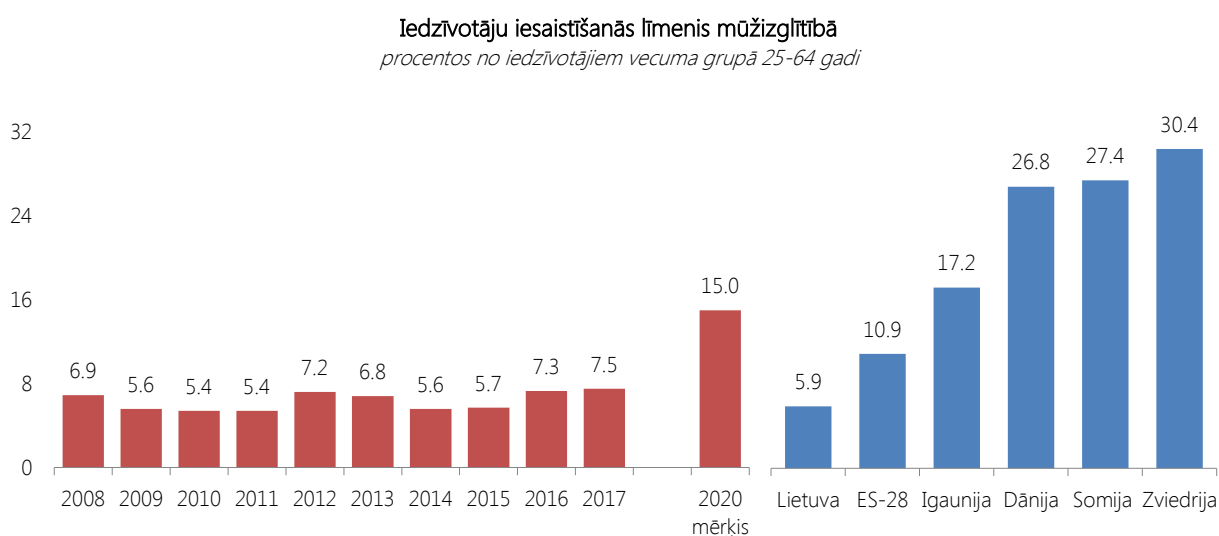
Vienlaikus šajā periodā ir pieaudzis uzņemto audzēkņu īpatsvars pakalpojumu un humanitāro zinātņu un mākslas tematiskajā grupā.

Pieaugušo izglītība

Viens no izglītības politikas mērķiem ir palielināt pieaugušo iesaisti izglītības aktivitātēs. Mērķis paredz līdz 2020. gadam pieaugušo izglītībā iesaistīto personu īpatsvaru 25-64 gadu vecumā palielināt līdz 15%. Mūžizglītības rādītāju dinamika pēdējo gadu periodā liecina, ka ir nepieciešams mērķtiecīgāk īstenot pieaugušo izglītības aktivitātes.

Pieaugušo iedzīvotāju piedalīšanās mūžizglītībā¹ rādītāji pēdējos gados uzlabojas. 2017. gadā mūžizglītībā bija iesaistīti 7,5% no iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 64 gadiem. Rādītājs jau divus gadus pārsniedz pēdējos gados sasniegto labāko rādītāju 2012. gadā.

2.22. attēls

Avots: EUROSTAT

Iedzīvotāji ar augstāko izglītību aktīvāk izvēlas piedalīties pieaugušo izglītības pasākumos. 2017. gadā ieaugušo izglītības pasākumos iesaistījās 11,5% no iedzīvotājiem ar augstāko izglītību. Vismazākā iesaiste ir iedzīvotājiem ar pamatizglītību, tikai 3,2% no šiem iedzīvotājiem iesaistījās mūžizglītībā. Sievietēm iesaistes rādītāji ir augstāki nekā vīriešiem. Sieviešu iesaistes īpatsvars bija 8,8%, kas bija par 2,8 procentpunktiem pārsniedza vīriešu iesaistes īpatsvaru.

¹ Datu avots ir CSP Darbaspēka apsekojums. Rādītājs ir iekļauts ES strukturālajos indikatoros un tas parāda pieaugušo iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem dalību mūžizglītības aktivitātēs.

3. DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES

3.1. EKONOMIKAS MINISTRIJAS DARBA TIRGUS PROGNOŽU IZSTRĀDES METODOLOĢIJA

EM darba tirgus prognozes

EM sagatavo un aktualizē darba tirgus prognozes kopš 2008. gada. Sākot ar 2011. gadu, tiek sagatavotas arī ilgtermiņa prognozes. Darba tirgus prognozes balstās uz EM izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem, kuru pamatā ir Latvijas vidēja un ilgtermiņa izaugsmes mērķi, kas noteikti Latvijas stratēģiskos plānošanas dokumentos – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020. gadam, Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai.

Prognožu izpildīšanās priekšnosacījumi ir cieši saistīti ar Latvijas spēju realizēt nospraustos mērķos un ieviest nepieciešamās strukturālās reformas, kas būtu vērstas uz izaugsmes potenciāla stiprināšanu. Tāpēc prognozes būtu jāaplūko tiešā kontekstā ar reformu progresu un jāņem vērā iespējamās politikas uzsvāru izmaiņas.

Darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē un ļauj nodrošināt efektīvāku darba resursu sadalījumu tautsaimniecībā. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamās riskus, ņemot vērā paredzamās izmaiņas izglītības piedāvājuma struktūrā.

Vienlaikus jāatzīmē, ka prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolicies veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā.

Darba tirgus prognozēšanas modelis

EM darba tirgus prognozēšanas metodoloģijas pamati izriet no 2007. gadā ESF projekta „*Darba tirgus pieprasījuma ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izpēte un pilnveidošanas iespēju analīze*” ietvaros izveidotā darba tirgus prognozēšanas dinamiskā optimizācijas modeļa (DOM)¹. Vienlaikus, lai arī darba tirgus prognozēšanas metodoloģijā saglabājušies atsevišķi sākotnējie DOM elementi, laika gaitā EM ir būtiski pilnveidojusi modeli. No 2011.-2013. gadam īstenojot ESF projekta aktivitāti „*Darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas instrumentārija pilnveide*”, EM sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti, ir pilnveidojusi DOM struktūru un līdzšinējo prognozēšanas metodoloģiju.²

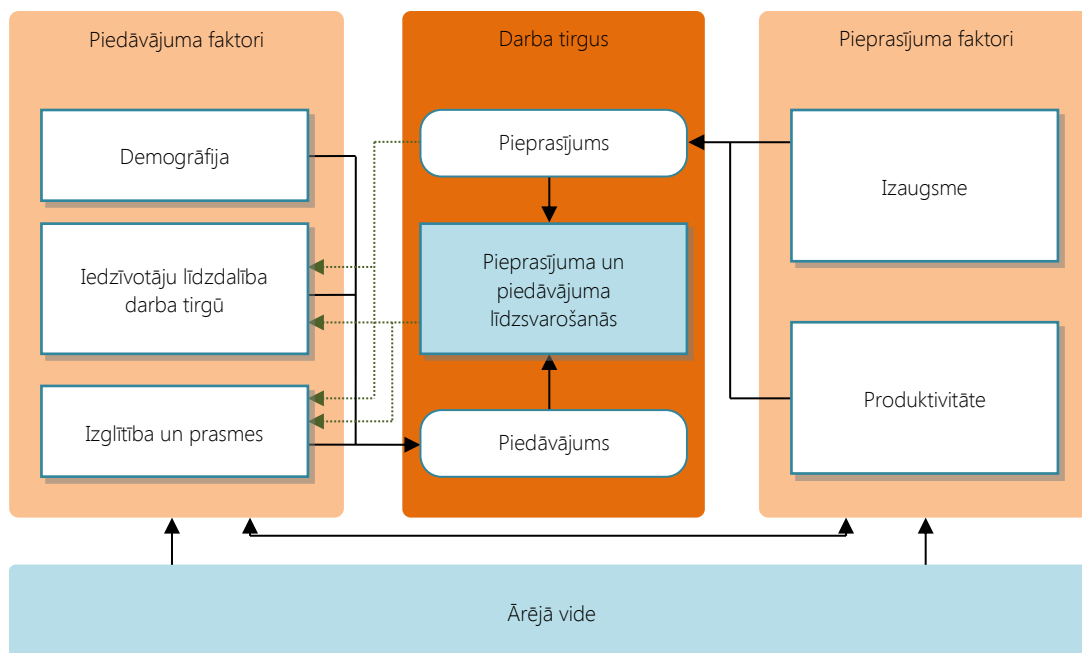
Darba tirgus modelēšanā tiek izmantota sistēmdinamikas pieeja. Atšķirībā no DOM sākotnējās versijas, pašreizējā darba tirgus prognozēšanas metodoloģija ņem vērā tādas būtiskus faktoros kā darbaspēka novecošanās un profesionālā mobilitāte, ko nosaka prasmju un kompetenču līdzība profesiju šķērsgruzumā. Tāpat modelēšanas metodoloģija papildināta ar starptautiskās darbaspēka migrācijas un atalgojuma simulācijas un prognozēšanas iespējām, kā arī politikas ietekmes analīzes iespējām.

Darba tirgus prognozēšanas modelis sastāv no trīs pamatblokiem: pieprasījuma bloka, piedāvājuma bloka un darba tirgus bloka. Visi bloki ir savstarpēji saistīti un viens otru papildinoši (skatīt 3.1. attēlu). Modeļa darbības pamatprincipi un loģika ir balstīta uz darba tirgus līdzsvara konceptu, t.i., ilgākā laika periodā dažādos darba tirgus segmentos darbaspēka pieprasījums un piedāvājums līdzsvarojas.

¹ Darba tirgus pieprasījuma ilgtermiņa prognozēšanas sistēmas izpēte un pilnveidošanas iespēju analīze. LR LM: Rīga, 2007 – http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/petijumi/ilgtermiņa_prognozesana.pdf

² Plašāk ar darba tirgus prognozēšanas modeli var iepazīties Latvijas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas un politikas analīzes modeļa tehniskajā dokumentācijā. https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/Dokumentacija_Lat.pdf

Darba tirgus prognozēšanas modeļa loģiskā struktūra

Darbaspēka pieprasījumu nozaru griezumā nosaka tautsaimniecības attīstības scenāriji – tautsaimniecības nozaru izaugsme un sagaidāmās produktivitātes izmaiņas. Profesiju pieprasījums izriet no nozares darbaspēka pieprasījuma un sagaidāmām nozares profesiju struktūras izmaiņām. Savukārt izglītības pieprasījumu nosaka pieprasīto profesiju pienākumu veikšanai nepieciešamās prasmes/izglītība.

Darba tirgus piedāvājuma prognozes izriet no:

- detalizētām demogrāfijas prognozēm;
- līdzdalības līmeņu prognozēm dažādās iedzīvotāju vecuma grupās;
- esošā darbaspēka sadalījuma pēc vecuma, profesionālās pieredzes (esošās vai iepriekšējās profesijas), iegūtās izglītības;
- esošās izglītības sistēmas un izglītības piedāvājuma (studējošo skaita, kopējo un budžeta vietu sadalījuma pa izglītības līmeņiem un jomām).

Vienlaikus darbaspēka piedāvājuma prognozes nosaka darba tirgus vispārēja tiekšanās uz līdzsvaru un piedāvājuma pakāpeniska pielāgošanās pieprasījumam. Izglītības preferences galvenokārt izriet no darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma attiecības, t.i., mācīties gribētāju nākotnes izglītības izvēle būs vērsta uz tām jomām, kuras lēmuma pieņemšanas brīdī būs visperspektīvākās – relatīvi lielākas darba iespējas un augstāka sagaidāmā atdeve no individuāliem ieguldījumiem izglītībā. Tāpat bāzes scenārijā tiek pieņemts, ka izglītības sistēma un izglītības piedāvājums (budžetu un studiju vietu sadalījums) prognožu pārskata periodā būtiski nemainās. Tas nozīmē, ka darbaspēka piedāvājuma prognozes atspoguļo izglītības politikas izmaiņu neitrālu situāciju darba tirgū līdz 2035. gadam.

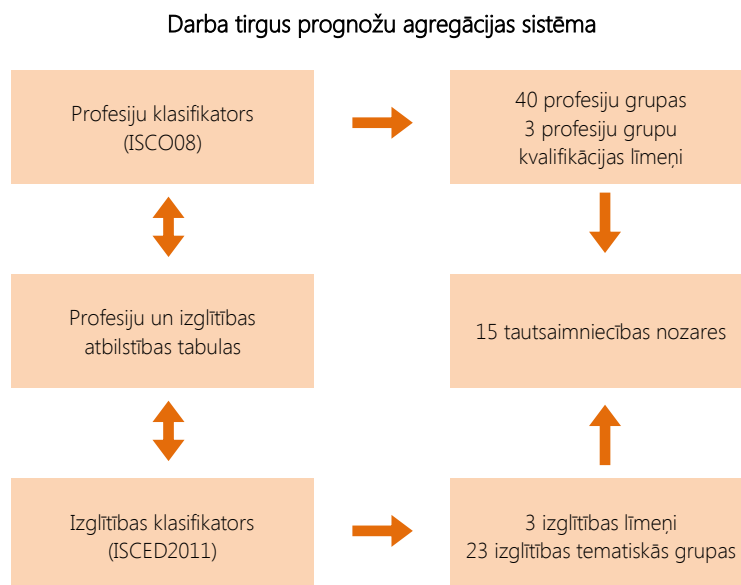
Jāatzīmē, ka prognozes balstītas uz ideāla darba tirgus piemēra, t.i., noteiktu līmeņu un jomu profesiju pieprasījums darba tirgū, nosaka atbilstoša līmeņa un jomas izglītības pieprasījumu. Tas nozīmē, ka paplašinotais un aizvietojošais darbaspēka pieprasījums nākotnē noteiktās profesijās var tikt apmierināts tikai ar profesijai atbilstošas kvalifikācijas (izglītības) darbaspēka piedāvājumu.

Prognožu agregācija

EM darba tirgus prognozes tiek sagatavotas tautsaimniecības nozaru, profesiju grupu un izglītības griezumā. Prognozes balstītas uz Latvijā adaptētām starptautiskām klasifikāciju sistēmām un ir starptautiski salīdzināmas. Tautsaimniecības nozaru prognožu pamatā ir Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija *NACE 2.red*. Tautsaimniecības nozares tiek agregētas 8 tautsaimniecības sektoros.

Profesiju prognožu agregācija balstīta uz Latvijas profesiju klasifikāciju, kas veidota, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO08). Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes tiek sagatavotas 40 profesiju klasifikatora profesiju apakšgrupu griezumā, kas apkopotas trijos profesiju kvalifikācijas līmeņos.

3.2. attēls

Profesiju prognozes ir cieši saistītas ar darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozēm sadalījumā pēc iegūtās izglītības. Izglītības prognožu agregācijas pamatā ir Latvijas izglītības klasifikators, kas balstīts uz starptautisko standartizēto izglītības klasifikāciju (ISCED2011). Izglītības pieprasījuma un piedāvājuma prognozes tiek sniegtas trīs izglītības līmeņu (pamata, vidējā un augstākā) un 23 izglītības tematisko jomu dalījumā katrā no izglītības līmeņiem.

Darba tirgus prognozes profesiju un izglītības griezumā tiek sinhronizētas izmantojot profesiju-izglītības atbilstības matricu, ko 2011. gadā EM sadarbībā ar IZM un LM izveidoja darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēšanas vajadzībām. Matricas pamatā ir Latvijas profesiju standarti un Starptautiskās standartizēto profesiju klasifikācijas (ISCO08) ietvars un tajā izmantotie pieņēmumi par profesiju prasmju līmeņiem un tiem atbilstošu izglītību.

Prognožu izstrādē izmantotā informācija un datu avoti

Darba tirgus prognožu izstrādē izmantoti galvenokārt valsts statistikas programmā iekļautie un regulāri CSP apkopotie dati. Nozīmīgākais informācijas avots ir Darbaspēka izlasveida apsekojums (DSA). Uz DSA balstīti galvenie prognožu pieņēmumi par darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma struktūru.

EM demogrāfijas prognozes balstītas uz CSP sniegto informāciju par iedzīvotāju skaitu un sastāvu 2018. gada sākumā, kā arī demogrāfijas tendencēm pēdējo divu dekāžu laikā. Pieņēmumi par dzimstības un mirstības rādītāju ilgtermiņa tendencēm daļēji balstīti uz Eiropas Savienības Statistikas biroja (*Eurostat*) demogrāfijas prognožu Europop2015 bāzes scenāriju. Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas scenāriji ir cieši saistīti ar Latvijas izaugsmes mērķiem un turpmāko situācijas attīstību darba tirgū.

Izglītības sistēmas struktūras un darba tirgū ienākošā darbaspēka modelēšanā tiek izmantoti izglītības statistikas dati. Izglītības statistikas galvenie avoti ir CSP Pārskats par profesionālajām izglītības iestādēm (prof-1) un Pārskats par augstskolām, koledžām (1-augstskola, koledža).

3.2. IZAUGSMES SCENĀRIJS UN DEMOGRĀFIJAS PROGNOZES

3.2.1. EKONOMIKAS IZAUGSMES MĒRĶA SCENĀRIJS

Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi tautsaimniecības izaugsmes mērķa scenāriju un tam atbilstošu makroekonomisko prognozi¹. Mērķa scenārijs izstrādāts, atbilstoši Latvijas strukturpolitikas uzstādījumiem, kas noteikti politikas dokumentos – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plāns 2014.-2020. gadam, Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai, Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2013.-2020. gadam. Tāpat arī ņemti vērā pamatpieņēmumi par globālās ekonomikas attīstību noteicošiem procesiem.

Mērķa scenārijā galvenais izaugsmes dzinējs ir ienākumi no eksporta un eksporta iespēju paplašināšanās, spēja iekļauties starptautiskās produktu ķēdēs ar augstākas pievienotās vērtības produkciju un vairāk radīt kvalitatīvu gala produkciju. Vienlaikus jāņem vērā, ka atvērta darba tirgus apstākļos vismaz vidējā termiņā saglabāsies salīdzinoši straujš darbaspēka izmaksu kāpums un turpinās samazināties darbaspēka izmaksu konkurētspējas priekšrocības. Vidējā un ilgtermiņā straujāka attīstība ir sagaidāma nozarēs, kas spēs palielināt produktivitāti, ko ietekmē tehnoloģiskās atpalicības pārvarēšana, ražošanas modernizēšana un investīcijas, ieguldījumi cilvēkkapitālā, pētniecībā un inovācijā u.c. piedāvājuma puses faktori. Mērķa scenārija īstenošanās ir iespējama ar būtiskiem pasākumiem ekonomikas konkurētspējas veicināšanai.

Makroekonomiskais ietvars

Tuvākajos gados sagaidāma salīdzinoši spēcīga ekonomikas izaugsme. 2018. un 2019. gadā investīciju pieaugumu veicinās ES fondu līdzekļu straujāka ieguldīšana. Saglabāsies spēcīgs privātā patēriņa pieaugums, ko veicinās darba algu kāpums un pieaugošā iedzīvotāju pirktspēja. Savukārt eksportu un uz ārējiem tirgiem orientēto nozaru attīstību pozitīvi ietekmēs labvēlīgā konjunktūra ārējā vidē un pieprasījuma pieaugums galvenajos eksporta tirgos.

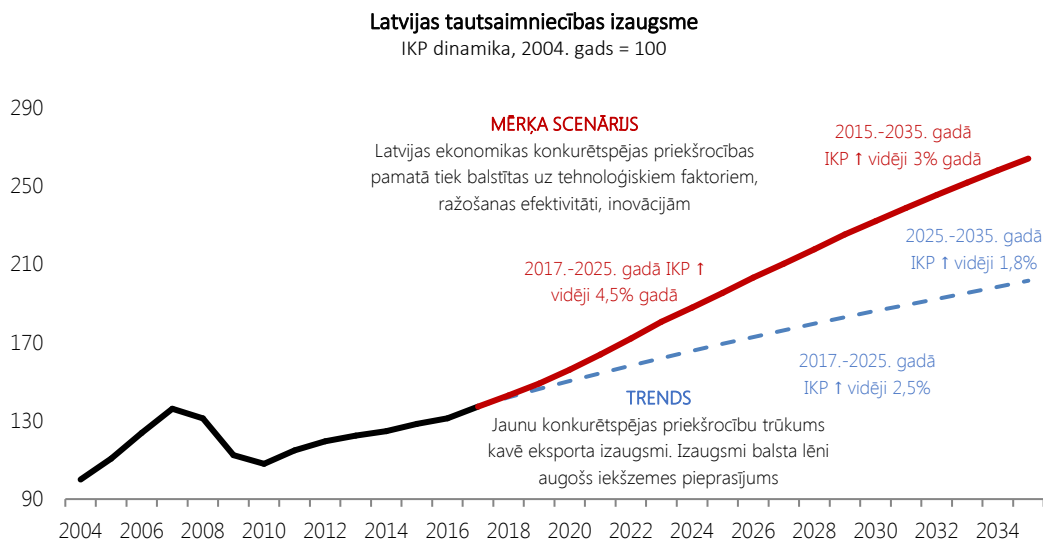
3.1. tabula

Mērķa scenārija ietvars
izmaiņas vidēji gadā, procentos

	2012-2017	2018-2025	2026-2035
Iedzīvotāju skaits	-1,0	-0,6	-0,2
IKP faktiskajās cenās	4,8	7,0	5,0
IKP salīdzināmās cenās	3,0	4,5	3,0

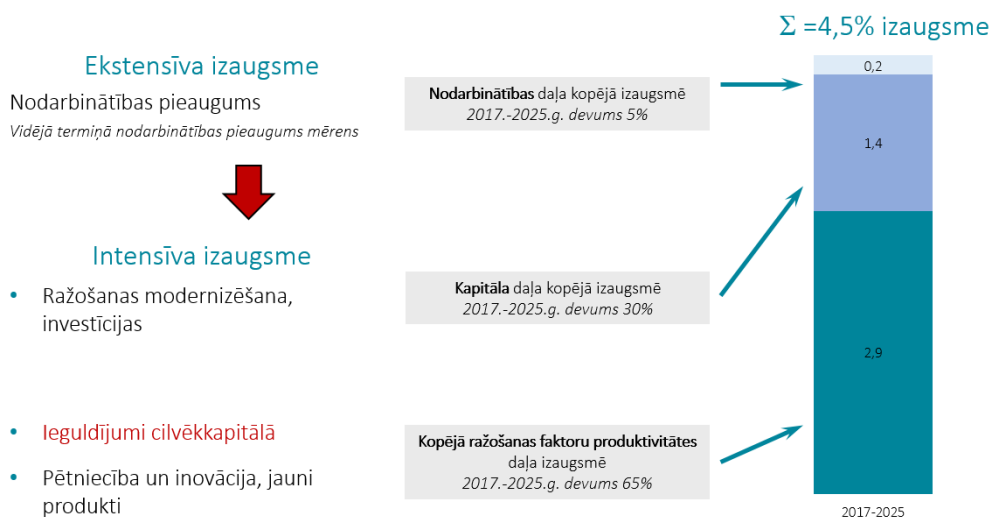
Mērķa scenārijā vidējā termiņā (līdz 2025. gadam) paredzēta IKP izaugsme par vidēji 4,5% ik gadu, kam fundamentāls priekšnosacījums ir ekonomikas konkurētspējas priekšrocību balstīšana uz tehnoloģiskiem faktoriem, ražošanas efektivitāti, inovācijām. Savukārt ilgtermiņā (līdz 2035. gadam) ekonomikas izaugsmes tempi kļūs lēnāki un būs 3% robežās.

¹ Prognožu makroekonomiskie pamatpieņēmumi un rezultāti ir apspriesti darba sanāksmē ar Finanšu ministrijas un Latvijas Bankas analītiķiem

Straujākas ekonomiskās izaugsmes noteicošais priekšnosacījums ir produktivitātes līmeņa paaugstināšana. Viens no galvenajiem izaicinājumiem ir jauno konkurētspējas priekšrocību veidošana, kas ir saistīts ar investīcijām cilvēkkapitālā, tehnoloģijās, inovācijā, pētniecībā. Jaunu konkurētspējas priekšrocību veidošana ir svarīgs nosacījums eksporta noietu tirgus paplašināšanai un eksporta apjomu pieaugumam. Latvijas konkurētspēju ārējos un iekšējos tirgos noteiks spēja mazināt produktivitātes plaisu ar tehnoloģiski attīstītajām valstīm. Produktivitātes paaugstināšanas pamatā ir ne tikai tehnoloģiskās novitātes, ražošanas procesa vadības pilnveidošana, bet arī esošo resursu pārdale augstākās pievienotās vērtības produktu ražošanai, t.i. tautsaimniecības strukturālā transformācija.

Latvijas ekonomikas izaugsmes mērķa scenārija noteicošie faktori vidējā termiņā

Latvijas tautsaimniecība ir cieši integrēta starptautiskajos tirgos. Tāpēc jaunu konkurētspējas priekšrocību veidošanā Latvijai ir jāpielāgojas globāliem izaicinājumiem, kas maina tradicionālo biznesa modeli:

- ražošanas faktoru un kapitāla starptautiskās mobilitātes palielināšanās. Globālajā ekonomikā saasinās konkurence starptautiskajos produktu, darba un kapitāla tirgos;

- ražošanas fragmentācija, veidojas valstu specializācija kādā noteiktā nozarē vai arī produkta pievienotās vērtības radīšanas ķēdē. Latvijai ir jāizmanto iespēja iesaistīties globālajās piegādes un ražošanas ķēdēs, kur gala produkta ražošanai svarīga ir izcilība visos ražošanas posmos un līmeņos, piegādātāju un sadarbības partneru kompetence un inovācijas kā saistītajās nozarēs, tā arī dažādos reģionos. Pašreizējais zemo inovāciju sniegums liecina ne tikai par nepietiekamu valsts ieguldījumu zināšanu bāzē un cilvēkkapitālā, un atbalstu, bet arī (un iespējams pat vairāk) par uzņēmēju zemo pieprasījumu pēc inovācijām;
- strauji augošas jaunās industriālās valstis ar izteikti lētā darbaspēka priekšrocībām. Latvijas ražotāju konkurētspēja joprojām lielā mērā balstās uz lētā darbaspēka priekšrocībām. Bet jāņem vērā, ka darbaspēka izmaksu pieaugums ir neizbēgams atvērta darba tirgus apstākļos. Tādējādi Latvija var zaudēt konkurētspēju zemo izmaksu segmentos ātrāk nekā iegūt priekšrocības produktu ražošanā ar augstu pievienoto vērtību. Bez tam, turpinot šādu biznesa modeli pastāv risks zaudēt talantus aizvien pieaugošā apmērā;
- privāto investīciju piesaistei lielākas prasības tiek izvirzītas institucionālai videi un infrastruktūrai. Latvijas institucionālai videi ir vairākas nepilnības. Kā izteiktākie jāmin lielais ēnu ekonomikas īpatsvars un nekvalitatīvie publiskie pakalpojumi.
- transformācijas procesa veicējs ir uzņēmējs – viņš pieņem lēmumu modernizēt ražošanu vai pārvietot resursus uz citu nozari/reģionu/valsti. Tāpēc ļoti svarīgs faktors ir uzņēmēju motivācijas veicināšana biznesa modeļa maiņai un jaunu konkurētspējas priekšrocību izziņošanai un veidošanai.

Nozaru attīstības tendences

Mērķa scenārijā vidējā un ilgtermiņā apstrādes rūpniecībai saglabājas straujāki pieauguma tempi, nekā vidēji tautsaimniecībā. Vienlaikus izaugsme ne tik daudz būs saistīta ar ekstensīvu materiālietilpīgu ražošanas apjomu kāpināšanu, cik jaunāko tehnoloģisko procesu izmantošanu, digitalizāciju (Industrija 4.0 koncepts), procesu optimizēšanu utt. Straujāka attīstība iepriekšminēto faktoru dēļ ir sagaidāma augsto un vidēju augsto tehnoloģiju nozarēs – ķīmijā, farmācijā, elektronikā u.c. Salīdzinoši strauji izaugsmes tempi tiek prognozēti arī lielākajā apstrādes rūpniecības nozarē – kokapstrādē. Vairāk uz iekšējo tirgu orientēto nozaru (piemēram, pārtikas rūpniecība, poligrāfija) attīstību galvenokārt ietekmēs iekšzemes pieprasījuma dinamika. Nemetālisko minerālu ražošanas nozare būs cieši saistīta ar būvniecības tendencēm.

No tautsaimniecības pamatnozārēm viena no straujākajām izaugsmēm mērķa scenārijā gan vidējā, gan ilgtermiņā ir informācijas un komunikācijas pakalpojumi. Tas ir saistīts ar aizvien pieaugošo pieprasījumu pēc ražošanas un pakalpojumu procesu digitalizācijas, kā arī globālajām IT nozares attīstības tendencēm.

Būvniecības nozarē tuvākajos gados sagaidāma strauja izaugsme, ko sekmēs gan uzsāktie privātā sektora ieguldījumi, gan ES fondu investīcijas. Mērķa scenārijā arī pēc 2020. gada nozarē sagaidāma stabila izaugsme, ko sekmēs gan lielo investīciju projektu īstenošana (piemēram, Rail Baltica), gan nepieciešamība pakāpeniski atjaunot pašreizējo dzīvojamo fondu.

Transporta uz uzglabāšanas nozares izaugsmi lielā mērā sekmēs gaisa transporta un autotransporta nozaru attīstība. Savukārt tranzīta nozarē dinamika būs lēnāka, ko noteiks nepieciešamība meklēt jaunus kravu veidus un piegādes ceļus, lai aizstātu jau ilgstoši rūkošos Krievijas naftas produktu un akmeņogļu kravu apjomus.

Lauksaimniecības nozarē turpinās samazināties strādājošo skaits. Pašlaik nozarē ir nodarbināti 6,9% no visiem strādājošajiem vecumā no 15-74 gadiem. Ilgtermiņā strādājošo skaits nozarē saruks līdz apmēram 3,3-3,5%, kas atbilst nozares pievienotās vērtības īpatsvaram tautsaimniecībā.

Uz iekšējo pieprasījumu orientēto nozaru – tirdzniecība un citi komercpakalpojumi – attīstība būs cieši saistīta ar privātā patēriņa dinamiku un pārējo tautsaimniecības nozaru radīto pieprasījumu. Sabiedrisko pakalpojumu nozares (valsts pārvalde un aizsardzība, izglītība, veselības un sociālā aprūpe) ir cieši saistītas ar demogrāfijas tendencēm. No sabiedrisko pakalpojumu nozarēm ilgtermiņā straujāka izaugsme ir sagaidāma veselības un sociālajā aprūpē, kas ir saistīts ar sabiedrības novecošanos.

Nozaru attīstības tendences
izmaiņas vidēji gadā, procentos

	2012-2017	2018-2025	2026-2035
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	4,2	2,5	0,6
Apstrādes rūpniecība	2,7	5,2	3,9
Pārējā rūpniecība	1,0	4,4	3,0
Būvniecība	2,3	6,9	3,2
Tirdzniecība	4,2	4,8	3,1
Transports un uzglabāšana	1,1	4,0	3,0
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	4,8	4,3	3,1
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	3,6	5,6	3,8
Finanšu un apdrošināšanas darbības	0,8	1,3	3,2
Operācijas ar nekustamo īpašumu	2,0	3,6	2,9
Komerpcpakalpojumi	2,4	5,3	3,8
Valsts pārvalde	1,5	4,2	2,8
Izglītība	2,3	4,1	2,5
Veselība un sociālā aprūpe	4,5	4,2	2,1
Māksla, izklaide un atpūta	3,6	5,1	3,2
IKP	3,0	4,5	3,0

Mērķa scenārijs līdz 2035. gadam neparedz ļoti būtisku tautsaimniecības nozaru struktūras maiņu, salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju. Tā saglabāsies tuva esošajai. Lai arī eksports ir galvenais izaugsmes virzītājs, tas nenozīmē, ka īpaši pieaugs eksporta nozaru īpatsvars. Galvenais iemesls ir, ka pēdējos gados ir būtiski mainīties biznesa modelis. Jebkura nozare prasa apjomīgus citu nozaru pakalpojumus (piemēram, IT pakalpojumus, loģistikas un transporta, citus biznesa pakalpojumus, pat grāmatvedības uzskaiti tiešā veidā var neveikt pats uzņēmums u.tml.). Tādejādi jebkuras nozares izaugsme atbilstoši rada arī citu nozaru pieaugumu it īpaši biznesa pakalpojumos. Komerpcpakalpojumu nozaru īpatsvars līdz 2035. gadam varētu palielināties par 1 procentpunktu. Pieaugums sagaidāms arī IT, būvniecības un rūpniecības nozaru īpatsvaram tautsaimniecībā. Savukārt lauksaimniecības, transporta, finanšu pakalpojumu un sabiedrisko pakalpojumu nozaru īpatsvars varētu nedaudz samazināties.

3.2.2. DEMOGRĀFIJAS PROGNOZES

Saskaņā ar EM demogrāfijas prognozēm iedzīvotāju skaits Latvijā vidējā un ilgtermiņā turpinās samazināties, pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs iedzīvotāju novecošanās, kā rezultātā turpinās palielināties plaša starp jaundzimušo un mirušo skaitu. Vienlaikus migrācijas negatīvā ietekme uz iedzīvotāju dinamiku vidējā termiņā samazināsies, bet ilgtermiņā imigrējošo skaits varētu pat pārsniegt emigrējošos.

Iedzīvotāju skaita un vecuma sastāva izmaiņas

Pēdējo 20 gadu laikā Latvijas iedzīvotāju skaits samazinājies par aptuveni 1/5 jeb gandrīz 500 tūkst., turklāt vairāk nekā pusi (54%) no samazinājumu ir noteicis iedzīvotāju skaita kritums vecumā no 20-60 gadiem. Tāpat šajā laikā iedzīvotāju vidējais vecums pieaudzis par aptuveni 5 gadiem no vidēji 37 gadiem 1997. gadā līdz 42 gadiem 2017. gadā, līdz ar to papildus iedzīvotāju skaita absolūtam samazinājumam ir mainījusies arī iedzīvotāju vecumstruktūra.

Sagaidāms, ka līdzīgas tendences saglabāsies arī turpmākajos gados – kopumā līdz 2035. gadam iedzīvotāju skaits varētu samazināties par gandrīz 7% jeb vairāk aptuveni 132 tūkstošiem, savukārt iedzīvotāju vidējais vecums

pieaugt līdz 45 gadiem. Iedzīvotāju skaita samazināšanos galvenokārt noteiks negatīvais dabiskais pieaugums, ko ietekmēs iedzīvotāju vecuma sastāva izmaiņas sabiedrības novecošanās dēļ.

3.3. tabula

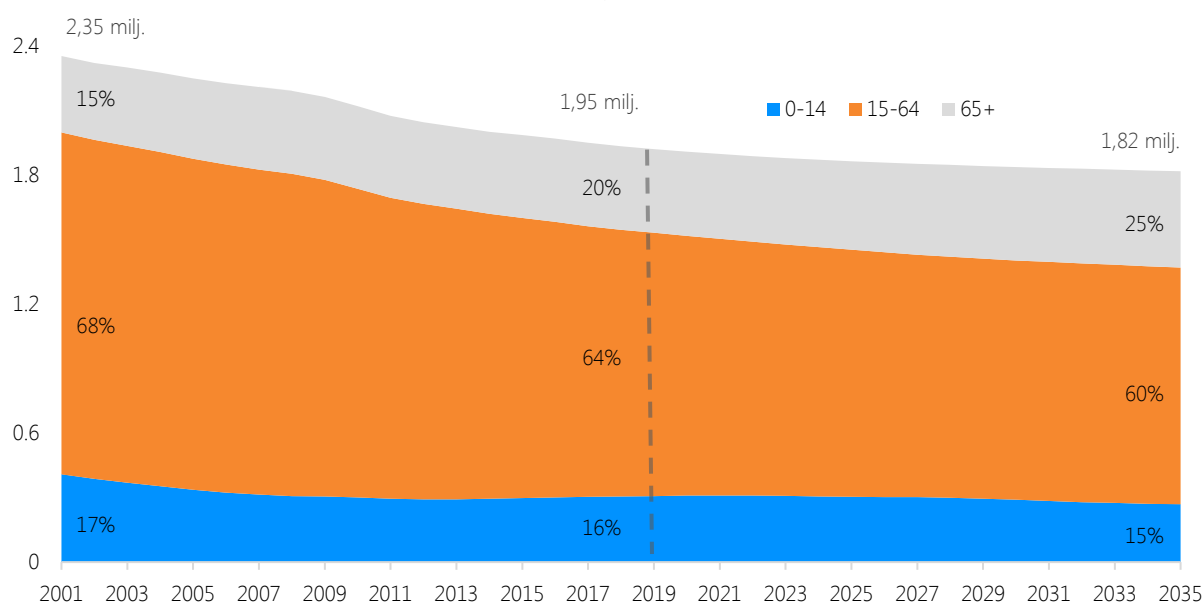
Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji
tūkstošos

	2017	2025	2035
Iedzīvotāju skaits gada sākumā	1950,1	1864,0	1818,0
Iedzīvotāju skaita izmaiņas, salīdzinot ar 2017. gadu	–	-86,2	-132,1
t.sk. migrācijas ietekme	–	-23,0	19,5
t.sk. dabiskā pieauguma ietekme	–	-63,2	-151,6

Kopumā līdz 2035. gadam paredzamas būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vecuma struktūrā par labu augstākām vecuma kohortām. Sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits vecuma grupā no 15-64 gadiem līdz 2035. gadam samazināsies par 157,2 tūkst. jeb aptuveni 12%, vienlaikus iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem palielināsies par gandrīz 59,8 tūkst. jeb aptuveni 15%. Šīs tendences kopumā noteiks, ka iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 15-64 gadiem iedzīvotāju kopskaitā samazināsies no 64% 2017. gadā līdz 60% 2035. gadā, kas jūtami ietekmēs darba resursu pieejamību nākotnē.

3.5. attēls

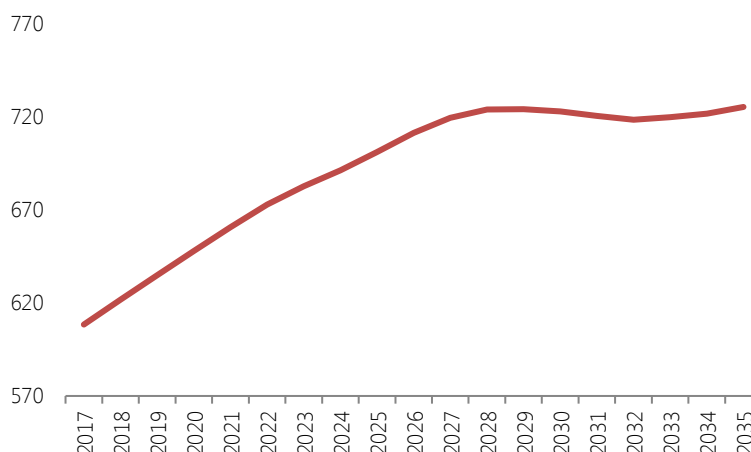
Iedzīvotāju skaita sadalījums pa vecuma grupām
milj. un procentos

Līdz ar sabiedrības novecošanos arī turpmāk demogrāfiskās slodzes rādītāji Latvijā pieaugs. Sagaidāms, ka demogrāfiskās slodzes līmenis līdz 2035. gadam palielināsies par gandrīz 1/5, salīdzinot ar 2017. gadu. Tas nozīmē, ka 2035. gadā uz katrām 1000 iedzīvotājiem darbaspējas vecumā būs 726 ārpus darbaspējas, turklāt 65% no tiem būs vecumā virs 62 gadiem.

Demogrāfiskā slodze

Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 iedzīvotājiem darbspējas vecumā*

* Darbspējas vecums no 15-62 gadiem (saglabājās nemainīgs prognožu periodā)

Jāatzīmē, ka negatīvās demogrāfijas tendences atstāj būtisku ietekmi uz darba tirgu. Bezdarba līmenis Latvijā ilgstoši samazinās negatīvo demogrāfijas tendenču ietekmē – 2017. gadā vairāk nekā 4/5 no bezdarba samazinājuma noteica demogrāfiskie procesi. Līdz ar darbspēka rezervju strauju izsīkšanu darba devēji ar vien vairāk saskarās ar akūtu darbaroku nepietiekamību, īpaši ekonomiski aktīvākajos Latvijas reģionos. Lai mazinātu iedzīvotāju novecošanās negatīvo ietekmi uz darba tirgu un sociālo apdrošināšanas sistēmu, būtiski ir pasākumi iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes celšanai, kā arī nepieciešams mazināt šķēršļus jauno speciālistu ātrākai ienākšanai darba tirgū. Vienlaikus vidējā un ilgtermiņā jāturpina koncentrēties uz negatīvās demogrāfiskās bilances izlīdzināšanu.

Dabiskais pieaugums

Lai arī relatīvajā izteiksmē galvenās dabiskā pieauguma rādītāja pozīcijas gan dzimstības, gan mirstības pusē nākamajos gados uzlabosies, tomēr absolūtā izteiksmē plaša starp dzimušajiem un mirušajiem turpinās palielināties.

Sagaidāms, ka dzimstības rādītāju bāzes tendences kopumā gan vidēja, gan ilgtermiņā saglabāsies pozitīvas – summārais dzimstības koeficients, salīdzinot ar 2017. gadu, varētu palielināties par gandrīz 7% un 2035. gadā sasniegt līmeni, kāds bija vērojams Latvijā pagājušā gadsimta 90-to gadu sākumā. Vienlaikus jāņem vērā, ka sieviešu skaits reproductīvā vecumā (no 15-49 gadiem) turpinās samazināties (līdz 2035. gadam par gandrīz 14,6% jeb 62,2 tūkstošiem), tādēļ, neskatoties uz dzimstības rādītāju pieaugumu, jaundzimušo skaits absolūtā izteiksmē turpinās sarukt.

3.4. tabula

Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji

	Fakts	Prognoze	
	2017	2025	2035
Jaundzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	10,7	9,8	9,3
Mirstība uz 1000 iedzīvotājiem	14,7	14,4	13,9
Dabiskais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem	-4,0	-4,6	-4,6
Summārais dzimstības koeficients	1,699	1,799	1,813
Jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums (gados)	74,7*	76,6	78,8

* EM novērtējums

Lai notiktu normāla paaudžu nomaiņa, summārajam dzimstības rādītājam vajadzētu būt ne mazākam par 2. Pēdējo reizi Latvijā summārais dzimstības koeficients pārsniedz šo līmeni pirms gandrīz 30 gadiem – pagājušā gadsimta 80. gadu beigās.

Uzlabojumi sagaidāmi arī mirstības rādītājos – iedzīvotāju mirstība visās vecuma grupās līdz 2035. gadam samazināsies, kas sekmēs arī kopumā mirušo skaita samazināšanos uz 1000 iedzīvotājiem. Tāpat pieaugs jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums no pašreizējiem 74,7 gadiem līdz 78,8 gadiem.

Iedzīvotāju starptautiskā migrācija

Demogrāfisko situāciju Latvijā galvenokārt ietekmē iedzīvotāju ekonomiskā migrācija, kopš 2000. gada sākuma aptuveni 2/3 no kopējā iedzīvotāju skaita samazinājumu ir noteikusi ilgstoši negatīvā migrācijas bilance. Lai arī kopumā ir vērojami uzlabojumi migrācijas tendencēs, tomēr joprojām aptuveni puse no iedzīvotāju skaita samazinājuma ir saistīts ar lielāku izbraukušo skaitu nekā iebraukušo. Būtisks priekšnosacījums migrācijas plūsmu maiņai ir stabila ekonomikas izaugsme un vairāk kvalitatīvu un labi apmaksātu darbavietu darba tirgū. Lai atturētu iedzīvotāju aizceļošanu labāku nodarbinātības iespēju meklējumos citur, kā arī radītu pamatu pārdomām par atgriešanos tiem, kas to izdarījuši agrāk, vidējai darba algai Latvijā būtu jābūt vismaz minimālā algas līmenī galvenajās Latvijas migrantu mērķa valstīs – pašlaik aptuveni 1 500 EUR mēnesī.

3.5. tabula

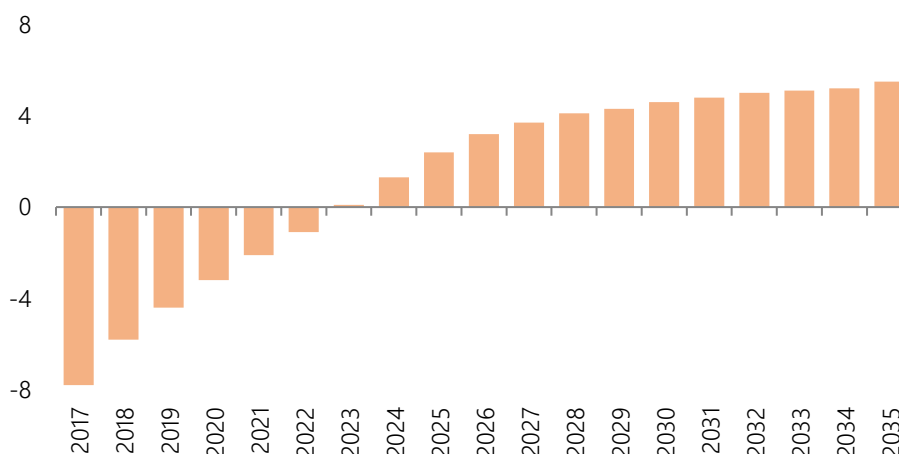
Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas galvenie rādītāji

	2017-2025	2026-2035
Emigrācija, tūkst.	121,0	84,7
Imigrācija tūkst.	100,4	130,3
Migrācijas saldo, tūkst.	-20,6	45,6

Ekonomikas izaugsmes mērķa scenārijs paredz, ka nākamajos gados Latvijas IKP uz 1 iedzīvotāju turpinās pakāpeniski pietuvoties ES vidējam līmenim, kas kopumā mazinās ienākumu plaisu ar ekonomiski attīstītākām ES dalībvalstīm, līdz ar to arī ekonomiskās migrācijas stimulus. Sagaidāms, ka migrācijas plūsmas varētu izlīdzināties sākot ar 2023. gadu. Vidējā termiņā lielāko daļu no iebraukušo skaitu joprojām veidos Latvijas valstspiederīgie. Vienlaikus, līdz ar Latvijas darba tirgus izlīdzināšanos ar pārējām ES valstīm, tas kļūs ar vien pievilcīgāks arī imigrantiem no citām ES valstīm, kā arī trešo valstu pilsoņiem. Ņemot vērā to, sagaidāms, ka ilgtermiņā iebraukušo sastāvs pēc valstiskās piederības ievērojami mainīsies. Jāatzīmē, ka pēdējo 5 gadu laikā citu valstu pilsoņu īpatsvars kopējā imigrējošo skaitā ir gandrīz trīskāršojies – no 16,2% 2012. gadā līdz 46,5% 2017. gadā.

3.7. attēls

Iedzīvotāju starptautiskās migrācijas saldo
tūkstošos

Vienlaikus jāatzīmē, ka neskatoties uz ekonomiskās migrācijas plūsmu mazināšanos Latvijā, līdz ar globalizācijas tendenci pastiprināšanos (starpvalstu pārvietošanās šķēršļu mazināšanos, darba tirgu liberalizāciju, informācijas un komunikācijas saišu paplašināšanos u.c.) un ņemot vērā ģeopolitiskos procesus, citu faktoru motivēta iedzīvotāju starpvalstu migrācija vidējā un ilgtermiņā kopumā palielināsies.

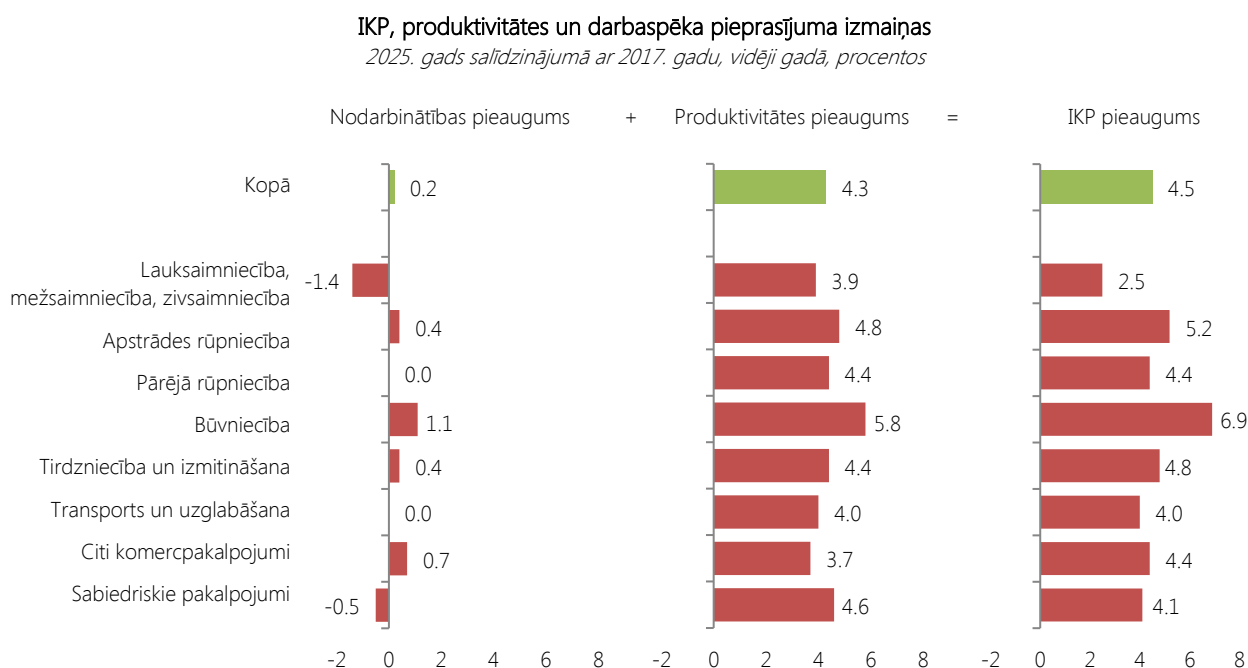
Vidējā termiņā darbaspēka imigrācijai būs nozīmīga loma sabalansētas darba tirgus attīstības nodrošināšanā, tāpēc migrācijas politikai jābūt pārdomātai, kas no vienas puses nodrošinātu balstu ekonomikas izaugsmei vidējā termiņā, bet neradītu riskus valsts attīstībai ilgtermiņā. Būtiski ir turpināt mazināt šķēršļus Latvijas valstspiederīgo remigrācijai, kā arī nodrošināt tādu darbaspēka imigrācijas politiku, kas sniegtu atbalstu nozarēm ar nozīmīgu ieguldījumu ekonomikā.

3.3. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS

3.3.1. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA PROGNOZES

Viens no svarīgākajiem ekonomiskās paradigmas maiņas jautājumiem ir ražošanas nozaru attīstības iespējas, kas savukārt ir atkarīgas no spējas veikt strukturālās izmaiņas nozarē. Tas ir nepieciešams priekšnosacījums, lai stiprinātu Latvijas konkurētspējīgās pozīcijas globālajos tirgos, vienlaikus palielinot eksporta groza ienesīgumu. Turpmākā izaugsme arvien lielāka nozīme būs darba tirgus kvalitatīviem uzlabojumiem, lai reaģētu uz galvenajiem tautsaimniecības attīstības izaicinājumiem – demogrāfiju, darbaspēka izmaksu kāpumu, kā arī prasmju piedāvājuma neatbilstību pieprasījumam.

3.8. attēls

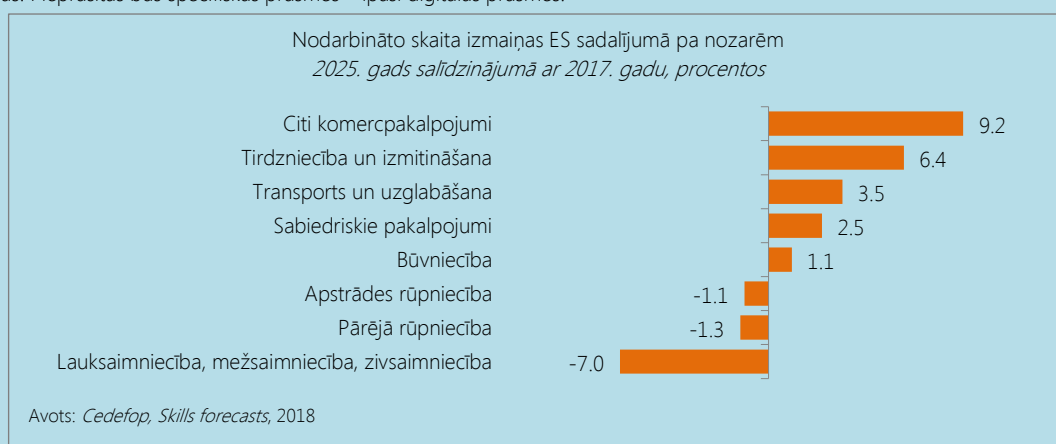

Lai gan pieauguma tempi ir sagaidāmi salīdzinoši strauji, tomēr pieprasījums pēc darbaspēka paliks gandrīz nemainīgs un dažās nozarēs pat saruks, jo izaugsmei galvenokārt jābalstās uz produktivitātes pieaugumu. Īpaši tas attiecas uz tirgojamajām nozarēm un galvenokārt apstrādes rūpniecību, kas darbojas atvērto preču un pakalpojumu tirgos, kur izšķiroša nozīme ir konkurētspējai. Sagaidāms, ka kopumā tautsaimniecībā pieprasījums pēc darbaspēka 2025. gadā par 1,3% pārsniegs 2017. gada līmeni. Savukārt 2035. gadā, salīdzinot ar 2017. gadu, darbaspēka pieprasījums saglabāsies nemainīgs, kas skaidrojams ar nodarbināto skaita samazinājumu no 2026. līdz 2035. gadam. Darba iespējas veidosies tikai dēļ aizvietojošā pieprasījuma, esošajam darbaspēkam pensionējoties vai atstājot darba tirgu. Demogrāfijas tendences un pensionēšanās vecums ir galvenie faktori, kas ietekmē darba tirgu pametušo iedzīvotāju skaita izmaiņas.

Lielu ietekmi uz nodarbinātību atstās arī tehnoloģiskais progress. Pieaugs pieprasījums pēc digitālajām prasmēm – paredzams, ka ES līdz 2025. gadam 85% no visiem darbiem būs nepieciešamas vismaz pamata digitālās prasmes. Tomēr Latvija ir viena no tām valstīm, kurās ir augstākais nodarbināto īpatsvars (vairāk par 1/5), kas ir norādījuši, ka viņu darbs neprasa IKT prasmes. Lai gan nodarbinātības tendences lielā mērā ietekmēs automatizācija un robotizācija, tomēr pēdējie pētījumi liecina, ka automatizācijas riskam pakļauto darbavietu skaits ir daudz mazāks nekā sākotnēji tika domāts un tikai mazāk nekā 5% no esošajām profesijām ir pilnībā automatizējamas, taču 60% no profesijām vismaz 1/3 no to pienākumiem ir pakļaujamās automatizācijai. Tomēr jāņem vērā, ka atšķirībā no pagātnes, šoreiz tipiskajiem inovāciju cikli ir straujāki un automatizācija/robotizācija ienāk daudzās augstas kvalifikācijas profesijās.¹

Prasmju pieprasījuma prognozes Eiropā*

Situācija ES darba tirgū turpinās uzlaboties, tomēr pieprasījums pēc darbaspēka augs ļoti lēni. Globalizācijas un tehnoloģiju attīstības rezultātā turpināsies orientācija uz pakalpojumiem un zināšanām vērstu ekonomiku, līdz ar to nodarbinātības pieaugumu līdz 2025. gadam noteiks galvenokārt pakalpojumu nozares, tomēr ņemot vērā augsto aizvietojošo pieprasījumu, darba iespējas būs visās nozarēs un visās profesijās. Pieprasītas būs specifiskas prasmes – īpaši digitālās prasmes.

Straujākais darbaspēka pieprasījuma pieaugums ES paredzams komercpakalpojumu nozarēs, no kurām visstraujāk nodarbināto skaits pieaugs operācijās ar nekustamo īpašumu un profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu jomā. Sabiedrisko pakalpojumu jomā nodarbināto skaits visstraujāk pieaugs veselības un sociālā darba jomā, bet nedaudz saruks valsts pārvaldē. Darbaspēka pieprasījuma pieaugums tiek prognozēts arī tirdzniecībā un būvniecībā un neliels kāpums arī transporta un uzglabāšanas jomā. Paredzams, ka būvniecībā 2025. gadā strādās apmēram 6% no ES darbaspēka. Arī būvniecībā mainīsies prasmju pieprasījums, ko lielā mērā ietekmēs energoefektīvā un "zaļā" būvniecība, kurā tiek izmantoti jauni materiāli un dizains. Tiek prognozēts, ka šajā nozarē pieprasījums pēc darbiniekiem ar augstu kvalifikāciju dubultosies².

Būtiskākais nodarbināto skaita sarukums ir paredzams lauksaimniecības sektorā. Nodarbināto skaits saruks arī rūpniecības nozarēs, no kurām visstraujākais sarukums sagaidāms ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē. Lai arī apstrādes rūpniecībā kopumā paredzams nodarbināto skaita sarukums, tomēr pieprasījums augs jomās, kas saistītas ar progresīvo rūpniecību, galvenokārt nanotehnoloģijās, materiālajās zinātnēs, elektronikā, IKT un biotehnoloģijās. Līdz ar to pieaugs darba devēju interese rekrutēt jaunos darbiniekus ar zināšanām digitālajās tehnoloģijās, datorzinātnēs, cilvēkus ar analītisku domāšanu³. Eiropas Komisija specializēšanos augstajās tehnoloģijās un zināšanu ietilpīgās jomās ir nosaukusi kā vienu no galvenajām ES konkurētspējas priekšrocībām pasaules tirgos. Šīs izmaiņas arī noteiks to, ka arvien pieprasītākas kļūs specifiskas prasmes un zināšanas.

Jaunas darba iespējas veidosies galvenokārt dēļ aizvietojošā pieprasījuma – no katrām 10 vakancēm 9 veidosies esošajam darbaspēkam pensionējoties vai atstājot darba tirgu. Jaunas darba iespējas veidosies galvenokārt dažādu speciālistu profesiju grupās (inženierzinātņu, IT, veselības u.c. jomās). Vidējā termiņā vispieprasītākās profesiju grupas būs speciālisti un vecākie speciālisti. Salīdzinoši liels pieprasījums būs arī pēc pakalpojumu un tirdzniecības jomu darbiniekiem. Lai gan turpināsies orientācija uz pakalpojumiem vērstu ekonomiku, tomēr pieprasījums pēc zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) prasmēm nemazināsies un tās būs nepieciešamas arī pakalpojumu nozarēs, piemēram, liela daļa cilvēku ar IKT prasmēm ir nodarbināti finanšu sektorā. Tehnoloģiskais progress un IKT tehnoloģiju attīstība ir radījusi ne tikai jaunas, parasti augsti kvalificētas darba vietas (web aplikāciju dizaineri, programmētāji, tirgus pētījumu datu analītiķi), bet arī radījusi iespējas pārņemt daudz interesantākus un produktīvākus darba uzdevumus, ļaujot rutīnas darbu veikt robotiem⁴.

*Saskaņā ar CEDEFOP prognozēm

¹ Cedefop (2018), Insights into skill shortages and skill mismatch Learning from Cedefop's European skills and jobs survey. Cedefop Reference series 106

² Cedefop (2016), European sectoral trends in the next decade.

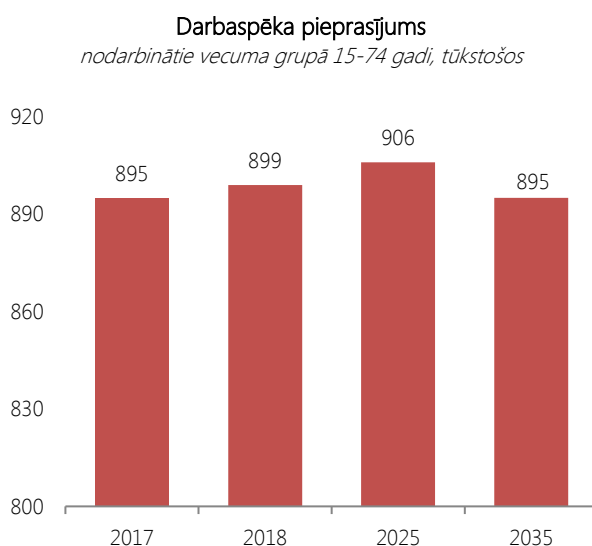
³ European Parliament (2015), Labour market shortages in the European Union. Study for the EMPL Committee

⁴ Cedefop (2018), Insight into skill shortages and skill mismatch. Learning from Cedefop's European skills and jobs survey.

Darbaspēka pieprasījuma pieaugumu līdz 2025. gadam veidos četras nozares – komercpakalpojumi, būvniecība, tirdzniecība un apstrādes rūpniecība. Savukārt ilgtermiņā pieaugums būs visām iepriekš minētajām nozarēm, izņemot tirdzniecību.

Apstrādes rūpniecība ir viena no straujāk augošajām nozarēm. Augot ražošanas apjomiem, palielināsies arī pieprasījums pēc darbaspēka. Tomēr, lai vidējā un ilgtermiņā nozare būtu konkurētspējīga, vairāk nekā 3/4 no kopējā nozares pieauguma ir jānodrošina produktivitātes kāpumam – tehnoloģiju pārnesi ražošanā, pētniecības attīstīšanai, inovācijai, darbinieku kvalifikācijas un prasmju celšanai. Sagaidāms, ka ilgtermiņā apstrādes rūpniecības izaugsmē lielāku devumu dos vidējo un augsto tehnoloģiju nozares (piemēram, ierīču, mehānismu, elektrisko un optisko iekārtu ražošana u.c.) un relatīvi ieguldījums samazināsies tādām tradicionālajām nozarēm kā kokapstrāde un pārtikas ražošana.

3.9. attēls

Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē, līdzīgi kā vidēji ES, nodarbināto skaits nozarē samazināsies. 2025. gadā šajā nozarē strādājošo īpatsvars būs 6% no kopējā nodarbināto skaita (ES kopumā arī 6%). 2017. gadā lauksaimniecības un mežsaimniecības nozare veidoja 3,9% no kopējās pievienotās vērtības. Tas nozīmē, ka salīdzinājumā ar citām nozarēm lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ir zemāka produktivitāte, kuras pieaugumam turpmākajos gados būs izšķiroša loma nozares izaugsmē.

3.6. tabula

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas pa nozarēm
tūkstošos

	2016	2017	2025	2035	Starpība 2025-2017	Starpība 2035-2017
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	69	61	55	52	-7	-10
Apstrādes rūpniecība	124	121	124	126	3	5
Pārējā rūpniecība	26	24	25	22	0	-2
Būvniecība	66	63	69	68	6	5
Tirdzniecība un izmitināšana	155	161	166	144	5	-17
Transports un uzglabāšana	83	80	80	79	0	-1
Citi komercpakalpojumi	173	183	194	219	11	37
Sabiedriskie pakalpojumi	198	201	193	185	-8	-17
Kopā	893	895	906	895	11	0

Nākotnē pakāpeniski augs pieprasījums pēc darbaspēka arī būvniecības nozarē. Taču jāņem vērā, ka krīzes laikā būvniecībā nodarbināto skaits ļoti būtiski saruka. Vidējā termiņā būvniecības nozares attīstību lielā mērā nodrošinās Eiropas Savienības struktūrfondu projektu īstenošanas intensitātes pieaugums un arī privātās investīcijas. Ilgtermiņā nozares attīstību ietekmēs pieprasījums pēc energoefektīvās un “zaļās” būvniecības.

Straujākais nodarbināto skaita pieaugums paredzams komercpakalpojumu nozarēs. 2025. gadā pieprasījums pēc darbaspēka par 6% pārsniegs 2017. gada līmeni un veidos 1/5 no visā tautsaimniecībā nodarbināto skaita, savukārt ilgtermiņā pieprasījums pieaugs par 20% un veidos jau 1/4 daļu no visā tautsaimniecībā nodarbināto skaita. Komercpakalpojumu nozares izaugsmi galvenokārt veicinās pārējo tautsaimniecības nozaru attīstība un aizvien augošais pieprasījums pēc ārpakalpojumiem.

Gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā pieprasījums augs galvenokārt pēc augstas kvalifikācijas profesiju speciālistiem. To pamatā noteiks pieprasījuma pieaugums pēc darbaspēka apstrādes rūpniecībā un pakalpojumos, it īpaši komercpakalpojumos. Ilgtermiņā straujākais pieprasījuma pieaugums sagaidāms pakalpojumos un apstrādes rūpniecībā, kā arī tirdzniecībā un transporta jomā.

Vidējā termiņā pieprasījums saglabāsies arī vidējas kvalifikācijas profesiju grupā, galvenokārt pēc kvalificētiem strādniekiem. Lai gan ilgtermiņā pieprasījums vidējas kvalifikācijas profesiju grupā samazināsies, tomēr augsts tas saglabāsies pēc kvalificētiem strādniekiem. Straujākais pieprasījuma pieaugums sagaidāms apstrādes rūpniecībā un būvniecībā. Tajā pašā laikā pieprasījums saruks pēc lauksaimniecības darbiniekiem un iestāžu kalpotājiem. Ilgtermiņā pieprasījums vidējas kvalifikācijas profesiju grupā būtiski samazināsies tirdzniecībā pēc pakalpojumu darbiniekiem.

3.7. tabula

Darbaspēka pieprasījuma izmaiņas profesiju grupās
procentos

	Izmaiņas pret 2017. gadu		Struktūra	
	2025	2035	2025	2035
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	7,2	15,1	44,6	48,4
Vadītāji	3,9	5,0	10,4	10,7
Vecākie speciālisti	7,3	16,2	18,8	20,7
Speciālisti	9,4	20,9	15,3	17,1
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	0,3	-4,3	44,3	42,8
Iestāžu kalpotāji	-7,6	-20,0	4,8	4,2
Pakalpojumu darbinieki	-1,8	-12,1	14,6	13,2
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-14,2	-23,7	3,0	2,7
Kvalificēti strādnieki	11,9	18,7	13,1	14,0
Iekārtu un mašīnu operatori	-1,2	-4,5	8,9	8,7
Zemas kvalifikācijas profesijas	-14,9	-35,6	10,6	8,1
Kopā	1,3	0,0	100	100

Visstraujākais darbaspēka pieprasījuma kritums būs zemas kvalifikācijas profesijās. Tas skars visas nozares. Ņemot vērā demogrāfijas tendences, atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums nākotnē varētu būtiski sarukt, līdz ar to profesionālās vidējās izglītības loma aizvien pieaugs.

Nodarbināto skaita izmaiņas tautsaimniecības nozarēs sadalījumā pa profesiju grupām
salīdzinājumā ar 2017. gadu, tūkstošos

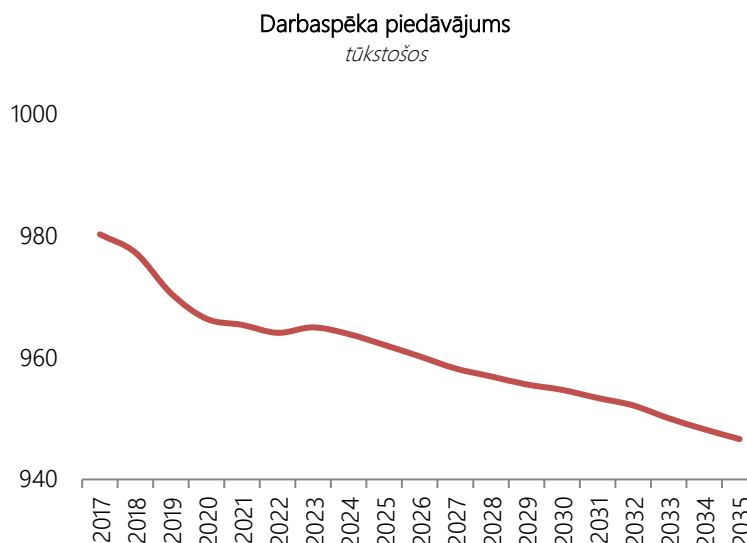
	Lauksaimniecība	Apstrādes rūpniecība	Pārējā rūpniecība	Būvniecība	Tirdzniecība	Transports	Citi komercpakalpojumi	Sabiedriskie pakalpojumi	Kopā
2025. gads									
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	0,2	2,8	1,0	2,4	5,8	2,4	14,9	-2,8	26,8
Vadītāji	-0,2	0,1	0,0	0,8	2,7	0,4	0,3	-0,7	3,5
Vecākie speciālisti	0,2	1,3	0,2	0,5	1,8	0,4	9,0	-1,8	11,5
Speciālisti	0,3	1,4	0,8	1,0	1,3	1,6	5,6	-0,3	11,8
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-5,2	4,3	0,0	4,4	0,8	-1,1	-0,8	-1,6	0,9
Iestāžu kalpotāji	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,2	-0,7	-1,4	-0,8	-3,7
Pakalpojumu darbinieki	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-1,6	0,1	-0,1	-0,5	-2,5
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-4,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-4,4
Kvalificēti strādnieki	0,1	3,8	0,3	4,3	2,5	0,7	0,8	0,0	12,5
Iekārtu un mašīnu operatori	-0,9	1,2	-0,1	0,1	0,1	-1,2	0,1	-0,3	-1,0
Zemas kvalifikācijas profesijas	-1,6	-3,8	-0,9	-1,1	-1,3	-1,2	-3,1	-3,5	-16,4
Kopā	-6,5	3,3	0,1	5,8	5,3	0,1	11,1	-7,9	11,2
2035. gads									
Augstas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	1,0	5,6	1,1	3,1	2,8	5,2	42,2	-4,0	57,1
Vadītāji	-0,3	0,1	-0,3	0,8	2,6	0,9	1,9	-1,0	4,6
Vecākie speciālisti	0,5	2,7	0,1	0,8	1,9	0,8	23,4	-4,3	25,9
Speciālisti	0,8	2,8	1,3	1,6	-1,7	3,6	16,8	1,3	26,5
Vidējas kvalifikācijas profesijas, tai skaitā:	-8,1	8,0	-1,1	5,5	-14,9	-3,1	0,7	-4,3	-17,1
Iestāžu kalpotāji	0,0	-1,2	-0,4	-0,1	-2,1	-1,6	-2,5	-1,5	-9,5
Pakalpojumu darbinieki	-0,2	-0,3	-0,1	0,0	-14,5	0,1	0,9	-2,2	-16,2
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki	-7,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,0	-7,4
Kvalificēti strādnieki	0,4	7,4	0,0	6,1	2,1	1,5	2,1	0,0	19,6
Iekārtu un mašīnu operatori	-1,4	2,3	-0,7	-0,5	-0,4	-3,1	0,5	-0,5	-3,6
Zemas kvalifikācijas profesijas	-2,6	-9,1	-2,4	-3,5	-5,0	-2,7	-6,3	-8,2	-39,7
Kopā	-9,7	4,5	-2,4	5,2	-17,0	-0,5	36,6	-16,4	0,2

3.3.2. DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA PROGNOZES

Balstoties uz tautsaimniecības izaugsmes un demogrāfijas scenārijiem, EM ir iestrādājusi darbaspēka piedāvājuma (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju) prognozes līdz 2035. gadam. Sagaidāms, ka darbaspēka piedāvājums vidējā un ilgtermiņā turpinās samazināties – līdz 2035. gadam ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits samazināsies par gandrīz 34 tūkst.

Samazinājumu lielā mērā noteiks negatīvās demogrāfijas tendences – darbaspējas vecuma iedzīvotāju samazinājums. Demogrāfijas bāzes tendenču negatīvo ietekmi uz darbaspēka piedāvājumu mazinās iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugums.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita kritums nedaudz varētu palēnināties pēc 2020. gada, ko noteiks iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugums un migrācijas negatīvās ietekmes mazināšanās uz darbaspējīgo iedzīvotāju skaitu. Ekonomiskā izaugsme, situācijas uzlabošanās darba tirgū, kā arī pieaugošā darbaspēka nepietiekamība sekmēs iedzīvotāju līdzdalības palielināšanos darba tirgū. Darbaspēka pieprasījuma pieaugums vidējā termiņā, ierobežotu darba resursu pieejamības apstākļos, pavērs plašākas darba iespējas virknei neaktīvo iedzīvotāju grupu (mājsaimniecēm, studentiem, pensijas vecuma iedzīvotājiem u.c.). Tāpat būtiska loma iedzīvotāju līdzdalības veicināšanā būs atalgojuma pieaugumam.

3.9. tabula

Iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū
procenti no iedzīvotāju kopskaita atbilstošajā vecuma grupā

	2017	2025	2035
Pavisam	68,9	71,6	72,7
15-24	39,7	42,9	49,2
25-34	88,5	94,5	95,0
35-44	89,9	95,5	95,9
45-54	87,3	93,3	94,0
55-64	67,9	72,9	73,5
65-74	17,6	21,5	28,1

Kopumā iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis līdz 2035. gadam varētu palielināties par gandrīz 4 procentpunktiem, salīdzinot ar 2017. gadu, un sasniegt 72,7% vecuma grupā no 15-74 gadiem. Augstākā ekonomiskā aktivitāte saglabāsies starp iedzīvotājiem vecumā no 25-54 gadiem. Turpretim nozīmīgākais ekonomiskās aktivitātes pieaugums sagaidāms starp iedzīvotājiem pirmspensijas vecuma grupā un virs 65 gadiem, ko noteiks pakāpeniska pensionēšanās vecuma palielināšana.

Līdz 2025. gadam nozīmīgākais darbaspēka samazinājums paredzams vecuma grupā no 25-34 gadiem. Galvenokārt tas saistāms ar 90. gadu zemās dzimstības izraisītās demogrāfiskās bedres ienākšanu atbilstošajā vecuma kohortā. Savukārt darbaspēka piedāvājums galvenokārt augs vecuma grupā no 35-44 gadiem, ko ietekmēs gan demogrāfiskās izmaiņas, gan ekonomiskās aktivitātes pieaugums.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izmaiņas pa vecuma grupām
tūkstošos

	Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits			Izmaiņas pret 2017. gadu		Līdzdalības līmeņa izmaiņu ietekme		Demogrāfijas izmaiņu ietekme	
	2017	2025	2035	2025	2035	2025	2035	2025	2035
Kopā	980,3	962,1	946,6	-18,2	-33,6	77,3	64,0	-95,4	-97,7
15-24	71,2	78,6	98,8	7,4	27,6	12,3	17,8	-5,0	9,8
25-34	237,3	178,8	174,6	-58,5	-62,7	9,4	4,7	-67,9	-67,4
35-44	226,2	249,4	190,1	23,2	-36,1	14,7	5,1	8,4	-41,2
45-54	230,9	227,8	248,9	-3,1	18,0	14,5	9,6	-17,6	8,4
55-64	180,5	180,6	172,4	0,1	-8,1	15,9	7,5	-15,8	-15,6
65-74	34,1	46,9	61,8	12,8	27,7	10,5	19,4	2,3	8,3

Ņemot vērā, ka iedzīvotāju ekonomiskā jau pašlaik ir tuvu savam potenciālam, turpmāks ekonomiskās aktivitātes pieaugums ir ierobežots, tādēļ pēc 2025. gada ar vien jūtāmāka būs demogrāfisko tendenču ietekme uz darbaspēka piedāvājumu.

Darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām

Vidējā un ilgtermiņā turpinās palielināties darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību, savukārt samazinājums sagaidāms starp ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar profesionālo un vidējo vispārējo izglītību. Tāpat prognozes rāda, ka vidējā termiņā **palielināsies ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar pamatizglītību vai nepabeigtu pamatizglītības līmeni**. Jāatzīmē, ka pašlaik katram desmitam no Latvijas iedzīvotājiem vecumā no 20-64 gadiem iegūtais izglītības līmenis nav augstāks par pamatizglītību. Aptuveni 56% (gandrīz 64 tūkstoši) no tiem ir vecumā no 20-39 gadiem, kas ir vairāk nekā 13% no iedzīvotāju kopskaita šajā vecumā. Iedzīvotāju īpatsvara atšķirības ar pamatizglītību un zemāku izglītības līmeni starp vecuma grupām galvenokārt skaidrojamas ar salīdzinoši lielo jauniešu skaitu, kas pagājušā gadsimta 90-to gadu otrā pusē pēc pamatizglītības neturpināja mācības. Tāpat būtiska ietekme uz iedzīvotāju plūsmu ar pamatizglītību ir atbīrums rādītājiem nākamajos izglītības posmos. Tādējādi, ņemot vērā zemāko un augstāko vecuma kohortu ekonomiskās aktivitātes līmeņu atšķirības, turpmākajos gados arvien lielāka daļa no tiem ienāks darba tirgū.

Atbilstošās izmaiņas nākotnē noteiks pakāpenisku darbaspēka piedāvājuma pārstrukturēšanos no vidējās uz augstākās kvalifikācijas grupu. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars ar augstāko izglītību līdz 2035. gadam palielināsies par 5 procentpunktiem, turpretim ar profesionālo vidējo un vispārējo vidējo izglītību – samazināsies par vairāk nekā 8 procentpunktiem. Tādējādi līdz 2035. gadam darbaspēka piedāvājums ar augstāko izglītību varētu pārsniegt 40% no kopējā darbaspēka piedāvājuma.

Saglabājoties līdzšinējai izglītības piedāvājuma struktūrai, vislielākais darbaspēka pieaugums **ar augstāko izglītību** sagaidāms, sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību zinību jomās. Atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājuma pieaugums līdz 2035. gadam veidos aptuveni 63% no kopējā darbaspēka pieauguma ar augstāko izglītību.

Vienlaikus atsevišķās augstākās izglītības tematiskajās grupās ir sagaidāms darbaspēka piedāvājuma samazinājums, ko pamatā noteiks darbaspēka novecošanās un pakāpeniska izešana no darba tirgus. Visvairāk tas izpaudīsies izglītības, inženierzinātņu un lauksaimniecības zinātņu tematiskajā grupās.

Pašlaik aptuveni puse no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar izglītību lauksaimniecības un izglītības tematiskajās grupās ir vecumā virs 50 gadiem, savukārt absolventu skaits šajās izglītības tematiskajās grupās nav pietiekams, lai nodrošinātu pilnīgu novecojošā darbaspēka aizvietošanu.

Darbaspēka piedāvājums pa izglītības tematiskajām grupām

	tūkstošos			struktūra, %			izmaiņas tūkstošos pret 2017. gadu	
	2017	2025	2035	2017	2025	2035	2025	2035
Augstākā izglītība, tai skaitā:	346,4	360,8	402,0	35,3	36,7	40,8	14,4	55,6
Izglītība	42,9	38,7	35,2	4,4	4,2	3,8	-4,1	-7,7
Humanitārās zinātnes un māksla	25,7	27,2	29,8	2,6	2,7	3,1	1,4	4,0
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	147,8	160,8	182,6	15,1	16,1	18,6	13,0	34,8
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	24,9	27,0	32,5	2,5	2,7	3,2	2,1	7,6
Inženierzinātnes, ražošanas un būvniecība	47,8	44,2	48,2	4,9	4,7	4,9	-3,6	0,4
Lauksaimniecība	7,8	7,0	6,1	0,8	0,8	0,6	-0,8	-1,7
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	22,2	27,4	36,5	2,3	2,6	3,5	5,2	14,3
Pakalpojumi	20,5	22,2	25,1	2,1	2,3	2,5	1,6	4,6
Citur neklasificētās tematiskās grupas	6,8	6,3	6,0	0,7	0,7	0,6	-0,4	-0,7
Vidējās izglītība, tai skaitā:	547,9	479,1	440,0	55,9	51,7	47,5	-68,9	-107,9
Arodizglītība un profesionālā vidējā izglītība:	288,3	236,4	200,0	29,4	24,6	21,1	-51,9	-88,2
Izglītība	3,3	2,1	1,1	0,3	0,3	0,1	-1,2	-2,2
Humanitārās zinātnes un māksla	8,6	8,1	8,4	0,9	0,8	0,9	-0,4	-0,2
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	26,3	20,2	17,2	2,7	2,3	1,9	-6,0	-9,1
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	8,2	7,7	7,8	0,8	0,8	0,8	-0,5	-0,5
Inženierzinātnes, ražošanas un būvniecība	158,8	126,4	100,6	16,2	14,1	11,4	-32,4	-58,2
Lauksaimniecība	14,5	11,6	9,8	1,5	1,3	1,1	-2,9	-4,8
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	12,9	10,0	7,1	1,3	1,1	0,8	-2,9	-5,8
Pakalpojumi	55,6	50,2	48,1	5,7	5,3	5,2	-5,4	-7,4
Vispārējā vidējā izglītība	259,7	242,7	240,0	26,5	25,6	25,3	-17,0	-19,7
Pamatizglītība vai zemāka	85,9	122,2	104,6	8,8	11,6	11,7	36,3	18,7
Kopā	980,3	962,1	946,6	100	100	100	-18,2	-33,6

Izteiktas darbaspēka novecošanās tendences vērojamas arī starp speciālistiem ar izglītību inženierzinātnēs. Aptuveni 60% no ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar augstāko izglītību mehānikā un metālapstrādē ir vecumā virs 50 gadiem. Līdzīga situācija ir starp ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem ar izglītību pārtikas ražošanas tehnoloģijās un izstrādājumu izgatavošanā, kur aptuveni 56% ir pirmspensijas vecumā un nākamo 10-20 gadu laikā vairums no tiem pametīs darba tirgu. Vienlaikus kopumā **augstākās izglītības piedāvājums ir kļuvis sabalansētāks**, līdz ar to pēc 2025. gada darbaspēka piedāvājums ar izglītību inženierzinātnēs un dabaszinātnēs varētu nostabilizēties un pat pieaugt.

Tomēr **būtiska problēma joprojām saglabājās studējošo atbirums STEM virzienos**, kas būtiski ierobežo potenciālo darbaspēka pieaugumu šajās jomās. Aptuveni 30% no studējošiem STEM izglītības programmas ik gadu izkrīt no studijām.

Gan vidējā, gan ilgtermiņā **turpinās samazināties vidējās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums**. Būtiskākais samazinājums sagaidāms starp iedzīvotājiem ar arodizglītību un profesionālo vidējo izglītību – līdz 2025. gadam darbaspēka piedāvājums samazināsies par aptuveni 17% jeb 52 tūkstošiem. Mērenāks darbaspēka piedāvājuma samazinājums sagaidāms ar vispārējo vidējo izglītību – aptuveni par 17 tūkstošiem jeb 6% līdz 2025. gadam.

Darbaspēka piedāvājuma samazinājums ar profesionālo vidējo izglītību sagaidāms gandrīz visās izglītības tematiskajās grupās. Vienlaikus būtiskākais samazinājums sagaidāms inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības izglītības tematiskajā grupā, kas pašlaik veido 55% no kopējā darbaspēka piedāvājuma ar profesionālo izglītību. Jāatzīmē, ka aptuveni 3/5 no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ar izglītību šajā tematiskajā grupā ir vecumā virs 45 gadiem, līdz ar to nākamo 20 gadu laikā vismaz 90 tūkstoši atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka izejas no darba tirgus, kas ir vidēji 4500 speciālistu gadā. Vienlaikus atbilstošo izglītības tematisko grupu pašlaik beidz aptuveni

2700 absolventi gadā, līdz ar to, lai nodrošinātu atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājuma saglabāšanu esošā līmenī, minēto tematisko grupu būtu jābeidz vismaz par 1800 izglītojamo vairāk nekā tas ir dotajā mirklī.

Šī tendence apliecina, ka audzēkņu skaits profesionālajā izglītībā joprojām ir nepietiekams, lai mazinātu darbaspēka novecošanās tendenču negatīvo ietekmi uz vidējās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājumu. Lai nodrošinātu vidējās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājuma atražošanu, profesionālo izglītībā būtu jāuzņem vismaz divreiz vairāk audzēkņu nekā tas ir pašlaik.

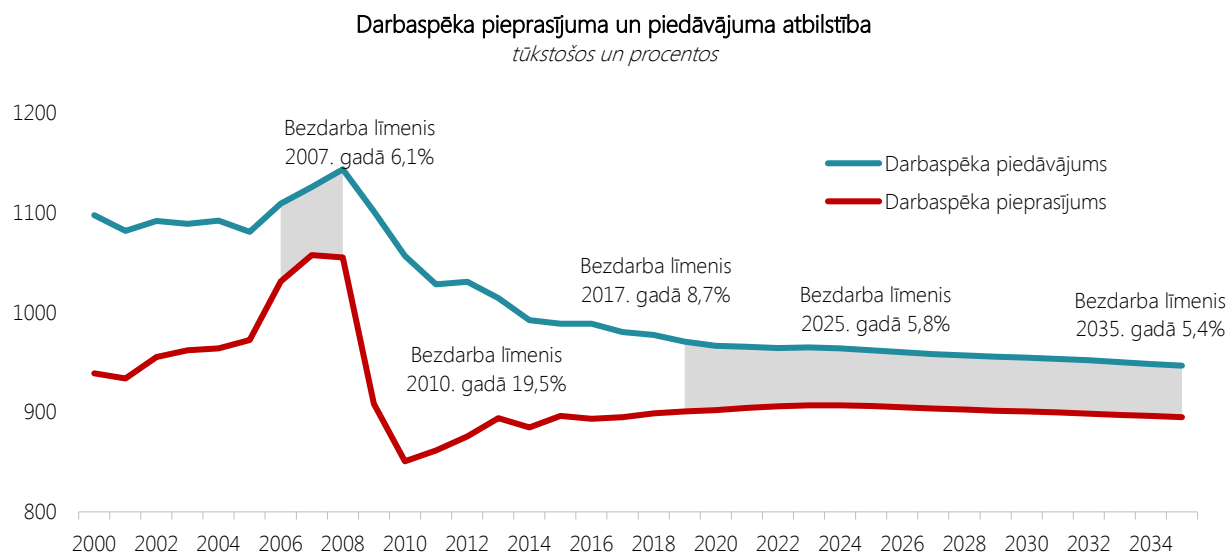
3.3.3. DARBASPĒKA PIEPRASĪJUMA UN PIEDĀVĀJUMA ATBILSTĪBA

Vidējā termiņā situācija darba tirgū kļūs ar vien sarežģītāka, ko no vienas puses noteiks pieaugošais darbaspēka pieprasījums (gan jaunu darbavietu, gan aizvietojošā pieprasījuma izteiksmē), kas nepieciešams, lai uzturētu ekonomikas izaugsmi, bet no otras puses – demogrāfijas tendenču ietekmē krītošais darbaspēka piedāvājums. Tādējādi darbaspēka nepietiekamība dažādās tautsaimniecības nozarēs nākamajos 5 gados kļūs ar vien izteiktāka. Tāpat darbaspēka iztrūkumu saasinās neatbilstības starp darba tirgū pieprasītām un piedāvātām prasmēm, kā arī reģionālās darba tirgus disproporcijas.

Kopumā līdz 2025. gadam brīvās darbaspēka rezerves samazināsies līdz 56 tūkstošiem (no pašreizējiem 85 tūkstošiem), bet līdz 2035. gadam starpība varētu samazināties līdz 52 tūkstošiem. Kopumā darba meklētāju skaits/ bezdarbs vidējā un ilgtermiņā būs tuvu dabiskam līmenim un to pamatā veidos frikcionālais un strukturālais bezdarbs.

Ņemot vērā, ka ekonomikas izaugsme turpmākajos gados būs pamatā balstīta uz produktivitātes pieaugumu, kopumā līdz 2025. gadam sagaidāms lēns darbaspēka pieprasījuma pieaugums – nodarbināto skaits varētu palielināties vien par 1,3% jeb 11,2 tūkstošiem, salīdzinot ar 2017. gadu. Vienlaikus ilgtermiņā darbaspēka pieprasījums varētu pat sarukt, ņemot vērā ar vien lielāku dažāda veida darbu automatizāciju un darbaspēka aizstāšanu ar tehnoloģijām. Tādējādi galvenās darba iespējas radīs aizvietojošais darbaspēka pieprasījums – brīvo darbavietu pieaugums, kas atbrīvojās esošajiem nodarbinātajiem izejot no darba tirgus (pensionējoties, slimības vai citu iemeslu dēļ pamatot darba tirgu).

3.11. attēls

Sagaidāms, ka bezdarba rādītāji jau tuvākajos 5 gados strauji pietuvosies savam dabiskam līmenim. Līdz 2025. gadam bezdarba līmenis varētu noslīdēt līdz 5,8% robežai, savukārt darba meklētāju skaits līdz 56 tūkstošiem. Pēc 2025. gada bezdarba rādītāji nostabilizēsies 5-6% robežās, savukārt demogrāfijas tendenču negatīvā ietekme uz darbaspēka piedāvājumu lielā mērā tiks kompensēta ar iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugumu, kā arī darbaspēka migrācijas plūsmu izlīdzināšanos.

Nodarbinātības un bezdarba galveno rādītāju prognozes
15-74 gadu vecuma grupā

	2017	2025	2035
Iedzīvotāju skaits privātajās mājāsaimniecībās, gada sākumā, tūkstošos	1423,4	1343,8	1302,0
Nodarbināto iedzīvotāju skaits, tūkstošos	894,8	906,0	895,0
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas, tūkstošos pret 2017. gadu	–	11,2	0,2
nodarbināto iedzīvotāju skaita izmaiņas, procentos pret 2017. gadu	–	1,3	0,0
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, tūkstošos	980,3	962,1	946,6
Darba meklētāju skaits, tūkstošos	85,4	56,1	51,6
Nodarbinātības līmenis, nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu	62,9	67,4	68,7
Līdzdalības līmenis, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu	68,9	71,6	72,7
Bezdarba līmenis, bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā	8,7	5,8	5,4

Atbilstība pa izglītības tematiskajām grupām

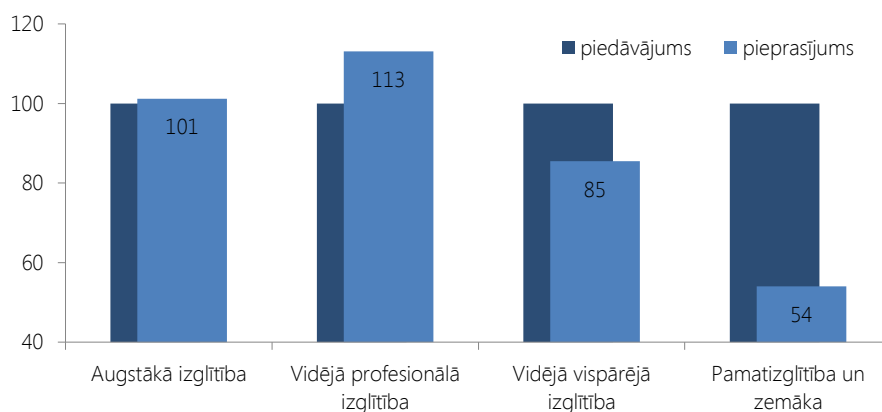
Līdz 2035. gadam darbaspēka pieprasījums turpinās pārkārtoties par labu pieprasījumam pēc speciālistiem ar augstāko izglītību. Līdzīgas tendences būs vērojamas arī piedāvājuma pusē. Vienlaikus darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība nebūs vienlīdz vienāda visos izglītības segmentos.

Kopumā gan vidējā, gan ilgtermiņā augstākās kvalifikācijas darbaspēka pieprasījums un piedāvājums būs tuvu līdzsvaram, kas nozīmē, ka manevra iespējas attiecībā uz augstākās kvalifikācijas darbaspēka piesaisti būs stipri ierobežotas. Tāpat izteiktā nepietiekamība būs vērojama pēc speciālistiem ar profesionālo izglītību. Līdz 2025. gadam plaša starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu ar profesionālo izglītību varētu palielināties līdz 31 tūkstotim speciālistu. Līdz ar to, daļā no vidējās kvalifikācijas darbinieku var nākties piesaistīt darbaspēku bez profesionālās kvalifikācijas – ar vidējo vispārējo izglītību vai pamatzglītību, kas kopumā var samazināt katras individuālās darbavietas summāro piesaisti pievienoto vērtību ķēdē.

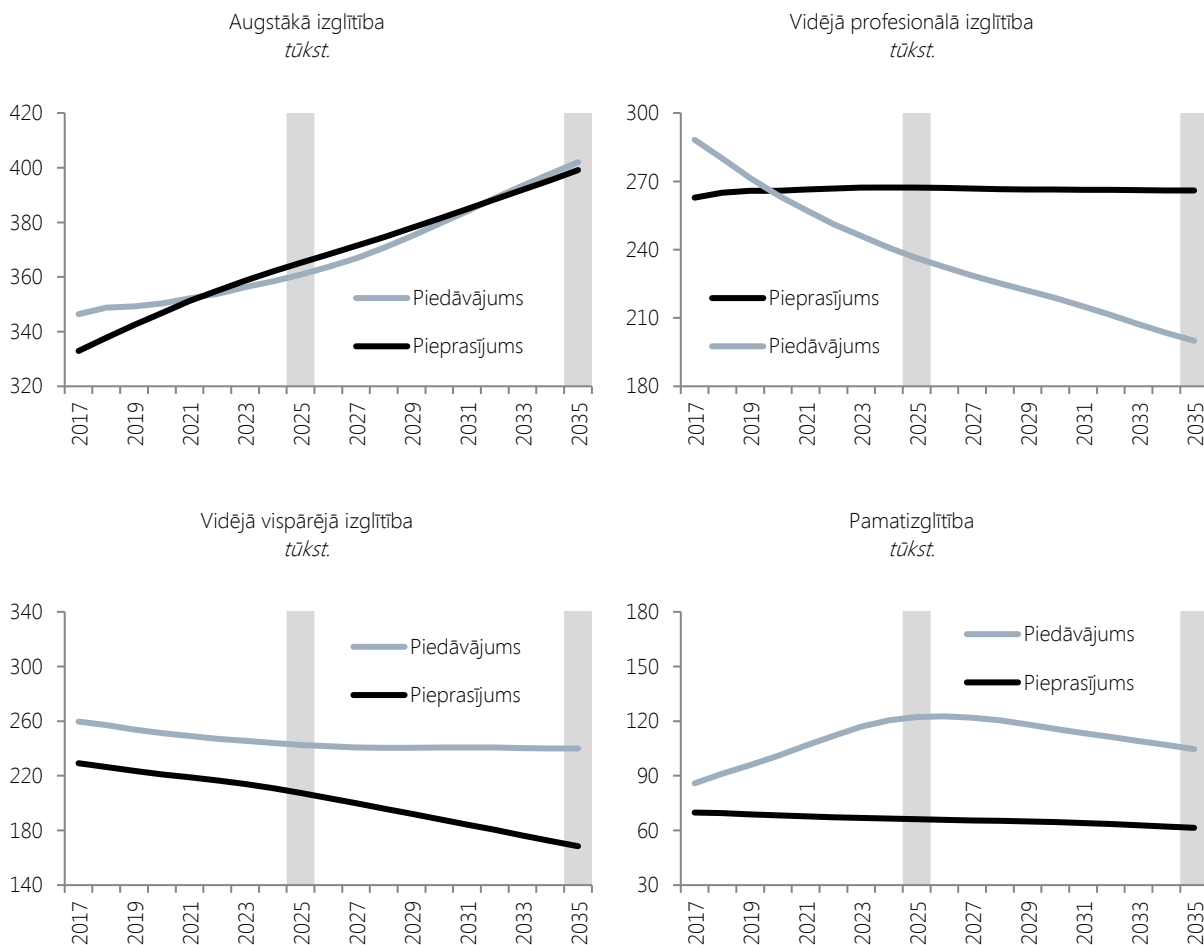
Vienlaikus būtisks darbaspēka pārpalikums sagaidāms ar vispārējo vidējo izglītību un pamatzglītību. Šādas kvalifikācijas darbaspēka pārpalikums līdz 2025. gadam varētu pārsniegt 91 tūkstoti (35 tūkstoši ar vidējo vispārējo izglītību un 56 tūkstoši ar pamatzglītību). Darbaspēka pārpalikumu šajās grupās lielā mērā noteiks atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka pieprasījuma samazināšanās – ar vien vairāk vienkāršas profesijas un manuālie darbi tiks aizvietoti ar dažādiem tehnoloģiskiem risinājumiem. Tāpat sagaidāms, ka vidējā termiņā palielināsies darbaspēka piedāvājums ar pamatzglītību un zemāku izglītības līmeni, līdz ar to gandrīz pusei no šim cilvēkiem 2025. gadā varētu būt problēmas atrast piemērotu darbu un iekļauties darba tirgū.

3.12. attēls

Darbaspēka pietiekamība pa izglītības līmeņiem
piedāvājuma un pieprasījuma attiecība 2025. gadā, procentos pieprasījums pret piedāvājumu

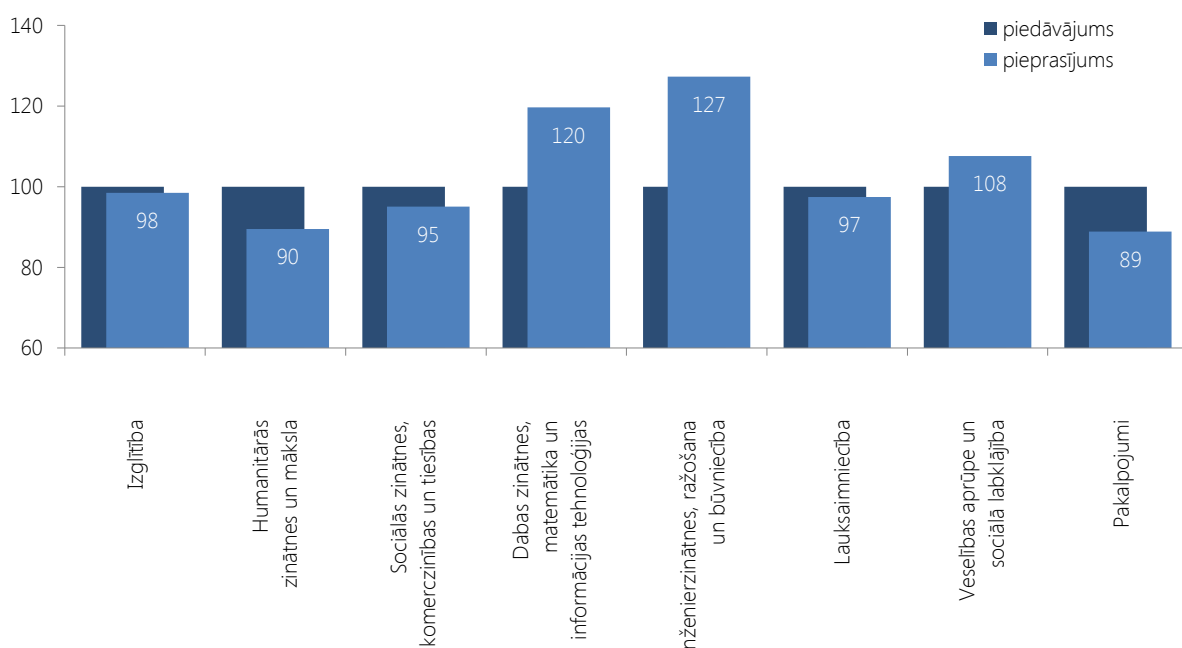

3.12. attēla turpinājums

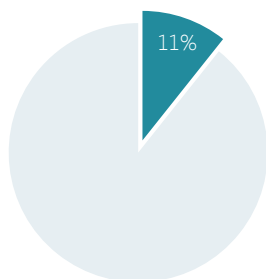
3.13. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ar augstāko izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām procentos, pieprasījums pret piedāvājumu 2025. gadā

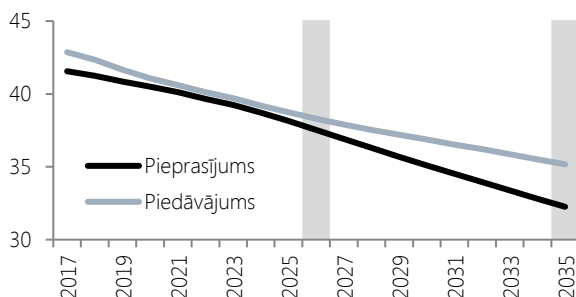

Izglītība

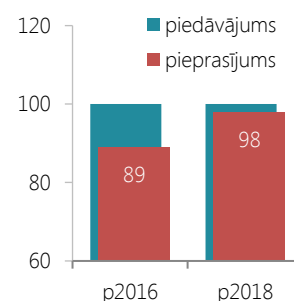
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

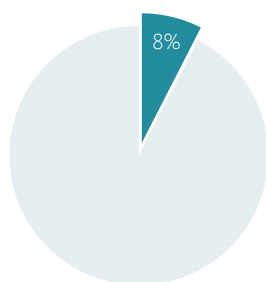

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

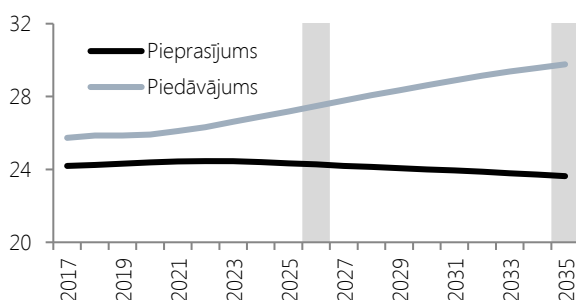

Humanitārās zinātnes un māksla

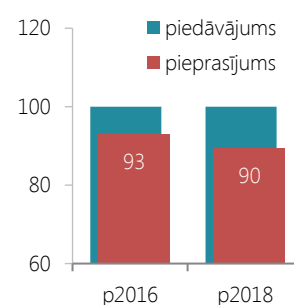
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

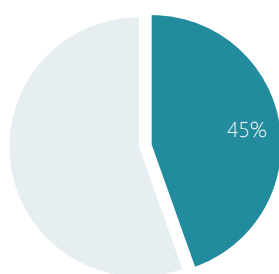

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

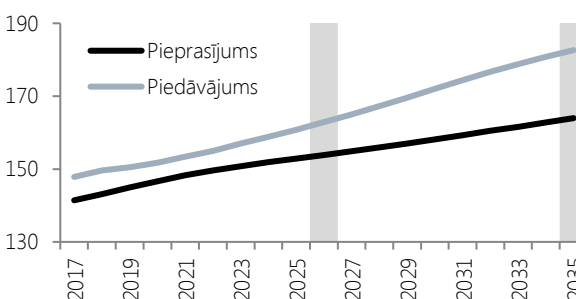

Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības

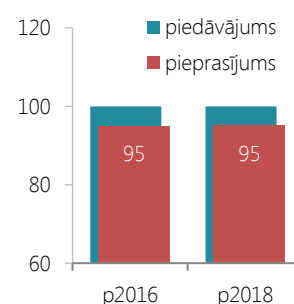
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

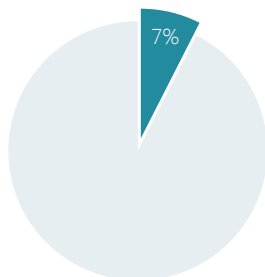

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

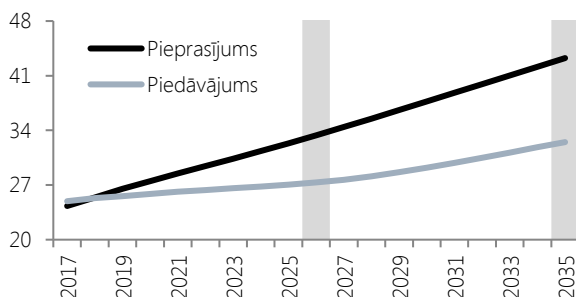

Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas

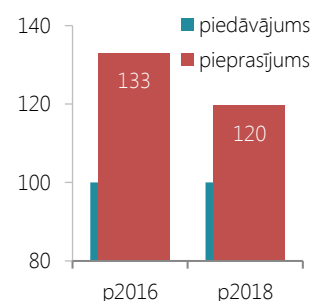
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

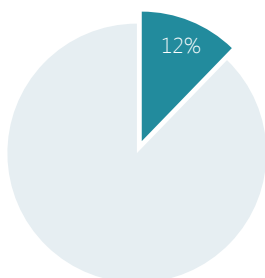

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

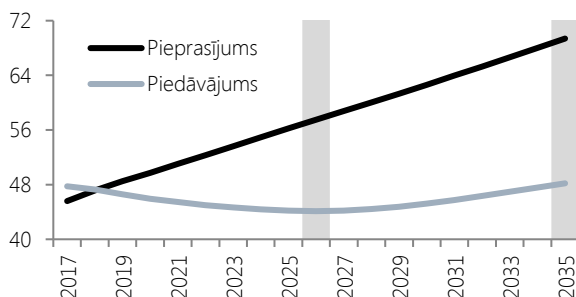

Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība

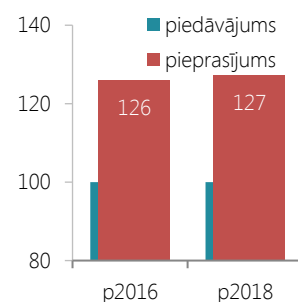
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

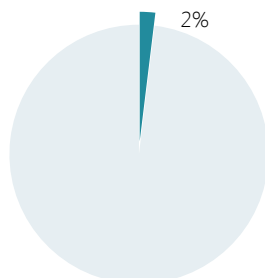

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

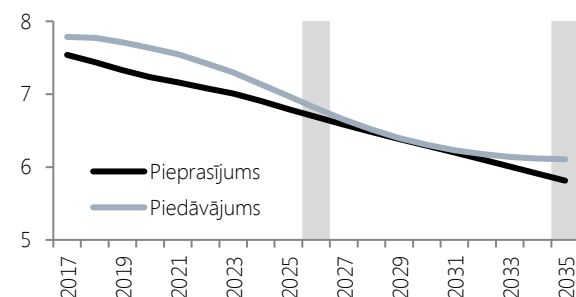

Lauksaimniecība

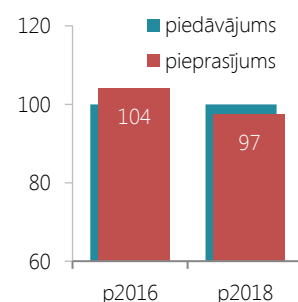
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

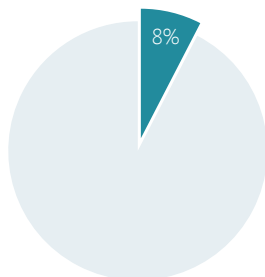
Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

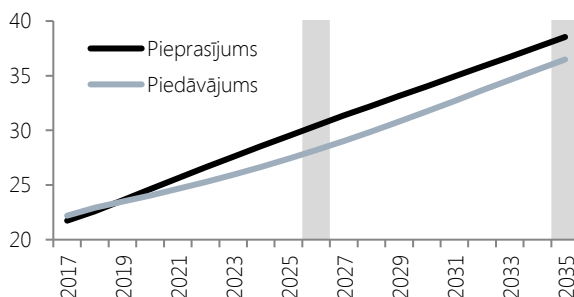

Veselības aprūpe un sociālā labklājība

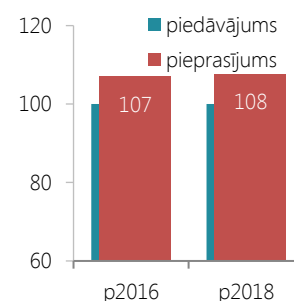
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

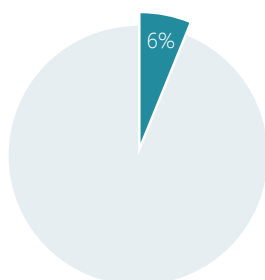

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

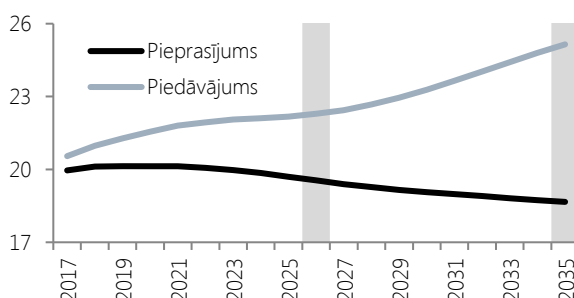

Pakalpojumi

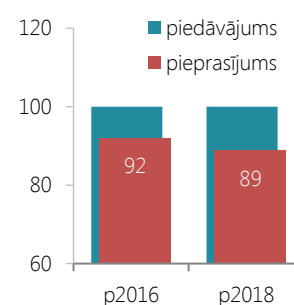
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

Saglabājoties esošai augstākās izglītības piedāvājuma struktūrai, būtiskākais darbaspēka iztrūkums **augstākās izglītības grupā** sagaidāms pēc speciālistiem ar izglītību inženierzinātņu, dabaszinātņu un IKT (STEM) jomā. Atbilstošās kvalifikācijas speciālistu iztrūkums līdz 2025. gadam varētu pārsniegt 17 tūkstošus, galvenokārt tādās jomās kā enerģētika, datorzinātnes, būvniecība un civilā celtniecība, kā arī elektronikā un automātiskā.

Neskatoties uz to, ka joprojām tiek sagatavoti mazāk speciālistu ar izglītību STEM virzienos nekā darba tirgū turpmākajos gados būs nepieciešam, tomēr situācija ir jūtami uzlabojusies, salīdzinot ar 2016. gada EM darba tirgus prognozēm, kad uz 2025. gadu tika prognozēts gandrīz 23 tūkstoši speciālistu iztrūkums ar STEM izglītību. Jāatzīmē, ka STEM virzienu absolventu īpatsvars studijas beigušo kopskaitā laika periodā no 2008. gada līdz 2017. gadam ir pieaudzis no 13% līdz 20%, kas kopumā ir arī palielinājis jauno speciālistu piedāvājumu darba tirgū.

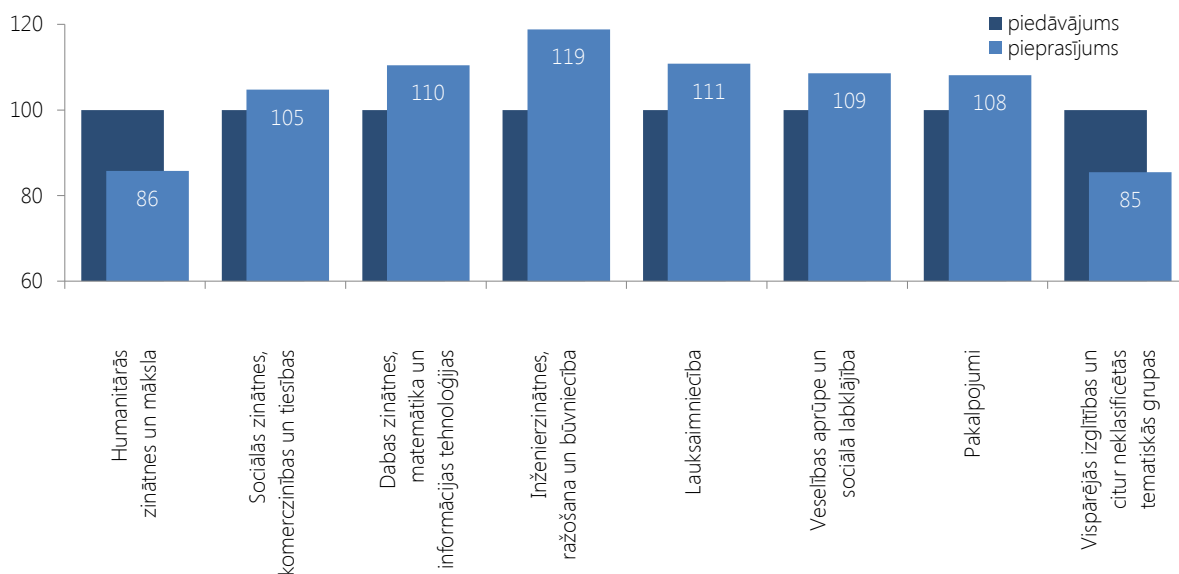
Tāpat, līdz ar sabiedrības novecošanos tendencēm, kā arī medicīnas pakalpojumu pieprasījuma pieaugumu gan iekšējā, gan ārējās tirgos, izteikta saglabāsies veselības un sociālās aprūpes speciālistu nepietiekamība darba tirgū. Lai gan atbilstošās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājums nākotnē varētu pieaugt, tomēr tas augs lēnāk nekā pieprasījums. Jāatzīmē, ka kopējais veselības un sociālās aprūpes izglītības tematiskās grupas absolventu skaits pēdējos 10 gados ir audzis par vairāk nekā 60%, vienlaikus liela daļa no pieauguma ir bijis pateicoties ārvalstu studējošo plūsmas palielinājumam, tāpēc kopējā ietekme uz medicīnas speciālistu piedāvājumu darba tirgū ir mazāka nekā atbilstošo programmu absolventu skaits.

Vienlaikus relatīvajā izteiksmē lielākais darbaspēka pārpalikums ar augstāko izglītību prognozējams humanitāro zinātņu un pakalpojumu tematiskajās grupās, kur darbaspēka pārpalikums relatīvajā izteiksmē ir pat nedaudz pieaudzis, galvenokārt pakalpojumu izglītības tematiskajā grupā.

Absolūtā izteiksmē lielākais darbaspēka pārpalikums joprojām sagaidāms ar izglītību sociālās un komerczinātnēs, tomēr neskatoties uz to, kopumā tas mazinās. Salīdzinot ar iepriekš prognozēto, darbaspēka pārpalikums ar izglītību sociālās zinātnēs 2025. gadā ir samazinājies par aptuveni 6 tūkstošiem speciālistu. Tas lielā mērā skaidrojams ar ievērojamām izmaiņām atbilstošo speciālistu sagatavošanas struktūrā – absolventu īpatsvars kopš 2008. gada sarucis par aptuveni 16 procentpunktiem. Tomēr jāņem vērā, ka minētās izmaiņas izglītības piedāvājumā jūtamu ietekmi darba tirgū dos tikai ilgtermiņā – pēc 15-20 gadiem, tāpēc plaša starp atbilstošās kvalifikācijas speciālistu piedāvājumu un pieprasījumu nākamajos gados turpinās pieaugt.

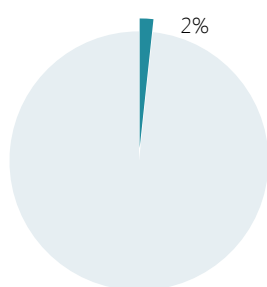
3.14. attēls

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ar vidējo izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām procentos, pieprasījums pret piedāvājumu 2025. gadā

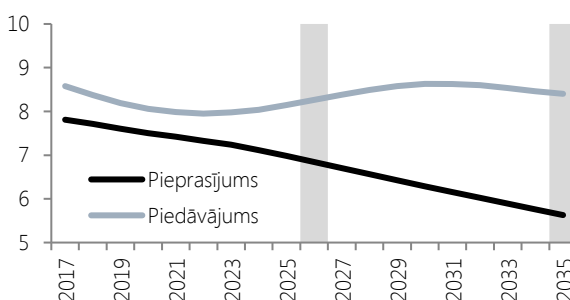

Humanitārās zinātnes un māksla

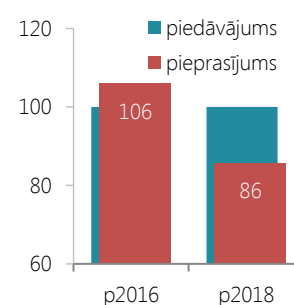
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

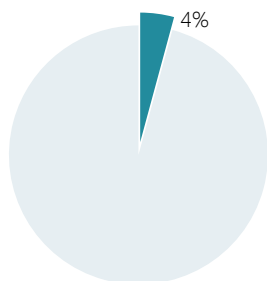

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

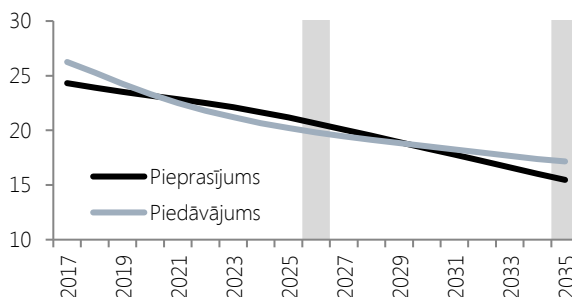

Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības

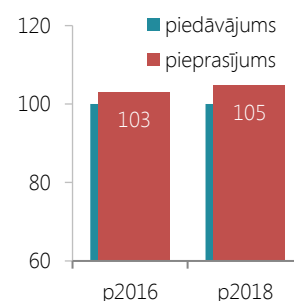
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

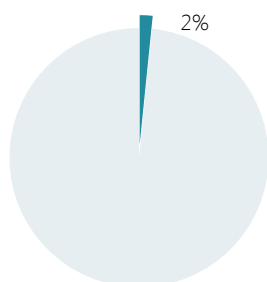

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

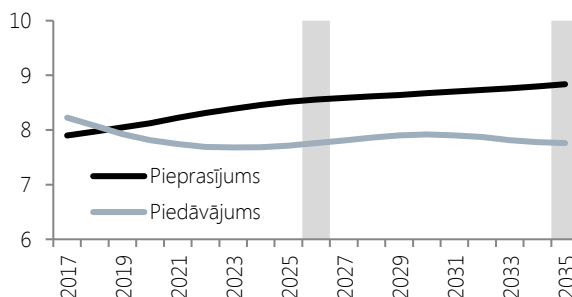

Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas

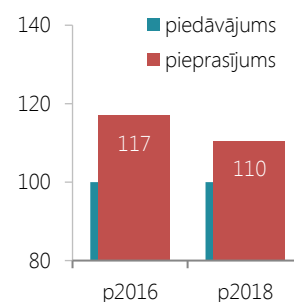
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

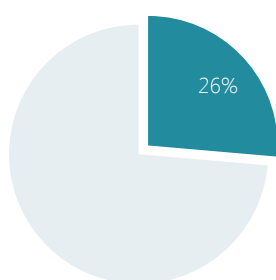

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

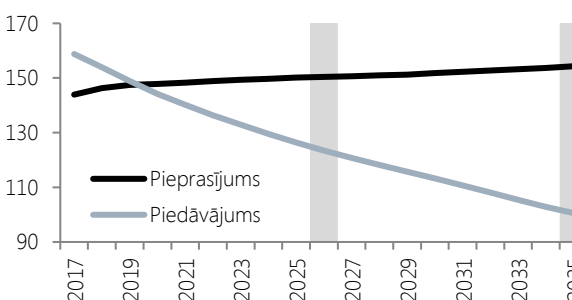

Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība

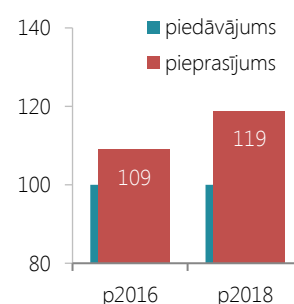
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

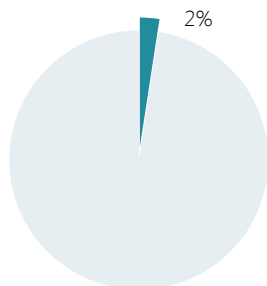

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

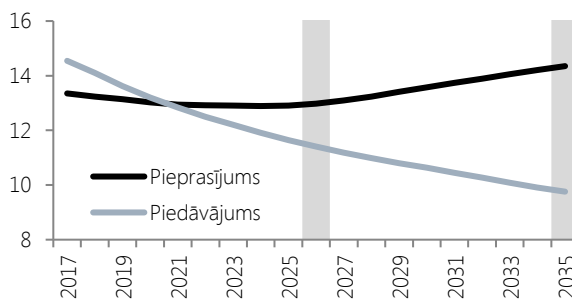

Lauksaimniecība

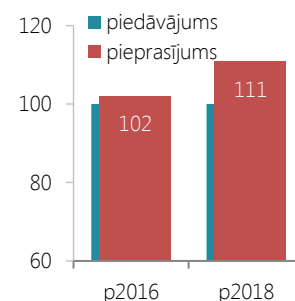
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

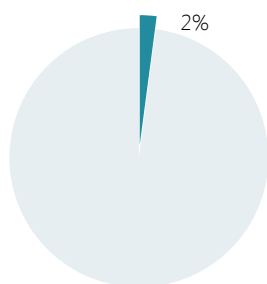

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

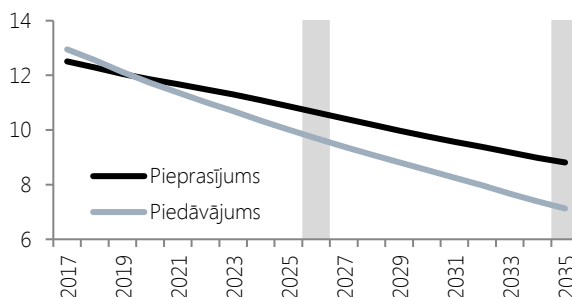

Veselības aprūpe un sociālā labklājība

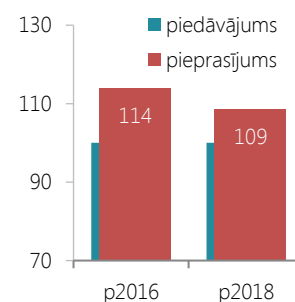
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

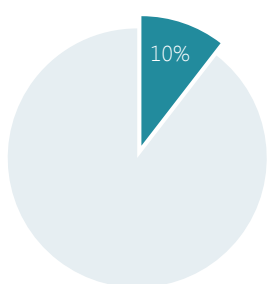

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

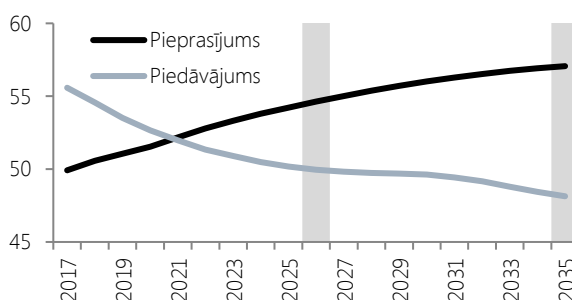

Pakalpojumi

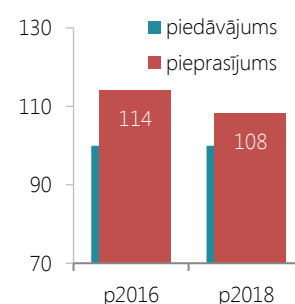
Piedāvājuma struktūra procentos, 2025. gadā

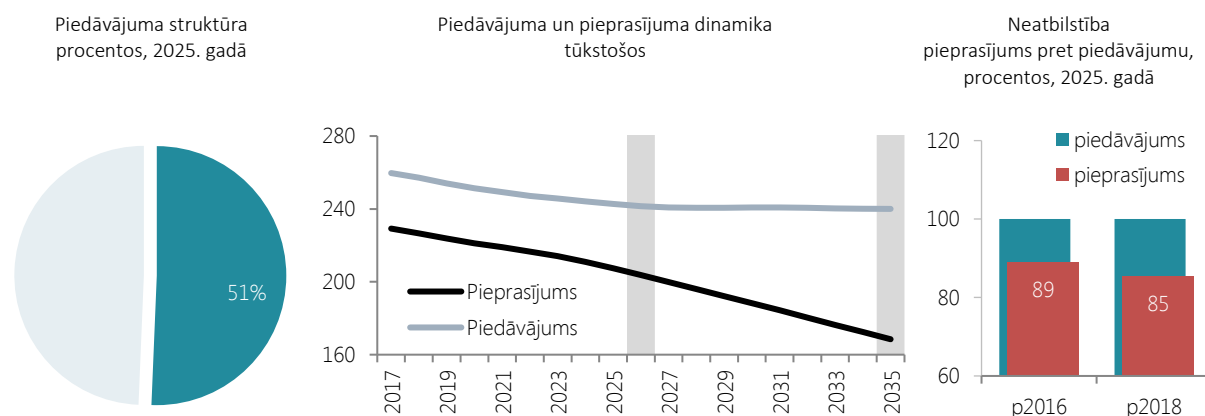
Piedāvājuma un pieprasījuma dinamika tūkstošos

Neatbilstība pieprasījums pret piedāvājumu, procentos, 2025. gadā

Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās grupas

3.13. tabula

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes pa izglītības tematiskām grupām

Saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai

	2025			2035		
	pieprasījums tūkst.	piedāvājums tūkst.	atbilstība procentos	pieprasījums tūkst.	piedāvājums tūkst.	atbilstība procentos
Augstākā izglītība, tai skaitā:	365,2	360,8	101	399,1	402,0	99
Izglītība	38,1	38,7	98	32,3	35,2	92
Humanitārās zinātnes un māksla	24,3	27,2	90	23,6	29,8	79
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	152,8	160,8	95	164,0	182,6	90
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	32,4	27,0	120	43,3	32,5	133
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	56,2	44,2	127	69,4	48,2	144
Lauksaimniecība	6,8	7,0	97	5,8	6,1	95
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	29,5	27,4	108	38,5	36,5	106
Pakalpojumi	19,7	22,2	89	18,7	25,1	74
Citur neklasificētās tematiskās grupas	5,3	6,3	83	3,6	6,0	60
Vidējā izglītība	474,7	479,1	99	434,4	440,0	99
Profesionālā vidējā izglītība, tai skaitā:	267,3	236,4	113	266,0	200,0	133
Izglītība	2,5	2,1	115	1,5	1,1	135
Humanitārās zinātnes un māksla	7,0	8,1	86	5,6	8,4	67
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	21,2	20,2	105	15,5	17,2	90
Dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	8,5	7,7	110	8,8	7,8	114
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	150,2	126,4	119	154,3	100,6	153
Lauksaimniecība	12,9	11,6	111	14,4	9,8	147
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	10,9	10,0	109	8,8	7,1	124
Pakalpojumi	54,2	50,2	108	57,1	48,1	119
Vispārējā vidējā izglītība	207,4	242,7	85	168,5	240,0	70
Pamatizglītība un zemāka par pamatizglītību	66,2	122,2	54	61,5	104,6	59
Kopā	906,0	962,1	94	895,0	946,6	95

Nepietiekams darbaspēka piedāvājums **ar profesionālo izglītību** sagaidāms gandrīz visās izglītības tematiskajās grupās. Būtiskākais iztrūkums sagaidāms inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības tematiskajās grupās – galvenokārt tādās jomas kā mašīnzinības, mehānika un metālapstrāde, pārtikas un tekstiliju ražošanas tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana, kā arī kokapstrādes tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana. Inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības vidējās kvalifikācijas speciālistu iztrūkums līdz 2025. gadam varētu pieaugt līdz aptuveni 24 tūkstošiem speciālistu. Relatīvajā izteiksme speciālistu iztrūkums ar izglītību inženierzinātņu un ražošanas tematiskajā grupā ir pieaudzis, salīdzinot ar 2016. gada darba tirgus prognozēm, kas lielā mērā atspoguļo atbilstošā izglītības piedāvājuma strukturālās izmaiņas – gan uzņemto audzēkņu, gan absolventu īpatsvars attiecīgajā tematiskajā grupā kopš 2008. gada ir sarucis par attiecīgi 7 un 6 procentpunktiem.

Attiecība starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu ir pieaugusi arī sociālās zinātnēs, komerczinībās un tiesībās, kā arī lauksaimniecībā. Līdzīgi kā inženierzinātnēs, arī sociālo zinātņu tematiskajā grupā absolventu īpatsvars iepriekšējos gados ir samazinājies, savukārt lauksaimniecības tematiskajā grupā uzņemto audzēkņu skaits joprojām ir nepietiekams, lai kompensētu lauksaimniecības speciālistu samazinājumu, ko nosaka darbaspēka novecošanās.

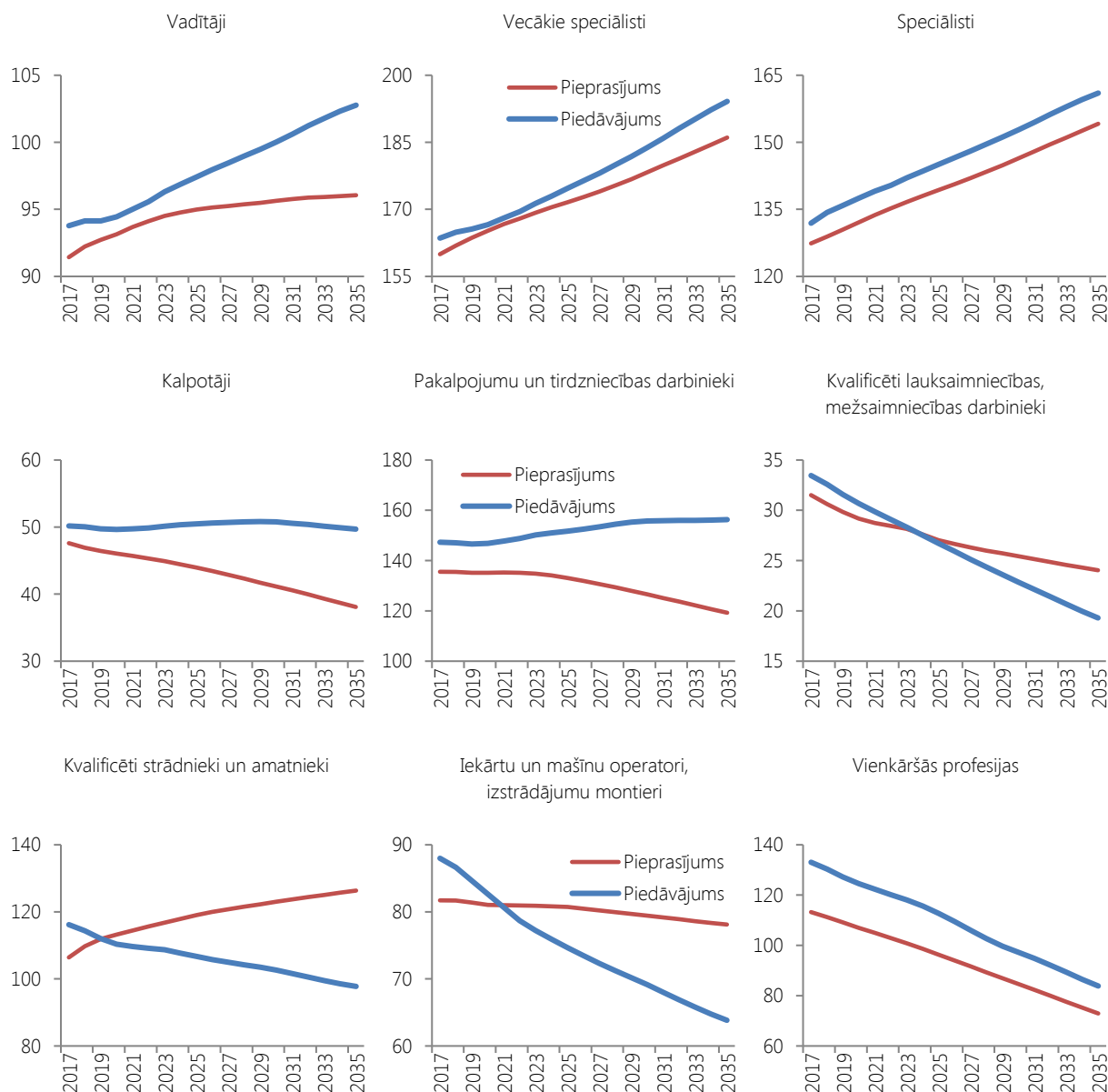
Vienlaikus, ja 2016. gada prognozēs humanitāro zinātņu un mākslas tematiskajā grupā bija prognozēts darbaspēka iztrūkums, tad jaunākās prognozes liecina, ka šajā grupā līdz 2025. gadam varētu veidoties darbaspēka pārpalikums. Tas lielā mērā skaidrojams ar uzņemto audzēkņu skaita pieaugumu tematiskajā grupā pēdējos gados – 2017./18. mācību gadā, salīdzinot ar 2015./16. mācību gadu, tas ir palielinājies par vairāk nekā 30%. Tāpat jāņem vērā salīdzinoši nelielais atbilstošās kvalifikācijas speciālistu piedāvājums darba tirgū, līdz ar to, lai arī relatīvajā izteiksmē pārpalikums ir salīdzinoši liels, tomēr absolūtā izteiksmē tie ir mazāk nekā 1,2 tūkstoši speciālistu.

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstība pa profesiju grupām

Gan vidējā, gan ilgtermiņā būtiskākais **darbaspēka iztrūkums veidosies pēc vidējās kvalifikācijas darbiniekiem** tādās profesijās kā pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes speciālisti, būvnieki, pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un operatori, rūpniecisko iekārtu operatori, elektrisko un elektronisko iekārtu speciālisti. Gandrīz visās šajās specialitātēs nākamajos gados sagaidāms darbaspēka piedāvājuma samazinājums, ko no vienas puses nosaka darbaspēka novecošanās un iziešana no darba tirgus, bet no otras puses, nepietiekamais profesionālās izglītības piedāvājums atbilstošajās specialitātēs.

Vienlaikus lielākais darbaspēka pārpalikums būs pakalpojumu un tirdzniecības profesijās, kā arī kalpotāju profesijās, kur liela daļa no nodarbinātajiem ir ar vidējo vispārējo izglītību, savukārt darba meklētāju skaits ar šādu izglītību saglabāsies augsts.

Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes sadalījumā pa profesiju grupām
tūkstošos

Augstākās kvalifikācijas profesijās vidējā un ilgtermiņā turpinās augt gan darbaspēka pieprasījums, gan piedāvājums, tādējādi kopumā pieprasījums un piedāvājums saglabāsies līdzsvarā. Vienlaikus izteiktāka darbaspēka nepietiekamība varētu veidoties atsevišķās augstākās kvalifikācijas profesijās. Būtiskākā darbaspēka nepietiekamība vidējā termiņā varētu veidoties IKT speciālistu profesijās (datu bāzu un tīklu vecākie speciālisti, programmētāji/lietojumprogrammu veidotāji un analītiķi, informācijas tehnoloģiju darbības un lietotāju atbalsta speciālisti, telekomunikāciju un radiosakaru iekārtu speciālisti), zinātnes un inženierzinātņu profesijās (matemātikas, statistiķu un aktuāru profesijās, tehnoloģisko procesu kontroles profesijās, elektrotehnoloģiju inženieru, dabas zinātņu un tām radniecīgu zinātņu profesijās, arhitekti, plānotāji, ģeodēzijas un kartogrāfijas inženieri un dizaineri, kā arī kuģu un gaisa kuģu vadītāji un tehniskie speciālisti), veselības jomas vecāko speciālistu profesijās (ārsti un ārstu palīgi, medicīnas māsu un vecmāšu profesijās, ārstu palīgi), kā arī dažādu līmeņu vadītāju profesijās (IKT, būvniecībā, apstrādes rūpniecībā, transporta pakalpojumos, viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumos, kā arī tirdzniecībā).

Prasmju piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības Eiropā*

Prasmju pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstības ES aizvien pieaug. Par to liecina tādi faktori kā bezdarbs, rekrutēšanas grūtības, prasmju novecošana un sava potenciāla neizmantošana. Cedefop aptauja¹ atklāj, ka 29% no ES pieaugušajiem ir pakļauti jebkāda veida kvalifikācijas neatbilstībam – viņi ir vai nu pārkvalificēti vai ar zemāku kvalifikāciju nekā nepieciešams darba tirgū.

Darbspēks kļūst aizvien izglītotāks un netiek pilnībā izmantots tā potenciāls – pārkvalifikācijas risks. Līdz ar to svarīgi būs jaunu zināšanu ietilpīgu darba vietu izveide, lai augsta līmeņa prasmes tiktu pilnībā izmantotas, jo augsti kvalificēti un apmācīti darbspēki tiek uzskatīti par vienu no svarīgākajiem Eiropas konkurētspējas nodrošinošiem faktoriem. Augstas un vidējas kvalifikācijas darbspēka piedāvājums pārsniedz pieprasījumu un veidosies pārpalikums. Tas aizvien vairāk palielinās disproporciju.

Daļai darbspēka ir zemākas prasmes nekā nepieciešams darba tirgū. Visstraujāk saruks darbspēks ar zemu kvalifikāciju. Darbspēks ar vidējo kvalifikāciju paliks gandrīz nemainīgs un veidos lielāko daļu (gandrīz 50%) no visa darbspēka vidējā termiņā. Lai gan arī zemas kvalifikācijas kategorijā veidosies disproporcijas, tomēr jāņem vērā, ka cilvēkiem ar pamatzglītību vai bez izglītības būs arvien grūtāk atrast darbu, jo viņus no darba tirgus izspiedīs darbspēks ar augstāku kvalifikāciju. Saskaņā ar Cedefop aptauju, ES nodarbināto īpatsvars, kam darba uzsākšanas brīdī bija zemākas prasmes nekā nepieciešams ir apmēram 22%. Vislielākās neatbilstības šajā ziņā ir Baltijas valstīs.

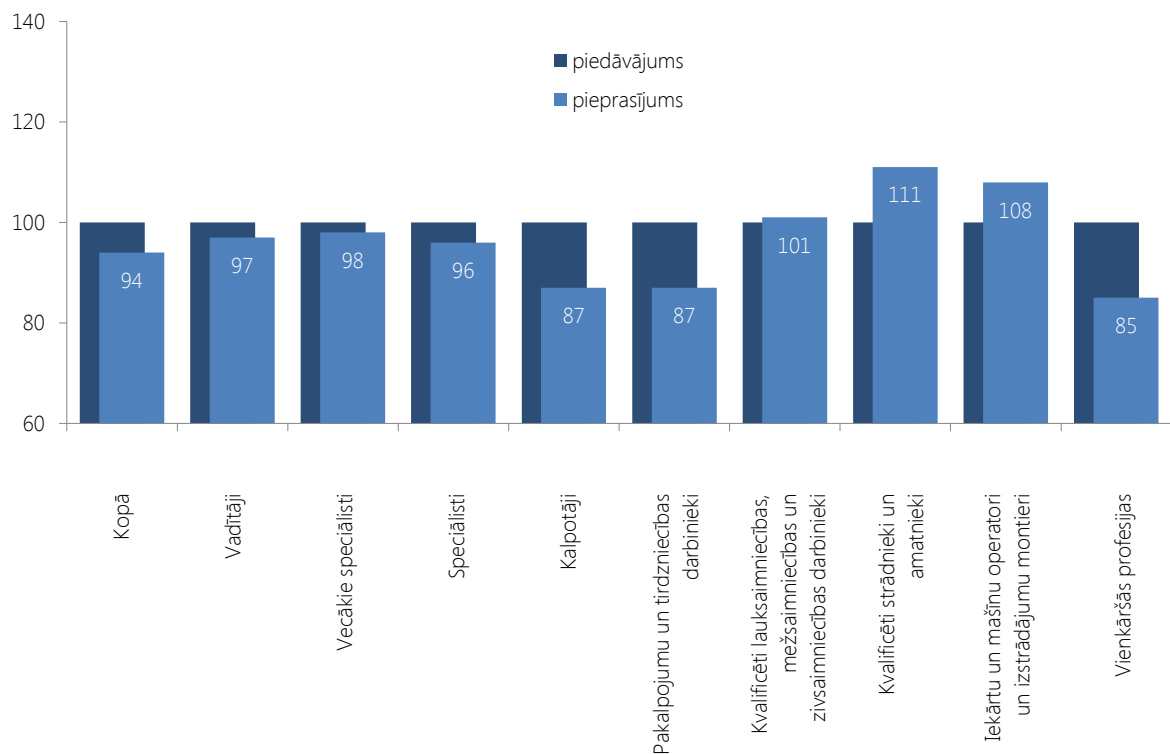
Prasmju piedāvājumu tiešā veidā ietekmēs demogrāfiskās izmaiņas. Pieaugošu ietekmi uz darbspēku rada arī darbspēka novecošanās. Iedzīvotāju mūža ilgums ES arvien pieaug un to galvenokārt nosaka dzīves līmeņa kāpums un medicīnas attīstība. Vidējā termiņā darbspēka piedāvājuma īpatsvars vecumā virs 55 gadiem sasniegs 1/5 no kopējā darbspēka piedāvājuma. Ņemot vērā zemos dzimstības rādītājus, jau tagad ir paredzamas ievērojamas izmaiņas sabiedrības struktūrā, kas ietekmēs gan ekonomiku, sociālo drošību, veselības aprūpes sistēmu, darba tirgu un daudzas citas jomas.

Lai mazinātu prasmju piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības un mudinātu jauniešus izdarīt pareizo karjeras izvēli, svarīga ir karjeras konsultantu iesaiste. Liela loma ir arī darba vidē balstīto mācību politikas attīstībai un popularizēšanai.

*Saskaņā ar CEDEFOP prognozēm

3.16. attēls

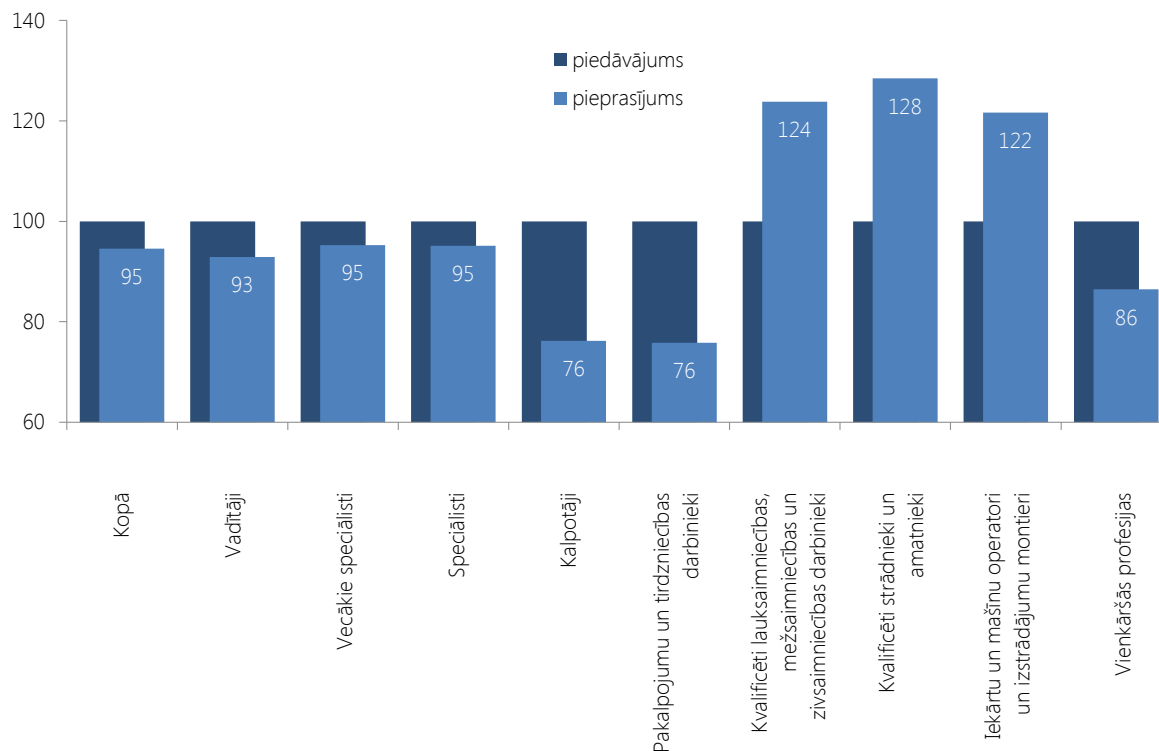
Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa profesiju grupām
2025. gads, pieprasījums pret piedāvājumu, procentos

¹ Cedefop's European skill and job survey (2014)

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma attiecība pa profesiju grupām
 2035. gads, pieprasījums pret piedāvājumu, procentos

Sagaidāms, ka būtisks darbspēka pārpalikums saglabāsies vienkāršajās profesijās, ņemot vērā darbspēka piedāvājuma ar pamatzglītību pieaugumu vidējā termiņā, kā arī ievērojamo darbspēka pārpalikumu ar vispārējo vidējo izglītību. Jāņem vērā, ka vidējā un ilgtermiņā, līdz ar automatizācijas tendencēm, būtiskākais darbavietu samazinājums sagaidāms profesijās ar augstu manuālo un atkārtojamu darbu īpatsvaru.

Saglabājoties līdzšinējai darbspēka sagatavošanas struktūrai un apjomam, ilgtermiņā disproporcijas padziļināsies jau iepriekš minētajās vidējās kvalifikācijas profesijās – iekārtu un mašīnu operatoru, kā arī kvalificētu strādnieku un amatnieku profesijās piedāvājums būs ievērojami mazāks nekā pieprasījums. Pieprasījums pārsniegs piedāvājumu arī kvalificētu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieku profesiju grupā, tā kā šajā profesiju grupā ir augsts nodarbināto īpatsvars pirmspensijas vecumā, bet vienlaikus relatīvi mazs jaunpieņacēju skaits no izglītības sistēmas.

4. ĪSTENOTIE IZGLĪTĪBAS UN NODARBINĀTĪBAS PASĀKUMI

Izm un LM īstēnotie pasākumi darbaspēka piedāvājuma pārstrukturēšanai atstāj labvēlīgu ietekmi uz darba tirgu. Izm īstēnotie pasākumi kopumā ir vērsti uz izglītības kvalitātes nodrošināšanu visos izglītības veidos un līmeņos, kas jūtamā ietekmi dos vidējā un ilgtermiņā. Jau šobrīd Izm pasākumi sekmējuši, ka arvien lielāks jauniešu īpatsvars izvēlās turpināt studijas dabaszinātņu un inženierzinātņu jomās, kas kopumā mazina atbilstošās kvalifikācijas speciālistu iztrūkumu. Tāpat LM īstēnotie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi ir veicinājuši iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes saglabāšanos/pieaugumu, kā arī zemas kvalifikācijas un/vai darba tirgus pieprasījumam neatbilstoša kvalifikācijas darbaspēka īpatsvara samazināšanos darba tirgū.

Lai saskaņotu starpresoru sadarbību nepieciešamo darba tirgus reformu jeb pārkārtojumu plānošanā, izstrādē, ieviešanā un uzraudzībā, lai tādējādi mazinātu disproporcijas Latvijas darba tirgū, 2016. gadā tika izveidota **Nodarbinātības padome** trīs ministru (ekonomikas, izglītības un zinātnes, un labklājības ministru) sastāvā. Padome ir koleģiāla neformāla ministru diskusiju platforma.

Īpašu uzmanību Nodarbinātības padome ir pievērsusi jautājumiem par ieguldījumu cilvēkkapitālā un darbaspēka (īpaši mazkvalificētā darbaspēka) prasmju attīstībai. Padome vienojusies prioritārajos pārkārtojumos ietvert: pieaugušo izglītības sistēmas izveidošanu, modernu un kvalitatīvu vispārējo izglītību, studējošo skaita pieaugumu STEM virzienos, darba devēju aktīvāku iesaisti izglītības piedāvājuma veidošanā, jauniešu prasmju un nodarbinātības uzlabošanu. Kā neatliekamā uzdevuma padome izvirzījusi efektīvas, ilgtspējīgas un visaptverošas pieaugušo izglītības sistēmas izveidi, kas spētu ātri pielāgoties tirgus vajadzībām, tādējādi salīdzinoši īsākā laikā mazinātu disproporcijas darba tirgū.

4.1. IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMA UZLABOŠANAS VIRZIENI

Aktuālie pasākumi pamatizglītībā un vispārējā izglītībā

Kompetencēs balstīta izglītības satura ieviešana. Jaunais mācību saturs paredz mācību pieejas maiņu visā vispārējās izglītības posmā. 2017./2018. mācību gadā 100 vispārējās izglītības iestādēs pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē ir uzsākta jaunā kompetenču pieejā balstītā satura aprobācija. 2018. gadā plānots uzsākt jaunā mācību satura aprobāciju vidusskolas pakāpē. Saistībā ar jaunā satura aprobāciju un plānoto ieviešanu ir uzsākta mācību un metodisko līdzekļu izstrāde.

Lai tieši veicinātu jauniešu interesi arī par tehnoloģijām un inženierzinātnēm obligātā mācību saturā bez Dabaszinātnēm un Matemātikas iekļauta jauna Tehnoloģiju mācību joma, kurai izstrādāts mācību saturs 1.-12. klasei. Bez tam izstrādāts jauns eksāmenu saturs Fizikai, Ķīmijai, Dabaszinātnēm, kā arī 12 diagnosticējošajiem darbiem STEM priekšmetos atbilstoši jaunajam mācību saturam.

Pilnveidota pirmsskolas izglītības satura ieviešana tiks uzsākta 2019. gada 1. septembrī. Savukārt jaunā mācību satura ieviešana skolās sāksies 2020. gada 1. septembrī 1., 4., 7. un 10. klasē, 2021. gada 1. septembrī – 2., 5., 8. un 11. klasē, bet 2022. gada 1. septembrī – 3., 6., 9. un 12. klasē. Valsts pārbaudījumi 9. un 12. klašu beidzējiem atbilstoši jaunajam mācību saturam tiks organizēti ar 2022/2023. mācību gadu.

Vispārējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošana. Izstrādāts pašreizējiem apstākļiem piemērots vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīkla modelis. Notiek sarunas ar pašvaldībām un citām iesaistītajām institūcijām par labākajiem risinājumiem efektīva un ilgtspējīga vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstībai. Attiecībā uz pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem par izmaiņām vispārējās izglītības iestāžu tīklā uz 2018./2019. mācību gadu, konstatējams, ka tie galvenokārt paredz izglītojamo skaita ziņā nelielu izglītības iestāžu likvidāciju, izglītības iestāžu reorganizāciju, mainot tajā īstēnoto izglītības pakāpi, kā arī izglītības iestāžu administratīvu apvienošanu vai pievienošanu citai iestādei¹.

Bez tam, ņemot vērā esošo klašu piepildījumu vidējās izglītības pakāpē, OECD valstu praksi un SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta" pētījuma *Optimālā vispārējās izglītības iestāžu tīkla modeļa izveide Latvijā* rezultātus, sākot ar 2018. gada

¹ Aktuālā informācija par pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem: <http://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/reorganizetas-slegtas-un-dibinatas-izglitibas-iestades>

1. septembrī plānots noteikt minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu un kritērijus maksimāli pieļaujamā izglītojamo skaita noteikšanai klasē un klašu grupā vidusskolas posmā. Tas tiks darīts ņemot vērā normatīvo aktu prasības par minimālo platību viena izglītojamā vietai mācību telpā, ķīmijas un fizikas kabinetā, mājturības un tehnoloģiju kabinetā, sporta zālē un datorklasē, kā arī pedagogu pedagoģiskā un atbalsta personāla pieejamību.

Vispārējās izglītības iestāžu infrastruktūras modernizācija. Piesaistot ERAF līdzekļus vispārējās izglītības iestādēs, plānots radīt modernu, ergonomisku un higiēnas prasībām atbilstošu mācību vidi. Projekti tiek īstenoti nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldībās, kā arī pašvaldībās ārpus nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldībām (Ādažu, Carnikavas, Garkalnes, Ikšķiles, Ķekavas, Mārupes, Salaspils un Viļakas novada pašvaldība). Paredzēta arī jaunu izglītības iestāžu ēku būvniecība pašvaldībās, kurās vērojams izglītojamo skaita pieaugums un esošas infrastruktūras nepietiekamība. Plānots, ka līdz 2023. gadam būs pilnībā modernizētas vismaz 100 vispārējās izglītības iestādes, un 20-25% izglītojamo būs pieejama pilnībā modernizēta vispārējās izglītības mācību vide.

Pasākumi bērnu un jauniešu, kas priekšlaicīgi pārtrauc mācības un nepabeidz skolu, skaita mazināšanai. Ar ES fondu atbalstu paredzēts izveidot ilgtspējīgu un efektīvu prevencijas sistēmu, kurā būtu iesaistīta pašvaldība, skola, pedagogi un vecāki, lai laikus identificētu bērnus un jauniešus ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu. Līdz 2017. gada beigām noslēgti 74 sadarbības līgumi, iesaistot 224 izglītības iestādes, kuru ievaros izskatīti 2514 individuālie atbalsta plāni izglītojamajiem.

Karjeras attīstības atbalsts palīdz skolēniem pieņemt apzinātu un motivētu lēmumu par savu turpmāku izglītības vai darba karjeru, tādējādi veicinot arī izglītības priekšlaicīgas pārtraukšanas mazināšanu. Karjeras atbalsta pieejamības uzlabošanai kopš 2016. gada tiek īstenots ESF projekts *“Uzlabot pieeju karjeras atbalstam izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs”*. Projekta rezultātā plānots līdz 2020. gadam nodrošināt karjeras atbalstu izglītojamajiem 328 vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs. 2017./2018. mācību gadā projektā ir iesaistītas 75 pašvaldības un to apvienības ar 399 izglītības iestādēm un 17 PIKC un nodarbināti 375 pedagogi karjeras konsultanti. Projekta ietvaros 2017./2018. mācību gadā karjeras attīstības atbalstu ir saņēmuši 143,7 tūkst. izglītojamie 416 vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.

Aktuālie pasākumi profesionālajā vidējā izglītībā

Profesionālās izglītības satura reforma turpinās¹ ar ES fondu atbalstu, nodrošinot (1) parēju no priekšmetos balstīta uz mācīšanās rezultātos balstītu profesionālās izglītības mācību saturu, kā arī (2) ieviešot modulāro pieeju profesionālās izglītības programmu īstenošanā.

Ar mērķi izstrādāt mainīgajām darba tirgus prasībām atbilstošu profesionālās izglītības saturu un nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai kopš 2016. gada nogales tiek īstenots ESF līdzfinansēts projekts *“Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai”*. Projekta ietvaros ir paredzēta nozaru kvalifikāciju sistēmas pilnveide un aprakstu sagatavošana, 160 profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas prasību izstrāde vai pilnveide, 184 modulāro profesionālās izglītības programmu izstrāde un ieviešana, profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrāde 210 profesionālajām kvalifikācijām, kā arī attiecīgo mācību līdzekļu un metodisko materiālu izstrāde.

Projekta ietvaros jau ir veikta 14 nozaru funkcionālā analīze un precizētas 14 nozaru kvalifikāciju struktūras, izstrādāti un PINTSA² saskaņoti 91 profesiju standarts un uzsākta atlikušo profesiju standartu izstrāde. Izstrādātas modulārās izglītības programmas 11 profesionālās kvalifikācijās, un pabeigta 34 iepriekšējā ES fondu plānošanas periodā izstrādāto modulāro izglītības programmu aprobācija. Uzsākta 28 profesionālās kvalifikācijas eksāmenu izstrāde un 27 mācību līdzekļu izstrāde Dažādosursos un semināros savu kvalifikāciju ir pilnveidojuši 2574 pedagogi.

Novēršot pretrunu starp vispārīglītojošo priekšmetu mācīšanu vispārējā vidējā un profesionālajā vidējā izglītībā, kā arī pastiprinot uzmanību eksakto mācību priekšmetu mācīšanai profesionālās izglītības programmās, 2016. gadā

¹ 2015. gada novembrī noslēdzās pirmais reformas posms, kas bija vērsts uz sadarbības mehānismu attīstību un metodoloģiju izstrādi, kā arī ekonomikas nozaru vajadzību izpēti. Šajā posmā tika veikti vispusīgi pētījumi par 14 tautsaimniecības nozarēm, izveidotas 12 nozaru ekspertu padomes, izstrādāti vai uzlaboti 61 profesijas standarti un 19 kvalifikācijas prasības (kopā 80), izstrādātas 56 modulārās profesionālās izglītības programmas un kvalifikācijas eksāmenu saturs 32 profesionālajām kvalifikācijām.

² Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes institucionālās sistēmas sastāvdaļa).

profesionālās izglītības programmās ar tehniski orientētiem sasniedzamajiem rezultātiem, ieviests vispārīzglītojošo priekšmetu tehniskais virziens.

Darba vidē balstītu mācību (turpmāk – DVB mācību) ieviešana pēdējos gados ir bijusi viena no prioritātēm, veicot kvalitatīvas reformas profesionālās izglītības sistēmā. Nodrošināts atbilstošs tiesiskais ietvars un institucionālo mehānismu darbība DVB mācību koordinēšanai un īstenošanai. Ministru kabinets 2016. gadā apstiprināja *Kārtību, kādā organizē un īsteno darba vidē balstītas mācības*. Kārtība nosaka DVB mācību īstenošanas nosacījumus, iesaistīto pušu tiesības un pienākumus, koordinējot un veicinot komersantu sadarbību ar izglītības iestādēm un nodrošinot profesionālās izglītības atbilstību aktuālajām darba tirgus prasībām. 2017. gadā apstiprinātas *DVB mācību organizēšanas un īstenošanas vadlīnijas*, kas ietver vienotus pamatprincipus un metodisku atbalstu mācību organizēšanai un īstenošanai.

Lai palielinātu kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības DVB mācībās vai mācību praksē uzņēmumā, 2017. gada janvārī Latvijas Darba devēju konfederācija uzsāka īstenot ESF projektu *“Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā”*. Paredzams, ka līdz projekta noslēgumam 2023. gadā, DVB mācībās būs iesaistīti 3 150 audzēkņi un 11 025 audzēkņiem mācību praksēm uzņēmumā.

Lai nodrošinātu DVB mācību kvalitāti, tiek organizēti kursi uzņēmumu pārstāvjiem. Pašlaik kursus ir pabeiguši 535 DVB mācību vadītāji.

Profesionālās izglītības iestāžu tīkla sakārtošana un infrastruktūras modernizācija. IZM padotībā esošo vidējās profesionālās izglītības iestāžu skaits samazinājies no 60 iestādēm 2010. gadā līdz 21 iestādei 2017. gadā, bet KM padotībā esošo vidējās profesionālās izglītības iestāžu skaits līdz 10 iestādēm 2016./2017. gada mācību gada sākumā. Lai tālāk modernizētu profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūru un prioritārās izglītības programmas un izvietojumu reģionos, veicināta Profesionālās izglītības kompetences centra (PIKC) statusa iegūšana. 2017. gada beigās PIKC statuss bija piešķirts kopā jau 23 profesionālās izglītības iestādēm.

Ar ES fondu atbalstu 2018. gadā turpinās 23 profesionālās izglītības iestāžu modernizācija, turpinot iepriekšējā ES fondu plānošanas periodā iesākto mācību aprīkojuma modernizāciju un profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanu profesionālās izglītības programmu īstenošanai. Kopumā līdz 2023. gadam plānots sniegt atbalstu 24 profesionālās izglītības iestādēm, īpaši PIKC.

Sadarbības stiprināšana ar sociālajiem partneriem un nozares organizācijām, lai nodrošinātu speciālistu sagatavošanu atbilstoši darba tirgus prasībām. Visās IZM pārvaldībā esošajās profesionālajās izglītības iestādēs kopš 2016. gada sākuma darbojas koleģiāla padomdevēju institūciju – konvents. Tā mērķis ir veicināt profesionālās izglītības iestādes attīstību, nosakot tās darbības stratēģiskos virzienus, atbilstoši darba tirgus prasībām.

Aktuālie pasākumi augstākajā izglītībā

Jauna augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešana. Kopš 2015. gada ir ieviests jauns augstākās izglītības finansēšanas modelis, kura II pilārā ir ieviesti snieguma rādītāji atbilstoši politikas mērķiem par akadēmiskā personāla atjaunotni un pētniecībā balstīto augstāko izglītību, kā arī rādītāji par sadarbību ar uzņēmējiem un piesaistīto starptautisko projektu finansējumu, proti: cik studentu un jauno zinātniekus augstskolas ir iesaistījušas pētniecībā un radošajā darbā, kādā apmērā augstskolas ir īstenojušas starptautiskos pētniecības projektus un kādā apmērā piesaistījušas uzņēmumu pasūtījumus pētniecības un radošo projektu īstenošanai.

Ir ieviests *Studējošo un absolventu reģistrs*. Izveidotajā reģistrā tiek uzkrāti dati personu līmenī par augstskolu studiju programmās studējošajiem, kā sākot ar 2019. gadu sadarbībā ar Centrālās statistikas pārvaldi tiks apkopoti un publicēti nepersonificēti dati par absolventu nodarbinātību un atalgojumu. Iegūtie dati tiks izmantoti kā daļa no augstākās izglītības kvalitātes monitoringa un lai sekmētu apzinātu, faktiskajā darba tirgus situācijā balstītu studiju programmas izvēli.

Studiju programmu fragmentācijas mazināšanās, resursu koplietošana. 2017.-2018. gadā sadarbībā ar Pasaules Banku tiek veikts pētījuma par augstākās izglītības pārvaldības un cilvēkresursu politikas pilnveidi augstākās izglītības modernizācijai otrais posms. Balstoties uz pētījuma pirmā posma (īstenošana notika 2016.-2017. gadā), rezultātā saņemtajiem ekspertu ieteikumiem, tika izstrādāta ES struktūrfondu programma augstskolu pārvaldības

stiprināšanai, kuras īstenošanu plānots uzsākt 2018. gada nogalē. 2018. gadā pētījuma otrā posma rezultātā tika saņemtas ekspertu rekomendācijas akadēmiskā personāla karjeras attīstības un nodarbinātības nosacījumu pilnveidei. Pirmie pētījuma otrā posma secinājumi un ieteikumi jau ir ņemti vērā, izstrādājot ES struktūrfondu programmas studiju programmu fragmentācijas mazināšanai un akadēmiskā personāla kapacitātes un kompetences stiprināšanai, augstskolu iekšējās pārvaldības pilnveidē, kā arī augstākās izglītības institūciju pārvaldības un organizatorisko procesu uzlabošanai (tai skaitā, augstskolu sadarbības stiprināšanai ar industriju – studiju programmu satura pilnveidei un salāgošanai ar nozares attīstības vajadzībām), kuru īstenošanu plānots uzsākt 2018. gada 2. pusgadā.

Pāreja uz konceptuāli jaunu skolotāju sagatavošanas sistēmu augstskolās, ņemot vērā izglītības nozares aktualitātes saistībā ar vispārējās izglītības satura reformu izvirza konceptuāli citas prasības jauno pedagogu sagatavošanā. 2017. gadā sagatavoti priekšlikumi konceptuāli jaunas kompetencēs balstītas izglītības prasībām atbilstošas skolotāju izglītības nodrošināšanai Latvijā. Bez tam, turpinot pilnveidot studiju vietu piešķiršanas kārtību, paredzēts, ka 2018. un 2019. gados tiks samazināts valsts budžeta finansēto studiju vietu skaits jauno pedagogu sagatavošanai. IZM ieviesusi jaunu otrā pilāra jeb snieguma finansējuma formulas sastāvdaļu, kas paredz papildu finansējumu augstskolām, kuras nodrošina skolotāju sākotnējo izglītību, atkarībā no tā, cik absolventu ir uzsākuši darba gaitas, vai turpina strādāt izglītības iestādēs nākamajā mācību gadā pēc augstskolas absolvēšanas. Mērķis ir stimulēt augstskolas rūpīgi vērtēt potenciālo studentu motivāciju un piemērotību darbam izglītības iestādēs.

Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveide un nacionālās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas izveide. 2017. gada augustā esošā Akreditācijas aģentūra – Akadēmiskās informācijas centrs (AIC) iesniedza pieteikumu uzsākt starptautisko izvērtēšanu atbilstoši Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalitātes standartiem un vadlīnijām (ESG¹). Paredzams, ka izvērtējums noslēgsies 2018. gada beigās. Pozitīva novērtējuma gadījumā Eiropas Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas asociācija (ENQA) piešķirs AIC pilntiesīgu dalībnieka statusu ENQA, kā arī AIC tiks uzņemts Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrā (EQAR).

Lai tuvinātu augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmas atbilstību ESG un AIC iekļūtu EQAR un vienlaikus kļūtu par ENQA pilntiesīgu biedru, 2017. gada jūlijā tika apstiprināti grozījumi akreditācijas un licencēšanas noteikumos, kā rezultātā AIC tika deleģēts izstrādāt augstskolu, koledžu un studiju virziena pašnovērtējuma ziņojuma izstrādes vadlīnijas, studiju programmu raksturojuma izstrādes vadlīnijas, kā arī attiecīgi augstākās izglītības iestādes, studiju virziena vai studiju programmas novērtēšanas ekspertu kopīgo atzinumu izstrādes vadlīnijas. Papildus apstiprinātie grozījumi noteic AIC pienākumu atlasīt un apstiprināt augstskolu, koledžu vai studiju virzienu ekspertu grupas sastāvu.

2016. un 2017. gadā īstenotas 12 studiju virzienu pilotakreditācijas projektā iesaistītajās augstākās izglītības institūcijās, kā arī 12 kārtējās studiju virzienu akreditācijas, organizēti informatīvi semināri augstākās izglītības iestādēm gan par pilotakreditāciju īstenošanas norisi, gan par ārējās un iekšējās kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem. Izstrādāta akreditācijas aģentūras attīstības stratēģija un visi nepieciešamie iekšējie normatīvie akti, kā arī sagatavoti priekšlikumi grozījumiem Latvijas normatīvajos aktos augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas jomā. 2017. gadā projekta ietvaros sagatavota *Augstākās izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas koncepcija*, kā arī uzsākta e-platformas akreditācijas un licencēšanas procesa nodrošināšanai izveide. Nākamais visaptverošais akreditācijas posms ir paredzēts sākot ar 2020. gadu.

Materiāli tehniskās bāzes modernizēšana. Lai nodrošinātu mūsdienīgu studiju un pētniecības vidi STEM, t.sk. medicīnas un radošo industriju, studiju programmu īstenošanai, vienlaikus nodrošinātu teritoriāli koncentrētu studiju telpu izveidi un veicinātu augstākās izglītības atbilstību tautsaimniecības attīstības un darba tirgus vajadzībām, ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā plānots sniegt atbalstu teritoriāli koncentrētās studiju un zinātniskā darba infrastruktūras attīstībai (kopējais indikatīvais finansējums 44,6 milj. EUR, t.sk. ERAF finansējums 37,9 milj. EUR). Vienlaikus plānots sniegt ES fondu atbalstu 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju mācību vides uzlabošanai koledžās. Projektu īstenošana plānota līdz 2022. gada decembrim.

Augstākās izglītības internacionalizācija. 2017./2018. akadēmiskajā gadā Latvijas augstskolās darbojās kopā 399 pasniedzēji no ārvalstīm, kas veido 5,6% no akadēmiskā personāla kopskaita. No ārvalstu mācībspēku kopskaita ievēlēts bija 131 pasniedzējs un 268 bija augstskolu un koledžu viesprofesori, viesdocenti un vieslektori. Latvijas mērķis ir palielināt ārvalstu pasniedzēju skaita īpatsvaru līdz 7% 2020. gadā. Lai veicinātu ārvalstu mācībspēku piesaisti un augstākās izglītības internacionalizāciju, 2017. gadā ir izstrādāti pasākumi augstākās

¹ *European Standards and Guidelines for Quality Assurance.*

izglītības institūciju atbalstam. ESF projektu ietvaros augstskolām iespējams iesniegt projekta pieteikumus studiju programmu ES valodās un kopīgu doktorantūras programmu izstrādei. Tāpat arī ar ESF atbalstu augstskolām ir iespēja piesaistīt ārvalstu pasniedzējus un motivētus un spējīgus doktorantūras studentus pasniedzēja darbam, tostarp no ārvalstīm, kā arī pilnveidot esošā akadēmiskā personāla profesionālās zināšanas, tostarp pilnveidojot profesionālās angļu valodas zināšanas un stažējoties uzņēmumos. Projektu īstenošanu plānots uzsākt 2018. gada nogalē.

2017. gadā Latvijas augstskolās kopumā studēja 8806 ārvalstu studenti, kas bija 11% no kopējā studējošo skaita (no tiem 7563 studēja grāda iegūšanai, pārējie bija kādā no īslaicīgām apmaiņas programmām). Lai paaugstinātu augstākās izglītības iestāžu atbildību ārvalstu studentu piesaistē un sekmētu tikai pozitīvas informācijas izplatīšanos par Latvijas augstākās izglītības sistēmu un studijām Latvijā, 15 augstākās izglītības iestādes ir parakstījušas *Vienošanos par labu praksi ārvalstu studējošo piesaistē un studiju nodrošināšanā*.

Latvijas augstskolās īstenotas kopīgas studiju programmas ar ārvalstu augstskolām (t.sk. Lietuvas, Igaunijas, Spānijas, Austrijas un Nīderlandes augstskolām) tādās jomās kā starptautiskais bizness un eksporta menedžments, tehnoloģiju un inovāciju vadība, inovatīva ceļu un tiltu inženierija, stratēģiskā robežu pārvaldība u.c.

2017. gada decembrī tika noslēgti sadarbības memorandi par Norvēģijas un Eiropas Ekonomiskās zonas finanšu instrumentiem 2014.-2021. gadam, koncentrējot resursus vienotās Baltijas un Ziemeļvalstu pētniecības un augstākās izglītības telpas izveidei.

Aktuālie pasākumi pieaugušo izglītībā

Pieaugušo izglītības sistēmas attīstība un piedāvājuma palielināšana. Mērķis līdz 2020. gadam palielināt pieaugušo izglītībā iesaistīto īpatsvaru līdz 15% jeb aptuveni 120 tūkst. cilvēkus (skatīt 2.4. sadaļu).

Vienota pieaugušo izglītības sistēmas pārvaldības modeļa ieviešana. Lai veicinātu sadarbību un nodrošinātu koordināciju starp pieaugušo izglītībā iesaistītajiem partneriem, kā arī novērstu sadrumstalotību un izveidotu efektīvu pieaugušo izglītības sistēmu, 2016. gadā apstiprināts *Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plāns 2016.-2020. gadam*. Plāna koordinācijai un ieviešanas procesa uzraudzībai, izveidota un darbojas starpnozaru konsultatīva institūcija *Pieaugušo izglītības pārvaldības padome*, kuras sastāvā ir pieaugušo izglītībā iesaistīto ministriju un citu organizāciju pārstāvji, kā arī sociālo un sadarbības partneru pārstāvji.

2017. gadā ir izstrādātas *Vadlīnijas pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas politikas ieviešanai*. Lai motivētu profesionālās izglītības iestādes, darba devējus un iedzīvotājus vairāk iesaistīties pieaugušo izglītībā, sagatavoti priekšlikumi veicamajiem pasākumiem un izmaiņām normatīvajā regulējumā.

Atbalsts nodarbināto profesionālās kvalifikācijas pilnveidošanai. ESF projekta *“Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide”* ietvaros nodarbinātām personām pēc individuāla iniciatīvas tiek sniegts atbalsts profesionālās kvalifikācijas un kompetences pilnveidei, t.sk. nodrošināti karjeras konsultanta pakalpojumi. Plānots, ka projekts aptvers vairāk nekā 38 tūkst. personu, prioritāri sniedzot atbalstu sociālā riska grupu nodarbinātajiem, tostarp zemas kvalifikācijas darbos nodarbinātajiem, kuri visvairāk pakļauti bezdarba riskam. 2018. gada 1. ceturksnī uzsākts pirmais mācību cikls, kopumā 193 izglītības programmu apgūvē iesaistot 4 tūkst. personas. Otrajā pieteikšanās kārtā, kas noslēdzās 2018. gada aprīlī, saņemti 7 565 pieteikumi mācībām 63 izglītības iestādēs visā Latvijā. Pieteikšanās mācībām notika 12 dažādās tautsaimniecības nozarēs. Visvairāk pieteikumu saņemts transporta un loģistikas nozarē (2197), kā arī elektronisko un optisko iekārtu ražošanas, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozarē (1605). Tāpat kā pirmajā kārtā, arī otrajā kārtā starp izvēlēto mācību programmu veidiem vispopulārākās ir neformālās izglītības programmas, kuru garums nepārsniedz 159 stundas. 2018. gadā plānots organizēt arī trešo uzņemšanas kārtu, nodarbinātajām personām piedāvājot citu starpā apgūt vispārējās prasmes.

Mācību atbalstam darba devēju pasūtītām mācībām darbiniekiem ir izstrādāti un īstenoti pasākumi:

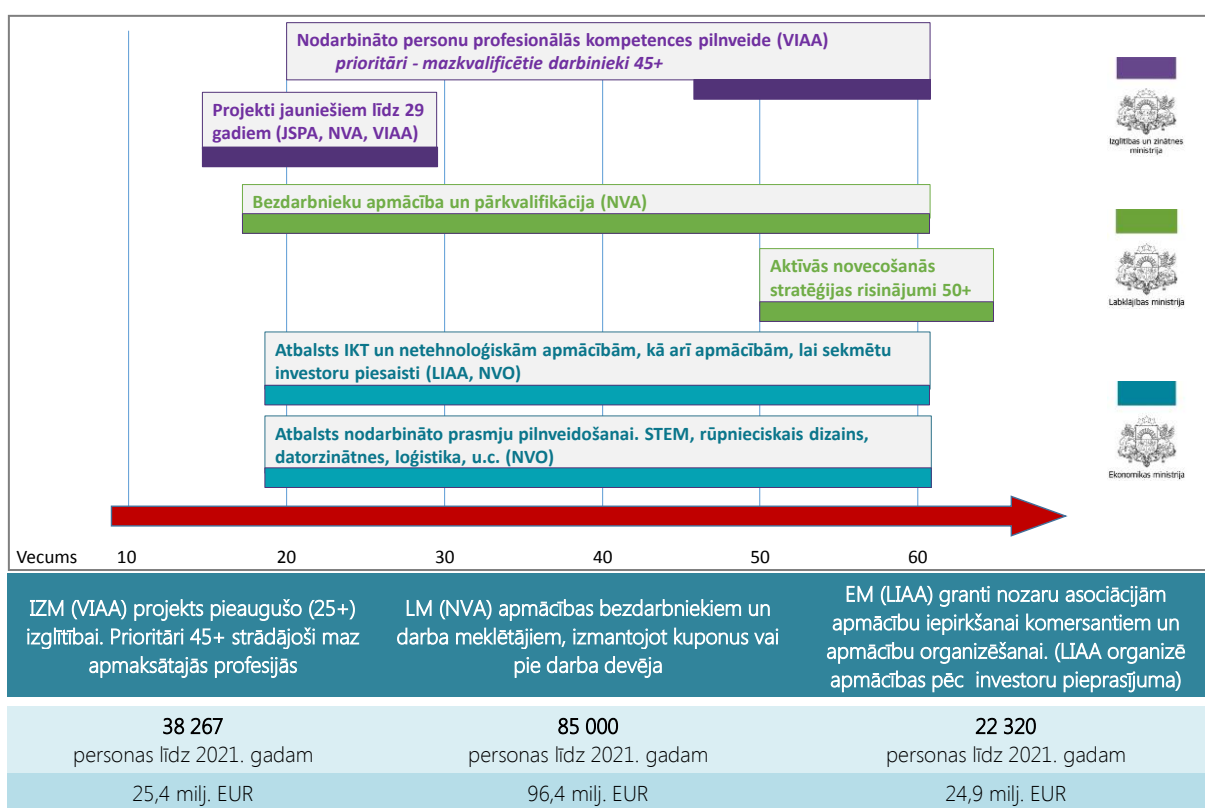
- *Atbalsts nodarbināto apmācībām (tehnoloģiskās apmācības)*. Atbalsts tiek sniegts komersantu nodarbināto apmācībām. Pasākuma mērķis ir nodrošināt komersantus ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku, kas sekmētu darba ražīguma pieaugumu un jaunu vai uzlabotu produktu un tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu ražošanā. Ir plānotas divas projektu atlases kārtas. 2016. gada pavasarī apstiprināti pirmās kārtas 10 projekti, kurus īsteno

lielākās nozaru asociācijas, kuras pārstāv kādu no apstrādes rūpniecības apakšnozarēm, IKT nozari vai izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozari. Līdz 2017. gada beigām apmācītas 5 303 nodarbinātās personas 384 komersantiem. Plānots, ka pirmās kārtas ietvaros līdz 2018. gada beigām atbalstu saņems 280 komersanti (apmācības 5 620 personām);

- *Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti (netehnoloģiskās apmācības).* Pasākums ir izstrādāts ar mērķi veicināt pašnodarbināto personu, mikro, mazo, vidējo un lielo komersantu produktivitāti un darba efektivitāti, paaugstinot to darbinieku kvalifikāciju un prasmes IKT jomā, nodrošināt komersantus ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku, sekmējot netehnoloģisko inovāciju ieviešanu komersantos, kā arī nodrošināt atbalstu apmācībām, veicinot investoru piesaisti valstij. Ierobežotas projektu iesniegumu atlase rezultātā 2016. gadā tika atlasīta LTRK, LIKTA un LIAA, lai nodrošinātu veiksmīgu programmas īstenošanu. Kopš apmācību uzsākšanas 2017. gadā atbalstu saņēma 294 komersantu 908 nodarbinātās personas. Plānots, ka līdz 2018. gada beigām atbalstu saņems 422 komersanti (5 540 personas).

4.1. attēls

Pieaugušo izglītības pasākumi ES fondu ietvaros

Bezdarbnieku apmācību pasākumu pilnveidošana. 2017. gadā prasmju pilnveides apmācību pasākumos kopumā bija iesaistīti 52,6 tūkst. cilvēku. Bezdarbnieku un darba meklētāju prasmju pilnveides un darbaspēka pieejamības veicināšanas nolūkos turpinās NVA un darba devēju sadarbības pilnveide, t.sk., tiek popularizētas iespējas pašiem darba devējiem iesaistīties gan bezdarbnieku atlasē, piemeklējot kandidātus atbilstoši aizpildāmo vakancu profilam, gan arī apmācīt bezdarbniekus pēc darba devēja pieprasījuma vai iesaistīties pasākumā *Apmācība pie darba devēja*, kas ir topošo speciālistu praktiskā apmācība pie paša darba devēja uz vietas, kuru līdzfinansē NVA. Prasmju neatbilstību (*skills mismatches*) mazināšanā un pieaugušo izglītības veicināšanā kopumā bezdarbniekiem, tai skaitā tiem, kas nav pabeiguši profesionālās izglītības programmas, taču ieguvuši nozīmīgu darba pieredzi vai attīstījuši prasmes ārpus formālās izglītības sistēmas, ir paredzēta iespēja turpmāk iegūt valsts atzītu kvalifikāciju apliecināšu dokumentu, veicot kompetenču novērtēšanu un atzīšanu (nav jāiziet pilns apmācību kurss). Līdzīgi tiesiskajā regulējumā paredzētas modulārās profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmas bezdarbnieku apmācību ietvaros, kas atbilst jaunākajām tendencēm profesionālajā izglītībā Eiropas Savienībā. Būtiski ir arī mācību kvalitātes aspekti, tāpēc jau šobrīd ir ieviestas papildus prasības materiāltehniskajai bāzei, vides pieejamībai un izglītības iestāžu atbildībai pret vājiem izglītojamo mācību rezultātiem neformālajā

izglītībā u.c. Savukārt, lai veicinātu bezdarbnieku nokļūšanu mācību vietās, līdzās atbalstam nokļūšanai darba vietās, ir pieejams reģionālās mobilitātes atbalsts (skatīt 4.2.1. sadaļu). Vienlaikus NVA turpina īstenot darba tirgus īstermiņa prognozēšanu, kuras ietvaros, balstoties uz makroekonomiskajiem rādītājiem un darba devēju aptaujām, tiek prognozētas pieprasījuma izmaiņas profesiju grupu līmenī un atbilstoši plānotas un organizētas bezdarbnieku un darba meklētāju izglītības piedāvājums, kas tiek saskaņots arī ar sociālajiem partneriem. Informētākā izglītības pakalpojuma sniedzēja un atbilstošas profesijas izvēlē līdzās NVA klientu profilēšanas metodei un karjeras konsultācijām NVA mājaslapā publiski pieejami arī vairāki IKT rīki (darba tirgus prognozēšanas rīks, izglītības iestāžu meklētājs u.c.).

Papildus, sadarbības ietvaros ar OECD, tiks izvērtēta aktīvo nodarbinātības pasākumu ietekme. Analīzes rezultāti tiks ņemti vērā pasākumu īstenošanas un uzraudzības pilnveidē. Tāpat tiks turpināta atbalsta intensificēšana personām, kurām ir zemākas prasmes un lielāks ilgstošā bezdarba risks, jo īpaši ņemot vērā sabiedrības novecošanās tendences un nepieciešamību darba tirgū būt pēc iespējas ilgāk.

Valsts profesionālās izglītības iestāžu iesaistes pieaugušo izglītības īstenošanā veicināšana. 2017. gadā Ministru kabinets apstiprināja Nodarbinātības padomes priekšlikumus veicamajiem pasākumiem un izmaiņām normatīvajā regulējumā, kas motivētu profesionālās izglītības iestādes, darba devējus un iedzīvotājus iesaistīti pieaugušo izglītībā¹.

Atzīstot, ka profesionālās izglītības iestāžu administratīvā kapacitāte pieaugušo izglītības un mārketinga jomā ir nepietiekama, ESF projekta *“Profesionālās izglītības iestāžu efektīva pārvaldība un personāla kompetences pilnveide”* ietvaros līdz 2018. gada beigām tiks izstrādāts metodiskais materiāls *Praktisks ceļvedis darbam ar pieaugušajiem profesionālās izglītības iestādēs*. Metodiskā materiāla mērķis ir veicināt profesionālās izglītības iestāžu spēju veidot mācību piedāvājumu pieaugušo mērķauditorijai, tai skaitā komersantiem, kas nodrošinātu uzņēmumu attīstībai nepieciešamās prasmes; veicināt profesionālās izglītības iestāžu spēju veikt tirgus analīzi, gatavot mārketinga un pārdošanas plānus, t.sk. izstrādāt pakalpojumu cenrāžus, nodrošināt pakalpojumu virzīšanu tirgū un sekmīgi pārdot izglītības pakalpojumus; orientēt profesionālās izglītības iestāžu uz nozaru modernizāciju un ilgtspējīgu piedāvājumu veidošanu.

Metodiskais materiāls tiek izstrādāts piesaistot ekspertus un sadarbojoties ar pārstāvjiem no četriem PIKC (PIKC “Rīgas Valsts tehnikums”, PIKC “Rīgas Mākslas un mediju tehnikums”, PIKC “Liepājas Valsts tehnikums” un Ogres tehnikums). Pēc Metodiskā materiāla aprobācijas šajos PIKC, to varēs izmantot visas profesionālās izglītības iestādes.

4.2. DARBASPĒKA GEOGRĀFISKĀ MOBILITĀTE UN VIEDĀ IMIGRĀCIJA

Atbalsts darbaspēka iekšējai mobilitātei

Atbalsta programma īres namu būvniecībai reģionos. Lai veicinātu darbaspēka pieejamību teritorijās ar pieaugošu nodarbinātību, 2018. gadā izstrādāti priekšlikumi atbalsta programmai īres namu būvniecībai reģionos ar mērķi veidot ilgtspējīgu atbalsta modeli Latvijas iedzīvotājiem kvalitatīvam un pieejamam (mājokļa izdevumi nepārsniedz 30% no māsaimniecības ienākumiem) mājoklim Latvijas reģionos. Programmas ietvaros plānots sniegt finansiālu atbalstu pašvaldībām (izņemot Rīgu un pašvaldības, kas robežojas ar Rīgas pilsētu). Vienai pašvaldībai novados plānots sniegt atbalstu līdz 100 dzīvokļu izveidei, republikas nozīmes pilsētām – līdz 150 dzīvokļu izveidei. Nepieciešamais finansējums, lai uzsāktu minētā atbalsta piešķiršanu 2018. gadā – aptuveni 8 milj. EUR.

Mājokļu garantiju programmas pilnveidošana. Kvalificēta darbaspēka piesaisti reģioniem veicina arī kopš 2018. gada 1. marta augstas kvalifikācijas speciālistiem (vecumā līdz 35 gadiem) pieejamais valsts atbalsts mājokļa iegādei. Jaunie speciālisti, kuriem ir pastāvīgi ienākumi, bet nav pietiekamu uzkrājumu pirmās iemaksas veikšanai, var saņemt garantiju mājokļa iegādei vai būvniecībai 20% apmērā no aizdevuma summas, kas nepārsniedz 50 tūkst. EUR. Sagaidāms, ka programmas ietvaros turpmākajos 3 gados ar dzīvojamo telpu tiks nodrošinātas vairāk kā 3000 personas ar augstāko vai profesionālo vidējo izglītību

¹ Informatīvais ziņojums *“Par Nodarbinātības padomes ietvaros identificēto pasākumu kopumu un to izpildes termiņiem”* (izskatīts Ministru kabineta 2017. gada 21. marta sēdē).

Mobilitātes atbalsts aktīvo nodarbinātības pasākumu ietvaros. Lai veicinātu iesaisti pasākumos reģionālās mobilitātes atbalstam, 2018. gadā veikti grozījumi tiesiskajā regulējumā, paredzot transporta un īres kompensācijas arī uzsākot darbu Rīgā, kā arī samazināts nepieciešamais attālums no dzīvesvietas līdz darba vai apmācību vietai atbalsta saņemšanai no 20 uz 15 kilometriem, tādējādi veicinot darbā iekārtošanos ārpus savas administratīvās teritorijas, kur nav atbilstošu vakanču piedāvājuma. Tāpat aizvien populārāks kļūst reģionālās mobilitātes atbalsts bezdarbniekiem, kuru izmanto, lai nokļūtu pārkvalifikācijas un darbam nepieciešamo prasmju vai subsidētās nodarbinātības vietās.

Augsti kvalificēta darbaspēka piesaiste no ārvalstīm

Atvieglota darba tirgū trūkstājo speciālistu piesaiste (t.s. profesiju saraksts). Lai vidējā termiņā nodrošinātu sabalansētu darba tirgus un ekonomikas attīstību, 2018. gada februārī Ministru kabinets apstiprināja noteikumus, kas paredz atvieglojumu ieviešanu augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei no trešajām valstīm profesijās, kurās prognozēts būtisks darbaspēka trūkums. Profesiju sarakstā iekļautas 237 profesijas, kurās strādājošajiem trešo valstu pilsoņiem tiks piemēroti šādi atvieglojumi: (1) ja nodarbinātais vēlēšies saņemt ES zilo karti (speciāls darba atļaujas veids)- minimālais atalgojums nedrīkstēs būt zemāks par vidējo bruto darba samaksu Latvijā iepriekšējā gadā reiz koeficients 1,2 (pašreizējā koeficienta 1,5 vietā); (2) citos gadījumos – ārvalstnieku varēs piesaistīt vakancei, kas Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrēta vismaz 10 darba dienas (pašreizējā prasība – ne mazāk kā mēnesi). Prognozējams, ka minēto izmaiņu rezultātā izsniegto darba atļauju skaits sarakstā minētajās profesijās pieaugs par 200-300 darba atļaujām gadā, tādējādi mazinot spriedzi darba tirgū.

Ārvalstu studentu piesaiste. Izstrādāti priekšlikumi grozījumiem *Imigrācijas likumā*, kas veicinās trešo valstu valstspiederīgo studentu iesaisti Latvijas darba tirgū. Grozījumi cita starpā paredz par četriem mēnešiem pagarināt termiņuzturēšanās atļaujas ilgumu pēc studiju vai pētniecības darba pabeigšanas, lai personai būtu iespēja meklēt darbu vai uzsākt komercdarbību, precizēt pētnieka un studenta tiesības uz nodarbinātību – pētniekam paredzēts piešķirt neierobežotu piekļuvi darba tirgum, savukārt studentiem tiesības strādāt 40 stundas nedēļā vasaras brīvlaika periodā (šobrīd ārvalstu students nedrīkst strādāt vairāk par 20 stundām nedēļā).

Atvieglojumi ES zilās kartes saņemšanai. Lai veicinātu augsti kvalificētu speciālistu piesaisti nozarēs ar augstu pievienoto vērtību un īstermiņā mazinātu darbaspēka trūkumu, izstrādāts un iesniegts izskatīšanai Ministru kabinetā noteikumu projekts, kurš paredz kārtību, kādā vismaz piecus gadus ilgu profesionālo pieredzi augsti kvalificētiem speciālistiem (trešo valstu pilsoņiem) var atzīt par derīgu ES zilās kartes saņemšanai, ja personai nav augstāko izglītību apliecinoša dokumenta profesijā vai nozarē, kurā viņš tiks nodarbināts Latvijā.

Darbaspēka nodrošinājums IKT sektorā. Lai nodrošinātu IKT nozares attīstību un apmierinātu citu nozaru pieprasījumu pēc IKT speciālistiem, tuvākajos gados būtu nepieciešams palielināt IKT studiju programmu absolventu skaitu līdz 3 000 absolventiem gadā. Lai veicinātu IT speciālistu sagatavošanu un nozares attīstību, Ekonomikas ministrija uzsākusi darbu pie modeļa izpēti par iespējamo risinājumu un priekšlikumu izstrādi IKT augstskolas vai studiju programmas izveidei Latvijas Republikas teritorijā, izvērtējot projekta ieviešanas tiesiskos, finansiālos un ekonomiskos aspektus. Plānots īstenot sekojošas galvenās darbības: (1) speciālistu sagatavošana (bakalaura studiju līmenis, ar iespēju izstrādāt maģistrantūras kursa piedāvājumu pēc augstskolas pirmajiem diviem pastāvēšanas gadiem); (2) tālākizglītība un profesionālā pilnveide (specializēti profesionālās pilnveides kursi); (3) mērķsadarbības īstenošana pētniecībā, tehnoloģiju pārnēsē, maģistra un doktorantūras studiju programmu realizācijā, iesaistot skolas darbībā ārvalstu zinātniskās institūcijas un globālos IT uzņēmumus.

4.3. DARBA TIRGUS APSTEIDZOŠO PĀRKĀRTOJUMU SISTĒMA

Esošā situācija un tās vājās vietas

Latvijas tautsaimniecība nākamajās dekādēs saskarsies ar būtiskām strukturālajām izmaiņām. Lai sagatavotos un pielāgotos šīm izmaiņām, ir nepieciešams veikt apsteidzošus pārkārtojumus darba tirgū.

Nākotne nav pilnībā paredzama, taču to ir iespējams vadīt noteiktā virzienā. Lai tas notiktu, nepieciešams sekmēt vienotu izpratni par vēlamo mērķi un reālajām iespējām un spēt paraudzīties tālāk par konkrētajā brīdī risināmiem jautājumiem un pieņemt lēmumus, kas dos atdevi vidējā un ilgtermiņā. Viens no lielākajiem izaicinājumiem

politikas veidotājiem ir sabalansēt akūto problēmu risināšanu, kur tiek gaidīta ātra reakcija un lēmumu pieņemšana, un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.

Ar nākotnes pārmaiņu prognozēšanu darba tirgū nacionālā līmenī Latvijā šobrīd nodarbojas galvenokārt divas institūcijas – EM, kas izstrādā darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, un NVA, kas izstrādā darba tirgus īstermiņa prognozes. Finanšu ministrija izstrādā makroekonomisko rādītāju prognozes, savukārt Latvijas Banka izvērtē Latvijas tautsaimniecības attīstību un īstenoto ekonomisko politiku, kā arī sagatavo nozīmīgāko tautsaimniecību raksturojošo rādītāju prognozes.

EM un LM veikto prognožu rezultāti regulāri tiek prezentēti un apspriesti ar IZM un citu saistīto institūciju un sociālo partneru ekspertiem, tomēr esošajā sistēmā ir identificētas vairākas vājās vietas:

- ierobežotas darba tirgus prognožu izplatīšanas iespējas un informācijas kanālu trūkums (pašlaik plašākai auditorijai vienīgā iespēja iepazīties ar EM gatavotajām vidēja termiņa un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm ir Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, kas tiek sagatavots reizi divos gados un ir pieejams EM un MK mājas lapās), līdz ar to nepietiekoša sabiedrības izpratne par sagaidāmajām darba tirgus pārmaiņām;
- nepietiekošas visaptverošas publiskas diskusijas par darba tirgus nākotnes tendencēm un vajadzībām;
- koordinācijas mehānismu, kas nodrošina darba tirgus prognožu iestrādi politikas dokumentos, trūkums. Tas ierobežo mērķtiecīgu lēmumu pieņemšanu par darba tirgus vajadzībām atbilstoša piedāvājuma radīšanu;
- prognožu interpretācijas problēmas un sarežģīta sasaiste ar izglītības piedāvājuma instrumentiem (izglītības programmu finansējumu, studiju/budžeta vietām utml.). Pastāv ievērojama laika nobīde starp prognožu izstrādi un to secinājumu iestrādi izglītības politikā. Tāpat pastāv arī koordinācijas sadrumstalotība starp izglītības veidiem.

Sistēmas ieviešana – iesaistītās puses, plānotie pasākumi un līdz šim paveiktais

NVA sadarbībā ar EM īsteno ESF projektu visaptverošas darba tirgus pārkārtojuma sistēmas izveidei¹.

EM šī projekta ietvaros īsteno pētījumu par darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējām un darba tirgus prognožu sasaisti ar rīcībpolitiku.

Sistēmas uzlabošanai tiek sniegti vairāki risinājumi, kuri tiks detalizēti pētījuma vēlākos posmos, iesaistītajām pusēm savstarpēji vienojoties par atbildības sadalījumu:

Rekomendācijas	Pamatojums
Izstrādāt reģionu, prasmju un padziļinātas nozaru prognozes, izmantojot kvalitatīvās pētījumu metodes.	Šobrīd EM izstrādātās darba tirgus prognozes neietver informāciju par nākotnes prasmēm, padziļināti par katru nozari, kā arī nav ietvertas reģionālās atšķirības darba tirgū nākotnē.
Vairāk iesaistīt un stiprināt Nozaru ekspertu padomes (NEP) darba tirgus prognožu izstrādē un interpretēšanā.	NEP ir organizācija, kas vislabāk ir informēta par darba tirgus vajadzībām un attīstības tendencēm. Šobrīd NEP trūkst kapacitātes efektīvi pildīt likumā noteiktās funkcijas, kas saistās ar nodarbinātību, pieprasījumu un piedāvājumu attiecīgās nozares darba tirgū un IZM un EM konsultēšanai.
Nodrošināt efektīvu darba tirgus prognožu interpretēšanu un izplatīšanu.	Šobrīd iesaistītajām pusēm (politikas plānotājiem, potenciālajiem un esošajiem darba devējiem un ņēmējiem) trūkst informācijas par prognožu rezultātiem un izpratnes par to pielietošanu turpmāko rīcību, attīstības plānu, izmaiņu ieviešanā.
Pilnvērtīgi izmantot darba tirgus prognozes, plānojot izglītības piedāvājumu un saturu.	Izmaiņas nepieciešamas, lai ātrāk būtu pieejams pieprasījumam atbilstošs darbaspēks.
Reģionālo forumu ieviešana darba tirgus prognožu interpretēšanai reģionālā līmenī.	Vispilnīgāk darba tirgus situāciju reģionos izprot tieši reģionu pārstāvji (pašvaldības, uzņēmēji, darba ņēmēji, izglītības iestādes u. c.), kuru zināšanas un pieredze nepieciešams ņemt vērā, lai sekmīgi plānotu reģionālo attīstību kopumā un plānojot izglītības piedāvājumu.

¹ 2016. gada 1. martā tika apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr. 126 „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 7.1.2. specifiskā atbalsta mērķa “Izveidot Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmu, nodrošinot tās sasaisti ar Nodarbinātības barometru” 7.1.2.2. pasākuma “Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ieviešana” īstenošanas noteikumi” īstenošanai.

Lai nodrošināt efektīvu darba tirgus prognožu izplatīšanu ir paredzēts izveidot WEB bāzētu darba tirgus prognožu analīzes platformu (NVA, sadarbībā ar EM), kurā būs pieejama informācija par profesiju un prasmju pieprasījumu gan īstermiņā, gan vidējā un ilgtermiņā tautsaimniecības nozaru griezumā, kā arī informācija, kas lietotājiem atvieglotu turpmākās profesijas izvēli – informācija par izglītības iespējām.

Tehniskie informācijas tehnoloģiju risinājumi tiks ieviesti darbības programmas 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt publisko datu atkal izmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” 2.2.1.1. pasākumu “Centralizētu publiskās pārvaldes IKT platformu izveide, publiskās pārvaldes procesu optimizēšana un attīstība” (turpmāk – specifiskā atbalsta mērķa 2.2.1.1. pasākums) ietvaros. Vidēja un ilgtermiņa prognožu analīzes rīka un vizuālā risinājuma lietošanas tiesības tiks nodotas arī EM, kas izvietos vidēja un ilgtermiņa prognozes Ekonomikas ministrijas tīmekļvietnē.

DTAPS organizatoriskā ietvara ieviešana

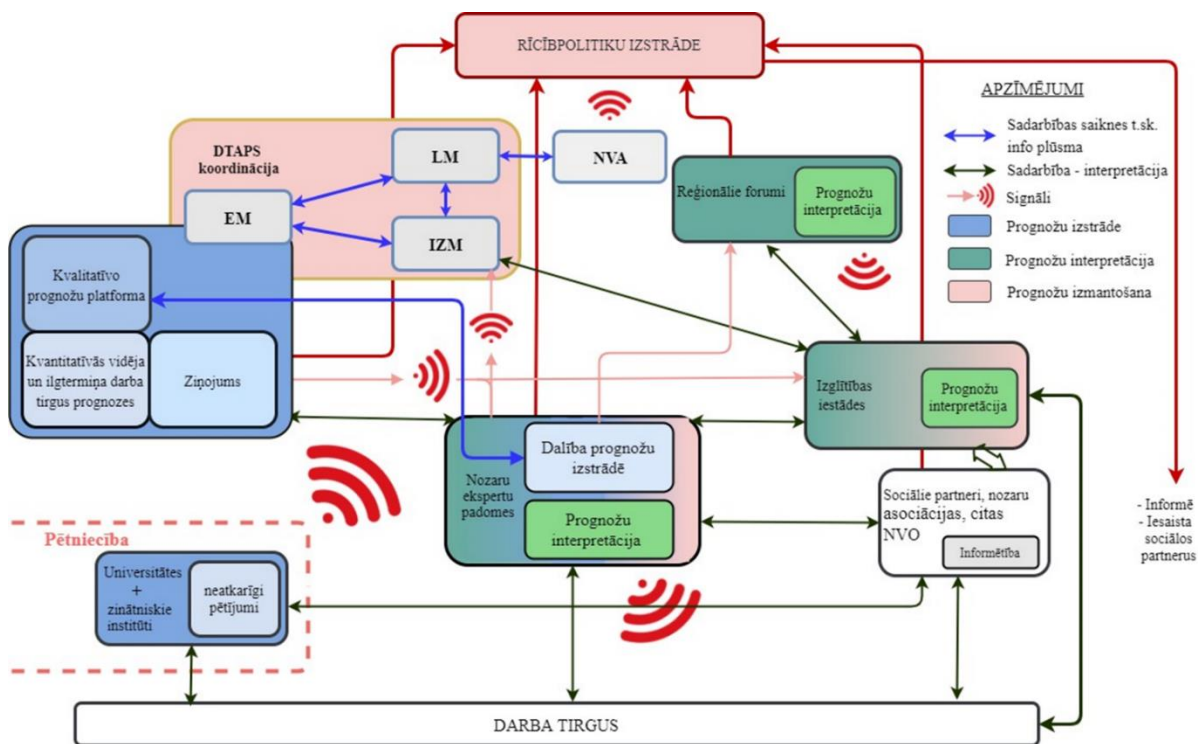
Galvenie Latvijā veicamie darba tirgus apstieidzošo pārkārtojumu sistēmas uzlabojumi ir saistīti ar institucionālās sadarbības stiprināšanu, EM izstrādāto prognožu pilnveidi, kā arī izglītības satura pielāgošanu darbu tirgum nepieciešamajam pieprasījumam.

Lai pilnveidotu sadarbības iespējas DTAPS ietvaros, nepieciešams sistēmu veidot vienkāršāku, ar skaidrām iesaistīto pušu funkcijām.

Kā nākamais solis DTAPS organizatoriskā ietvara attīstībā ir izveidot sistēmu, kurā DTAPS koordinācija tiek nodrošināta, dalot atbildību iesaistīto pušu starpā, detalizējot iesaistīto institūciju atbildību DATAPS kontekstā un paplašinot prognožu interpretāciju vairākos posmos.

4.2. attēls

Pētījuma ietvaros rekomendētā sadarbība DTAPS organizatoriskajā modelī

Izvēlētajā modelī DTAPS koordinācija tiek nodrošināta, saglabājot vienotu iesaistīto institūciju atbildību par DTAPS jautājumiem. Tādēļ prognožu izstrāde, signālu nodošana un pārkārtojumu veikšana tiek nodrošināta, galvenokārt sadarbojoties EM un IZM, iesaistot arī LM.

Kā līdz šim, NVA izstrādā īstermiņa darba tirgus prognozes un nodrošina ar bezdarbu saistītos statistikas datus, kā arī savas kompetences ietvaros iesaistās karjeras atbalsta nodrošināšanā.

EM izstrādāto vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu signāli galvenokārt tiek nodoti IZM pārkārtojumu veikšanai izglītībā, vienlaikus tie tiek nodoti arī pārējām DTAPS iesaistītajām pusēm. EM izstrādāto kvantitatīvo prognožu ierobežojumi tiek pārvarēti, izveidojot kvalitatīvo prognožu platformu, kurā darbojas eksperti, t.sk. NEP pārstāvji, kas validē EM izstrādātās prognozes un izstrādā nākotnes scenārijus-kvalitatīvās darba tirgus prognozes, kā arī aptverot reģionālo, nozaru un prasmju griezumus.

Prognožu interpretācija tiek nodrošināta vairākos līmeņos: 1) stiprinātās NEP, nodrošinot prognožu interpretāciju nozaru līmenī; 2) izglītības iestādēs, interpretējot prognožu signālus izglītības piedāvājumā; 3) jaunizveidotajos Reģionālos forumos, kuru ietvaros tiek organizēti un koordinēti vairāki darba semināri ar pašvaldību, uzņēmēju, izglītības iestāžu, konventu, NEP u.c. ieinteresēto pušu dalību. Visos minētajos līmeņos veiktā interpretācija tiek izmantota, nododot arī informatīvus signālus citām iesaistītajām pusēm, lai veicinātu pamatotu darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu veikšanu.

5. KOPSAVILKUMS UN PRIEKŠLIKUMI

Ziņojumā ir raksturota esošā situācija darba tirgū, kā arī iekļautas aktualizētās darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, kas ir viens no elementiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Darba tirgus prognozes ir kvantitatīvā bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības, struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem u.c. iesaistītām pusēm, lai izkristalizētos rīcības virzieni, kas sekmētu sabalansētu darba tirgus attīstību.

Ekonomikas ministrija ir sagatavojusi tautsaimniecības izaugsmes scenāriju un tam atbilstošu makroekonomisko prognozi. Mērķa scenārijs izstrādāts, atbilstoši Latvijas struktūrpolitikas uzstādījumiem, kas noteikti politikas dokumentos – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020. gadam, Latvijas nacionālajā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai, Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2020. gadam. Tāpat arī ņemti vērā pamata pieņēmumi par globālās ekonomikas attīstību noteicošiem procesiem. Mērķa scenārijs paredz Latvijas ekonomikas izaugsmi vidējā termiņā (līdz 2025. gadam) par vidēji 4,5% ik gadu, savukārt ilgtermiņā (līdz 2035. gadam) – vidēji 3% gadā.

Mērķa scenārijs paredz, ka galvenais Latvijas ekonomikas izaugsmes dzinējs vidējā un ilgtermiņā ir ienākumi no eksporta un eksporta iespēju paplašināšanās, spēja iekļauties starptautiskās produktu ķēdēs ar augstākas pievienotās vērtības produkciju un vairāk radīt kvalitatīvu produkciju. Vienlaikus tiek ņemts vērā, ka atvērta darba tirgus apstākļos vismaz vidējā termiņā saglabāsies salīdzinoši straujš darbaspēka izmaksu kāpums un turpinās samazināties darbaspēka izmaksu konkurētspējas priekšrocības. Vidējā un ilgtermiņā straujāka attīstība ir sagaidāma nozarēs, kas spēs palielināt produktivitāti, ko ietekmē tehnoloģiskās atpalicības pārvarēšana, ražošanas modernizēšana un investīcijas, ieguldījumi cilvēkkapitālā, pētniecībā un inovācijā. Mērķa scenārija īstenošanās ir iespējama ar būtiskiem pasākumiem ekonomikas konkurētspējas veicināšanai, kā arī nodrošinot darbaspēka izmaksu un produktivitātes sabalansētu attīstību.

Turpmākajos gados darbaspēka pieprasījums augs lēni un ekonomikas izaugsme galvenokārt būs balstīta uz produktivitātes pieaugumu. Līdz 2025. gadam nodarbināto skaits varētu palielināties tikai nedaudz vairāk par 11 tūkstošiem, salīdzinot ar 2017. gadu, ko pamatā veidos četras nozares – komercpakalpojumi, būvniecība, tirdzniecība un apstrādes rūpniecība. Ņemot vērā dažādu darbu automatizācijas tendences, lielākais darbavieta samazinājums sagaidāms profesijās ar lielu manuālo un atkārtojamu darbību īpatsvaru. Darbaspēka pieprasījums vienkāršajās profesijās līdz 2035. gadam varētu samazināties par aptuveni 1/3 jeb vairāk nekā 40 tūkstošiem darbavieta. Tā kā inovāciju cikli kļūst aizvien straujāki, tad automatizācija un robotizācija ienāk arī daudzās augstākās kvalifikācijas profesijās.

Galvenās darba iespējas radīs aizvietojošais pieprasījums – vidējā termiņā brīvo darbavieta skaits dēļ darbaspēka novecošanās un iziešanas no darba tirgus pārsniegs 150 tūkstošus. Ņemot to vērā, līdz 2025. gadam nodarbinātības līmenis iedzīvotājiem vecumā no 15-74 gadiem varētu pārsniegt 67% (2017. gadā ~63%), bet ilgtermiņā tas pakāpeniski varētu tuvuoties 70%. Ilgtermiņā darba iespējas palielināsies jomās, kas rada un apkalpo jaunās tehnoloģijas, kā arī, ņemot vērā sabiedrības novecošanās tendences, pieprasījums augs dažādos ar veselības uzturēšanu, rehabilitāciju un citos ar “sudraba ekonomiku” saistītajos pakalpojumos.

Demogrāfijas izaicinājumi tuvāko gadu laikā var saasināt situāciju darba tirgū. Iedzīvotāju skaits Latvijā līdz 2035. gadam samazināsies par vairāk nekā 130 tūkstošiem, pie tam darbaspējas vecumā iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs iedzīvotāju novecošanās, kā rezultātā palielināsies starpība starp dzimstības un mirstības rādītājiem.

Sagaidāms, ka **bezdarba līmenis jau tuvākajos 5 gados pietuosies 6%**, savukārt ilgtermiņā nostabilizēsies 5-6% robežās. Bezdarbs vidējā un ilgtermiņā būs tuvu dabiskam līmenim un to pamatā veidos frikcionālais un strukturālais bezdarbs. Jāņem vērā, ka jau pašlaik iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un nodarbinātības līmenis ir sasnieguši līdz šim vēsturiski augstākās atzīmes, tāpēc ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju ienākšana darba tirgū varēs tikai daļēji kompensēt demogrāfijas tendenču ietekmē krītošo darbaspēka piedāvājumu.

Vidējā un ilgtermiņā **darbaspēka novecošanās visvairāk ietekmēs vidējās kvalifikācijas darbaspēka pieejamību.** Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar profesionālo vidējo izglītību līdz 2025. gadam varētu samazināties par aptuveni 18% jeb gandrīz 52 tūkstošiem, bet atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka iztrūkums varētu pieaugt līdz 31 tūkstotim. Visvairāk vidējās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkumu izjutīs tādas nozares kā būvniecība un apstrādes

rūpniecība, kurās vidējās kvalifikācijas darbavieta īpatsvars veido gandrīz 60% un ir augsts pirmspensijas nodarbināto īpatsvars.

Arvien izteiktākas kļūst darba tirgus reģionālās atšķirības – jaunās darbavietas galvenokārt veidojas ekonomiski aktīvākajos reģionos, savukārt lielākais darba meklētāju skaits ir mazāk attīstītos reģionos. Reģistrētais bezdarba līmenis Latgales reģionā joprojām ir gandrīz četras reizes augstāks nekā tas ir Rīgas reģionā, kur izvietotas vairāk nekā 4/5 no visām vakancēm. Nākamajos gados darbaspēka reģionālā mobilitāte jeb spēja operatīvi mainīt darba un dzīves vietu var būtiski ietekmēt sabalansētu darba tirgus attīstību.

Ņemot vērā pieaugošo darbaspēka pieprasījumu (gan jaunu darbavietu, gan aizvietojošā pieprasījuma dēļ), kas nepieciešams, lai uzturētu ekonomikas izaugsmi, bet no otras puses demogrāfijas tendenču ietekmē krītošo darbaspēka piedāvājumu un reģionālās darba tirgus atšķirības, darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma disproporcijas dažādās tautsaimniecības nozarēs nākamajos 5 gados kļūs arvien izteiktākas. Vislielākā **neatbilstība būs vērojama pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību**, ar ko visvairāk saskarsies būvniecības un apstrādes rūpniecības nozares, ņemot vērā augsto vidējās kvalifikācijas darbavietu īpatsvaru nozarēs. Tāpat gan vidējā, gan ilgtermiņā augstākās kvalifikācijas darbaspēka pieprasījums un piedāvājums būs tuvu līdzsvaram, līdz ar to manevra iespējas attiecībā uz darbaspēka piesaisti būs stipri ierobežotas. Būtiskākais **darbaspēka iztrūkums augstākās izglītības grupā sagaidāms pēc speciālistiem ar izglītību inženierzinātnu, dabaszinātnu un IKT virzienos**. Vienlaikus būtisks **darbaspēka pārpalikums sagaidāms ar vidējo vispārējo izglītību un pamatizglītību**, ko lielā mērā nosaka izglītojamo izvēle par labu vispārējai vidējai izglītībai, kā arī augstie izglītojamo atbiruma rādītāji visos izglītības posmos.

I. GALVENĀS DARBA TIRGUS NEATBILSTĪBAS

Izglītības piedāvājums pēdējos gados ir kļuvis sabalansētāks un tuvāks darba tirgus pieprasījumam. Ekonomiskā izaugsme un iepriekšējos gados īstenotie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi ir sekmējuši iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugumu, kas kopumā ir mazinājis negatīvo demogrāfijas tendenču ietekmi uz darbaspēka piedāvājumu. Tāpat arī politikas pasākumu ietekmē ir mazinājusies daļa no iepriekš prognozētām darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstībām¹.

Augstākās kvalifikācijas darbaspēka piedāvājuma izlīdzināšana starp sociālām un inženierzinātnēm ir veicinājusi daudz sabalansētāku augstākās izglītības piedāvājuma struktūru. STEM virzienos uzņemto studentu īpatsvars kopš 2008. gada ir pieaudzis par aptuveni 7 procentpunktiem, tai pat laikā sociālo zinātnu programmās uzņemto īpatsvars ir samazinājies par 15 procentpunktiem. Tāpat ir pieaudzis to jauniešu īpatsvars, kas pēc pamatizglītības vai vispārējās vidējās izglītības iegūšanas turpina mācības profesionālajā izglītībā, kas mazina vidējās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkumu.

Lai arī izglītības piedāvājumā ir vērojami būtiski uzlabojumi, tomēr tā pozitīvo **ietekmi uz darba tirgu mazina nepietiekamais izglītojamo skaits, kā arī augstie izglītojamo atbiruma rādītāji visos izglītības posmos**. Joprojām vairāk nekā 2/5 no jauniešiem darba tirgū nonāk ar vidējo vispārējo un pamatizglītību, savukārt paredzams, ka pieprasījums pēc šāda darbaspēka nākamajos gados strauji samazināsies.

Lielā nozīme darba tirgus neatbilstību mazināšanā ir pieaugošo izglītībai. Lai arī iedzīvotāju iesaiste pieaugušo izglītībā pakāpeniski pieaug, tā joprojām ir divreiz mazāka nekā noteiktais mērķis – līdz 2020. gadam sasniegt 15% iedzīvotāju vecumā no 25-64 gadiem iesaisti pieaugušo izglītības pasākumos. Tāpat jāatzīmē arī, ka pašreizējais pieaugušo izglītības piedāvājums pilnībā nerisina lielo mazkvalificētā darbaspēka pārpalikumu – iedzīvotāju ar pamatizglītību iesaiste pieaugušo izglītības pasākumos ir joprojām zemākā starp visām iedzīvotāju grupām un tikai nedaudz pārsniedz 3%.

Lielākajai daļai īstenoto pasākumu ietekme uz darba tirgu ir lēna un mērogs nav pietiekams, lai pilnībā novērstu darba tirgus neatbilstības. Tāpēc, neskatoties uz redzamiem uzlabojumiem esošajā darbaspēka sagatavošanas struktūrā, paredzams, ka daļa no prognozētām disproporcijām vidējā un ilgtermiņā joprojām saglabāsies.

Atbilstoši vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm paredzamas šādas būtiskākās darba tirgus disproporcijas:

---

¹ 2016. gada EM *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*

- **Iztrūkums pēc augstākās kvalifikācijas dabaszinātņu, IKT un inženierzinātņu speciālistiem.** Līdz 2025. gadam iztrūkums pēc augstākās kvalifikācijas speciālistiem STEM virzienos var pieaugt līdz ~17 tūkst. Salīdzinot ar 2016. gada prognozēm, iztrūkums samazinājies par gandrīz 1/4 (iepriekš ~23 tūkst. 2025. gadā);
- **iztrūkums pēc darbaspēka ar profesionālo vidējo izglītību.** Vidējā termiņā var veidoties darbaspēka iztrūkums ar profesionālo vidējo izglītību (~31 tūkst.), pie tam iztrūkums būs vērojams praktiski visās izglītības tematiskajās grupās, it īpaši inženierzinātnēs un ražošanā. Salīdzinot ar 2016. gada prognozēm, iztrūkums samazinājies par gandrīz 10 tūkst. (iepriekš ~42 tūkst. 2025. gadā);
- **liels jauniešu īpatsvars, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm.** Joprojām vairāk nekā 2/5 no jauniešiem darba tirgū nonāk ar vidējo vispārējo un pamatzglītību, savukārt pieprasījums pēc šāda darbaspēka nākamajos gados strauji samazināsies;
- **liels mazkvalificētā darbaspēka īpatsvars.** Pašlaik vairāk nekā 85 tūkst. jeb aptuveni 9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir pamatzglītība vai nepabeigta pamatzglītība, turklāt nav sagaidāms, ka tuvākā nākotnē to īpatsvars varētu samazināties.

Jāatzīmē, ka minētās **darba tirgus disproporcijas saasina negatīvās demogrāfijas tendences un darba tirgus reģionālās atšķirības.**

II. PASĀKUMI DARBA TIRGUS DISPROPORCIJU MAZINĀŠANAI

Lai nākotnē mazinātu iespējamās darba tirgus disproporcijas, problēmas ir jārisina kompleksi. Piemēram, ir grūti palielināt studējošo skaitu dabas zinātnēs un inženierzinātnēs, ja jau pamatzglītībā un vidējā izglītībā skolēniem ir vājas zināšanas un maza interese par eksaktajiem mācību priekšmetiem. Tāpat jāņem vērā, ka iespējamie risinājumi augstākā izglītībā, vidējā, vidējā profesionālā izglītībā un pamatzglītībā jūtamu ietekmi dos ilgtermiņā. Izmaiņas formālā izglītībā atstāj relatīvi mazu ietekmi uz vidēja termiņa problēmām. Tāpēc profesionālās kvalitātes uzlabošanai un darba tirgus disproporciju mazināšanai nozīmīga loma ir efektīvām pieaugušo apmācībām un tālākizglītībai. Būtiski ir palielināt iedzīvotāju ar pamatzglītību un vispārējo vidējo izglītību iesaisti pieaugušo izglītības pasākumos. Šādi iedzīvotāji bieži vien ir ekonomiski neaktīvi – bez darba vietas, kā arī nav reģistrējušies kā darba meklētāji. Kvalitatīva tālākizglītības piedāvājuma nodrošināšanā pieaugušajiem nozīmīga loma ir gan augstākās izglītības iestādēm, gan profesionālās izglītības iestādēm, gan arī darba devējiem.

Jāatzīmē, ka liela daļa no pasākumiem, kas vērsti uz darba tirgus piedāvājuma sabalansēšanu jau pašlaik tiek īstenoti, tomēr bieži vien tie nav savstarpēji saskaņoti un strukturēti atbilstoši mērķim. Lai mazinātu nākotnē sagaidāmās neatbilstības darba tirgū, ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību šādās jomās:

i. Demogrāfijas tendenču negatīvās ietekmes mazināšana uz darbaspēka piedāvājumu:

- iedzīvotāju ataudzes veicināšana – valsts atbalsts 2 un vairāku bērnu ģimenēm (ģimenes valsts pabalsta palielināšana, atbalsts publisko pakalpojumu pieejamībai, t.sk. atlaides sabiedriskajā transportā);
- remigrācijas atbalsta pasākumi – izveidot remigrācijas koordinatore tīklu, kas sniedz informāciju un palīdz atgriezties Latvijā emigrējušajām ģimenēm;
- pasākumi iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes celšanai – atbalsts iedzīvotājiem ar vispārējo vidējo izglītību, pamatzglītību vai zemāku izglītības līmeni, kas nav reģistrēti NVA, bezdarbnieku apmācības pie darba devēja, reģionālas mobilitātes atbalsts;
- augsti kvalificēta darbaspēka piesaiste no ārvalstīm – atvieglota darba tirgū trūkstāšo speciālistu piesaiste, atvieglojumi ES zilās kartes saņemšanai.

ii. Darba tirgus reģionālo atšķirību mazināšana:

- mobilitātes atbalsts aktīvo nodarbinātības pasākumu ietvaros – transporta un īres kompensācijas bezdarbnieku mobilitātes palielināšanai;

- kvalificēta darbaspēka piesaiste reģioniem, lai veicinātu darbaspēka pieejamību teritorijās ar pieaugošu nodarbinātību – mājokļu garantiju programmas pilnveide, Atbalsta programma Īres namu būvniecībai reģionos.

iii. Augstākās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkuma mazināšana ar izglītību STEM virzienos:

- izglītojamo atbiruma mazināšana – jāstiprina matemātikas un dabaszinātņu izglītības apguves kvalitāte vispārējās izglītības posmos, uzņemamo audzēkņu atlases sistēmas pilnveide, jauniešu profilēšana atbilstoši STEM virzieniem karjeras atbalsta ietvaros, metodiskais materiāls profesionālās karjeras izvēles konsultantiem par darba tirgus attīstības prognozēm, lai motivētu jauniešus jau skolā pastiprināti apgūt STEM jomas mācību priekšmetus;
- STEM izglītības kvalitātes stiprināšana – akreditācijas sistēmas pilnveide, studiju vietas nodrošinājuma palielināšana, akadēmiskā personāla kvalifikācijas kritēriju paaugstināšana;
- starpdisciplināro studiju programmu attīstības veicināšana;
- caurviju kompetenču veidošana – atbilstoši augstākās izglītības standartiem, STEM jomās stiprināt caurviju kompetenču, jo īpaši uzņēmējdarbības, sociālo un komunikāciju kompetenču, veidošanu studiju procesā;
- STEM piedāvājuma paplašināšana 1. līmeņa profesionālajā augstākajā izglītībā (koledžās);
- augstskolu tehniskā nodrošinājum un aprīkojuma uzlabošana STEM virzienos;
- pieaugušo izglītības piedāvājuma paplašināšana augstākās izglītības iestādēs STEM virzienos – zināšanu atjaunošana un padziļināšana iegūtajā specialitātē, pārkvalifikācijas iespējas cilvēkiem ar augstāko izglītību;
- turpināt uz rezultātiem orientēta augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešanu - izstrādāt jaunus augstskolu snieguma finansējuma komponentus (kritērijus), kuri ņem vērā izglītības kvalitāti un studentu sasniegumus.

iv. Vidējās kvalifikācijas darbaspēka iztrūkuma mazināšana:

- profesionālās izglītības satura reforma – modulārā pieeja izglītības programmu veidošanā un starpdisciplināro programmu attīstība;
- darba vidē balstītu (DVB) mācību formas īpatsvara palielināšana profesionālajā izglītībā – jāveicina darba devēju aktīvāka iesaiste DVB mācībās;
- profesionālo izglītības iestāžu absolventu tālāku studiju vecināšana augstākajā izglītībā – jāstiprina sinerģija starp profesionālās vidējās izglītības programmām un 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmām koledžās, kā arī starp koledžu studiju programmām un atbilstošām bakalaura studiju programmām augstskolās;
- pieaugušo izglītības piedāvājuma paplašināšana profesionālajā izglītībā, koncentrējoties uz pieaugušajiem ar vispārējo vidējo izglītību un pamatizglītību;
- nozaru ekspertu padomju kapacitātes stiprināšana, tostarp sastāva pārskatīšana.

v. Jauniešu īpatsvara mazināšana, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm:

- izglītojamo skaita samazināšana, kas neturpina mācības pēc pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības;
- audzēkņu atbiruma rādītāju mazināšana visos izglītības posmos.

vi. Mazkvalificētā darbaspēka īpatsvara mazināšana:

- jauniešu īpatsvara samazināšana, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm;
- mērķēti pieaugušo izglītības pasākumi iedzīvotājiem ar vispārējo vidējo izglītību, pamatizglītību un izglītību zemāku par pamatizglītību, neatkarīgi no to ekonomiskās aktivitātes statusa;

- nodarbinātības konsultāciju pieejamības paplašināšana iedzīvotājiem ar vidējo vispārējo izglītību, pamatizglītību un izglītību zemāku par pamatizglītību, kas nav reģistrējušies NVA.

Vienlaikus, lai nodrošinātu ātrāku darbaspēka piedāvājuma pielāgošanos nākotnes darba tirgus vajadzībām ir jāturpina Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas attīstība un stiprināšana. Tāpat, bez pasākumiem darbaspēka piedāvājuma uzlabošanai, būtiski ir stiprināt ražotāju konkurētspēju un veicināt tautsaimniecības pārstrukturizāciju no zemas uz vidēju un augstu tehnoloģiju nozarēm.

Ministru prezidenta biedrs,
ekonomikas ministrs

A.Ašeradens

Vīza: Valsts sekretārs

Ē.Eglītis

06.07.2018. 16:24
24188
Normunds Ozols
Normunds.Ozols@em.gov.lv, 67013068

Saturs

1. tabula	Nozaru attīstības tendences	2
2. tabula	IKP pieauguma tempi un prognozes	3
3. tabula	Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji.....	3
4. tabula	Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes	4
1. attēls	Nodarbināto sadalījums pa nozarēm un vecuma grupām	5
5. tabula	Nodarbināto struktūra pa profesiju apakšgrupām	6
2. attēls	Nodarbināto sadalījums pa profesijām un vecuma grupām	10
6. tabula	Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi	13
7. tabula	Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes pa profesiju grupām	17
8. tabula	Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības jomām	19
9. tabula	Augstākā izglītība Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības līmeņiem	20
10. tabula	Vidējā izglītība Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām.....	21
11. tabula	Tautsaimniecības nozaru agregācija	22
12. tabula	Darba tirgus jautājumu apspriešanā iesaistītās padomes	23

* Detalizētas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes

Nozaru attīstības tendences
procentos, pieaugums pret iepriekšējo gadu

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Iekšzemes kopprodukts	4,0	2,4	1,9	3,0	2,2	4,5
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība	7,4	4,5	0,2	12,5	-0,6	1,9
Ieguves rūpniecība	5,8	6,9	-9,8	6,7	0,8	18,1
Apstrādes rūpniecība	4,3	-2,0	0,4	0,4	5,6	8,0
Pārtikas rūpniecība	2,5	6,0	0,1	-4,6	1,8	5,2
Vieglā rūpniecība	3,0	1,4	-13,6	-13,2	2,1	7,6
Kokapstrāde	5,4	2,7	6,9	7,1	8,0	2,1
Papīra ražošana un poligrāfija	10,1	5,6	-0,6	0,0	3,6	4,5
Ķīmiskā rūpniecība	8,3	-8,7	-2,6	-4,1	10,7	11,4
Nemetālisko minerālu ražošana	8,6	4,6	1,2	-9,8	11,6	11,1
Metālapstrāde	16,3	-17,6	-10,5	34,8	5,4	12,0
Elektrisko un optisko iekārtu ražošana	20,0	18,4	32,3	16,7	12,6	15,8
Mašīnu un iekārtu ražošana	8,7	1,4	2,4	7,9	8,5	21,5
Transportlīdzekļu ražošana	15,8	3,0	-15,2	3,5	-2,9	22,8
Pārējās rūpniecības nozares	26,1	-7,6	-12,0	3,5	0,8	4,3
Elektroenerģija un gāzes apgāde	-8,8	-7,4	-14,3	22,6	7,2	8,2
Būvniecība	8,7	3,7	5,4	-1,8	-17,9	19,4
Ēku būvniecība	12,7	3,1	33,6	-6,2	-2,2	11,8
Inženierbūves	15,4	10,5	-10,4	5,2	-33,3	30,5
Tirdzniecība	1,2	2,9	5,3	7,3	3,3	5,2
Mazumtirdzniecība	7,3	3,8	3,5	4,9	2,3	4,3
Transports un uzglabāšana	5,5	0,2	1,3	-7,7	0,5	7,3
Kravu pārvadājumi dzelzceļā	2,0	-7,9	2,2	-2,4	-14,1	-8,4
Ostās pārkrautās kravas	9,3	-6,3	5,2	-6,2	-9,3	-2,0
Kravu pārvadājumi ar autotransportu	-2,4	15,2	2,7	0,5	1,3	7,0
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	-2,2	9,2	3,6	6,0	8,4	4,3
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	6,3	5,4	-2,4	2,1	4,1	6,1
Finanšu un apdrošināšanas darbības	4,1	0,0	11,6	4,8	3,1	-16,6
Operācijas ar nekustamo īpašumu	3,5	5,1	1,4	1,4	0,2	0,3
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	4,5	-2,8	-5,7	9,1	2,6	..
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	5,8	5,0	-4,7	1,4	5,1	..
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	-2,3	1,7	1,5	0,5	3,9	3,6
Izglītība	1,0	2,0	4,1	0,7	0,7	5,5
Veselība un sociālā aprūpe	2,8	4,2	6,8	5,5	2,5	5,6
Māksla, izklaide un atpūta	7,5	5,3	1,1	-3,7	3,2	8,4
Citi pakalpojumi; māsaimniecības	14,1	-6,9	-8,5	5,3	0,3	..

2. tabula

IKP pieauguma tempi un prognozes
procentos, pieaugums pret iepriekšējo gadu

	Fakts						Prognoze		
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019-2025 vidēji gadā	2025-2035 vidēji gadā
IKP	3,3	1,8	1,4	2,4	1,4	5,4	4,6	4,6	3,2
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	7,4	4,5	0,2	12,5	-0,6	1,9	2,1	2,5	0,7
Apstrādes rūpniecība (C)	4,3	-2,0	0,4	0,4	5,6	8,0	5,3	5,2	4,0
Pārējā rūpniecība (BDE)	-6,9	-3,5	-10,2	16,6	5,0	7,4	5,5	4,2	3,1
Būvniecība (F)	8,7	3,7	5,4	-1,8	-17,9	19,4	17,0	5,5	3,2
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	0,9	3,6	5,1	7,2	3,8	5,1	4,9	4,8	3,2
Transports un uzglabāšana (H)	5,5	0,2	1,3	-7,7	0,5	7,3	3,1	4,2	3,1
Citi komercpakalpojumi (JKLMNRST)	5,1	2,8	-0,5	2,9	2,3	1,7	2,3	4,7	3,6
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	-0,2	2,3	3,5	1,6	2,5	4,7	4,3	4,1	2,6

3. tabula

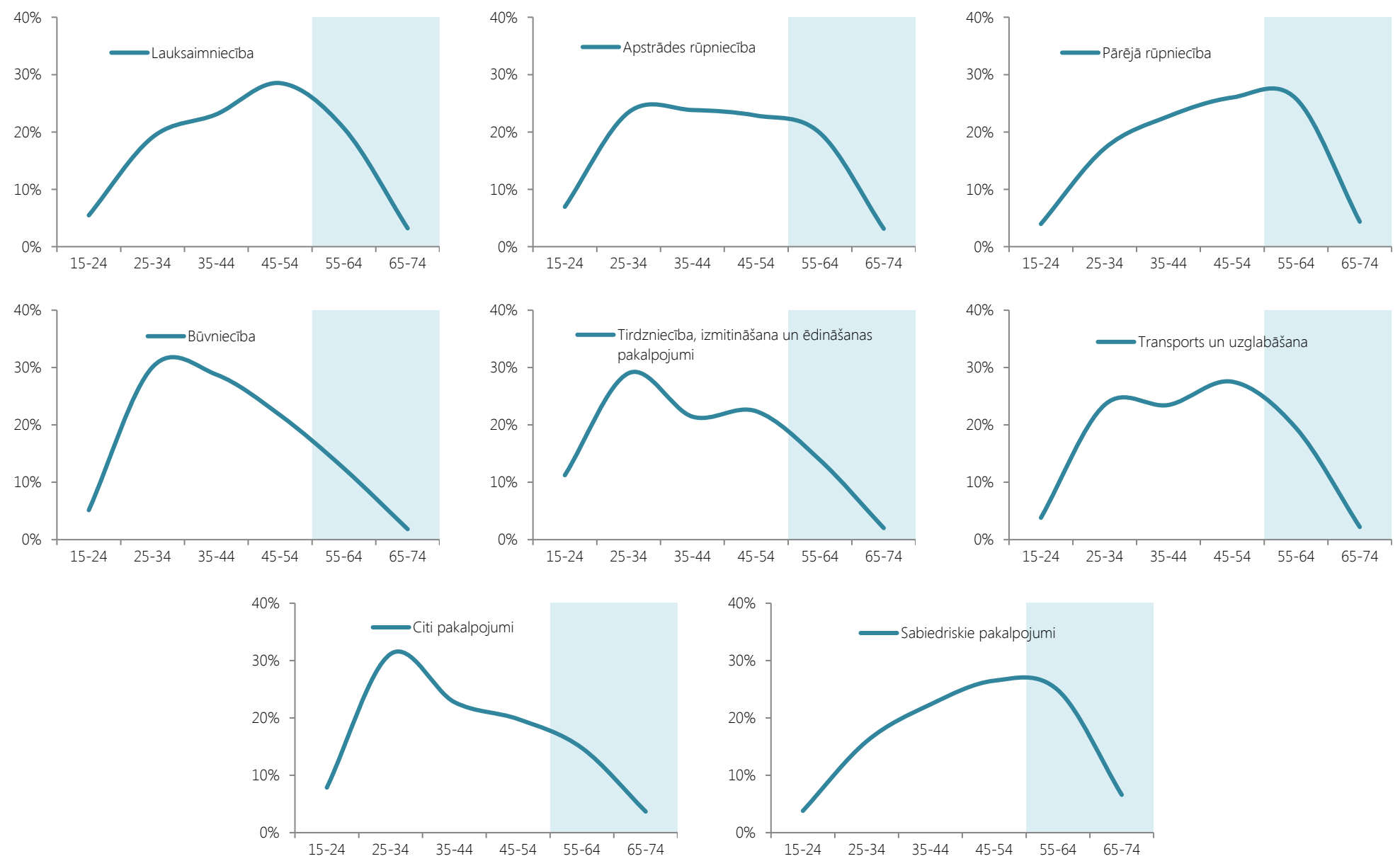
Nodarbinātības un bezdarba galvenie rādītāji
procentos, 15-74 gadu vecumā

	Fakts						Prognoze		
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2025	2035
Nodarbinātības līmenis (nodarbināto skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu)	56,1	58,2	59,1	60,8	61,6	62,9	63,9	67,4	68,8
Līdzdalības līmenis (ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits pret kopējo iedzīvotāju skaitu)	66,1	66,0	66,5	67,1	68,2	68,9	69,5	71,6	72,7
Bezdarba līmenis (bezdarbnieku (darba meklētāju) īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā)	15,0	11,9	10,8	9,4	9,6	8,7	8,0	5,8	5,4

Nodarbināto skaits tautsaimniecības nozarēs un darbaspēka pieprasījuma prognozes
tūkstošos

	Fakts						Prognoze		
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2025	2035
Kopā	875,6	893,9	884,7	896,1	893,3	894,8	898,8	906,0	895,0
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (A)	73,3	72,0	66,4	71,1	68,7	61,5	59,9	54,9	51,8
Apstrādes rūpniecība (C)	122,6	125,8	118,9	116,4	123,6	121,0	122,5	124,5	125,6
Pārējā rūpniecība (BDE)	20,6	20,7	18,8	23,6	25,7	24,5	24,8	24,5	22,1
Būvniecība (F)	62,4	67,4	73,3	71,9	66,2	63,1	66,8	68,9	68,3
Tirdzniecība, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi (GI)	155,7	160,1	161,6	159,3	154,8	161,1	161,8	166,3	144,1
Transports un uzglabāšana (H)	75,2	77,4	84,9	85,4	83,4	79,7	79,0	79,7	79,1
Citi komercpakalpojumi (JKLMNRST)	163,3	166,6	164,8	169,9	173,2	182,9	182,2	194,0	219,5
Sabiedriskie pakalpojumi (OPQ)	202,6	203,9	196,0	198,5	197,8	201,1	201,7	193,2	184,6

Nodarbināto sadalījums pa nozarēm un vecuma grupām
2017. gadā, procentos

Nodarbināto struktūra pa profesiju apakšgrupām
2017. gadā

Profesiju kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Profesijas	%	
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	4,0	
				Rikotājdirektori un uzņēmumu vadītāji	96,0	
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Komercpakalpojumu un administratīvie vadītāji	90,3	
				Tirdzniecības, tirgzinības un attīstības jomas vadītāji	9,7	
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības ražošanas vadītāji	5,3	
				Apstrādes un ieguves rūpniecības, būvniecības un loģistikas jomas vadītāji	46,9	
				Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vadītāji	4,0	
				Specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	43,8	
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumu jomas vadītāji	41,7	
				Mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības jomas vadītāji	27,5	
				Citu pakalpojumu jomas vadītāji	30,8	
		Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Zinātnieki, fizikas un Zemes zinātņu vecākie speciālisti	10,3
					Matemātiķi, aktuāri un statistiķi	1,5
	Dabas zinātņu vecākie speciālisti				5,2	
	Inženieri (izņemot elektrotehnoloģiju inženierus)				44,5	
	Elektrotehnoloģiju inženieri				11,7	
	Arhitekti, plānotāji, ģeodēzijas un kartogrāfijas inženieri un dizaineri				26,8	
	22		Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Ārsti	33,4	
				Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju vecākie speciālisti	29,9	
				Alternatīvās un papildinošās medicīnas vecākie speciālisti	0,0	
				Ārstu palīgi	11,9	
				Veterinārārsti	2,9	
	23		Izglītības jomas vecākie speciālisti	Citi veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	21,8	
				Universitāšu un citu augstākās izglītības iestāžu akadēmiskais personāls	8,9	
				Profesionālās izglītības pedagogi	4,5	
				Vidējās izglītības pedagogi	23,0	
	24		Citi vecākie speciālisti	Pamatizglītības un pirmsskolas pedagogi	46,1	
				Citi izglītības jomas vecākie speciālisti	17,6	
				Finanšu vecākie speciālisti	20,1	
		Pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti		66,0		
		Tirdzniecības, tirgzinības un sabiedrisko attiecību vecākie speciālisti	13,9			

Augstas kvalifikācijas profesijas	25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Programmētāji un lietojumprogrammu veidotāji un analītiķi	52,4	
			Datu bāzu un tīklu vecākie speciālisti	47,6	
	26	Juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Juridisko lietu vecākie speciālisti	31,6	
			Bibliotekāri, arhīvistu un tiem radniecīgu profesiju vecākie speciālisti	11,6	
			Sociālo un reliģisko lietu vecākie speciālisti	25,4	
			Rakstnieki, žurnālisti un lingvisti	15,4	
			Radošo un izpildītājmākslu mākslinieki	15,9	
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Fizikas un inženierzinātņu speciālisti	51,6
				Ieguves, apstrādes rūpniecības un būvniecības uzraugi	7,5
				Tehnoloģisko procesu kontroles speciālisti	11,9
				Dabas zinātņu un tām radniecīgu zinātņu speciālisti	11,1
				Kuģu un gaisa kuģu vadītāji un tehniskie speciālisti	17,9
	32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Medicīnas un farmācijas speciālisti	19,1	
			Medicīnas māsu un vecmāšu profesiju speciālisti	42,4	
			Alternatīvās un papildinošās medicīnas speciālisti	0,4	
			Veterinārfeldšeri un veterinārārstu asistenti	1,5	
			Citi veselības aprūpes jomas speciālisti	36,6	
33			Komerccarības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Finanšu un matemātikas speciālisti	26,2
34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	Tirdzniecības un iepirkumu aģenti un starpnieki	29,2		
		Komercpakalpojumu speciālisti	10,3		
		Administratīvie un specializētie sekretāri	19,4		
		Valsts varas īstenošanas speciālisti	15,0		
		Juridisko, sociālo un reliģijas lietu speciālisti	29,6		
35	Informācijas tehnoloģiju jomas speciālisti	Sporta un fiziskās sagatavotības speciālisti	26,0		
		Mākslas, kultūras un kulinārijas speciālisti	44,4		
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Informācijas tehnoloģiju darbības un lietotāju atbalsta speciālisti	62,7
				Telekomunikāciju un radiosakaru iekārtu speciālisti	37,3
	42	Klientu apkalpotāji	Iestāžu kalpotāji	0,0	
			Sekretāri	26,3	
	43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Kancelejas tehnikas operatori	73,7	
			Kasieri un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	32,9	
	44	Citi kalpotāji	Klientu informētāji	67,1	
			Uzskaites darbinieki	36,2	
	44	Citi kalpotāji	Materiālo vērtību un transporta darbības uzskaites darbinieki	63,8	
			Citi kalpotāji	100,0	

Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Celvojumu pavadoni, konduktori un gidi	5,0		
				Pavāri	28,3		
				Viesmīļi un bārmeņi	14,0		
				Frizieri, skaistumkopšanas darbinieki un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	20,6		
				Namu pārziņi un saimniecības vadītāji	24,8		
				Citi individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	7,3		
				52	Tirdzniecības darbinieki	Ielu un tirgus pārdevēji	5,3
			Veikalu pārdevēji	82,2			
			Kasieri un bilešu pārdevēji	4,9			
			Citi tirdzniecības darbinieki	7,6			
	53	Individuālās aprūpes darbinieki	Bērnu pieskatītāji un skolotāju palīgi	44,6			
			Individuālās aprūpes darbinieki	55,4			
	54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	100,0			
	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kultūraugu audzētāji	60,8		
				Lopkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	37,6		
				Jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	1,5		
				Mežkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	89,4		
				Zivsaimniecības darbinieki un mednieki	10,6		
				62	Kvalificēti tirgus mezsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Mežkopji un tiem radniecīgu profesiju darbinieki	89,4
						Zivsaimniecības darbinieki un mednieki	10,6
	63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskam patēriņam paredzētu jauktu lauksaimniecības kultūru audzētāji un lopkopji	100,0			
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	69,9		
				Apdares būvdarbu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	24,2		
				Krāsotāji, būvju konstrukciju tīrītāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	6,0		
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Valcētāji, skārdnieki un metāla konstrukciju montētāji, metāllējēji, metinātāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	24,1		
Kalēji, instrumentu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki				26,5			
Mašīnu mehāniķi un remontatslēdznieki				49,3			
73		Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	Amatnieki	71,5			
			Iespieddarbu strādnieki	28,5			
74		Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Elektroiekārtu uzstādītāji un labotāji	94,5			
			Elektronisko un telekomunikāciju iekārtu mehāniķi un labotāji	5,5			
75		Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Pārtikas pārstrādes strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	28,8			
			Kokapstrādes strādnieki, mēbeļu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	34,0			
			Apģērbu izgatavotāji un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	29,8			
	Citi amatnieki un strādnieki		7,4				

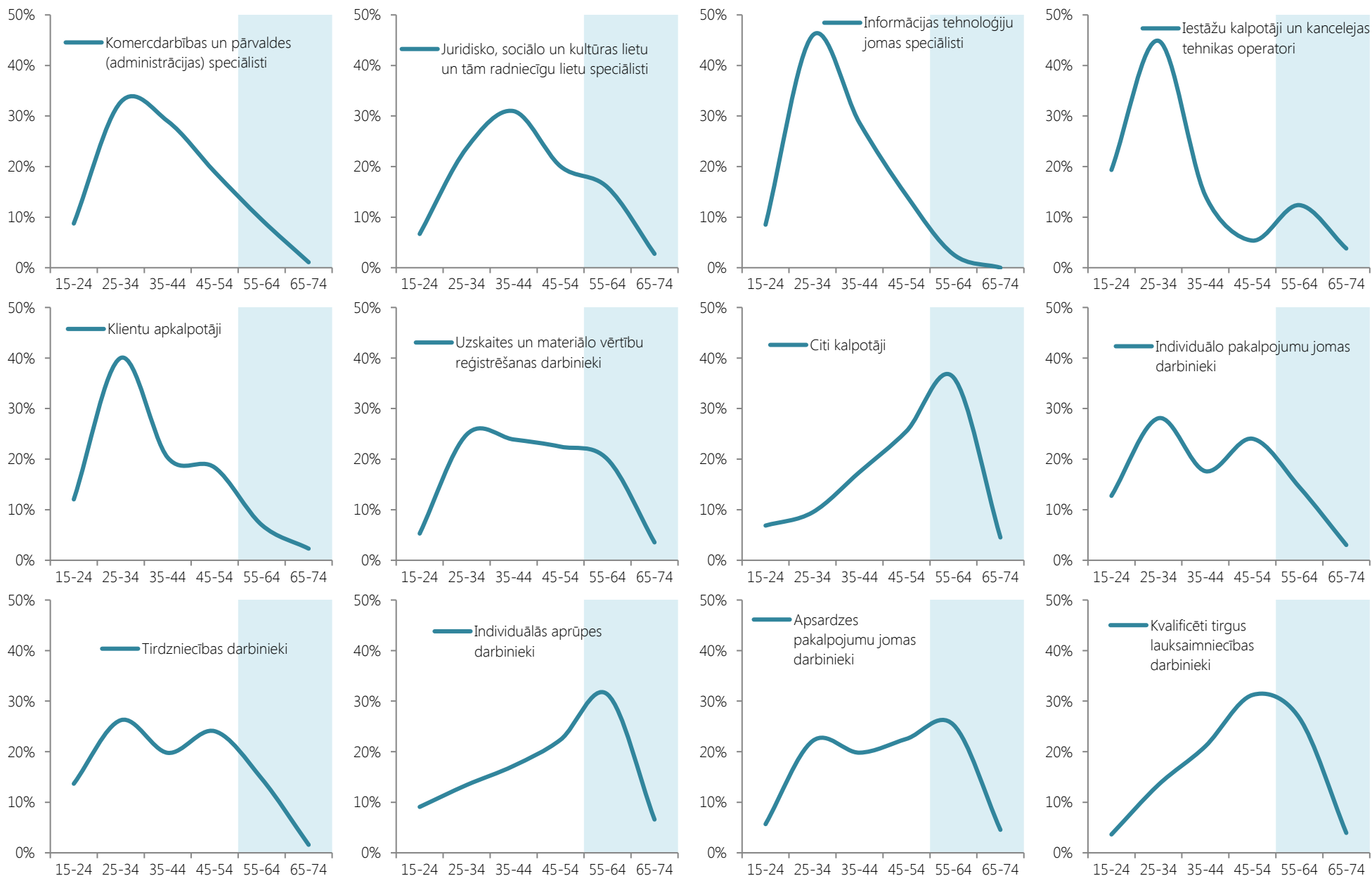
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Ieguves un minerālu apstrādes iekārtu operatori	8,6
				Metāla apstrādes un metāla virsmas apstrādes iekārtu operatori	1,3
				Ķīmisko un foto izstrādājumu ražošanas iekārtu un mašīnu operatori	7,1
				Gumijas, plastmasas un papīra izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	3,7
				Tekstila, kažokādas un ādas izstrādājumu ražošanas iekārtu operatori	14,4
				Pārtikas un līdzīgu produktu ražošanas iekārtu operatori	13,3
				Koksnes apstrādes un papīra ražošanas iekārtu operatori	20,3
				Citu rūpniecisko iekārtu un mašīnu operatori	31,4
		82	Montieri	Montieri	100,0
				83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori
		Transportlīdzekļu vadītāji	16,5		
		Smago kravas automobiļu un autobusu vadītāji	42,7		
		Lauksaimniecības, zemes darbu, celšanas un citu kraušanas iekārtu operatori	30,2		
Kuģu klāja komandas un tām radniecīgu profesiju strādnieki	5,4				
Zemas kvalifikācijas profesijas	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājdarbos	Māju, viesnīcu un biroju apkopēji un palīgi	84,2
				Transportlīdzekļu, logu un veļas mazgātāji un citu ar rokām veicamu tīrīšanas darbu izpildītāji	15,8
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	100,0
				93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki
		Rūpniecības un citi strādnieki	62,6		
		Transporta strādnieki un krāvēji	20,4		
		94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	100,0
		95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Ielu strādnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	100,0
				Ielu pārdevēji (izņemot pārtikas preces)	0,0
		96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Atkritumu savācēji	57,0
Citi vienkāršo profesiju strādnieki	43,0				

Nodarbināto sadalījums pa profesijām un vecuma grupām

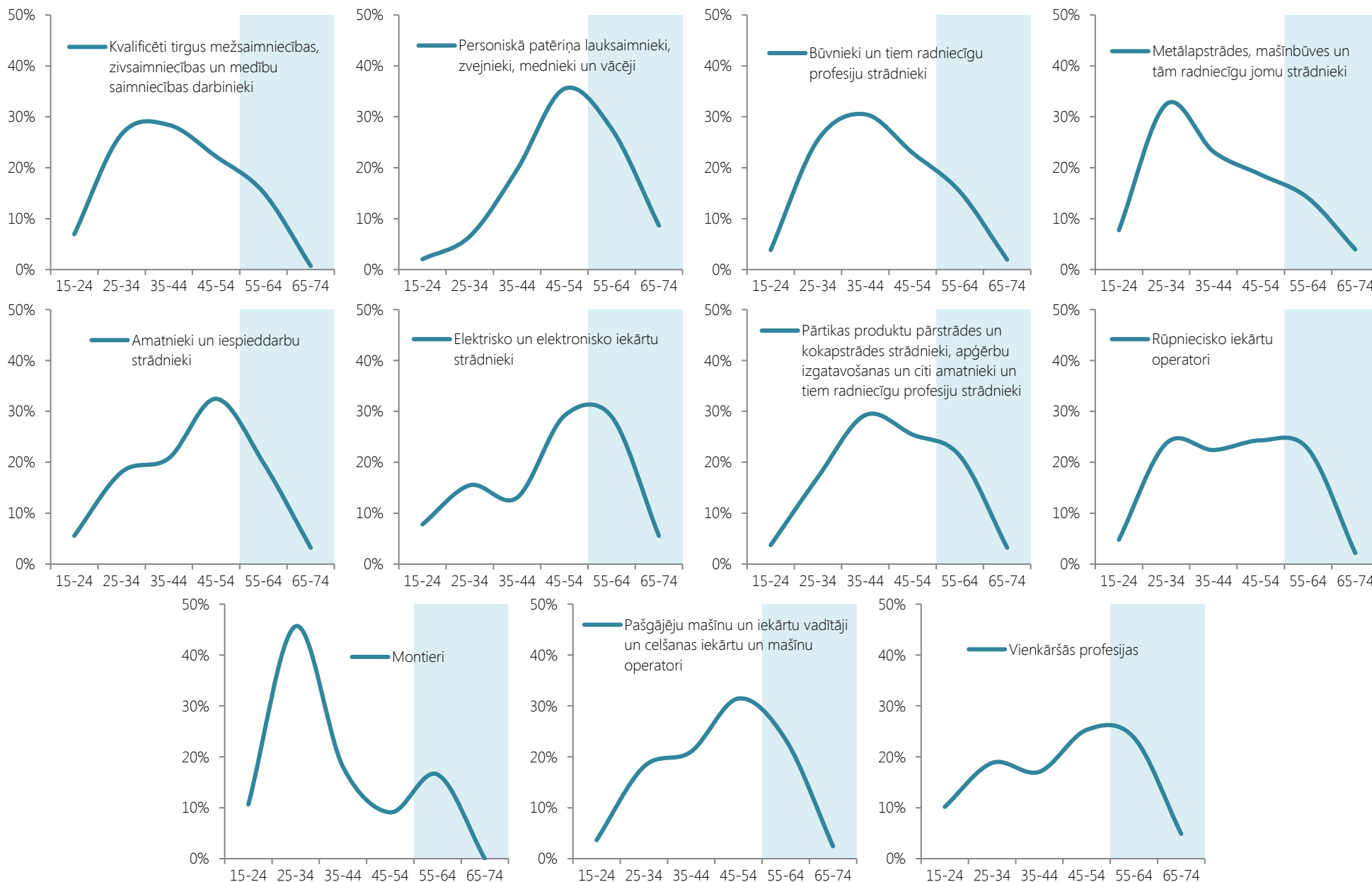
2017. gadā, procentos

2. attēla turpinājums

2. attēla turpinājums

Profesiju klasifikators (ISCO-08) un apakšgrupu skaidrojumi

PK kods	Profesiju apakšgrupa	Skaidrojums
Augstas kvalifikācijas profesijas		
I Vadītāji		
11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	Šajā apakšgrupā ietilpst likumdevēji, valsts augstākās amatpersonas un vadītāji, kas nosaka, formulē valsts politiku, izstrādā, pieņem un groza normatīvos aktus, pārstāv valsti un rīkojas tās vārdā, uzrauga, kā tiek īstenota valsts politika un ievēroti normatīvie akti, vai veic līdzīgus uzdevumus valsts mēroga organizāciju interesēs; uzņēmumu vadītāji, kas nosaka un formulē uzņēmuma darbības pamatprincipus, plāno, vada un koordinē struktūrvienību darbu.
12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	Šīs apakšgrupas vadītāji vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā to tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; finanšu, administratīvo un komercpakalpojumu struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē savu darbību tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji ražošanas un specializēto pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	Šīs apakšgrupas vadītāji viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomā vada jebkuras īpašuma formas un saimnieciskās darbības veida uzņēmumu, izstrādā tā tehniskās, ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas; struktūrvienību vadītāji plāno, vada un koordinē ražošanas procesus, pakalpojumu sniegšanu un citus savas darbības uzdevumus tiešā uzņēmuma vadītāja vadībā, konsultējoties ar citu struktūrvienību vadītājiem.
II Vecākie speciālisti		
21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic izglītības darbu, zinātniskās pētniecības darbus, izstrādā un pilnveido teorijas, koncepcijas un metodiku, kā arī praktiski izmanto savas zināšanas fizikas, astronomijas, meteoroloģijas, ķīmijas, ģeofizikas, ģeoloģijas, matemātikas, statistikas, skaitļošanas, bioloģijas, zooloģijas, botānikas, ekoloģijas, fizioloģijas, agronomijas, bioķīmijas, mikrobioloģijas, arhitektūras, būvniecības un tehnikas nozarēs.
22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti nodarbojas ar zinātnisko pētniecību; izstrādā un attīsta teorijas, koncepcijas un metodes, kā arī pielieto praksē zinātnes atziņas medicīnās, pacientu aprūpes, zobārstniecības, veterinārmedicīnās, farmācijas un veselības veicināšanas jomā.
23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti māca vienas vai vairāku disciplīnu teoriju un praksi, veic zinātniskās pētniecības darbu un pilnīgu un attīsta koncepcijas, teorijas un darba metodes, kas nepieciešamas pasniedzamajās disciplīnās, raksta pedagoģiskus rakstus un mācību grāmatas, māca privāti, māca un attīsta cilvēkus ar garīgu atpalicību, veido un maina mācību plānus, pārbauda un iesaka mācīšanas metodes un uzskates līdzekļus, piedalās mācību un citu jautājumu apspriešanā skolās un universitātēs, māca bērniem mācību priekšmetus un organizē mācības pirmsskolas līmenī, māca izglītojamiem mācību priekšmetus un organizē mācības profesionālajā izglītībā un profesionālajā pilnveides izglītībā, organizē interešu izglītības darbu un vada pulciņus, organizē internāta un dienesta viesnīcas darbu izglītības iestādē, kā arī māca vadīt gaisa kuģus, kuģus, automašīnas, dzelzceļa, metropolitēna vilcienu un citus transportlīdzekļus, darba mašīnas un veic kompetences atbilstības vērtēšanas pakalpojumus.
24	Komercdarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī rūpnieciskā īpašuma, filozofijas, psiholoģijas, ekonomikas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs. Sagatavo normatīvos un metodiskos dokumentus, plāno tautas saimniecības nozares vai darbības jomas attīstību, nepieciešamos materiālos un finanšu resursus, veic analītisko darbu, izskata iedzīvotāju iesniegumus, organizē un vada Latvijas valsts robežas apsardzību un kontroli, nodrošina brīvības atņemšanas kā kriminālsoda un apcietinājuma kā drošības līdzekļa izpildi.
25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, plāno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju dizainu, raksta testus, sniedz konsultācijas un uzlabo informācijas tehnoloģiju sistēmas, aparatūru un programmatūru un ar to saistīto pielietojumu, izstrādā, uztur un atbalsta datubāzes un citas informācijas sistēmas, lai nodrošinātu optimālu darbību un datu integritāti un drošību.

26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	Šīs apakšgrupas vecākie speciālisti veic pētījumus, izstrādā un attīsta teorijas un metodes, kā arī izmanto zināšanas praksē informācijas izplatīšanas, saimnieciskās darbības organizēšanas un vadīšanas, kā arī filozofijas, psiholoģijas, vēstures, socioloģijas, antropoloģijas, citu sabiedrisko disciplīnu, lingvistikas, likumu piemērošanas, jaunrades un izrāžu organizācijas nozarēs, veic analītisko darbu.
III Speciālisti		
31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus uzdevumus, kas saistīti ar zinātniskās pētniecības darbu, ar koncepciju un darba metožu lietošanu tehnikas zinātņu, dabaszinātņu, kā arī skaitļošanas un inženierzinātņu jomā, strādā ar tehniskām iekārtām, kontrolē gaisa kuģu un kuģu iekārtu darbību, pēta ražošanas un citus procesus, kā arī izgatavoto produktu drošumu un lietojumderīgumu.
32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskās funkcijas medicīnas, veterinārmedicīnas, sanitārijas, farmācijas un radniecīgās nozarēs.
33	Komerccarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus finanšu, tirdzniecības, uzņēmuma pārvaldes, grāmatvedības uzskaites praktiskās realizācijas, kā arī juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību personāla sadalē, Latvijas Republikas valsts robežas apsardzībā un kontrolē, muitas darbībā, aplikšanā ar nodokļiem, sociālajā nodrošināšanā, licenču izsniegšanā, policijas darbībā.
34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti veic tehniskus darbus juridisko, statistisko un citu pakalpojumu veidu jomā, veic valstisku darbību sociālajā, atpūtas, sporta un reliģijas jomā.
35	Informācijas tehnoloģiju speciālisti	Šīs apakšgrupas speciālisti sniedz tehnisko palīdzību komunikāciju sistēmas, datoru sistēmu un tīklu lietotājiem, veic tehniskos uzdevumus, kas saistīti ar telekomunikāciju, attēlu un skaņu pārraidi, kā arī cita veida telekomunikāciju signāliem uz zemes, jūras vai gaisa kuģos.
Vidējas kvalifikācijas profesijas		
IV Kalpotāji		
41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	Šīs apakšgrupas darbinieki veic darbus, kas nepieciešami iestādes vadībai, lai efektīvi un sekmīgi risinātu ražošanas vai apgādes problēmas; veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar datortehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
42	Klientu apkalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki tieši apkalpo klientus, veic dažādas naudas operācijas, organizē ceļojumus, informē klientus, organizē lietišķas tikšanās. Šajā apakšgrupā iekļauti arī darbinieki, kas strādā pie telefona komutatora pults.
43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki veic finanšu, statistikas, grāmatvedības un citas informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
44	Citi kalpotāji	Šīs apakšgrupas darbinieki veic informācijas apstrādi un sistematizēšanu ar skaitļošanas tehnikas vai citas kancelejas tehnikas palīdzību.
V Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki		
51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki sniedz individuālos pakalpojumus, organizē ceļojumus, vada saimniecību, strādā sabiedriskajā ēdināšanā.
52	Tirdzniecības darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki pārdod dažādas preces, mākslas izstrādājumus, adījumus, avīzes, periodiskos izdevumus vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos, kioskos, tirgus laukumos un ielās; demonstrē preces, skaidro to iedalījumu un kvalitāti, kā arī demonstrē apģērbu; pozē fotogrāfiem, skulptoriem un māksliniekiem vai filmējas reklāmas filmā.
53	Individuālās aprūpes darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki nodrošina aprūpi, uzraudzību un palīdzību bērniem, pacientiem, slimniekiem, invalīdiem un veciem cilvēkiem mājās, ārstniecības un sociālajās institūcijās, palīdz ārstiem, medicīnas māsām, sociālā darba speciālistiem, veterinārārstiem, farmaceitiem un citam medicīniskajam personālam slimnīcās, citās ārstniecības institūcijās un sociālajās institūcijās.

54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	Šīs apakšgrupas darbinieki dzēš ugunsgrēkus, glābj cilvēkus, mantu un materiālās vērtības ugunsgrēka laikā un pēc tā, sargā sabiedrisko kārtību, aiztur personas, kas pārkāpj likumus, sniedz kvalificētus apsardzes pakalpojumus juridiskām un fiziskām personām, nodrošina nepārtrauktu ieslodzīto personu diennakts apsardzi, izolāciju un uzraudzību ieslodzījuma vietās.
VI Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki		
61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki audzē un novāc Latvijas apstākļiem piemērotu lauksaimniecības kultūru ražu, ražo lopkopības produkciju, audzē dzīvniekus, audzē, apsargā un izmanto mežu, nodarbojas ar biškopību. Produkciju piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	Kvalificēti mežsaimniecības, medību saimniecības un zivsaimniecības darbinieki medī dzīvniekus, audzē un zvejo zivis, audzē, apsargā un izmanto mežu un produkciju piegādā realizācijas organizācijām vai pārdod tirgū.
63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji, kas ražo personiskam patēriņam, audzē labību, dārzeņus, augļus un citas kultūras, audzē mājlopus, vāc savvaļas augļus un augus, medī zvērus un zvejo zivis.
VII Kvalificēti strādnieki un amatnieki		
71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	Šīs apakšgrupas strādnieki būvē, uzrauga un remontē ēkas un citas būves, skalda un sagatavo akmeņus būvniecībai vai citiem mērķiem.
72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izgatavo veidnes un veidņu serdenus metāla kausēšanai un liešanai; metina, griež un veido metālu; ceļ smagas metāla konstrukcijas; veic līdzīgus darbus zem ūdens; kalj tēraudu un citus metālus dažādu instrumentu, mašīnu, izstrādājumu ražošanai; regulē un vada dažādus darbaldus, montē, izdara mašīnu dzinēju, kā arī elektrisko un elektronisko ierīču kārtējo un kapitālo remontu.
73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki izgatavo un remontē precizitātes instrumentus – navigācijas, meteoroloģijas, optikas un citas ierīces, dažādus dārgakmens un dārgmetāla izstrādājumus; izgatavo, krāso un rotā porcelāna, keramikas un stikla traukus; izgatavo mākslas izstrādājumus no koka, ziediem, tekstilijām, ādas un līdzīgiem materiāliem; veic iespiešanas darbus.
74	Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki komplektē, regulē, montē un remontē elektromehāniskās ierīces un citu elektroaparāturu un ierīces ēkās, fabrikās, cehos un citur, apkalpo un remontē radiouztvērējus, televizorus, audio un video aparāturu, montē, apkalpo un remontē informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju iekārtas sakaru mezglos un lietošanas vietās, montē, ievieļ un remontē elektropārvades līnijas un kabelus.
75	Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki un amatnieki apstrādā un pārstrādā lauksaimniecības un rūpniecības izejvielas pārtikas un citos produktos, izgatavo un labo koka, auduma, kažokādu un citu materiālu izstrādājumus, veic kontroles un pārbaudes operācijas.
VIII Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri		
81	Rūpniecisko iekārtu operatori	Šīs apakšgrupas strādniekiem nepieciešama pieredze un zināšanas, kā vadīt un kontrolēt rūpnieciskās iekārtas, mašīnas un ierīces. Bieži nepieciešams strādāt atbilstoši mašīnas tempam un piemēroties iekārtu, mašīnu un ierīču tehniskajiem jauninājumiem.
82	Montieri	Šīs apakšgrupas strādnieki montē produkciju no sakomplektētām detaļām atbilstoši instrukcijai un tehnoloģiskajām prasībām.
83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un ceļšas iekārtu un mašīnu operatori	Šīs grupas strādnieki vada un apkalpo vilcienus un citus transportlīdzekļus, vada mašīnas rūpnīcās, vada lauksaimniecības mašīnas un iekārtas; apkalpo traktortehniku un citas mašīnas, kuras lieto karjeru izstrādē un minerālu ieguvē, ēku, tuneļu un ceļu būvniecībā; veic darbus uz kuģa klāja un citiem ūdenstransporta līdzekļiem.

Zemas kvalifikācijas profesijas		
IX Vienkāršās profesijas		
91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda tīrīšanas darbus mājāsaimniecībās, viesnīcās, birojos, slimnīcās un citās telpās, kā arī gaisa kuģos, vilcienos, autobusus, tramvajos, trolejbusos un citos transportlīdzekļos.
92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, medību saimniecībā, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki izpilda vienkāršus darbus raktuvēs, būvniecības, ražošanas un transporta nozarēs, lietojot vienkāršus darbarīkus, roku darbu un fizisko spēku.
94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki palīdz pārtikas produktu sagatavošanas darbos un virtuves darbos.
95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	Šīs apakšgrupas strādnieki tīra apavus ielās un citās sabiedriskās vietās, mazgā automašīnu logus vai izpilda izsūtāmā pienākumus, pārdod dažādas nepārtikas sīkpreces ielās vai citās sabiedriskās vietās, piemēram, stadionos, kinoteātros, teātros.
96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	Šīs apakšgrupas strādnieki savāc atkritumus no ēkām, ielām un citām sabiedriskām vietām, slauka ielas, ietves, laukumus, piegādā korespondenci vai preces, pārnēsā bagāžu, dežurē publiskās vietās, dežurē garderobēs, savāc naudu no preču pārdošanas, autostāvvietu un citiem automātiem, reģistrē komunālo pakalpojumu patēriņa rādītājus un veic citur neklasificētus vienkāršus darbus.

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes pa profesiju grupām
Saglabājoties patreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums, tūkstošos				Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – piedāvājums, tūkstošos				Piedāvājums pret pieprasījumu, procentos	
				Fakts		Prognoze		Fakts		Prognoze		2025	2035
				2017	2018	2025	2035	2017	2018	2025	2035		
Kopā				894,4	898,8	906,0	895,0	980,3	977,2	962,1	946,6	94	95
Augstas kvalifikācijas profesijas	Vadītāji	11	Likumdevēji, amatpersonas un vadītāji	33,9	33,9	31,9	27,7	35,8	35,7	34,2	31,9	95	88
		12	Administratīvie vadītāji un komercdirektori	25,0	24,8	23,3	21,6	26,1	26,2	25,5	24,3	93	90
		13	Ražošanas un specializēto pakalpojumu jomas vadītāji	22,7	23,4	26,9	31,0	23,7	23,9	27,1	32,0	101	98
		14	Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	9,8	10,2	12,8	15,7	10,4	10,6	13,0	16,6	100	96
	Vecākie speciālisti	21	Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	22,7	23,4	26,7	31,8	24,0	24,4	26,4	30,8	103	104
		22	Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	17,0	17,6	22,0	27,6	17,3	17,4	19,9	26,1	113	107
		23	Izglītības jomas vecākie speciālisti	42,9	42,7	39,9	33,9	44,4	43,8	41,8	39,9	97	86
		24	Komerccarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	42,0	42,1	42,3	44,5	44,4	45,2	48,4	52,2	89	86
		25	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	12,4	12,9	16,1	21,0	13,0	13,2	15,3	19,0	107	112
		26	Tiesību, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	23,0	23,2	24,6	27,3	24,2	24,8	26,9	30,0	93	92
	Speciālisti	31	Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	25,3	26,4	33,4	43,4	26,5	27,0	30,7	38,3	111	115
		32	Veselības aprūpes jomas speciālisti	10,4	10,9	13,8	17,9	10,8	11,3	14,7	20,0	96	91
		33	Komerccarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	74,0	73,3	69,8	65,0	78,7	79,4	79,2	76,6	90	86
		34	Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	11,2	11,3	12,0	12,8	12,4	12,8	13,8	14,4	88	90
35		Informācijas tehnoloģiju speciālisti	6,5	7,0	10,4	15,1	6,6	7,0	10,1	14,8	104	103	
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Kalpotāji	41	Iestāžu kalpotāji un kancelejas tehnikas operatori	6,5	6,5	6,2	5,4	7,2	7,2	8,1	9,2	78	60
		42	Klientu apkalpotāji	16,9	16,3	14,7	12,2	18,0	18,2	20,2	20,5	74	60
		43	Uzskaites un materiālo vērtību reģistrēšanas darbinieki	20,6	20,5	19,3	16,6	22,2	21,9	19,5	16,8	101	100
		44	Citi kalpotāji	3,6	3,6	3,8	3,8	4,0	4,0	3,8	4,2	100	92

7. tabulas turpinājums

Kvalifikācijas pakāpe	Profesiju pamatgrupas	PK kods	Profesiju apakšgrupas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums, tūkstošos				Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – piedāvājums, tūkstošos				Piedāvājums pret pieprasījumu, procentos	
				Fakts		Prognoze		Fakts		Prognoze			
				2017	2018	2025	2035	2017	2018	2025	2035	2025	2035
Vidējas kvalifikācijas profesijas	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	51	Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	41,3	41,3	41,9	42,2	45,7	45,5	44,6	44,6	96	96
		52	Tirdzniecības darbinieki	56,8	56,5	53,2	38,9	64,3	64,8	68,7	66,6	79	59
		53	Individuālās aprūpes darbinieki	20,5	20,7	21,7	21,5	21,9	21,5	22,2	25,8	99	85
		54	Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	17,0	17,0	16,3	16,7	19,0	18,8	19,6	22,3	85	76
	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	61	Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	17,6	17,2	16,0	15,3	19,3	18,8	15,6	11,8	104	131
		62	Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	6,0	5,9	5,5	5,2	6,9	6,8	6,0	4,6	93	116
		63	Personiskā patēriņa lauksaimnieki, zvejnieki, mednieki un vācēji	7,9	7,5	5,6	3,5	8,1	7,7	5,7	3,3	100	108
	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	71	Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	29,4	31,0	33,3	35,0	34,0	33,6	31,0	27,2	109	130
		72	Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	32,4	33,2	36,4	38,0	35,9	35,4	34,6	33,6	107	114
		73	Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	3,9	3,9	4,4	4,9	4,7	4,5	3,9	3,5	114	144
74		Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	11,5	11,8	13,1	14,5	12,3	12,0	12,1	13,3	110	110	
75		Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki	29,3	29,8	31,9	34,0	32,1	31,5	27,5	22,1	118	156	
Zemas kvalifikācijas profesijas	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	81	Rūpniecisko iekārtu operatori	17,7	18,1	19,5	21,2	19,5	19,2	17,2	15,0	116	144
		82	Montieri	3,2	3,3	3,8	4,5	3,9	3,9	3,7	4,4	105	105
		83	Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un ceļšmašīnu operatori	60,8	60,3	57,3	52,4	66,7	65,7	55,5	45,8	105	116
	Vienkāršās profesijas	91	Apkopēji un palīgi mājas darbos	23,9	23,5	20,5	15,5	27,6	26,6	20,8	15,7	100	101
		92	Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	11,5	11,3	10,3	9,7	13,7	13,5	12,1	9,7	87	102
		93	Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	54,0	53,5	46,2	33,8	66,9	66,5	61,0	44,5	77	77
94	Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	4,9	4,9	4,7	4,0	5,7	5,7	5,5	4,5	87	91		
95	Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	–		
96	Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	19,0	18,0	14,6	9,8	22,3	21,2	15,9	11,1	93	89		

Darbaspēka pieprasījums un piedāvājums sadalījumā pa izglītības līmeņiem
tūkstošos

	Fakts	Prognoze		
	2017	2018	2025	2035
Pieprasījums kopā, tai skaitā:	894,8	898,8	906,0	895,0
Augstākā izglītība	332,9	337,8	365,2	399,1
Vidēja profesionālā izglītība	262,8	265,1	267,3	266,0
Vidēja vispārējā izglītība	229,2	226,5	207,4	168,5
Pamatizglītība	69,8	69,4	66,2	61,5
Piedāvājums kopā, tai skaitā:	980,3	977,2	962,1	946,6
Augstākā izglītība	346,4	348,8	360,8	402,0
Vidēja profesionālā izglītība	288,3	280,1	236,4	200,0
Vidēja vispārējā izglītība	547,9	537,2	479,1	440,0
Pamatizglītība	85,9	91,2	122,2	104,6

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
tūkstošos

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums				Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – piedāvājums				Darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība	
		Fakts	Prognoze			Fakts	Prognoze			2025	2035
		2017	2018	2025	2035	2017	2018	2025	2035		
	Augstākā izglītība kopā	332,9	337,8	365,2	399,1	346,4	348,8	360,8	402,0	-4,3	2,9
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	41,6	41,3	38,1	32,3	42,9	42,3	38,7	35,2	0,6	2,9
21	Mākslas	10,1	10,1	10,2	10,0	10,8	11,0	12,3	14,5	2,1	4,5
22	Humanitārās zinātnes	14,1	14,1	14,2	13,6	15,0	14,9	14,9	15,3	0,7	1,7
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	57,4	56,7	52,9	46,7	59,9	59,4	56,8	53,2	3,9	6,5
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	2,5	2,4	2,2	1,7	2,5	2,6	2,8	3,5	0,7	1,8
34	Komerczinības un administrēšana	59,4	61,0	71,0	83,0	63,0	64,5	74,4	92,5	3,4	9,5
38	Tiesību zinātne	22,1	23,0	26,8	32,6	22,5	23,1	26,7	33,4	-0,1	0,9
42	Dzīvās dabas zinātnes	5,4	5,5	5,8	6,6	5,5	5,4	4,9	4,9	-0,9	-1,7
44	Fizikālās zinātnes	6,1	6,3	7,0	8,3	6,3	6,3	5,9	5,9	-1,1	-2,4
46	Matemātika un statistika	2,1	2,2	2,6	3,4	2,1	2,2	2,3	2,4	-0,3	-1,0
48	Datorika	10,6	11,4	17,0	25,0	11,0	11,4	13,9	19,3	-3,0	-5,7
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	25,2	26,4	34,1	45,1	27,0	26,8	25,9	29,5	-8,2	-15,6
54	Ražošana un pārstrāde	4,6	4,7	5,1	5,6	4,7	4,6	4,0	4,0	-1,1	-1,7
58	Arhitektūra un būvniecība	15,8	16,1	17,0	18,7	16,1	15,9	14,3	14,7	-2,7	-3,9
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	6,3	6,2	5,4	4,3	6,5	6,5	5,8	4,8	0,4	0,5
64	Veterinārija	1,3	1,3	1,4	1,6	1,3	1,3	1,2	1,3	-0,2	-0,2
72	Veselības aprūpe	17,8	18,7	26,0	35,4	18,1	18,8	23,3	32,9	-2,7	-2,5
76	Sociālā labklājība	4,0	3,9	3,5	3,2	4,1	4,1	4,1	3,6	0,6	0,5
81	Individuālie pakalpojumi	8,4	8,5	8,1	7,2	8,7	8,8	8,9	9,3	0,8	2,1
84	Transporta pakalpojumi	5,5	5,4	5,2	4,3	5,6	5,6	5,2	5,1	0,0	0,7
85	Vides aizsardzība	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8	1,3	1,9	0,5	1,2
86	Civilā un militārā aizsardzība	5,3	5,5	5,7	6,4	5,5	5,8	6,8	8,9	1,1	2,5
	Citur neklasificētās tematiskās jomas	6,6	6,5	5,3	3,6	6,8	6,7	6,3	6,0	1,0	2,4

VIDEJĀ IZGLĪTĪBA

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes sadalījumā pa izglītības jomām
tūkstošos

Kods	Izglītības tematiskās jomas	Nodarbinātie iedzīvotāji – pieprasījums				Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – piedāvājums				Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma starpība	
		Fakts	Prognoze			Fakts	Prognoze			2025	2035
		2017	2018	2025	2035	2017	2018	2025	2035	2025	2035
	Vidējā izglītība kopā	492,1	491,6	474,7	434,4	547,9	537,2	479,1	440,0	4,4	5,6
	Arodizglītība un profesionālā vidējā izglītība, tai skaitā:	262,8	265,1	267,3	266,0	288,3	280,1	236,4	200,0	-30,9	-66,0
14	Pedagogu izglītība un izglītības zinātnes	3,1	3,0	2,5	1,5	3,3	3,2	2,1	1,1	-0,3	-0,4
21	Mākslas	7,7	7,6	6,9	5,6	8,4	8,2	8,0	8,3	1,1	2,7
22	Humanitārās zinātnes	0,1	0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
31	Sociālās un cilvēkrīcības zinātnes	3,0	3,0	2,5	1,7	3,1	3,0	2,1	1,1	-0,4	-0,6
32	Informācijas un komunikācijas zinātnes	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,3	0,2	0,1	-0,1	-0,1
34	Komerczinības un administrēšana	20,7	20,4	18,2	13,4	22,5	21,7	17,7	15,7	-0,6	2,3
38	Tiesību zinātne	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1
42	Dzīvās dabas zinātnes	1,0	0,9	0,8	0,5	1,0	0,9	0,9	0,5	0,1	0,0
44	Fizikālās zinātnes	2,7	2,7	2,1	1,3	2,9	2,8	2,2	1,2	0,1	-0,1
46	Matemātika un statistika	0,4	0,4	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2	0,1	0,0
48	Datorika	3,8	4,0	5,3	6,8	3,9	3,9	4,3	5,8	-1,0	-1,0
52	Inženierzinātnes un tehnoloģijas	83,7	84,3	85,2	84,8	92,8	89,9	72,7	57,0	-12,5	-27,9
54	Ražošana un pārstrāde	37,3	37,7	38,5	39,8	40,1	39,0	32,2	23,3	-6,3	-16,5
58	Arhitektūra un būvniecība	22,9	24,4	26,4	29,6	25,9	25,1	21,5	20,3	-4,9	-9,3
62	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	12,2	12,1	12,0	13,6	13,3	12,9	10,8	8,8	-1,2	-4,9
64	Veterinārija	1,1	1,1	0,9	0,7	1,2	1,2	0,9	1,0	0,0	0,3
72	Veselības aprūpe	12,4	12,2	10,8	8,7	12,8	12,4	9,6	6,3	-1,1	-2,5
76	Sociālā labklājība	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,4	0,9	0,3	0,8
81	Individuālie pakalpojumi	32,9	32,8	32,8	31,2	36,1	35,7	34,5	36,7	1,7	5,5
84	Transporta pakalpojumi	14,9	15,4	19,0	22,6	17,1	16,6	12,9	7,7	-6,1	-14,9
85	Vides aizsardzība	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
86	Civilā un militārā aizsardzība	2,2	2,3	2,5	3,2	2,4	2,4	2,8	3,7	0,3	0,5
	Vispārējās izglītības un citur neklasificētās tematiskās jomas	229,2	226,5	207,4	168,5	259,7	257,1	242,7	240,0	35,3	71,6

Tautsaimniecības nozaru agregācija

Agregētās tautsaimniecības nozares	Atbilstošās tautsaimniecības nozares NACE 2 burtu līmenī
Lauksaimniecība	A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
Apstrādes rūpniecība	C Apstrādes rūpniecība
Pārējā rūpniecība	B Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde D Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana E Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
Būvniecība	F Būvniecība
Tirdzniecība, izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts I Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
Transports un uzglabāšana	H Transports un uzglabāšana
Citi komercpakalpojumi	J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi K Finanšu un apdrošināšanas darbības L Operācijas ar nekustamo īpašumu M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība R Māksla, izklaide un atpūta S Citi pakalpojumi
Sabiedriskie pakalpojumi	O Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana P Izglītība Q Veselība un sociālā aprūpe

Darba tirgus jautājumu apspriešanā iesaistītās padomes

Padome	Padomē iesaistītās organizācijas	Mērķis
Nacionālā līmeņa padomes		
Nacionālās trīspusējās sadarbības padome (NTSP)	MK, LDDK un LBAS izvirzītie pārstāvji	Nodrošina un veicina valdības, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību nacionālajā līmenī ar mērķi nodrošināt saskaņotu, visai sabiedrībai un valsts interesēm atbilstošu sociālekonomiskās attīstības problēmu risināšanu, izstrādājot un ieviešot stratēģiju, programmas un normatīvos aktus sociālajos un ekonomiskajos jautājumos. Izskata politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus un iesniedz priekšlikumus to pilnveidošanai attiecīgajā ministrijā arī par nodarbinātību.
Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA)	15 pilnvarotas personas – MK, LDDK un LBAS izvirzītie pārstāvji	NTSP institucionālās sistēmas sastāvdaļa. Mērķis sekmēt valsts, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību profesionālās izglītības un nodarbinātības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā, tai skaitā izskata valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus profesionālās izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un sniedz priekšlikumus to pilnveidošanā, kā arī izvērtē priekšlikumus un sniedz ieteikumus valsts institūcijām un sabiedriskajām organizācijām, kas saistītas ar profesionālo izglītību un nodarbinātību.
Demogrāfisko lietu padome	MK, Saeimas, NVO, sociālo partneru pārstāvji, zinātnieki	Konsultatīva un koordinējoša valsts institūcija, kas izveidota, lai veicinātu vienotu valsts demogrāfisko politiku un tās īstenošanu visos valsts pārvaldes līmeņos. Padome izvērtē un koordinē valsts demogrāfiskās politikas īstenošanu, kā arī informē plašsaziņas līdzekļus par demogrāfiskās politikas jautājumiem.
Augstākās izglītības padome (AIP)	12 padomes locekļi: LDDK, IZM, LZA, Rektoru padomes, Latvijas Studentu apvienības u.c. pārstāvji.	Latvijas Republikas patstāvīga institūcija, kas izstrādā augstākās izglītības valsts stratēģiju, īsteno augstskolu, valsts institūciju un sabiedrības sadarbību augstākās izglītības attīstīšanā, pārbauda augstākās izglītības kvalitāti, nodrošina kvalitatīvu lēmumu par augstāko izglītību pieņemšanu.
Konsultatīvās padomes		
Tautsaimniecības padome (TSP)	EM, LTRK, LDDK, LBAS, LPS, nozaru asociāciju pārstāvji, eksperti	TSP dibinātāju organizāciju – Ekonomikas ministrijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Pašvaldību savienības izveidota konsultatīva institūcija. TSP darbības mērķis ir sekmēt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides politikas veidošanu un īstenošanu Latvijā, kā arī veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstības principu ieviešanu valstī.
Nodarbinātības padome	EM, IZM, LM ministri	Mērķis ir saskaņot starpresoru sadarbību nepieciešamo darba tirgus reformu jeb pārkārtojumu plānošanā, izstrādē, ieviešanā un uzraudzībā, lai tādējādi mazinātu disproporcijas Latvijas darba tirgū.
12 nozaru ekspertu padomes (NEP)	NEP pēc brīvprātības principa iesaistās nozares darba devēju organizācijas vai to apvienības, nozares arodbiedrības organizācijas, Latvijas Amatniecības kamera, IZM, EM, LM, KM, SM, ZM, VARAM, NVA un citas institūcijas. NEP darbu vada NEP sekretariāts, kas sastāv no LBAS, LDDK un Valsts izglītības satura centra nozaru konsultantiem.	Mērķis veikt nozares attīstības prognozēšanu, izglītības un darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības pētīšanu un nodrošināšanu.
Pieaugušo izglītības pārvaldības padome (PIPP)	IZM, LM, EM, AM, KM, VM, ZM, TM, PKC, LDDK, LTRK, LPS, LLPA, LPIA, LABS, plānošanas reģionu pārstāvji	Starpnozaru konsultatīva institūcija, lai nodrošinātu Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plāna 2016.-2020. gadam pasākumu koordināciju un plāna ieviešanas uzraudzību. Uzdevumi paredz noteikt un apstiprināt pieaugušo izglītības mērķus un uzdevumus, noteikt prioritārās pieaugušo izglītības mērķa grupas, apstiprināt īstenojamo mācību saturu, lemt par finansējuma sadales principiem, veikt regulāru pieaugušo izglītības īstenošanas rezultātu novērtējumu utml.

Padome	Padomē iesaistītās organizācijas	Mērķis
LM bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu apmācību jomu noteikšanas komisija	LM, EM, IZM, NVA, LDDK, LBAS, LPS, citi eksperti	LM komisija apmācību jomu, profesiju, kā arī sociālo un profesionālo pamatprasmju noteikšanai, kurās nepieciešams veikt bezdarbnieku un darba meklētāju apmācību.
Konsultatīvā padome "Izglītība visiem"	Padomi vada padomes priekšsēdētājs – IZM ministrs. Ministriju un citu valsts pārvaldes iestāžu, pašvaldību un privātā sektora, sabiedrisko un starptautisko organizāciju pārstāvji	Mērķis sekmēt mūžizglītības attīstību un izglītības pieejamību visiem iedzīvotājiem, sekmētu mazaizsargāto un sociāli atstumto iedzīvotāju integrāciju, piedāvājot daudzveidīgas mācīšanās iespējas, paplašinātu mijiedarbību formālo un neformālo izglītību, nodrošinot iedzīvotājiem mūžizglītības iespējas, un sekmētu viņu iekļaušanos sabiedrībā un konkurētspēju darba tirgū, sekmētu iedzīvotāju pamatprasmju attīstību un spēju tās izmantot atbilstoši indivīda un sabiedrības vajadzībām.
Karjeras attīstības atbalsta sistēmas sadarbības padome	IZM, Valsts izglītības satura centra, Izglītības kvalitātes valsts dienesta, LM, NVA, Sociālās integrācijas valsts aģentūras, EM, Latvijas Karjeras attīstības atbalsta asociācijas, LDDK, LBAS, LPS, Latvijas Pieaugušo izglītības apvienības un VIAA	Starpnozaru informācijas apmaiņas un konsultatīva institūcija, lai attīstītu un veicinātu karjeras attīstības atbalsta pakalpojumus un veicinātu to kvalitāti un sekmētu katra cilvēka spējām, interesēm un vecumam atbilstoša tālākās izglītības vai profesionālās karjeras attīstības virziena izvēli.
Latvijas Rektoru padome	Universitāšu, citu valsts augstskolu un privāto augstskolu rektori, IZM	Koleģiāla konsultatīva institūcija, kas koordinē augstskolu sadarbību un organizē nepieciešamos kopējos pasākumus. LRP atbilstoši kompetencei sadarbojas ar valsts institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī ar ārvalstu institūcijām, piedalās institūciju sēdēs un starptautisko organizāciju darbā.

Nozaru asociācijas – apvieno vienas nozares uzņēmumus; pārzina situāciju konkrētajā nozarē.

Plānošanas reģioni – Latvijā ir izveidoti pieci plānošanas reģioni. To izveides mērķis ir nodrošināt Latvijas reģionu attīstības plānošanu, koordināciju, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību.

Ministru prezidenta biedrs,
ekonomikas ministrs

A.Ašeradens

Vīza: Valsts sekretārs

Ē.Eglītis

06.07.2018. 9:23
6355
Normunds Ozols
Normunds.Ozols@em.gov.lv, 67013068